

VIII

ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР ЛИДЕРЛЕРІНІҢ СЪЕЗІ
СЪЕЗД ЛИДЕРОВ МИРОВЫХ И ТРАДИЦИОННЫХ РЕЛИГИЙ

«Діндер диалогы: Болашақ жолындағы синергия»
«Диалог религий: Синергия во имя будущего»

АСТАНА, 2026

**ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР
ЛИДЕРЛЕРІНІҢ VIII СЪЕЗИ
«ДІНДЕР ДИАЛОГЫ:
БОЛАШАҚ ЖОЛЫНДАҒЫ СИНЕРГИЯ»**

**VIII СЪЕЗД ЛИДЕРОВ
МИРОВЫХ И ТРАДИЦИОННЫХ РЕЛИГИЙ
«ДИАЛОГ РЕЛИГИЙ:
СИНЕРГИЯ ВО ИМЯ БУДУЩЕГО»**

Астана – 2026

ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР ЛИДЕРЛЕРІНІҢ VIII СЪЕЗИ
VIII СЪЕЗД ЛИДЕРОВ МИРОВЫХ И ТРАДИЦИОННЫХ РЕЛИГИЙ

Кітап-альбом. – Астана, 2026. – 387 бет. – Қазақша, орысша.

ISBN

ЖОБАНЫ ДАЙЫНДАҒАҒАНДАР:

Қазақстан Республикасы Сенатының Аппараты

Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі

Конфессияаралық және дінаралық диалогтың халықаралық орталығы

ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР ЛИДЕРЛЕРІНІҢ VIII СЪЕЗІНІҢ АШЫЛУЫ

ОТКРЫТИЕ VIII СЪЕЗДА ЛИДЕРОВ МИРОВЫХ И ТРАДИЦИОННЫХ РЕЛИГИЙ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВТЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

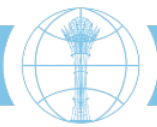

Аса қадірлі дінбасылар, құрметті меймандар!

Ең алдымен қазақ еліне қош келдіңіздер!

Бүгін Астана төрінде әлемнің ең беделді рухани көшбасшылары бас қосып жатыр. Бұл біз үшін үлкен құрмет, зор мәртебе.

Қазір жер жүзінде сын-қатерлер көбейіп, халықаралық ахуал ушығып тұр. Соның салдарынан түрлі қақтығыстар көбеюде. Алмағайып кезең ешкімге оңай болып жатқан жоқ. Өкінішке қарай, соғыстың сипаты мен

болмысы белең алуда. Дегенмен біз өткен заманнан дұрыс сабақ алып, сындарлы әрі ашық келіссөздерге ұмтылуымыз керек. Мәмілеге балама жоқ. Бұл тұрғыдан алғанда, бүгінгі Съездің мән-маңызы айрықша. Дін басшыларын гуманистік көзқарастарды ту еткен Бейбітшілік елшілері деп айтуға болады. Сіздер ортақ мүдде үшін бірігіп, әлем жұртшылығын игі мақсат жолында жұмылдыруға ниет білдіріп отырсыздар. Баршаңызға шынайы ризашылығымды білдіремін.

Мәскеу және бүкіл Русь Патриархы Кирилл мырзаның осы форумға қатысқаны үшін өз алғысымды бөле-жара білдіргім келеді. Қазақстанда Сізді, Қасиетті Жоғары Мәртебелі, біздің қоғамда және одан да кең географиялық кеңістікте конфессияаралық келісім мен діни төзімділікті нығайтуға қосқан баға жетпес үлесіңіз үшін шын жүректен құрметтейді. Сіздің Съезге қатысуыңыз дәстүрлі дін лидерлерінің алдағы диалогын сөзсіз байытып, Форумның күгілетін табысына маңызды фактор болмақ.

Бүгінгі жиынға көне Әл-Азһар ислам университеті Жоғарғы имамының орынбасары Шейх Мұхаммед Абдурахман Әл-Дуайни бастаған делегация арнайы келді. Съезд құрылған кезден бастап Әл-Азһар университеті бізді қолдап келеді. Зор ризашылық білдіреміз. Әл-Азһардың Жоғарғы имамын бүкіл әлем қазіргі ислам өркениетінің көрнекті ойшылы ретінде құрмет тұтады, жоғары мәртебелі доктор Шейх Ахмед ат-Тайебті қазақ елі өзіне дос санайды.

Мәртебелі меймандардың қатарында Дүниежүзілік ислам лигасының Бас хатшысы доктор Шейх Мұхаммед әл-Иса бар. Ислам лигасы барша адамзатты ізгілікке шақыратын маңызды халықаралық ұйым екені белгілі.

Басқосуға Израильдің Бас Ашкеназ раввині Кальман Бер және Бас Сефард раввині Давид Йосеф қатысып отыр.

Қазір Таяу Шығыстағы ахуал аса күрделі екені жасырын емес. Сіздердің осы жиынға қатысуларыңыз ашық пікір алмасуға, бейбітшілік пен келісімге деген шынайы ұмтылысты көрсетеді. Біз бұны жоғары бағалаймыз.

Сондай-ақ Иерусалимнің Қасиетті патриархы III Феофилге ерекше ілтипатымды білдіремін. Осы сәтті пайдалана отырып, Біріккен Ұлттар Ұйымы басшылығына, басқа да ұйымдарға, саясаткерлер мен сарапшыларға Съезд жұмысына қолдау білдіргені үшін зор алғыс айтамын.

Съезге құрметті қонақ ретінде қатысып отырған Біріккен Ұлттар Ұйымы Бас хатшысының Өркениеттер альянсы жөніндегі жоғары өкілі Мигель Анхель Моратинос мырзаға да алғысымды айтқым келеді.

Бұған қоса форум аясында өтетін діни нысандар мен символдарды қорғау жөніндегі арнайы сессияның делегаттарына, Жас діни лидерлер форумына және сарапшылардың «дөңгелек үстеліне» қатысушыларға ризашылығымды білдіремін. Жұмыстарыңыз жемісті болсын. Мұндай шаралар рухани дипломатия саласындағы сабақтастықты сақтауға зор ықпал ететіні сөзсіз.

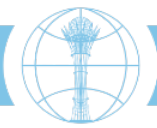
Дінаралық диалогтың маңызы туралы сөз болғанда марқұм Рим Папасы Франциск туралы айтпай кетуге болмайды. Ол 2022 жылы Астанаға арнайы келіп, Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VII съезіне қатысқан еді. Бұл оқиға форумның жаһандық маңызын арттыра түскені анық.

Съезд жұмысына қолдау білдіргені үшін қасиетті Рим Папасы XIV Леоға шынайы ризашылық білдіреміз. Біз оның дінаралық келісімді нығайту жолындағы бастамаларына зор үмітпен қараймыз.

Құрметті отырыс қатысушылары! Съезд өзінің қызметін бастаған сәттен бері қазіргі заманның негізгі сын-қатерлерін ашық талқылауға арналған бірегей алаң ретінде қызмет етіп келеді. Сіздердің ұсынымдарыңызға сәйкес, Хатшылық 2033 жылға дейінгі Съезді дамыту тұжырымдамасын әзірледі және оны іске асыруға кірісті.

Аталған құжат біздің бейбітшілікті сақтау, тату-тәтті өмір сүру және баршаға ортақ адамгершілік құндылықтарын берік орнықтыру секілді ортақ мақсатымызды айқындайды. Геосаяси шиеленіс ушыққан заманда мұның бәрі айрықша маңызды. Съездің қорытынды декларациясы ресми құжат ретінде БҰҰ Бас Ассамблеяларында таралады. Бұл Съезд жұмысына берілген жоғары баға. Алдағы мерейтойлық 80-ші сессияда да аталған үрдіс жалғасады деп үміттенемін.

Қазақ даласында әлемдегі ең негізгі діндер мен конфессиялардың барлығы дерлік тараған және бір-бірімен жарасым тапқан. Біз қазіргі Қазақстанда да осы игі дәстүрді сақтап, одан әрі дамытуға бар күш-жігерімізді саламыз. Еліміздің этносаралық және дінаралық келісімді нығайтуда тәжірибесі мол. Қазақстанның этностық әрі діни толеранттық моделі «Бірлігіміз – әралуандықта» қағидатына сүйенеді. Бұл ұстаным тіпті әлемдік өлшем тұрғысынан бірегей саналатын Қазақстан халқы ассамблеясының қызметінде де көрініс тапқан. Тарихтың өзі қалыптастырған халқымыздың төзімі, ынтымақ-бірлігі мен кең дүниетанымы бүгінде еліміздің бейбітсүйгіш, теңгерімді сыртқы саясатынан анық аңғарылады. Бұл саясат сенімге, диалогқа және

ынтымақтастыққа негізделген. Жалпыға ортақ осы құндылықтар мен қағидаттар барша халықтар мен мемлекеттер үшін де маңызды екеніне сенімім кәміл.

Кеше Съезд жұмысының аясында БҰҰ Өркениеттер альянсының діни нысандарды қорғауға арналған арнайы сессиясы өтті. Осыған байланысты Альянстың жоғары өкілі мырза Мигель Анхель Моратиностың жаһандық гуманистік күн тәртібін ілгерілету ісіндегі берік ұстанымы үшін терең алғысымды білдіргім келеді.

Киелі діни орындар мен нысандарды қорғау арқылы біз, шын мәнінде, адамзат өркениетінің қайнар көзін сақтаймыз. Қазақстанда 18 конфессияға тиесілі төрт мыңға жуық діни бірлестік бар.

Біз ЮНЕСКО-ның Бүкіләлемдік мұралар тізіміне енген Қожа Ахмет Ясауи кесенесі секілді киелі жерлерді, ертеде және қазіргі заманда бой көтерген мешіттерді, православие мен католик шіркеулерін, Алматыдағы будда орталығы мен «Бейт Рахель Хабад Любавич» сияқты синагогаларды қорғап, қолдау көрсетеміз.

Мемлекет діни қауым үшін ерекше маңызға ие барлық қасиетті орындардың сақталуын өз қамқорлығына алған. Маңғыстаудағы Бекет ата мешіті, Іле өзенінің жағасындағы Тамғалы тас будда петроглифтері, Алматыдағы Леви-Исхак Шнеерсонның қабірі, католиктер айрықша ардақтайтын Солтүстік Қазақстандағы Мәриямкөл – осының жарқын мысалы. Киелі жерлер наным-сенімі әртүрлі адамдарды біріктіріп, ұрпақтар сабақтастығы мен рухани байланысты сақтайды.

Сондықтан біз үшін бұл жай ғана сәулеттік немесе тарихи ескерткіш емес, бейбітшіліктің, өзара құрмет пен халқымыздың мәдени сан алуандығының символы.

Алдыңғы Съезд өткен уақыттан бері әлемде кейбір саясаткерлер мен сарапшылар «өркениеттер дағдарысы» деп атаған өте жағымсыз үрдістер күшейіп кетті. Киплингше айтсақ, «Батыстың аты – Батыс, Шығыстың аты – Шығыс. Олар ешқашан бір арнада тоғыспайды». Бірқатар ірі мемлекетте орын алған кейінгі уақиғаларды шолып өтсек, мұндай ұйғарымның дұрыс көрінуі мүмкін. Бірақ саяси факторды ешқашан естен шығаруға болмайды.

Басқаша айтқанда, басқарушы биліктің мемлекеттік құрылым туралы тұжырымы мен тәжірибесін қаперде ұстаған жөн. Олар жүргізетін саясаттың бейбіт диалогты қолдау, мәдениеттердің, түрлі дін мен дүниетанымның ықпалдастығы тұрғысынан әрдайым орынды әрі

конструктивті бола бермейтінін көріп отырмыз. Әсіреұлтшылық пен жалған патриотизмнің күн санап белең алуы алаңдатпай қоймайды. Қалыптасқан түсініктердің көз алдымызда өзгеруі жастарды адастырады. Бір жағынан біз құқықтық консервативті және либералды идеологиялардың қақтығысына куәміз. Бұл бірқатар елді саяси тұрақсыздыққа әкеледі. Қазақстанда осы тектес жаһандық проблемаларға жіті назар аударылады. Бұл – ішкі саясатымыздың негізгі өзегі. Түрлі этнос, дін және ұлт өкілдері арасында толеранттылық пен өзара құрмет саясатын жүргізу маңызды деп санаймын. «Бірлігіміз – әралуандықта» ұстанымына зиян келтіріп, оған күйе жаққысы келетін, соның ішінде мемлекеттік қызметте және қоғамдық орында елімізді тұрақты мекен ететін халықтардың тілін еркін қолдануға қарсы әрекеттерге қатаң тосқауыл қойылады. Оған «Заң және тәртіп» қағидатына сай құқықтық баға беріледі.

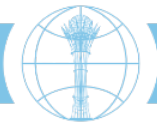
Соңғы жылдары Қазақстанда неғұрлым орнықты, ашық және әділетті саяси жүйе қалыптастыруға бағытталған ауқымды өзгерістер дәйекті түрде жүзеге асырылуда. Адам құқығын қорғау саласы айтарлықтай күшейді: Конституциялық сот құрылып, омбудсмен институты нығайды, арнайы заңдар мен жарлықтар шығарылды.

Жалпыұлттық референдум кезінде азаматтарымыздың басым бөлігі қолдаған 2022 жылғы конституциялық реформа саяси жүйемізді түбегейлі жаңғыртты. Біз «Күшті Президент – ықпалды Парламент – есеп беретін Үкімет» қағидатын басшылыққа алдық. Президентті жеті жылға бір рет сайлау тәртібі бекітіліп, сондай-ақ Мемлекет басшысының жақын туыстарына саяси лауазым атқаруға тыйым салатын нормалар енгізілді.

Бұдан бөлек, жақында Қазақстан халқына арнаған Жолдауымда елімізде бірпалаталы Парламент құру бастамасын көтердім. Аталған ұсыныс халық мүддесіне сай саяси жүйені жаңғырту ниетінен туындап отыр. «Заң және тәртіп» тұжырымдамасы негізінде қоғамның тұрақтылығы мен азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуге ішкі саясатымызда ерекше мән беріледі.

Соңғы жылдары Қазақстан экономикасын реформалауға қатысты ауқымды жұмыс атқарылып жатыр. Мен Жолдауда ұсынған жоспарлар аталған бастаманы одан әрі өрбітеді. Бұл жерде еліміздің жаңа индустриалды қалыбын құру жөнінде сөз болып отыр.

Энергетика және коммуналдық инфрақұрылым біртіндеп жаңғыртыла бастады. Қазақстан Шығыс пен Батыс, Солтүстік пен Оңтүстік арасындағы

негізгі құрлық дәлізі саналады. Сондықтан көлік-транзит әлеуетімізді арттыруға айрықша күш саламыз. Жаңа инвестициялық кезеңді бастауға және азаматтардың кәсіпкерлік бастамаларын қолдауға ерекше көңіл бөлінеді. Осы орайда мемлекет инвестициялық ахуал мен іскерлік ортаны жетілдіруге кірісті.

Ұлттық экономиканы дамыту ісінде мемлекеттің ауқымды қаржылық мүмкіндігін жұмылдырумен қатар, ірі инвестиция тартуға тырысамыз. Дегенмен біздің басты байлығымыз – адам.

Сол себепті мемлекет адам әлеуетін нығайту бағытында кешенді шара қабылдады. Ұстаздарды, дәрігерлерді, ғалымдар мен инженерлерді, жастарды қолдау тетіктері жаңа деңгейге көтерілді. Биыл Қазақстанда «Жұмысшы мамандықтары жылы» деп жарияланды. Бұл шешім қоғамда еңбекқорлық культінің маңызды екенін көрсетеді.

Біз жаңа мектептер құрылысына, жоғары білім, ғылым, спорт және креативті индустрия салаларын дамытуға, денсаулық сақтау мен әлеуметтік қамсыздандыру жүйелерін жаңғыртуға қомақты қаржы бөліп отырмыз. Қоғамның экологиялық мәдениетін арттыру үшін жан-жақты шаралар қабылданды. Былтыр «Таза Қазақстан» жалпыұлттық акциясы басталып, оған миллиондаған отандасымыз қатысты.

Мұның бәрі Әділетті, Таза, Қауіпсіз, Қуатты, Цифрлық Қазақстанды – жауапкершілігі жоғары азаматтардың мемлекетін, мүмкіндіктер мен прогрестер елін құру жолындағы басты бағдар саналады.

Құрметті Съезд қатысушылары!

Дүниежүзінің әртүрлі аймағында жүріп жатқан гибридті соғыстардың майдан шебі айқын емес. Алайда бұл соғыстар қисапсыз адам шығынына ұшыратып, толассыз босқындар нөпіріне түрткі болуда. Экономикаға орасан зор залал тигізіп отыр.

Ядролық қақтығыс қаупі қатты алаңдатады. Сарапшылар зұлымдық пен мейірімділік тартысқа түсетін мұндай шешуші сәттің болу ықтималдығы соңғы он жылда күрт артқанын жиі айта бастады. Өкінішке қарай, әлемде конструктивті ұсыныстарды ортаға салып, саяси ұстамдылық танытудан гөрі өшпенділік өршіп, геосаяси жіктің арасы алшақтап, әлеуметтік шиеленіс одан сайын ушығып барады.

Менің ойымша, мұндай қилы кезеңде диалогқа шақыратын, бірін-бірі жатсынуды доғаруға үндейтін, халықаралық аренадағы өзара сенімді

арттыратын басты амал ретінде конструктивті дипломатия алдыңғы орынға шығуы керек.

Діни қайраткерлер саясаткерлерді парасаттылыққа, ізгілікке және моральдық жауапкершілікке үндеп, әлемнің құрдымға кетуіне жол бермеу үшін қолдан келгеннің бәрін жасайтынына сенімдімін. Дүниежүзінде мұндай үлгі тұтар талпыныстар жоқ емес.

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі, Адамзат бауырластығы туралы құжат, Мекке декларациясы, Бахрейн форумы, Біріккен Араб Әмірліктеріндегі «Ибраһим зәуатының әулетінің үйі» – осы бастамалардың барлығы тізе қосып әрекет етсе, дін ұйыстырушы күшке айналатынын көрсетеді. Мұндай тәжірибені одан әрі дамытып, кеңінен тарату қажет.

Қазақстанның діндер және мәдениеттер арасындағы диалогты дамытудың келешегі бар бағыттары жөніндегі көзқарасын ұсынуға рұқсат етіңіздер.

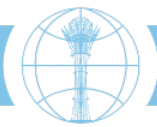
Бірінші. Халықаралық және өңірлік ұйымдар деңгейінде діни дипломатияның әлеуетін пайдалану маңызды. Осыған дейінгі Съезд аясында көтерген «Бейбітшілік қозғалысы» атты идеямды талқылауды ұсынамын.

Жоғарғы дін қызметкерлері зорлық-зомбылықты тоқтатуға және бітімге келу жолдарын іздеуге ешқандай саяси реңксіз, бейтарап үндеу жасау арқылы аталған қозғалысқа моральдық тұрғыдан демеу бола алар еді.

Адам өмірінің құны, жанашырлық пен мейірбандық секілді жалпыға ортақ құндылықтарға негізделген бұл бастама діндар қауымды ғана емес, саясаткерлерді, халықаралық ұйымдар мен мемлекеттік емес құрылымдар өкілдерін, сарапшыларды, тіпті жастарды да біріктіре алады. Бейбітшілікті қорғау жолындағы үніміз әлдеқайда өршіл болуы қажет.

Осы Съезд секілді алаңдар соған септігін тигізеді. Бұл ретте әзірге әлемде баламасы жоқ Біріккен Ұлттар Ұйымына үлкен сенім артамыз.

Орайлы сәтті пайдаланып, Алматыда БҰҰ-ның Орталық Азия мен Ауғанстанға арналған Орнықты даму мақсаттары жөніндегі өңірлік орталығын ашу туралы еліміздің ұсынысына қолдау білдіргені үшін Ұйымға мүше барлық мемлекетке ризашылығымды білдіремін. АӨСШК, Ислам ынтымақтастығы ұйымы, ЕҚЫҰ, Шанхай ынтымақтастық ұйымы, Оңтүстік-Шығыс Азия мемлекеттерінің ассоциациясы, Араб мемлекеттері лигасы секілді өңірлік құрылымдардың рөлін күшейту қажет.

Екінші. Елеулі жетістіктерге қарамастан, адамзат көптеген гуманитарлық сын-қатермен бетпе-бет келіп отыр. Миллиондаған адамдар аштықтан, індеттен, қоршаған ортаның азып-тозуынан және климат өзгерісінен зардап шегуде.

Қазақстан кедейлікті азайтуға, экологиялық проблемаларды шешуге және гуманитарлық көмек көрсетуге айтарлықтай күш-жігер жұмылдырады. Бұл мәселелерді келесі жылы сәуір айында Астанада өтетін Экология және орнықты даму өңірлік саммитінде талқылау жоспарланған.

Еліміз – мұсылман әлемінің қиыр солтүстіктегі ең үлкен аймағы. Отыз жыл бұрын біз Ислам ынтымақтастығы ұйымының мүшесі атандық. Осы беделді бірлестік аясында Қазақстан Азық-түлік қауіпсіздігі жөніндегі ислам ұйымының құрылуына бастамашы болды.

Дін қайраткерлері әрқашан адамдарды жігерлендіріп, игі іс жасауға, жоқ-жігітке жәрдемдесуге шақырады. Діни қауымдар гуманитарлық миссиялар мен еріктілер бағдарламасын іске қосып, мектеп пен аурухана ашады.

Жастар мен әлеуметтік әлсіз топтарға қамқорлық көрсетіп, климат пен миграция мәселесін қозғайды. Бұл ХХІ ғасырда да діннің жасампаз күшке ие екенін тағы бір дәлелдейді. Оның мүмкіндігін толық пайдалану қажет.

Климат өзгерісі мұнда әлемдік деңгеймен салыстырғанда өте тез жүріп жатыр. Аймақта құрғақшылық жиі орын алып, мұздықтар еріп, тұщы судың қоры азайып келеді.

Кез келген халықтың рухани дәстүрі табиғатты аялауға, қоршаған ортамен үйлесімді өмір сүруге үйретеді. Өйткені Жер – Жаратушы сыйлаған ортақ үйіміз. Оған қамқорлық таныту – парызымыз. Климаттағы өзгерістер мен оның ауыр салдары – тек ғылыми немесе экономикалық мәселе емес, іргелі адамгершілік құндылықтар үшін сынақ.

Ықтимал экологиялық апаттардың алдын алу үшін халықаралық ынтымақты нығайту, сондай-ақ жаһандық және өңірлік деңгейде үйлесімді әрекет ету маңызды. Сондықтан Съезд аясында климат өзгерістеріне қарсы күрестегі дін көшбасшыларының рөлі туралы бірлескен құжат әзірлеуді ұсынамын.

Аталған құжатта рухани дәстүрлерге негізделген және климат өзгерістеріне осал өңірлерді қолдауға ерекше мән беретін экологиялық жауапкершіліктің жалпыға бірдей қағидаттарын бекітуге болады.

Үшінші. Жасанды интеллект, үлкен дерекқор, биоинженерия және басқа да революциялық жаңашылдықтар адамның тұрмыс-тіршілігін түбегейлі өзгертті. Бірақ этикалық нормалар технологиялық прогрестің қарқынына ілесе алмай жатыр.

Таңдау құқығы мен жеке өмірдің құпиялығын қорғау, цифрлық теңдікті және жасанды интеллектіні пайдалану қауіпсіздігін қамтамасыз ету секілді көптеген дилемма салдарынан жаңа сын-қатерлер туындады. Дін көшбасшылары адамгершілік құндылықтар мен асқақ мұраттардың сақшысы ретінде адамзаттың цифрлық келешегі туралы пікірталасқа атсалысуы керек деп ойлаймын. Кез келген технология адам игілігіне қызмет етуге тиіс.

Ол үшін дін көшбасшыларының, ғалымдар мен технократ-инженерлердің тұрақты диалогын ұйымдастыру қажет. Жасанды интеллект еліміздің қарқынды дамуына жол ашады. Әйтсе де этикалық нормаларды сақтаудың маңызын жақсы түсінеміз. Сондықтан бұл бағытта кеңінен ынтымақтастық орнатуға әзірміз. Жасанды интеллектіні дамыту этикасы жөніндегі дінаралық комиссия құруды ұсынамын.

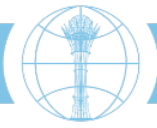
Ол нейрожелілер мен басқа да серпінді технологияларды жауапкершілікпен пайдаланудың әмбебап қағидаттарын әзірлеумен айналысады. Бұл жерде «алгоритмдерге арналған қағидалар» жинағын әзірлеу туралы сөз болып отыр. Онда адамның қадір-қасиетін құрметтеу, дискриминацияға жол бермеу, аса маңызды шешімдерді бақылауда ұстау мәселелері ескерілуге тиіс.

Қасиетті мырзалар, жоғары мәртебелілер!

Бүгінде көптеген ойшылдар постсекулярлық дәуірдің басталғанын жиі айтады. Яғни мұндай кезеңде дін қайтадан қоғамдық және саяси өмірдің маңызды факторына айналады.

Біздің Съезд замана көшінен қалмауға тырысады. Сондықтан дін өкілдерінің диалогын ғалымдар мен сарапшылар қауымдастығымен күшейтеміз. Рухани даналық пен сарапшылар білімінің синтезі жаһандық және өңірлік деңгейдегі өзекті проблемалардың тиімді шешімін табуға жол ашуы мүмкін.

Өскелең ұрпақ барлық дін және мәдениет өкілдерінің арасындағы өзара құрмет пен сыйластық рухын терең сезініп өсуі керек. Қазіргі жастар көптеген сын-қатермен бетпе-бет келіп отыр.

Наным-сенімі, дүниетанымы әртүрлі болса да, оларды толғандыратын мәселелер – ортақ. Демек, сол түйткілдердің шешімін де бірлесіп іздеу қажет. Сол себепті Съезд аясында Жас діни лидерлері форумы екінші рет өткізіліп жатыр. Бұл форумға қатысушылар ашық пікір алмасуға, бірлесіп жұмыс істеуге дайын екенін көрсетті. Бәріміз рухани көшбасшылардың жаңа буыны қалыптасып жатқанын көріп отырмыз. Оларға қолдау көрсету – баршамызға ортақ парыз.

Қазақ халқында «Төртеу түгел болса, төбедегі келеді» деген сөз бар. Шын мәнінде, бәріміз күш-жігерімізді біріктірсек, жаһандық сын-қатерлерге төтеп бере аламыз. Біз Астана төрінде осымен сегізінші мәрте бас қосып отырмыз.

Бұл дін басшыларының арман-мұраты ортақ екенін аңғартады. Бүкіл адамзатқа төнген түрлі қауіптерге бірігіп қарсы тұруға дайын екенін көрсетеді.

Осы дөңгелек үстелдегі құрмет пен достық рухы дүниежүзін ынтымаққа бастасын! Игі мақсаттарға бірге жетейік!

Съезд жұмысына табыс тілеймін! Дұға-тілектеріңіз қабыл болсын.

Мен бүгін рухани диалог пен өзара түсіністікті нығайтуға үлес қосып жүрген бірқатар дін көшбасшысын Қазақстанның жоғары мемлекеттік наградасымен марапаттау туралы шешім қабылдадым. Съезд аясында марапаттау рәсімін өткіземіз.

Ал енді баршаңызға амандық тілеймін.

ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН КАСЫМ-ЖОМАРТА ТОКАЕВА

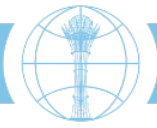

Уважаемые духовные лидеры, дорогие гости!

Прежде всего, добро пожаловать в Казахстан!

Сегодня в Астане собрались самые авторитетные духовные лидеры мира. Это для нас большая честь и высокая привилегия.

Сегодняшняя ситуация на планете характеризуется ростом напряженности и ухудшением глобальной повестки. Значительно возросло количество различных конфликтов. Этот нестабильный период тяжело сказывается на всем человечестве. К сожалению, все чаще вспыхивают военные столкновения. Нам следует извлекать верные уроки из прошлого, стремиться к конструктивному и открытому диалогу. Иного способа прийти к согласию не дано. Поэтому роль нынешнего Съезда лидеров мировых и традиционных религий можно назвать исключительной. Вас можно назвать посланниками мира, действующими под знаменем гуманизма. Объединенные общими интересами, вы стремитесь направить человечество на достижение благих целей. Выражаю вам за это искреннюю признательность.

Хочу отдельно поблагодарить Святейшего Патриарха Московского и всея Руси Кирилла за участие в данном форуме. В Казахстане Вас, Ваше Святейшество, искренне уважают за неоценимый вклад в укрепление межконфессионального согласия и религиозной толерантности в нашем обществе и в гораздо большем географическом пространстве. Ваше участие в Съезде, безусловно, обогатит предстоящий диалог лидеров традиционных религий и станет важным фактором искомого успеха Форума.

На сегодняшнее заседание специально прибыла делегация во главе с заместителем Верховного имама древнего исламского университета Аль-Азхар шейхом Мухаммедом Абдурахманом Аль-Дуайни. С момента основания Съезда университет Аль-Азхар оказывает нам поддержку. Мы выражаем глубокую признательность за это. Верховного имама Аль-Азхара во всем мире почитают как выдающегося мыслителя современной исламской цивилизации, а высокопреподобного доктора шейха Ахмада ат-Тайеба в Казахстане считают своим другом.

Среди почетных гостей находится Генеральный секретарь Всемирной исламской лиги доктор шейх Мухаммед аль-Иса. Всем известно, что Исламская лига является важной международной организацией, призывающей все человечество к добру.

В заседании также участвуют Главный Ашкеназский Раввин Израиля Кальман Бер и Главный Сефардский Раввин Давид Йосеф.

Не секрет, что ситуация на Ближнем Востоке сейчас крайне сложная. Ваше участие в этом заседании демонстрирует искреннее стремление к открытому диалогу, миру и согласию. Мы высоко это ценим.

Особую признательность хочу выразить Святому Патриарху Иерусалима Феофилу III. Пользуясь случаем, хочу также поблагодарить руководство Организации Объединенных Наций, другие организации, политиков и экспертов за поддержку работы Съезда.

Хочу выразить благодарность и господину Мигелю Анхелю Моратиносу, высокому представителю Генерального секретаря ООН по Альянсу цивилизаций, который участвует в Съезде как почетный гость.

Кроме того, выражаю признательность делегатам специальной сессии по защите религиозных объектов и символов, участникам Форума молодых религиозных лидеров и экспертного «круглого стола», проходящих в рамках форума. Желаю всем плодотворной работы. Несомненно, такие

мероприятия вносят большой вклад в поддержание преемственности в сфере духовной дипломатии.

Говоря о важности межрелигиозного диалога, нельзя не вспомнить покойного Папу Римского Франциска. В 2022 году он специально прибыл в Астану и принял участие в VII Съезде лидеров мировых и традиционных религий. Очевидно, что это событие значительно повысило глобальное значение форума.

Мы также искренне благодарим Святейшего Папу Римского Льва XIV за поддержку работы Съезда. Мы возлагаем большие надежды на его инициативы по укреплению межрелигиозного согласия.

Уважаемые участники заседания! С самого начала своей деятельности Съезд служит уникальной площадкой для открытого обсуждения ключевых вызовов современности. В соответствии с вашими рекомендациями Секретариат разработал и уже приступил к реализации Концепции развития Съезда до 2033 года.

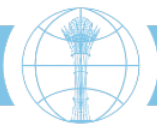
Документ определяет наши общие цели – обеспечение мира, созидательное сосуществование, утверждение приемлемых для всех нравственных ориентиров. Все они особенно важны на фоне беспрецедентной геополитической напряженности. Весьма ценно и то, что итоговые декларации Съезда распространяются в качестве официальных документов на Генеральных Ассамблеях ООН. Надеюсь, 80-я юбилейная сессия не станет исключением.

Территория Казахстана исторически была перекрестком культур и местом взаимообогащения разных цивилизаций.

На казахской земле сменяли друг друга и мирно сосуществовали все основные мировые религии и конфессии. И в современном Казахстане мы прилагаем все усилия для сохранения и развития этих традиций.

Наша страна обладает большим опытом укрепления межэтнического и межрелигиозного согласия. Основа казахстанской модели этнической и религиозной толерантности – это универсальный принцип «единства в многообразии».

Данный подход в полной мере нашел отражение в деятельности уникального даже по мировым меркам института Ассамблеи народа Казахстана. Исторически обусловленные толерантность, солидарность, широта взглядов нашего народа сегодня успешно воплощаются в

миролюбивой, сбалансированной внешней политике Казахстана. Эта политика основана на доверии, диалоге и сотрудничестве.

Убежден, эти универсальные ценности и принципы важны для всех народов и государств.

Вчера в рамках работы Съезда состоялась специальная сессия Альянса цивилизаций ООН, посвященная защите религиозных объектов.

В этой связи хочу выразить глубокую благодарность высокому представителю Альянса господину Мигелю Анхелю Моратиносу за его твердую приверженность делу продвижения глобальной гуманистической повестки.

Защищая религиозные святыни и символы, мы, по сути, защищаем саму основу человеческой цивилизации. В Казахстане действуют около четырех тысяч религиозных объединений, представляющих 18 конфессий. У нас бережно сохраняются и поддерживаются такие святыни, как мавзолей Ходжи Ахмеда Яссауи, входящий в список Всемирного наследия ЮНЕСКО, древние и современные мечети, православные и католические храмы, буддийский центр в Алматы и синагоги, включая «Бейт Рахель Хабад Любавич». Государство заботится о сохранности всех сакральных мест, представляющих особую ценность для верующих. В этой связи отмечу подземную мечеть Бекет Ата в Мангистау, буддийские петроглифы Тамгалы-Тас на берегу реки Или, могилу раввина Леви-Ицхака Шнеерсона в Алматы, озеро Мариямколь в Северном Казахстане, особо почитаемое у католиков.

Святые места объединяют людей разных вероисповеданий, сохраняя связь поколений и духовную преемственность. Поэтому для нас это не просто памятники архитектуры и истории, а символы мира, взаимного уважения и культурного многообразия нашего народа.

Со времени проведения предыдущего Съезда в мире набрали обороты крайне негативные тенденции, некоторые политики и эксперты их уже назвали кризисом цивилизации. Как по Киплингу: «Запад есть Запад, Восток есть Восток и они никогда не сойдутся вместе». На поверхности, если следовать последним событиям в ряде крупнейших государств, такой вывод может показаться верным. Но никогда нельзя сбрасывать со счетов и политический фактор или, другими словами, концепцию и практику государственного строительства правящих властей. Их политика далеко не

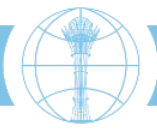
всегда является рациональной, конструктивной в плане развития мирного диалога и взаимодействия культур, религий, мировоззрений.

Серьезную обеспокоенность вызывает набирающая силу тенденция практического сращивания ультранационализма и патриотизма. Происходящее на наших глазах смещение понятий дезориентирует молодежь. С другой стороны, мы наблюдаем тревожную тенденцию столкновения правоконсервативной и либеральной идеологий, что приводит к политической дестабилизации в ряде государств. В Казахстане всем этим, по сути, мировым проблемам уделяется повышенное внимание, они стоят в самом центре нашей внутренней политики. Считаю принципиально важным проводить политику межэтнической, межрелигиозной, межнациональной толерантности и взаимного уважения.

Все попытки подорвать, очернить политику «единства в многообразии», включая свободное применение на государственной службе и в общественных местах языков, постоянно проживающих в нашей стране народов, пресекаются и будут получать должную правовую оценку в соответствии с концепцией «Закон и Порядок».

В Казахстане за последние годы последовательно осуществляются масштабные преобразования, направленные на формирование более устойчивой, открытой и справедливой политической системы. Значительно усилена сфера защиты прав человека: создан Конституционный Суд, укреплен институт омбудсмана, принят ряд специальных законов и указов. Своеобразным венцом политических реформ стала конституционная реформа 2022 года, поддержанная на общенациональном референдуме большинством граждан. Во главу угла мы поставили формулу: «сильный Президент – влиятельный Парламент – подотчетное Правительство».

Принципиальными новеллами стали введение однократного семилетнего срока для Президента, а также запрет близким родственникам Главы государства занимать политические должности. Кроме того, в недавнем Послании народу Казахстана мною выдвинута инициатива формирования в стране однопалатного Парламента. Данное предложение базируется на стремлении продолжить модернизацию политической системы в соответствии с чаяниями граждан. Обеспечение стабильности в обществе и безопасности граждан на основе концепции «Закон и Порядок» – это ключевой момент нашей внутренней политики.

Главной темой моего Послания стала комплексная модернизация национальной экономики с акцентом на широкое внедрение инноваций, особенно технологий искусственного интеллекта.

Представленные мною в Послании планы развивают начатые в последние годы структурные реформы в казахстанской экономике. Речь идет о создании в стране нового индустриального каркаса. Начата поэтапная модернизация энергетической и коммунальной инфраструктуры. Территория Казахстана, по сути, является ключевым сухопутным коридором между Востоком и Западом, Севером и Югом. Поэтому особое внимание уделяется укреплению нашего транспортно-транзитного потенциала.

Ставка сделана на запуск нового инвестиционного цикла и поддержку предпринимательской инициативы граждан. Для этого государство совершенствует инвестиционный климат и бизнес-среду. В развитии национальной экономики мы сочетаем масштабные государственные вливания и крупные частные инвестиции. При этом исходим из того, что главное богатство страны – это люди. Поэтому государством приняты комплексные меры для укрепления человеческого потенциала. На новый уровень вышла всесторонняя поддержка педагогов, врачей, ученых, инженеров, молодежи. Этот год в Казахстане объявлен Годом рабочих профессий. Данное решение подчеркивает важность утверждения в нашем обществе трудолюбия как важнейшего принципа жизнедеятельности.

Мы вкладываем значительные средства в строительство новых школ, развитие высшего образования, науки, спорта, креативной индустрии, модернизацию системы здравоохранения и социальной защиты. Принимаются меры для повышения экологической культуры в обществе. В прошлом году запущен общенациональный проект «Таза Қазақстан» («Чистый Казахстан»), в этой акции на регулярной основе участвуют миллионы наших граждан. Во всей этой работе нашим главным ориентиром и образом будущего является идея построения Справедливого, Чистого, Безопасного, Сильного, Цифрового Казахстана – государства ответственных граждан, страны возможностей и прогресса.

Уважаемые участники Съезда!

Мы наблюдаем не только нарастающие межкультурные противоречия во всем мире, но и торговые, санкционные войны, новую гонку вооружений, пришедшую на смену всеобщему разоружению.

Ведущиеся в разных уголках планеты гибридные войны не имеют четких линий фронта, но несут значительные человеческие жертвы, провоцируют многочисленные потоки беженцев, наносят огромный ущерб мировой экономике. Сильное беспокойство вызывает риск ядерного конфликта, вероятность такого Армагеддона оценивается экспертами как максимально высокая за последние десятилетия. К большому сожалению, в мире вместо конструктивных инициатив и политики разрядки набирает оборот конфронтационное мышление, расширяются геополитические разломы, растет социальное напряжение.

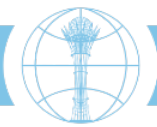
В таких непростых реалиях на первом плане должна быть конструктивная дипломатия как главный инструмент развития диалога, преодоления взаимного отчуждения и повышения доверия на международной арене.

Мы также возлагаем большие надежды на религиозных лидеров, которые несут особую ответственность за развитие междивизиационного обмена и укрепление доверия между людьми и обществом.

Уверен, религиозные лидеры сделают все возможное, чтобы предотвратить скатывание мира в пучину хаоса, напомнив многим политикам о здравом смысле, доброй воле и нравственной ответственности. На глобальном уровне уже есть такие вдохновляющие примеры. Съезд лидеров мировых и традиционных религий, Документ о человеческом братстве, Мекканская декларация, Бахрейнский форум, Дом семьи Авраама в Объединенных Арабских Эмиратах – все эти инициативы показывают, что религия становится мощной консолидирующей силой, когда мы действуем сообща. Такой опыт нужно развивать и масштабировать.

Позвольте мне представить видение Казахстана относительно перспективных направлений развития межрелигиозного и межкультурного диалога.

Первое. Считаю важным задействовать потенциал духовной дипломатии на уровне международных и региональных организаций. Предлагаю обсудить ранее обнародованную мною идею «Движения за мир» под эгидой Съезда. Религиозные иерархи могли бы стать моральным ядром данного движения с нейтральным, неполитизированным призывом к прекращению насилия и поиску мирных решений. Эта инициатива, основанная на общечеловеческих ценностях святости жизни, сострадания

и милосердия, может объединить не только широкие массы верующих, но и политиков, представителей международных организаций, негосударственных структур, экспертов, молодежь. Голос в защиту мира должен звучать настойчивее и такие площадки, как Съезд призваны этому способствовать. Большие надежды по-прежнему возлагаются на Организацию Объединенных Наций, которая остается незаменимой глобальной платформой.

Пользуясь случаем, хочу выразить благодарность государствам – членам ООН за поддержку предложения Казахстана о создании в Алматы Регионального центра ООН по Целям устойчивого развития для Центральной Азии и Афганистана. Важно также усиливать роль таких региональных структур, как СВМДА, ОИС, ОБСЕ, ШОС, СНГ, Ассоциация государств Юго-Восточной Азии, Лига арабских государств.

Второе. Во все времена религиозные конфессии помогали людям преодолевать жизненные трудности и невзгоды, поэтому, говоря о высоких духовных материях, нельзя упускать из виду и вопросы, связанные с хлебом насущным.

Несмотря на значительный прогресс, человечество продолжает сталкиваться с множеством гуманитарных вызовов. Миллионы людей все еще страдают от голода, эпидемий, деградации окружающей среды и изменений климата. Казахстан прилагает серьезные усилия для сокращения бедности, решения экологических проблем и оказания гуманитарной помощи. Данные проблемы планируются обсудить в ходе Регионального саммита в Астане по вопросам экологии и устойчивого развития в апреле следующего года. Наша страна – самая северная и самая большая по территории часть исламского мира. Тридцать лет назад мы вступили в Организацию исламского сотрудничества.

В рамках этого авторитетного объединения Казахстан стал инициатором создания Исламской организации по продовольственной безопасности. Религиозные деятели исстари вдохновляют и наставляют людей на благие дела и проявление сострадания к нуждающимся. Религиозные общины вносят большой вклад в достижение Целей устойчивого развития, запуская гуманитарные миссии и добровольческие программы, открывая школы и больницы, поддерживая молодежь и уязвимые группы, продвигая климатическую повестку и вопросы миграции. Это еще раз доказывает, что у религий и в XXI веке есть мощный

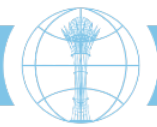
созидательный потенциал, который необходимо использовать в полной мере.

Мир столкнулся с серьезными экологическими угрозами. Центральная Азия ощущает их особенно остро. Изменение климата здесь идет быстрее, чем в среднем по миру. В нашем регионе участились засухи, тают ледники, снижаются запасы пресной воды.

Духовные традиции всех народов учат беречь природу и жить в гармонии с окружающим миром, потому что Земля – это наш общий дом, дарованный Творцом, и забота о нем – наша общая обязанность. Климатические изменения, их пагубные последствия – это не столько научный или экономический вопрос, сколько фундаментальный нравственный вызов.

Перед лицом потенциальной экологической катастрофы критически важно усилить международное единство и координацию усилий на глобальном и региональном уровнях. Поэтому предлагаю в рамках Съезда обсудить инициативу о разработке совместного документа о роли религиозных лидеров в борьбе с климатическими изменениями. В документе можно было бы зафиксировать общие принципы экологической ответственности, базирующиеся на духовных традициях с особым акцентом на поддержку уязвимых регионов.

Третье. Мир стремительно входит в новую технологическую эпоху. Искусственный интеллект, большие данные, биоинженерия и другие революционные новации кардинально меняют все сферы жизнедеятельности людей. Но этические нормы не успевают адаптироваться к высокой динамике технологического прогресса. Возникают такие новые вызовы, как защита свободы выбора и приватности частной жизни, обеспечение цифрового равенства и безопасности использования искусственного интеллекта и многие другие дилеммы. Убежден, что религиозные лидеры как хранители нравственных ценностей и идеалов должны участвовать в обсуждении цифрового будущего человечества. Любая технология должна работать на благо людей, для этого необходим постоянный диалог духовных лидеров, ученых и технократов-инженеров. В развитии искусственного интеллекта мы видим хорошую возможность для динамичного прогресса страны. Вместе с тем прекрасно осознаем особую важность соблюдения этических норм, поэтому открыты к широкому сотрудничеству в данной сфере.

Предлагаю создать Межрелигиозную комиссию по этике развития искусственного интеллекта, которая займется разработкой свода универсальных принципов ответственного использования нейросетей и других прорывных технологий. Речь идет о своеобразных «заповедях для алгоритмов», которые подразумевают уважение к человеческому достоинству, недопустимость дискриминации, контроль над решениями, носящими судьбоносный характер.

Ваши святейшества, ваши превосходительства! Все основные религиозные традиции утверждают общие гуманистические ценности – сострадание, справедливость, любовь к ближнему и мир. Сегодня мы подтверждаем нашу приверженность к данным ценностям, отвергая любые попытки использовать религию для оправдания насилия, экстремизма или ненависти.

Сегодня все больше мыслителей говорят о постсекулярной эпохе – времени, когда религия вновь станет важным фактором общественной и политической жизни. Наш Съезд старается идти в ногу со временем.

Мы усиливаем диалог представителей религий с научно-экспертным сообществом. Синтез духовной мудрости и экспертных знаний может стать ключом к нахождению эффективных решений актуальных глобальных и региональных проблем.

На самом деле будущее находится в руках молодежи. Подрастающее поколение должно расти в духе глубокого уважения к представителям всех религий и культур. Современная молодежь сталкивается со множеством вызовов. Несмотря на различия в убеждениях и мировоззрении, молодых людей объединяют общие заботы. И это значит, что искать пути решения нужно сообща. Именно поэтому в рамках Съезда уже во второй раз проводится Форум молодых религиозных лидеров. Его участники продемонстрировали готовность к открытому обмену мнениями и совместной работе. Мы видим, как формируется новое поколение духовных лидеров и наша общая обязанность – оказать им поддержку. У нашего народа есть хорошая пословица: «Тәртеу түгел болса, төбедегі келеді» («Тем, кто сплочен, покорятся даже самые высокие вершины»). Действительно, только объединив усилия, мы сможем противостоять глобальным вызовам. Мы собрались в Астане уже в восьмой раз.

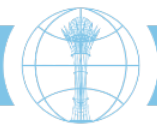
Это свидетельствует об общих устремлениях религиозных лидеров и подтверждает их готовность сообща противостоять угрозам, стоящим перед всем человечеством.

Пусть атмосфера уважения и дружбы, царящая здесь, ведет весь мир к согласию! Давайте вместе идти к достижению благих целей!

Желаю успехов работе Съезда! Пусть ваши молитвы будут услышаны.

Сегодня я принял решение наградить ряд духовных лидеров, внесших вклад в укрепление духовного диалога и взаимопонимания, высокой государственной наградой Казахстана. В рамках Съезда мы проведем церемонию награждения.

А теперь желаю всем вам благополучия.

МӘСКЕУ ЖӘНЕ БҮКІЛ РУСЬ ПАТРИАРХЫ КИРИЛЛДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Аса мәртебелі, құрметті Қасым-Жомарт Кемелұлы!

Құрметті Съезд қатысушылары!

Бүгін қонақжай Қазақстан жерінде қайтадан көрнекті дін көшбасшылары, халықаралық ұйымдардың өкілдері, дипломаттар және ізгі ниеттегі жандар жиналды. Мен 2012 жылы Қазақстанға сапарымды, Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің IV съезінде болғанымды, форумның атмосферасын және қатысушылармен қарым-қатынасты жылы лебізбен еске аламын. Бүгін мен осы халықаралық алаңның деңгейі мен беделінің айтарлықтай өскенін көріп отырмын. Қосымша шаралар мен конференциялар, жастар форумы, мәдени бастамалар, концептуалды құжаттар – барлығы кәсібилік, мазмұнның құндылығы мен өзектілігімен ерекшеленеді. Дінаралық диалогтың, пікір алмасудың және бітімгершілік қызметтің тұрақты жұмыс істейтін тетіктерін қалыптастырған Қазақстан Үкіметіне алғысымды білдіргім келеді.

2012 жылы Съезде сөйлеген сөзімде құдайсыз, дінсіз адам болмысын құруға тырысу жақсылық әкелмейтінін айттым. Қасым-Жомарт

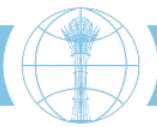
Кемелділігімен арада біраз уақыт өткенде, 2014 жылы Троица-Сергиев Лаврасында кездескенімізде осы тақырыпты талқылағанымыз есімде. Сол кезде менің сөздерім мұқият тыңдалып, ең бастысы, Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съездерінің кейінгі жұмысында ескерілгені мен үшін қуанышты болды.

Бүгінгі халықаралық жағдай тағы да дәлелдеп отыр: Құдайды жоққа шығаратын әлем – болашағы жоқ әлем. Қан төгетін қақтығыстар, маңызды экономикалық және экологиялық проблемалар, терроризм, адамның негізгі құқықтарының бұзылуы – бұның барлығы дінді қоғамнан ығыстыруға тырысудың тікелей салдары.

Біз жақсы білеміз, дәстүрлі діндер арасындағы айырмашылықтарға қарамастан, олар бір ортақ мақсатқа – Құдайға сенімге және осы сенімге сай моральға негізделген. Шынайы иманды адамдар қоғамы ғана бейбітшілік пен игілікте өмір сүріп, дами алады. Бұған дүниежүзілік тарих та куә: Жаратқан Ие өзінің таңдаулы халқын күпірлік пен азғындық үшін қаншама рет жазалады! Сенім мен моральдық азғындықтың дағдарысы, атеизм мен біріктіруші рухани идеяның жоқтығынан қаншама ұлы империялар құлады!

Айналада болып жатқан оқиғаларға қарамастан, зайырлы идеологияны жақтаушылардың қызметі жастар арасында кері реакция туғызғанын айту керек. Бүгінгі таңда жас ұрпақ арасында діндарлықтың артуы байқалады. Ал ғибадатханаларда, мешіттерде, синагогаларда, саяжайларда жастар саны көбейіп келеді. Бірақ оларды радикализмнен сақтап, диалог пен сыйластықтың жасампаз жолына бағыттау қажет. Осы тұрғыдан алғанда, Съездер аясында діндар жастарға әлеуметтік желілер мен арналар арқылы емес, тікелей қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік беретін дінаралық жастар форумдарын өткізу идеясы жан-жақты қолдауға лайық.

Бейбітшілік туралы, адам құқықтары туралы, жәбірленушілерді қорғау қажеттігі туралы көп сөз айтуға болады. Бірақ сөз әрқашан іспен расталуы керек және бүгінгі форумның тақырыбы барлығын бірлесіп әрекет етуге шақырады. Менің байқауымша, бүгінде қақтығыстарды тыныштандыру үшін нақты күш-жігерді негізінен діндар адамдар, соның ішінде саяси көшбасшылар бастады. Сондықтан біз, діни көшбасшылар, барлық ізгі ниетті жандардың қазіргі дағдарыстарды еңсеруге, берік бейбітшілікті орнатуға және қолдауға бағытталған бітімгершілік бастамаларын жан-жақты қолдаймыз.

Бүгінгі форумның маңызды қырларының бірі – ұйымдастырушылардың Біріккен Ұлттар Ұйымының Өркениеттер Альянсымен тығыз ынтымақтастығы. Менің ойымша, бұл бәріміз үшін діни көшбасшылардың ғаламшардың басты халықаралық құрылымында лайықты өкілдік алуын қамтамасыз етудің мүмкіндігі. БҰҰ жанынан діндердің кеңесші кеңесін құру идеясы әлі де маңыздылығын жоғалтқан жоқ.

Біз бірқатар құрметті діни көшбасшылармен бірге, олардың кейбірі бүгін осында отыр, осыдан 20 жыл бұрын жүзеге асыруға талпынған болатынбыз. Сол кезде зайырлылық жақтаушылары бізге мұны іске асыруға жол бермеді. Дәстүрлі қауымдастықтар басшылығының қатысуы БҰҰ-ның бейбітшілікті нығайту әлеуетін арттырары сөзсіз.

Әртүрлі діндер мен ұлттарға қатыстығымызды ескеретін, салауатты төзімділіктің толықтығы бар ортақ үніміз адамдар үшін ар-ұждан мен татуласу дауысы бола алар еді. Ал қазір мұнда БҰҰ Бас хатшысының Өркениеттер Альянсы жөніндегі жоғары өкілінің келуі бізге белгілі бір үміт ұялатады.

Дінбасылардың әлемнің болашақта сәл де болса жақсы, жарқын және қауіпсіз болуы үшін айтары бар. Діндар адамдар – өзара құрмет, бейбітшілік пен жасампаз ынтымақтастықты көздейтін ғасырлар бойы қалыптасқан діни мәдениеттің иелері. Соның арқасында әртүрлі дін мен ұлт өкілдері бейбіт өмір сүріп, өз елдері мен халықтарының игілігі үшін бірлесіп еңбек етіп келеді.

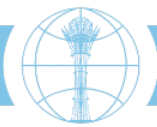
Сөзімді аяқтай келе, Инжілдің сөздерін келтіргім келеді: «Мен сендерге амандық пен тыныштық сыйлаймын, Өзімнің тыныштығымды беремін. Менің беретінім осы дүниенің беретін өткінші тыныштығы сияқты емес, сондықтан көңілдерің қобалжып, қорықпаңдар» (Жохан: 14:27), – деді Иса Өзінің шәкірттеріне қоштасу әңгімесінде.

Адам Құдаймен, өзінің Жаратушысымен тыныштықта болғанда ғана шынайы тыныштық болуы мүмкін. Ал бұл адамды көп нәрсеге міндеттейді, оның жолын ауыр, тікенекті, бірақ берекелі етеді. Және біз сіздермен біраз жол жүріп, бүгін осында бейбітшілік одағында жиналып, достық қарым-қатынасты дамытып, имандылық куәлігіне өз үлесімізді қостық. Игі іс пен адамгершілікке негізделген иман ғана шынайы, мызғымас әлемнің негізі бола алатынын бірауыздан мақұлдаймыз. Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі ұйымдастырушылардың көмегімен біздің ортақ дауысымыз барынша қатты шықсын. Біздің қабылдаған қорытынды

декларациямыз адамзаттың болашақтағы бейбітшілігінің кепілі — адам өміріндегі рухани және адамгершілік негіздер екенін тағы бір мәрте еске салсын.

Назарларыңыз үшін баршаңызға алғысымды білдіремін!

ВЫСТУПЛЕНИЕ ПАТРИАРХА МОСКОВСКОГО И ВСЕЯ РУСИ КИРИЛЛА

**Ваше Превосходительство, уважаемый Касым-Жомарт Кемелевич!
Досточтимые участники Съезда!**

Сегодня на гостеприимной казахстанской земле в очередной раз собрались видные религиозные лидеры, представители международных организаций, дипломаты и люди доброй воли. Я с теплотой вспоминаю свой визит в Казахстан в 2012 году и участие в IV Съезде лидеров мировых и традиционных религий, атмосферу этого форума, общение с его участниками. Сегодня я вижу, как сильно вырос уровень и авторитет данной международной площадки. Сопутствующие мероприятия и конференции, молодежный форум, культурные инициативы, концептуальные документы – все это отмечено профессионализмом, ценным содержанием, актуальностью. Хотел бы выразить благодарность Правительству Казахстана, которое сформировало постоянно действующие механизмы для межрелигиозного диалога, обмена мнениями и миротворческой деятельности.

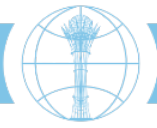
В 2012 году в своем выступлении на Съезде я говорил о том, что попытки построить бытие человека без Бога и религии не принесут ничего хорошего. Помню, как эту тему мы обсуждали с Касым-Жомартом Кемелевичем некоторое время спустя, когда в 2014 году встречались в Троице-Сергиевой Лавре. Для меня было отраднo, что тогда мои слова были внимательно выслушаны и, что особенно важно, учтены в последующей работе Съезда лидеров мировых и традиционных религий.

Сегодняшняя международная обстановка лишнй раз доказывает, что мир, отрицающий Бога – это мир без будущего. Кровопролитные конфликты, серьезные экономические и экологические проблемы, терроризм, нарушение базовых прав человека – все это прямые последствия попыток вытеснить религию из жизни общества, оставить ей место только в личном пространстве человека.

Мы с вами прекрасно знаем, что, несмотря на существующие различия между традиционными религиями, они объединены общим целеполаганием – верой в Бога и нравственным соответствием этой вере. Только общество действительно верующих людей способно существовать и развиваться в мире и благоденствии. Об этом свидетельствует и мировая история: сколько раз за неверие и моральное развращение наказывал Господь свой избранный народ! Сколько великих империй пало из-за кризиса веры и моральной распущенности, атеизма и отсутствия объединяющей духовной идеи!

Несмотря на происходящие вокруг события, нужно сказать, что деятельность сторонников секулярной идеологии вызвала обратную реакцию среди молодежи. Сегодня отмечается рост религиозности среди молодого поколения. И мы видим все больше молодых людей в храмах, мечетях, синагогах и дацанах. Однако молодежь необходимо оберегать от радикализма, направлять ее на созидательный путь диалога и уважения. В этом смысле всемерной поддержки заслуживает идея проведения в рамках Съезда межрелигиозных молодежных форумов, которые дают юным верующим возможность пообщаться напрямую, а не через ангажированные социальные сети и каналы.

Можно произносить много громких слов о мире, о правах человека, о необходимости защиты угнетаемых. Но слова всегда должны подтверждаться делом – и тема сегодняшнего форума призывает всех к совместному деланию. По моим наблюдениям, предпринимать реальные усилия

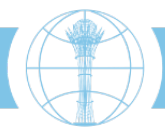

для умиротворения конфликтов сегодня начали преимущественно верующие люди, в том числе среди политических лидеров. Поэтому мы, лидеры религиозные, всецело поддерживаем миротворческие инициативы всех людей доброй воли, направленные на преодоление существующих кризисов, установление и поддержание прочного мира.

Одним из важных аспектов сегодняшнего форума является тесное взаимодействие организаторов с Альянсом цивилизаций Организации Объединенных Наций. Думаю, что для нас всех это возможность обеспечить, наконец, достойное представительство религиозных лидеров в главной международной структуре планеты. Не потеряла своей актуальности идея создания консультативного совета религий при ООН, которую мы вместе с рядом досточтимых религиозных лидеров (некоторые из них сегодня присутствуют здесь) пытались реализовать почти 20 лет назад. Тогда сторонники секуляризма не дали нам этого сделать. Участие руководства традиционных общин, безусловно, укрепило бы миротворческий потенциал ООН. Наш совместный голос, учитывающий принадлежность к разным религиям и нациям, обладающий полнотой здоровой толерантности, мог бы быть голосом совести и примирения для людей. Ныне же присутствие здесь высокого представителя по Альянсу цивилизаций Генерального секретаря ООН всеяет в нас определенную надежду.

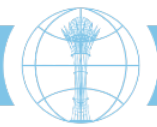
Религиозным лидерам действительно есть что сказать миру для того, чтобы он стал в будущем хоть немного лучше, светлее и безопаснее. Верующие люди являются носителями многовековой религиозной культуры, предполагающей взаимное уважение, мир и созидательное сотрудничество. Благодаря этому представители разных религий и национальностей мирно живут и вместе трудятся на благо своих стран и народов.

Завершая свое выступление, я бы хотел процитировать слова из Евангелия: «Мир оставляю вам, мир Мой даю вам; не так, как мир дает, Я даю вам. Да не смущается сердце ваше и да не устрашается» (Ин.: 14:27), – сказал Христос Своим ученикам в прощальной беседе. Подлинный мир возможен только тогда, когда человек находится в мире с Богом, со своим Творцом. А это ко многому обязывает человека, делает его путь трудным, тернистым, но благодатным. И мы с вами проделали немалый путь, чтобы собраться здесь сегодня в союзе мира, развивать дружеское взаимоотношение, внести свой вклад в свидетельство о вере. Единым голосом мы подтверждаем, что только вера, подкрепленная добрым делом и нравственным образом жизни,

может быть основой подлинного, незыблемого мира. И пусть наш солидарный голос при содействии организаторов Съезда лидеров мировых и традиционных религий прозвучит как можно громче. Пусть принятая нами итоговая декларация будет еще одним напоминанием о том, что залог будущего мира – это духовное и нравственное начало в жизни человека.

Благодарю всех вас за внимание.

ӘЛЕМДІК ИСЛАМ ЛИГАСЫНЫҢ БАС ХАТШЫСЫ МҰХАММЕД ИБН АБДУЛКАРИМ ӘЛ-ИСАНЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Аса қамқор, ерекше мейірімді Алланың атымен бастаймын! Әлемдердің Раббысы Аллаһқа мадақ! Раббымыз бен Пайғамбарымыз Мұхаммедке және Аллаһтың барлық пайғамбарлары мен елшілеріне Аллаһтың салауаты мен сәлемі болсын!

Аса мәртебелі, құрметті Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев мырза! Құрметті Сенат Төрағасы, Қазақстан Республикасы Әлемдік және дәстүрлі діндер съезі Хатшылығының басшысы Мәулен Әшімбаев мырза! Жоғары мәртебелі қонақтар, сіздерге Алланың рақымы мен Оның игілігі болсын!

Біз бүгін келісімде бірге өмір сүруді дәріптейтін бейбітшілік елі – Қазақстан жерінде Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезіне жиналдық. Біз алаңдаушылық тудыратын халықаралық өзгерістер аясында кездестік. Бұл жағдайдың алғашқы белгілері де байқалған. 1945 жылдың 26 маусымында БҰҰ халықтары болашақ ұрпақты адамзат екі рет беттескен

соғыс сұмдықтарынан қорғау мақсатында тарихи Дүниежүзілік жарғы аясында біріккен еді.

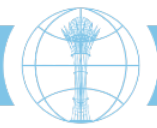
Бүгін біз келешегі кең, мұраты биік осы діни саммит аясында бас қосып отырмыз. Оның табысы, Алланың қолдауы арқасында, дүниежүзілік дін көшбасшыларының табандылығы мен адалдығына байланысты. Олардың ықпалы бүкіл әлемде өз дініне сенетін адамдардың санасына жетеді, бұл шамамен жер шарының тұрғындарының 80%-ын құрайды. Айта кету керек, олардың рухани ықпалы жалпыадамзаттық құндылықтар мен қағидаттарды ұстануға, экстремизм, зорлық-зомбылық және терроризм идеяларының әсерінен қорғауға өте маңызды, әсіресе бұл әсер олар өмір сүріп, тәрбиеленіп жатқан ортада жүзеге асады.

Бұл форумға деген үмітіміз зор, өйткені ол діни көшбасшылардың тек дерексіз уағыз айтумен ғана шектелмей, өздерінің рухани беделі арқылы ізбасарларын адам қадір-қасиетінің ортақ қағидаттарын басты орынға қоюға бағыттап, бейбітшілікті қалыптастыру ісінде белсенді әрі жауапты тарап болуы қажеттігін айқындауға бағытталған.

Біз сенетін қағидалар – белгілі бір өткінші себептер мен жағдайларға байланысты айтылатын ұрандар, мәлімдемелер немесе үндеулер емес. Бұл – біздің пікірталасымызда көрініс табатын және мінез-құлқымызда сөз бен іс-әрекет арқылы жүзеге асыратын мәңгілік уәде, өсиет. Рухани институттар оларды білім беру, таныстыру және насихаттау арқылы дамытады. Осылайша, шынайы діни құндылықтардың барлық мағынасында игі істер жасаушыларға тән екендігінің жанды және айқын мысалын растаймыз.

Құрметті Президент мырза! Құрметті жиналған қауым! Біз, негізгі орталығы Меккеде орналасқан ислам халықтарының инкубаторы – Бүкіләлемдік ислам лигасы мінберінен, тарихтың уағыздары біздің әлемде бейбітшілікке қол жеткізу үшін қақтығыс пен жанжал тек зұлымдыққа апаратынын түсінуге шақыратынын жеткіземіз. Сондықтан біз адамдардың әртүрлілігі кейбіреулер ойлағандай қақтығыстың себебі емес, керісінше, ынтымақтастық пен тәжірибе алмасудың көзі болуы керектігін үнемі растаймыз. Бұл ұлттар мен халықтар арасындағы бейбітшіліктің негізі болып табылады.

Біз мақтанышпен әлеміміздің әртүрлі құрамдас бөліктері арасындағы қатар өмір сүру мен өзара түсіністікті нығайту жолында қол жеткізілген кейбір жетістіктерге құрметімізді білдіреміз. Сонымен қатар біз халықаралық аренада болып жатқан оқиғаларға аса алаңдаушылықпен

қараймыз – соғыстар мен қақтығыстар, олар әлемнің қауіпсіздігіне және қоғамдардың тұрақтылығына қатер төндіреді. Бүгінгі таңда Газа секторында орын алып жатқан жаппай геноцид пен жүйелі түрде ойластырылмаған аштыққа ұшырату – адамзат тұрғысынан халықаралық қауымдастық үшін ұятқа қалатын дақ. БҰҰ Жарғысы жарияланғаннан бері бұл біздің әлеміміз кездеспеген жағдай.

Аса мәртебелі Президент мырза, құрметті жиынға қатысушылар! Тәжірибе көрсеткендей, діни көшбасшылар діни қатысудың стратегиялық рөлі аясында немесе діни және рухани тұрғыдан берілген шеңберде диалог, ортақтастық және татуласу арқылы жасампаз рухани діни дипломатия деп аталатын маңызды ықпалға ие. Осы көшбасшылардың ішінен кім осы жауапкершілікті өз мойнына алуға тиіс? Олар тек мәтіндерді сақтаушылар ғана емес, сонымен қатар ақиқаттың куәгерлері. Олар өздері бағалайтын құндылықтарды іс жүзінде жүзеге асырылатын және нақты әсері бар күш-жігерге айналдырады. Жүзеге аспайтын, іске аспайтын құндылықтың бағасы да, салмағы да жоқ.

Иә, біз дініміз бен ағымдарымыз бойынша әртүрліміз, бірақ бізді біртұтас адами бауырластық, рухани, әмбебап бауырластық біріктіреді, ол Құдайдың шақыруынан алынады. Осылайша, Алла Тағала бүкіл адамзат отбасына «Ей, Адам баласы!» деп үн қатады. Сондай-ақ бізді тұтастай алғанда біртұтас, ортақ тағдыр болып табылатын бірыңғай қауіпсіздік біріктіреді. Мұның бәрі біздің әлемдегі бейбітшілік пен оның қауымдастықтарының үйлесімділігіне қауіп төндіретін нәрселерге қарсы тұру жолында.

Қорытындылай келе, мен аса мәртебелі, құрметті Президент мырзаға қонақжайлық пен тамаша ұйымдастыру жұмысы үшін және діни лидерлердің өмірлік маңызды рөліне деген қызығушылықтарыңызға алғысымды білдіремін. Алла барша күш-жігерімізді пайдалы етіп, армандарымызды жүзеге асырсын.

Сізге бейбітшілік, Алланың рақымы мен берекесі болсын!

ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ ВСЕМИРНОЙ ИСЛАМСКОЙ ЛИГИ ШЕЙХА МУХАММЕДА АБДУЛКАРИМА АЛЬ-ИСЫ

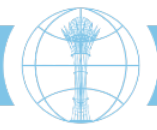

Во имя Аллаха милостивого и милосердного! Хвала Аллаху, Господу миров! Да благословит Аллах и приветствует нашего Господина и нашего Пророка Мухаммеда, и всех пророков, и посланников Аллаха!

Ваше Превосходительство, уважаемый господин Президент Республики Казахстан господин Касым-Жомарт Токаев! Ваше превосходительство, уважаемый Председатель Сената, руководитель Секретариата Съезда мировых и традиционных религий Республики Казахстан господин Маулен Ашимбаев! Ваша честь, Ваше Преосвященство, ваши превосходительства, мир вам, милость Аллаха и его благоденствие!

Мы сегодня собрались на VIII Съезде лидеров мировых и традиционных религий на территории Казахстана – страны многообразия, сосуществования и мира.

Мы встретились на фоне вызывающих беспокойство международных преобразований, во время которых усугубились многие трагедии и вызовы,

возникающие перед нашим мировым порядком и угрожающие непоколебимости его международного права. Тому есть ранние сигналы, предупреждающие о его остром разделении после того, как его нации объединились в рамках исторического Мирового устава, в котором народы ООН 26 июня 1945 года склонились к тому и заверились в том, чтобы спасти будущие поколения от ужасов войн, которые в течение одного поколения дважды принесли человечеству страдания, которые трудно описать.

Сегодня мы встречаемся в рамках этого религиозного саммита, который несет широкие перспективы и высокие устремления. Его успех после поддержки его Аллахом, сопряжен с решимостью религиозных лидеров, которые имеют влияние на сознание верующих в их религии по всему миру. Их число составляет около 80 процентов жителей планеты по всему миру. Не секрет, что их духовное воздействие имеет крайне важное значение в приобщении к общечеловеческим ценностям и принципам, а также оберегании идей от влияния на них каких-либо понятий экстремизма, насилия и терроризма, особенно их среды, в которой они существуют и подпитываются.

Надежды ведут нас к этому форуму, чтобы подтвердить, что религиозные инстанции не занимаются всего лишь проповедями, а они призваны быть деятельной стороной созидания мира посредством направления своих последователей из их духовной позиции к осознанию важности человеческого достоинства согласно их общим принципам.

Принципы, в которые мы верим – это не лозунги, декларации или призывы, с которыми мы выступаем по тем или иным преходящим поводам и случаям, а это вечное обещание, завет, который претворяется в нашем дискурсе и который мы реализуем в нашем поведении через слова и действия с тем, чтобы духовные институты развивали их через образование, приобщение и продвижение. И это для того, чтобы подтвердить живой и наглядный пример того, что истинно религиозные ценности придерживаются благодетелей во всех ее смыслах.

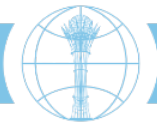

Уважаемый господин Президент! Уважаемые присутствующие! Мы с трибуны Всемирной исламской лиги, представляющей собой инкубатор исламских народов с их главным центром в Мекке, заявляем, что проповеди истории ведут нас к тому, что для достижения мира в нашем мире необходимо сознание, понимающее, что столкновение и конфликт не порождают ничего, кроме зла, которое охватывает всех. Исходя из этого мы подтверждаем, что человеческое разнообразие должно быть источником сотрудничества и обмена, а не так, как его представляют некоторые, что он является причиной неизбежности противостояния между нациями и народами.

Мы со всей гордостью выказываем наше уважение тем некоторым достижениям, которые были достигнуты на пути укрепления сосуществования и взаимопонимания между различными составляющими компонентами нашего мира. Мы с крайней обеспокоенностью наблюдаем то, что переживает международная арена – войны и конфликты, угрожающие безопасности мира и стабильности его сообществ. Имеющийся сегодня в Секторе Газа массовый геноцид и системное бездумное подтверждение голоду – это в человеческом понимании является пятном позора для международного сообщества и это то, с чем наш мир не сталкивался с момента опубликования Устава ООН.

Ваше Превосходительство господин Президент, уважаемые присутствующие! Опыт показал, что религиозные лидеры имеют важное влияние в контексте стратегической роли религиозного присутствия или, что называется, созидательной духовной религиозной дипломатии посредством диалога, срединности и примирения в рамках, предоставленных им в религиозном и духовном отношении. Кто призван взять на себя эту ответственность из числа этих лидеров? Они не только хранители текстов, но и свидетели истины. Они превращают те ценности, которыми они дорожат в усилия, претворяющиеся в действительности и имеющее конкретное воздействие. Нет цены и нет веса ценности, которая не претворяется, не реализуется.

Да, мы различаемся по вероисповеданию и течениям, но нас объединяет единое человеческое братство – духовное, универсальное братство, которое черпается из божественного призыва. Так, всевышний Аллах говорит, обращаясь ко всей человеческой семье: «О, сыны Адама!». Также нас объединяет единая безопасность, которая в целом является единой, общей судьбой. Все

это на пути противостояния тому, что угрожает миру в нашем мире и согласию его сообществ.

В заключение выражаю признательность его Превосходительству господину Президенту за гостеприимство, прекрасную организацию и за интерес, проявляемый к жизненно важной роли религиозных лидеров. Пусть Аллах сделает полезными усилия и шаги и претворит ими мечты.

Мира Вам, милости Аллаха и его благоденствия!

РИМ ПАПАСЫ XIV ЛЕОНЫҢ ЖОЛДАУЫ

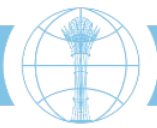
*(Қасиетті Тақ дінаралық диалог жөніндегі Дикастерия префектісі
Джордж Джейкоб Кувакад оқып берді, Ватикан)*

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезіне қатысушыларға бейбітшілік, шалом, сәлем!

Астанада «Діндер диалогы: болашақ жолындағы синергия» ұранымен өткізіліп жатқан Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезіне қатысушыларды шын жүректен құттықтаймын.

Атап айтқанда, мен Қазақстан Республикасының Президенті – Жоғары мәртебелі Қасым-Жомарт Тоқаев мырзаға зор ризашылығымды білдіремін.

Сіздер әлемнің түкпір-түкпірінен біздің бөлшектелген және жаралы әлемімізді сауықтыруға ортақ ұмтылыспен біріктірілген достық қарым-қатынасты қайта жандандыру және жаңа қарым-қатынастарды бастау үшін жиналдығыздар. Бұл тақырып аса өзекті, өйткені ол шиеленісті қақтығыстар дәуірінде дінаралық диалогтың өмірлік маңызды рөлін атап көрсетеді.

Шын мәнінде, синергия бір-бірімен де, құдіретті нәрсемен де бірлесіп жұмыс істеуді білдіреді. Әрбір шынайы діни серпін біздің адамдар мен халықтарды біріктіретін өзара тәуелділікті туа біткен түсінігімізге негізделген диалог пен ынтымақтастыққа ықпал етеді.

Осы тұрғыдан алғанда, үйлесімді бірлескен жұмыс – жай ғана прагматикалық таңдау емес, шынайы өмірдің неғұрлым терең тәртібінің көрінісі. Ол біртұтас адамзат отбасының мүшелері ретінде біздің ортақ тіршілігіміздің мәніне сәйкес келеді. Біздің санамыздың түпкі тереңінде бұл сезім ынтымақтастықты терең ұғынуды, біздің бір-бірімізге деген жауапкершілігімізге нанымды тудырады. Осылайша, ынтымақтастық – іс-әрекеттегі синергия, жаһандық ауқымда өзіңе жақын адамға деген сүйіспеншіліктің шынайы көрінісі.

Мұндай ынтымақтастық – айырмашылықтарды жоюға шақыру емес, керісінше, алуан түрлілікті өзара байыту көзі ретінде қабылдауға шақыру.

Католиктік шіркеу басқа діндердегі шынайы және қасиетті нәрсенің бәрін мойындайды және бағалайды. Бұған қоса, ол әрбір сенім ортақ игілік үшін өзінің теңдессіз даналығы мен мейірімділігімен үн қосатын әрбір дәстүрдің бірегей сыйларын біріктіре отырып, шынайы синергияны дамытуға ұмтылады.

Бұл ұмтылыста болашақ жолындағы синергия – абстрактілі ұран емес, қазіргі таңда өз жемісін берген шынайы құбылыс. Рим папасы II Иоанн Павелдің бастамасымен 1986 жылы Ассизиде өткен діни көшбасшылардың тарихи мінәжаттық кездесуі діндер арасындағы татулықсыз халықтар арасында татулықтың болмайтынын көрсетті.

Жуырда, 2019 жылы Абу-Дабиде менің құрметті ізашарым Папа Франциск пен Әл-Азһардың Жоғарғы имамы Ахмед ат-Тайеб «Бейбітшілік пен бейбіт өмір сүру мақсатында адамзаттың бауырластығы туралы» құжатқа қол қойды. Ол діни синергияның жаһандық бейбітшілік пен бірге өмір сүруге қалай ықпал ететіні туралы нақты жоспарды ұсынды. Біз Папа Францискті қоса алғанда, түрлі конфессиялардың көшбасшылары зорлық-зомбылық пен экстремизмді айыптау, босқындарға қамқорлық көрсету және барлық көшбасшыларды бейбітшілік үшін бірлесіп жұмыс істеуге шақыру үшін жиналған осы Съездің 2022 жылғы соңғы отырысында осындай рухты бойымызға жинадық.

Жоғары деңгейдегі осы міндеттемелер дүлей зілзалалар орын алған, босқындар қашуға мәжбүр болған немесе отбасылары өте кедейшілік пен аштықтан зардап шегетін нақты іс-қимылдардан көрініс табады.

Діни қауымдар ең мұқтаж жандарға көмек көрсету және олардың үміттерін ояту үшін иық тіресе жұмыс істей отырып, жиі бірігеді.

Біз елестететін болашақ – бейбітшілік, бауырластық және ынтымақтастық болашағы, ол барша қолдар мен жүректердің адалдығын талап етеді.

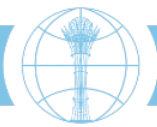
Діни көшбасшылар қоғамның ең осал мүшелерін бірге қорғағанда, ортақ үйімізге қамқорлық жасап, ағаш отырғызғанда немесе адамзаттың қадір-қасиетін бірауыздан қорғағанда, олар: «Сенім алшақтатпайды, керісінше, біріктіреді» деген ақиқатты куәландырады.

Осылайша, синергия шын мәнінде діннің дау-жанжал көзі емес, сауығу мен татуласудың көзі екенін көрсете отырып, бүкіл адамзат үшін қуатты үміт белгісіне айналады. Осындай сезімдермен осы Съездің жұмысы, мен айтқандай, қарусыз және қарусыздандыратын, кішіпейіл және төзімді, әрдайым мейірімділік пен зардап шегушілерге жақын әлем үшін синергия құра отырып, бізді үйлесімділік үшін тынымсыз жұмысқа шабыттандырады деп сенемін.

Адамзаттың қадір-қасиетіне қауіп төнген жерде әрдайым бірлесіп сиынайық, иық тіресіп бірге қызмет етейін және бір дауыспен үн қатайық.

Жаратқан Ие күш-жігерімізді жарылқасын және барша адамдардың игілігі үшін мол жемісін берсін.

Ватиканнан, 2025 жылғы 14 қыркүйек. Лео әкей. Рақмет.

ПОСЛАНИЕ ПАПЫ РИМСКОГО ЛЬВА XIV

*(Зачитывает Джордж Джейкоб Кувакад,
Префект Дикастерии по межрелигиозному диалогу Святого Престола,
Ватикан)*

**Участникам VIII Съезда лидеров мировых и традиционных религий,
мир, шалом, сәлем, бейбітшілік!**

От всего сердца я приветствую всех участников VIII Съезда лидеров мировых и традиционных религий, проводимого в Астане под девизом «Диалог религий: синергия во имя будущего».

В частности, я выражаю глубокую признательность Его Превосходительству господину Касым-Жомарту Токаеву – Президенту Республики Казахстан.

Вы собрались со всех уголков мира, чтобы возобновить дружеские отношения и завязать новые, объединенные общим стремлением исцелить наш раздробленный и израненный мир. Данная тема особенно актуальна, поскольку она подчеркивает жизненно важную роль межрелигиозного диалога в эпоху ожесточенных конфликтов.

По сути, синергия означает совместную работу как друг с другом, так и с чем-то божественным. Каждый подлинный религиозный импульс способствует диалогу и сотрудничеству, основанному на нашем врожденном осознании взаимозависимости, объединяющей людей и народы.

С этой точки зрения совместная работа в гармонии – не просто прагматичный выбор, а отражение более глубокого порядка реальности. Она соответствует самой сути нашего общего существования как членов единой человеческой семьи. В глубине нашего сознания это осознание порождает глубокое чувство солидарности, убеждения в нашей ответственности друг за друга. Таким образом, солидарность – синергия в действии, живое проявление любви к ближнему, как к себе самому в глобальном масштабе.

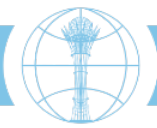
Такое сотрудничество – не призыв к стиранию различий, а скорее приглашение принять разнообразие как источник взаимного обогащения.

Католическая церковь признает и ценит все, что является истинным и святым в других религиях. Более того, она стремится к развитию подлинной синергии, объединяя уникальные дары каждой традиции, где каждая вера вносит свою уникальную мудрость и сострадание ради общего блага.

В этом стремлении синергия во имя будущего – не абстрактный лозунг, а живая реальность, которая уже принесла плоды. Историческая молитвенная встреча религиозных лидеров в Ассизи в 1986 году, созванная Папой Иоанном Павлом II, продемонстрировала, что мир между народами невозможен без мира между религиями.

Совсем недавно, в 2019 году в Абу-Даби моим почетным предшественником Его Святейшеством Папой Франциском и Верховным имамом Аль-Азхара Ахмадом ат-Тайебом подписан Документ «О человеческом братстве в пользу мира и мирного сосуществования». Он предложил четкий план того, как религиозная синергия может способствовать глобальному миру и сосуществованию. Мы набрали тот же дух на последнем заседании этого Съезда в 2022 году, где лидеры различных конфессий, включая Папу Франциска, собрались вместе, чтобы осудить насилие и экстремизм, выступить за заботу о беженцах и призвать всех лидеров к совместной работе ради мира.

Эти обязательства высокого уровня находят свое отражение в конкретных действиях, когда случаются стихийные бедствия, беженцы вынуждены бежать или семьи страдают от крайней нищеты и голода.

Религиозные общины часто объединяются, работая бок о бок, чтобы оказать помощь и дать надежду тем, кто больше всего в ней нуждается.

Будущее, которое мы представляем себе – будущее мира, братства и солидарности, оно требует преданности всех рук и сердец.

Когда религиозные лидеры вместе защищают самых уязвимых членов общества, сажают деревья, заботясь о нашем общем доме, или единодушно выступают в защиту человеческого достоинства, они свидетельствуют об истине: «Вера объединяет, а не разъединяет».

Таким образом, синергия становится мощным знаком надежды для всего человечества, показывая, что религия, по своей сути, не источник конфликта, а источник исцеления и примирения. С этими чувствами я верю, что работа данного Съезда вдохновит нас на неустанную работу ради гармонии, создавая синергию ради мира, которая, как я говорил, безоружна и обезоруживает, смиренна и стойка, всегда ищет милосердия и близка к страждущим.

Давайте молиться бок о бок, служить плечом к плечу и говорить одним голосом везде, где человеческое достоинство находится под угрозой.

Да благословит Всевышний наши усилия и принесет обильные плоды во благо всех людей.

Ватикан, 14 сентября 2025 года. Отец Лео. Спасибо.

ҚЫТАЙ ДАОШЫЛАР ҚАУЫМДАСТЫҒЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ ЛИ ГУАНФУДЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

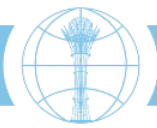

**Құрметті Президент мырза, құрметті діни ортаның өкілдері,
құрметті қонақтар!**

Сәлеметсіздер ме!

Күзгі Астана бізді ашық аспанмен, таза ауамен және ең бастысы – түрлі дін көшбасшыларының жиналысына негізделген дінаралық диалогтың жылуымен қарсы алады. Бүгін біз Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезін бастау үшін «дінаралық диалог» туы астында жиналдық. Бұл ұлы кездесу – диалогқа арналған тұғырнама ғана емес, адамзаттың рухани күштерге сүйене отырып, уақыттың сын-тегеуріндеріне қарсы тұруға деген біртұтас ұмтылысының көрінісі.

Дүниежүзілік даостық федерация мен Қытай даошылар қауымдастығы атынан съездің өтуімен шын жүректен құттықтаймын және ұйымдастырушыларға мұқият дайындығы үшін шынайы алғысымды білдіремін! 2003 жылғы бірінші Съезден бастап Қытай даошылар қоғамдастығы мәдениетаралық алмасу арқылы ізгі ниетті білдіру және бірлескен талқылау барысында келісімге қол жеткізу үмітімен «үйлесімділік

пен келісім» рухымен ұдайы қатысып келеді. Бұл ниет бүгін де өзгеріссіз қалады.

1957 жылы ел бойынша даосизмнің ізбасарларын біріктіретін Қытай даошылар қауымдастығы құрылғаннан бері шетелдік даостық ұйымдармен достық байланыстарды және мәдени алмасуларды белсенді дамытуда. 2023 жылдың қыркүйегінде біз құрлықтық Қытайда құрылған алғашқы халықаралық діни ұйым – Дүниежүзілік даостық федерацияны құруға бастама көтердік. Бүгінде оған Азия, Еуропа, Америка және Мұхит өңірлерінің 20 елінен 52 құрылтайшы ұйым кіреді. Аталған федерацияның құрылуы халықаралық ықпалы өсіп келе жатқан даосизмді әлемдік дінге айналдыру жолындағы маңызды қадам болды.

Бұл жерде мен шынайы құрметпен барлық діни көшбасшылар мен ұйымдарды дінаралық диалог пен ынтымақтастықты тереңдету үшін Дүниежүзілік даостық федерацияның платформасын белсенді пайдалануға шақырамын.

Бүгінгі әлем көптеген дағдарыстармен бетпе-бет кездесті: геосаяси шиеленіс қақтығыстарға түрткі болады, климаттың өзгеруі күнкөріске қауіп төндіреді, ал технологиялық революция моральдық және этикалық дилемма тудырады. Оның үстіне, бұл сын-қатерлер жекелеген адамдардың алаңдаушылығы мен оқшаулануын күшейтеді: біреулер соғыс салдарынан үйінен айрылады, біреулер қоршаған ортаның нашарлауынан зардап шегеді, біреулер технологиялардың қарқынды ағынында рухани жоғалады.

Осы ортақ дағдарыстан шет қалатын ел немесе дін жоқ. Даосизмде айтылғандай: «Барлық жүкті Инь көтереді және Янды құшақтайды; олардың үйлесімділігі – Өмірдің бастауы». Тек диалог арқылы қабырғаларды бұзуға, тек түсіністік арқылы – келіспеушіліктерді еңсеруге, тек ынтымақтастық арқылы – адамзаттың орнықты болашағы мақсатында «бірге өмір сүру жолын» іздеу үшін күш біріктіруге болады.

Біз діндер арасындағы диалог пен ынтымақтастықты «айырмашылықтардағы үйлесімділік» рухымен ілгерілетуге тиіспіз. Даосизмде айырмашылықтар қақтығысты білдірмейді, өзара толықтырудың және бірге өмір сүрудің негізі болып табылады. Диалогтың мақсаты – айырмашылықтарды жою емес, өзара құрмет негізінде келісім іздеу. Диалог арқылы біз өзара түсіністікті нығайтамыз, ынтымақтастық арқылы сын-қатерлерді еңсереміз. Кедейлікпен күрес, дүлей зілзалалар

кезіндегі көмек және рухани қолдау сияқты салалардағы өзара іс-қимыл ерекше маңызды.

Біз «Дао мен Табиғатты ұстану» даналығымен мәдени және өркениеттік алуан түрлілікті құрметтеуге тиіспіз. Даосизм әрдайым діндердің плюрализмін, мәдени санасын және бейбіт қатар өмір сүруін жақтап келеді. Біз адамзат мәдениетінің алуан түрлілігін бірлесіп қорғай отырып, экстремизмнің, ксенофобияның және өркениеттер қақтығысының барлық түрлеріне ашық және төзімді жүреппен қарсы тұруға шақырамыз.

Біз «Аспан мен Адамның бірлігі» идеясымен адам мен табиғат арасындағы үйлесімділікке ықпал етуіміз керек. Жаһандық экологиялық дағдарыс бізден жасыл, төмен көміртекті және тұрақты өмір салтын қабылдауды талап етеді. Даосизм сабырлыққа, сыпайылыққа және қарапайымдылыққа қайта оралуға шақырады. Бұл экологиялық проблемаларды шешу үшін маңызды бағдар. Біз табиғатты өзімізді жақсы көргендей сүйе отырып, даостық «жалпыға ортақ мейірімділік» рухын дамытуға тиіспіз.

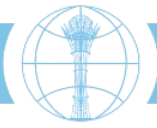
Біз, сонымен қатар «өмір мен қайта тууды» құрметтеп, жер бетіндегі бейбітшілікті қорғауға тиіспіз. Даосизм өмірді, мейірімділікті және барлық нәрсеге қамқорлықты құрметтейді. Биыл Екінші дүниежүзілік соғыстағы Жеңістің 80 жылдығы атап өтіледі. Біз тарих сабақтарын есте сақтауға, қиратуға қарсы тұруға, адам өмірінің қадір-қасиеті мен қауіпсіздігін қорғауға тиіспіз.

Құрметті достар!

Мемлекет пен қоғамға бейімделу – кез келген діннің тұрақты дамуы үшін қажетті жол. Даосизм – Қытайдың ежелгі дәстүрлі діні, оның мәдени мұрасының ажырамас бөлігі. Жаңа дәуірде Қытай даосшылар қоғамдастығы шынайы сенімін сақтай отырып, дәстүрлерді ұстанады, қазіргі заманға ашық және шығармашылық тұрғыда ой бөлісіп, даосизмге Қытай ерекшеліктерін, ұлттық стилі мен заманауи келбетін сіңіруге ұмтылады.

Құрметті достар!

Сүйіспеншілік пен бейбітшілікке шақыру, адамдарды жақсылыққа бағыттау – бұл көптеген әлемдік діндердің негізі. Болашақтың белгісіздігі алдында біз бірігуіміз керек, қақтығыстарды диалогпен, қарсы тұруды ынтымақтастықпен, ерекшелікті – төзімділікпен алмастыруымыз қажет. Дүниежүзілік даостық федерация мен Қытай даосшылар қауымдастығы барлық діни ұйымдармен бірге адамзаттың ортақ тағдыры

қоғамдастығының құрылысына үлес қосу үшін алмасуды тереңдетуге, сенімді нығайтуға және ынтымақтастыққа жәрдемдесуге дайын.

Съездің табысты жұмыс істеуіне тілектеспін!

Әлемге бейбітшілік пен барлық тірі жандарға амандық тілеймін!

Назарларыңызға рақмет!

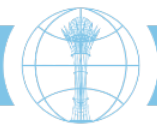
ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ АССОЦИАЦИИ ДАОСИСТОВ КИТАЯ ЛИ ГУАНФУ

Уважаемый господин Президент, уважаемые представители религиозных кругов, уважаемые гости! Здравствуйте!

Осенняя Астана приветствует нас чистым небом и свежим воздухом, и еще более теплом межрелигиозного диалога, которое исходит от собрания лидеров разных вероисповеданий. Сегодня мы собрались здесь под знаменем «межрелигиозного диалога», чтобы начать VIII Съезд лидеров мировых и традиционных религий. Эта великая встреча – не просто платформа для диалога, но выражение единого стремления человечества противостоять вызовам времени с опорой на духовные силы.

От имени Всемирной даосской федерации и Ассоциации даосистов Китая выражаю горячее поздравление с проведением Съезда и искреннюю благодарность организаторам за тщательную подготовку! С момента первого Съезда в 2003 году китайское даосское сообщество неизменно участвовало с духом «гармонии и согласия» – в надежде передать добрую волю через межкультурный обмен и достичь согласия в ходе совместного обсуждения. Это намерение остается неизменным и сегодня.

Ассоциация даосистов Китая, объединяющая последователей даосизма по всей стране, с момента своего основания в 1957 году активно развивает дружеские связи и культурный обмен с зарубежными даосскими организациями. В сентябре 2023 года мы инициировали создание Всемирной даосской федерации – первой международной религиозной организации, учрежденной в материковом Китае. Сегодня в нее входят 52 организации-учредителя из 20 стран и регионов Азии, Европы, Америки и Океании. Основание этой федерации стало важным шагом на пути превращения даосизма в мировую религию с растущим международным влиянием.

Здесь я с искренним уважением приглашаю всех религиозных лидеров и организации активнее использовать платформу Всемирной даосской федерации для углубления межрелигиозного диалога и сотрудничества.

Сегодняшний мир сталкивается со множеством кризисов: геополитическая напряженность провоцирует конфликты, изменение климата угрожает выживанию, а технологическая революция вызывает моральные и этические дилеммы. Более того, эти вызовы усиливают тревогу и отчуждение отдельных людей: кто-то теряет дом из-за войны, кто-то страдает от ухудшения окружающей среды, кто-то теряется духовно в бурном потоке технологий.

Перед лицом этого общего кризиса нет такой страны или религии, которая могла бы остаться в стороне. Как говорится в даосизме: «Все несет в себе Инь и обнимает Ян; их гармония – порождение Жизни». Только через диалог можно разрушить стены, только через понимание – преодолеть разногласия, только через сотрудничество – объединить усилия для поиска «пути совместного сосуществования» ради устойчивого будущего человечества.

Мы должны с духом «гармонии в различиях» продвигать диалог и сотрудничество между религиями. В даосизме различия не означают конфликт, а являются основой взаимодополняемости и сосуществования. Цель диалога – не устранение различий, а поиск согласия на основе взаимного уважения. Через диалог мы укрепляем взаимопонимание, через сотрудничество – преодолеваем вызовы. Особенно важно взаимодействие в таких областях, как борьба с бедностью, помощь при стихийных бедствиях и духовная поддержка.

Мы должны с мудростью «следования Дао и Природе» уважать культурное и цивилизационное многообразие. Даосизм всегда выступал за плюра-

лизм, культурное осознание и мирное сосуществование религий. Мы призываем с открытым и терпимым сердцем противостоять всем формам экстремизма, ксенофобии и столкновения цивилизаций – вместе сохраняя разнообразие человеческой культуры.

Мы должны с идеей «единства Неба и Человека» способствовать гармонии между человеком и природой. Глобальный экологический кризис требует от нас принятия зеленого, низкоуглеродного и устойчивого образа жизни. Даосизм призывает к умеренности, скромности и возвращению к простоте. Это важный ориентир для решения экологических проблем. Мы должны развивать дух даосского «всеобщего милосердия» – любя природу, как самих себя.

Мы также должны с уважением к «жизни и перерождению» оберегать мир на планете. Даосизм почитает жизнь, милосердие и заботу обо всем сущем. В этом году исполняется 80 лет со дня Победы во Второй мировой войне. Мы должны помнить уроки истории, противостоять разрушению, защищать достоинство и безопасность человеческой жизни.

Уважаемые друзья!

Адаптация к государству и обществу – необходимый путь для устойчивого развития любой религии. Даосизм – исконная традиционная религия Китая, неотъемлемая часть его культурного наследия. В новую эпоху даосское сообщество Китая сохраняет истинную веру, следует традициям, открыто и творчески осмысляет современность, стремясь придать даосизму китайские особенности, национальный стиль и современный облик.

Уважаемые друзья! Призывать к любви и миру, направлять людей к добру – это основа большинства мировых религий. Перед лицом неопределенности будущего мы должны объединиться, заменить конфликты – диалогом, противостояние – сотрудничеством, исключение – терпимостью. Всемирная даосская федерация и Ассоциация даосистов Китая готовы вместе со всеми религиозными организациями углублять обмен, укреплять доверие и содействовать сотрудничеству, чтобы внести вклад в строительство сообщества единой судьбы человечества.

Желаю успешной работы Съезда! Мира в мире и благополучия всем живым существам! **Спасибо за внимание!**

ИЗРАИЛЬ ДІҢ БАС АШКЕНАЗ РАВВИНІ КАЛЬМАН МЕИР БЕР ДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Құрметті Қазақстан Республикасының Президенті Тоқаев мырза!

Құрметті Сенат Төрағасы Әшімбаев мырза!

Құрметті әріптесім, Израильдің Бас Сефард раввині!

Құрметті әлемдік дін көшбасшылары!

Мәртебелі қатысушылар!

Мен Киелі Жерден, Израиль жерінен келдім.

Өздеріңізге мәлім, біз екі жылға жуық уақыттан бері ауыр соғысты, көптеген жандар қаза тапқан соғысты бастан кешіп келеміз және әлі күнге дейін бұл соғыстың қашан аяқталатыны белгісіз.

Мен бұл жерде осы маңызды форумның алдында атап өткім келеді: бұл соғыс діни соғыс болып табылмайды. Иудаизм қандай да бір дінге қарсы емес. Біз, иудаизм өкілдері, барлық діндерді құрметтейміз.

Менің әріптесім, Бас Сефардтық Раввин және мен біз осы лауазымға сайланған сәттен бастап қоғамға бірнеше үндеу жариялап, барлық сенім адамдарына, әрқайсысына – және олардың сеніміне, әрбіріне – және олардың ұстанған жолына құрметпен қарауға шақырдық.

Иудаизмнің ұлы данышпандарының бірі Рамбам өзінің «Басқару заңдары» кітабында әлемді Жаратушы бүкіл әлемді жалғыз бір Құдайға деген сенімге жақындату үшін Ислам және Христиан секілді басқа діндерді жаратқанын жазады. Біз барлығымыз бір Құдайға сенеміз.

Алты күннен кейін Израиль халқы Рош ха-Шана – Еврей Жаңа жылын атап өтеді, онда біз тек еврей халқы үшін ғана емес, барша әлем үшін де сиынып, жалбарынамыз және арманымызды айтамыз.

Біз: «Әлемдегі әрбір жаратылыс өзін Жаратқан Иеміздің жаратқанын білсін», – деп жалбарынамыз.

Әлемдегі әрбір адам Жаратушының өзін жаратқанын білсе екен.

Бойында қан айналып жатқан әрбір адам: «Иеміз Құдай Израиль үстінде патшалық етеді», – деп айтса екен.

Сондай-ақ жақында Жаңа жылдан екі апта өткеннен кейін, Иерусалимдегі Храмды атап өтетін Суккот мерекесінде Жаратушы олардың арасында және біздің және халықтар арасында бейбітшілік орнатуы үшін біз өзіміз сиынған әлемнің жетпіс халқына сәйкес жетпіс бұқаны құрбандыққа шалдық.

Сол сияқты Соломон патша Храм салған және оны дәріптеген кезде ол барлық сиынулар Храм арқылы өтетін болғандықтан, Жаратқан барлық халықтың, сонымен қатар Израиль халқының сиынуларын естуі үшін сиынды.

Бұған қоса, Соломон патша Храмды барлық халықтар үшін әмбебап үй деп белгіледі.

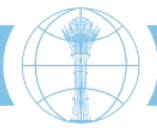
«Енді менің Гибадатханам барлық халықтар үшін сиыну үйі деп аталады».

Жетінші қазанда өткен оқиға – бұл мүлдем басқа тарих. Газа лаңкестері бізді – ерлерді, әйелдер мен балаларды өлтіру және қырып-жою үшін Израиль Жеріне басып кірді. Тек өлтіру үшін ғана емес, сонымен бірге өрескел қорлау және зорлық-зомбылық көрсету үшін.

Олар ата-анамызды өлтірді, ал сәбилерді аштықтан және сусап өлуі үшін ешқандай тамақ пен су бермей торға отырғызып қамады.

Шектен шыққан қатыгездік...

Жетінші қазаннан кейін көп уақыт өтпей мен зардап шеккен елді мекендерге барып қайттым. Мен нағыз қанішер лаңкестердің – оларға көмектескен, оларға жақсы қараған, оларды Израиль ауруханаларына қабылдаған Израиль тұғындарына жасаған қорқынышты әрекеттерін өз

көзіммен көрдім. Олар дәл соларды өлтірді, оларды азаптап қинады. Біз оларға қарсы соғысамыз.

Біз бейбітшілікті қалайтын және іздейтін халықпыз, бірақ кім бізді өлтіргісі келсе – біз өзімізді кез келген түрде қорғау үшін бар күш-жігерімізбен оған қарсы тұрамыз.

Қымбатты бауырлар және құрметті достар, біздің арамыздағы ынтымақтастық өте маңызды!

Бүгінде әлем өзінің негіз қалаушы адамзаттық құндылықтарынан алшақтап барады. Өкінішке қарай, үй, отбасы, әйел деген секілді мызғымас ұғымдар жойылып барады. Жақынына деген қамқорлық, тіпті сенен өзгеше болса да, мұқтаж адамға деген қамқорлық – келмеске кетіп барады. Моральдық құндылықтарды, жақсы мінез-құлықты сіңіру – мүлдем ұмыт қалды дерлік.

«Адамгершілік пен әдептілік құдайшылықтың алдында болуы тиіс» деген ұлы қағида ұмыт қалды.

Мишна дәуірінің ең ұлы ақылгөйі Данышпан Гиллель бізге: «Жақыныңды өзінді жақсы көргендей жақсы көр. Бұл Тораның ұлы қағидасы», – деп үйреткен негізгі қағида ұмыт қалды.

Білімді меңгермес бұрын, білім алмас бұрын, біз тәрбиелеумен және құндылықтарды сіңірумен айналысуымыз керек. Жалпы ұғымы ортақ – жалғыз Құдайға деген сенім болып табылатын діндер арасындағы серіктестік бізді әлемді түзетуге – әділдік әлеміне, заң әлеміне, жақындарға көмек қолын созу әлеміне, барынша жарқын әлемге жақындатуы мүмкін.

Мен бүкіл әлемді бейбітшілікке үндегім келеді.

Бірақ біз есте ұстауға тиіспіз:

Екі жылдан бері біздің қырық сегіз тұтқынымыз – Газаның туннелдерінде қорқынышты жағдайда зардап шегіп жатқан аға-інілеріміз бар.

Олардың кейбіреулері көз жұмды, ал олардың Израильдегі отбасылары аза тұтып баратын бейіт орны болуы үшін оларды жер қойнына тапсырғысы келеді.

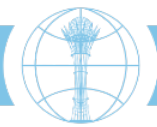
Менің сіздердің баршаңыздан – құрметті діни көшбасшылар, өтініп сұрарым – бүкіл әлемге үндеу тастаңыздаршы:

Кепілге алынғандарды үйлеріне қайтарыңыздар!!!

Мен сөзімді өзім күніне үш рет қайталайтын еврей дұғасымен аяқтаймын:

«Осе Шалом, – Әлемді Жаратушы Ием ואל כל ישראל ואמר
הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמר
מא».

Көкте әлемді жаратқан Құдай жер бетінде бейбітшілік орнатсын!

ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЛАВНОГО АШКЕНАЗСКОГО РАВВИНА ИЗРАИЛЯ КАЛЬМАНА МЕИРА БЕРА

Уважаемый Президент Республики Казахстан, господин Токаев!

Уважаемый Председатель Сената, господин Ашимбаев!

Уважаемый коллега, Главный Сефардский раввин Израиля!

Уважаемые лидеры мировых религий! Дistinguished participants!

Я прибыл из Святой Земли, Земли Израиля.

Как известно, мы уже около двух лет прибываем в тяжелой войне, войне, в которой погибают многие и до сих пор этой войне не видно конца.

Я хочу здесь ясно подчеркнуть перед этим важным форумом: эта война не является религиозной войной. Иудаизм не против какой-либо религии. Мы в иудаизме уважаем все религии.

Мой коллега, Главный Сефардский Раввин и я с момента избрания на наши должности опубликовали несколько обращений – призывов к обществу, в которых мы призывали уважать всех людей веры, каждого – и его веру, каждого – и его путь.

Рамбам, один из величайших мудрецов в Иудаизме, пишет в своей книге «Законы Правления», что Творец мира создал другие религии, например такие как Ислам и Христианство, чтобы приблизить весь мир к признанию веры в единого Бога. Все мы здесь верим в одного Бога.

Через шесть дней народ Израиля будет отмечать Рош ха-Шана – еврейский Новый год, в который мы молимся и возносим мольбы и чаяния не только за еврейский народ.

Мы молим: чтобы каждое творение в мире узнало, что Творец создал его.

Чтобы знал всякий человек в мире, что Творец сотворил его.

Чтобы сказал всякий человек, в чьих жилах течет кровь: Господь Бог над Израилем царствует.

Также в праздник Суккот, который мы отмечаем так же скоро, через две недели после Нового года, во времена Иерусалимского Храма, мы приносили в жертву семьдесят быков в праздник – в соответствии с семидесятью народами мира, о которых мы молились, чтобы Господь установил мир между ними и между нами и народами.

Также, когда царь Соломон построил Храм и освятил его, он молился, чтобы Господь услышал молитвы всех народов, так как молитва проходит через Храм, и также молитву народа Израиля.

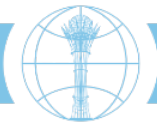
Более того, царь Соломон установил, что Храм – это универсальный дом для всех народов. «Ибо дом Мой – дом молитвы назовется для всех народов».

То, что произошло седьмого октября, это история совершенно другая. Террористы из Газы ворвались в Землю Израиля, чтобы убивать и уничтожать нас – мужчин, женщин и детей. Не только убивать, но и издеваться и чинить насилие.

Они убили родителей, а младенцев посадили в клетки без возможности пищи и воды, чтобы они умерли от голода и жажды.

Ужасная жестокость...

Через короткое время после седьмого октября я посетил пострадавшие населенные пункты. Я своими глазами видел ужасные деяния, которые совершили террористы из подлинного садизма – и, именно тем израильским жителям, которые помогали им, относились к ним по-доброму, брали их в больницы в Израиле. Именно их они убили, их они мучили. С ними мы воюем.

Мы народ, который хочет и ищет мира, но тот, кто пытается убить нас – мы встанем всей нашей силой против него, чтобы защитить себя любым образом.

Дорогие братья и уважаемые друзья, сотрудничество между нами – очень важно!

Сегодня мир отдаляется от своих основополагающих человеческих ценностей. К сожалению, незыблемые понятия – дом, семья, женщина – канули в Лету. Забота о ближнем, пусть даже отличном от тебя, забота о нуждающемся – уходят в прошлое. Привитие моральных ценностей, доброго поведения – почти забыто.

Забыто великое правило: «Человечность и порядочность должны предшествовать набожности».

Забыто основное правило, которому учил нас Мудрец Гиллель, величайший мудрец эпохи Мишны: «Возлюби ближнего своего, как самого себя». Это великое правило Торы.

Прежде чем приобретать знания, прежде чем получать образование, мы должны заниматься воспитанием и привитием ценностей. Партнерство между религиями, общий знаменатель которых – вера в единого Бога, может приблизить нас к исправлению мира – к миру справедливости, миру закона, миру помощи ближнему, миру более светлому.

Я хочу сделать общий призыв к миру во всем мире.

Но мы должны помнить! Уже два года у нас сорок восемь заложников – братья и сестры, которые страдают в туннелях Газы в ужасных условиях.

Некоторые из них мертвы и их семьи в Израиле хотят лишь похоронить их, чтобы было у них место оплакивать их.

Я обращаюсь ко всем вам, уважаемые религиозные лидеры, сделайте обращение ко всему миру! Верните заложников домой!!!!

Я завершу еврейской молитвой, которую мы говорим трижды в день:

«הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמר אמן».

Бог, который творит мир на небесах, да установит мир над нами!

**ҚАСИЕТТІ ИЕРУСАЛИМ ҚАЛАСЫНЫҢ БҮКІЛ ПАЛЕСТИНА,
АРАВИЯ, СИРИЯ, ИОРДАН ОБОНОПОЛЫ (ЕКІ ЖАҒАЛАУЫ),
ҚАСИЕТТІ СИОН ЖӘНЕ ГАЛИЛЕЯ КАНАСЫНЫҢ ПАТРИАРХЫ
III ФЕОФИЛДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ**

Хатшы мырза, құрметті делегаттар, ханымдар мен мырзалар!

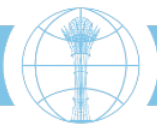
Осы маңызды конференцияға қатысу – мен үшін үлкен мәртебе.

Біз бұл жерде Жоғары Мәртебелі Қазақстан Республикасы Президентінің ықыласты шақыруымен жиналдық және біздің сессиямыздың тақырыбы – «Діндер диалогы: болашақ жолындағы синергия».

Бізге екі негізгі ұғым берілген, оларға мен қысқаша тоқталғым келеді. Екеуінің де түбі грек тілінен алынғаны қуантарлық жайт екенін атап өту қажет.

Олардың біріншісі – диалог.

Біз, Қасиетті Иерусалим қаласының тұрғындары, әртүрлі Шіркеулер, түрлі діни дәстүрлер өкілдері немесе қақтығыстағы қауымдар арасындағы диалогқа үлкен мән береміз.

Біз шексіз өзара түсіністікке, өзара сыйластыққа және бір жерде бірге өмір сүру қабілетіне қол жеткізудің жалғыз жолы – маңызды әрі шынайы диалог жолы екенін айқын түсінеміз.

Шынайы диалог, ең алдымен, басқаға деген қызығушылық пен оған қатысты әуестікке негізделген. Диалог – бұл екі адамның немесе топырақтан жаратылғанымызды және топыраққа қайта оралатынымызды ұғынумен біріктірілген адамдар тобының арасындағы белсенді өзара қарым-қатынас екенін ұмытпайық (Тұрмыс. 3:19).

Біз әулие апостол Павел исотис деп атайтын теңдікке қатыстымыз – тіпті кожайындар мен құлдар арасында да теңдік бар (Қол. 4:1).

Себебі біз бәріміз бір Көктегі Әкенің балаларымыз.

Біз бір-бірімізді танып, әрқайсымыздың ортақ адами табиғатымыздың дөңдерін ашуға ұмтылуға тиіспіз.

Біз ортақ негізді таба алған кезде ғана пікірдегі келіспеушіліктерді немесе қарама-қайшы өмірлік тәжірибені талқылауды бастай аламыз. Диалогтың мақсаты – біздің үстірт немесе терең тамыр жайған айырмашылықтарымыздың негізінде жатқан ортақ құндылықтар мен үміттерге өзара адалдықты мейлінше айқын бекіту.

Осылайша, біз ерте христиан дін мамандарының бірі – қасиетті Иустин Философ – *spermatikos logos* (тұқымдық Логос) деп атаған зерттеуге қатысамыз.

Бұл – әрбір адамның жүрегінде және ақыл-ойында болатын әмбебап, бастапқы Сана және тіпті біздің Құдай мен адам қоғамдастығын аздап қарама-қарсы түсінуімізге қарамастан, ол арқылы ақиқатты бірлесе отырып ашуға болады.

Белгілі бір мағынада біз осы *spermatikos logos* – «тұқымдық Логоста» бірігіп қойдық және біздің міндетіміз – бір-бірімізді тереңірек бағалауымыз үшін түсінігіміздің жалпы қырларын да, айырмашылықтарын да ашу. Міне, сондықтан киелі Иоанн былай дейді: «Бастапқыда Сөз (Логос) болды және Сөз Құдайда болды, сосын Сөз Құдай болды. Ол бастапқыда Құдайдың қолында болған». (Ин.1:1-2).

Сонда ғана біз бірлесіп құра алатын ортақ болашақтың негізін қалау мүмкін болады. Біз *spermatikos logos* бейнесін Евангелиеден көреміз:

«Құдайдың Патшалығы адам жерге ұрық тастағандай; түнде де, күндіз де ұйықтайды әрі оянады, ұрықтың қалай өсіп-өнетінін де білмейді. Өйткені жер өз бетімен алдымен көкөніс, сосын масақ, содан кейін масақ толы астық

өндіреді. Ал жеміс пісіп-жетілгенде тез арада орақ салады, себебі өнімнің уақыты келді» (Мк. 4:26-29). Бұл жерде spermatikos logos біздің ішімізде қалмайтынын көреміз – ол бізден тыс жерде жеміс береді және бұл процесс саяси, әлеуметтік немесе діни мәселе болсын, соғысып жатқан тараптар немесе түрлі діни дәстүрлер арасында болсын, барлығына бірдей.

Енді екінші маңызды ұғым – синергияға көшейік.

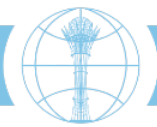
Біз білетіндей, синергия – бұл нәтижесі оның бөліктерінің қарапайым сомасынан асып түсетін, бұл ретте осы бөліктердің әрқайсысының бірегейлігін жоймайтын өзара іс-қимыл мен ынтымақтастықтың түрі.

Әулие апостол Павел айтқандай: «Сондай-ақ Құдайды сүйетіндер үшін, Оның қалауы бойынша, бәрі де (synergei) игілікке жәрдемдесетінін білеміз» (Рим. 8:28). Басқаша айтқанда, синергия – бұл адамзат қоғамдастығының бірлескен өмірінде, тіпті келіспеушіліктер болған жағдайда да немесе жалғасып жатқан маңызды диалог аясында да бірлікке және бірлескен іс-қимылға жол таба алатын болсақ, біз неғұрлым тиімді әрі үлкен үміт пен қолдау көзі бола алатынымызды түсінудің нәтижесі. Осылайша, қасиетті апостол Иоанн айтқандай, біз (synergoi) ақиқатқа бірге қызмет көрсетушілер бола аламыз (3 Ин. 8). Шынайы синергия диалогты аяқтауды талап етпейді, бірақ диалог пен синергия – оларға қатысушылардың барлығын қолдайтын және нығайтатын жемісті қарым-қатынастарда бір-бірін өзара толықтыра алады.

Егер адамзат отбасының болашағы бар болса, онда диалог пен синергияның үйлесімі біздің барлық істеріміздің қозғаушы принципіне айналуы тиіс екеніне күмән жоқ. Біз бөліну, зорлық-зомбылық, жалған сенімдер, жанжалдар мен өшпенділік күшейіп әрі қауіп төндіріп келе жатқан әлемде өмір сүріп келеміз және көбіне бір-біріміздің бетімізден қағып, наразылық танытуға және өзәзілдің жетегіне жығуға дайын тұрамыз.

Бұл – қазір соғыс жүріп жатқан әлем өңірлерінің мысалдарынан айқын көрінетін өлімге апаратын жол. Бізде жалпы Таяу Шығыста және атап айтқанда Қасиетті Жерде диалог пен синергияның болмауынан апатты салдарлардың орын алуының айрықша тәжірибесі бар.

Біздің халқымызға сөзбен айтып жеткізе алмайтын қайғы-қасірет алып келетін және зорлық-зомбылық жағдайын бейбітшілік пен татуласу жолына айналдырудың жалғыз жолы болып табылатын диалог жүргізуге дайын болмауының сөзсіз айғағы болып табылатын Газадағы қақтығысты еске түсірсек жеткілікті.

Сонымен қатар біз диалог пен синергияны өз идеологиялары мен мақсаттарына жау деп санайтын радикалды элементтер тарапынан өз қоғамдастықтарымызға шабуылдардың көбеюімен бетпе-бет келеміз. Біз тиісті диалог пен синергиядан бәрі пайда көретініне, себебі бұл әрекеттер көбіне бұрын белгісіз немесе дұрыс бағаланбаған мүмкіндіктерді ашатынына, ал қақтығыстар мен жік-жікке бөліну барлық тараптарды әлсірететініне басқаларды сендіруге күш-жігерімізді жұмсауды тоқтатпауымыз қажет. Біз қарулы қақтығыстар болсын, саяси немесе ұлтшылдық амбицияларға байланысты идеологиялық қақтығыстар болсын немесе бізден ерекшеленетін адамдардың өзәзілдің жетегіне еріп кетуіне себеп болатын теологиялық келіспеушіліктер болсын, олардың барлық түріндегі қақтығыстардың мәні жоқ екеніне және сәтсіз аяқталатынына бірнеше рет куә болдық.

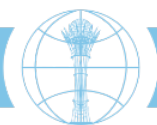
Тек диалог қана адамдардың басым көпшілігі қалайтын және соның жолында жұмыс істеуге дайын татуласуға және бейбітшілікке алып келетіні бізге мәлім. Біз, біздің діни дәстүрлеріміз бейбітшіліктің жаршысы және үміт шамдары болып табылатынына сенетіндер, диалог пен өзара іс-қимылды жүргізу және оның үлгісін көрсету үшін ерекше жауапкершілікте боламыз. Біз жетістіктерге мүмкіндіктері бар адамзат отбасының болашағын қалыптастырудың басқа тиімді әрі сенімді жолы жоқ екеніне сенімдіміз.

Кейбіреулер бізбен бірге осы жолмен жүруді қаламаса, біз оны ізгі ниетті, ортақ іске әзір адамдармен бірге жалғастыруымыз керек. Киелі кітапта айтылғандай: «Кім бізге қарсы болмаса, сол біз жақта» (Мк. 9:40). Бұл әсіресе бейбітшілік орнату мен татуластыру ісімен айналысқанда аса маңызды. Адамдар біздің өз дәстүрлеріміз диалог пен өзара ықпалдастық жолын іс жүзінде көрсеткенде, бізбен бірге жүруге әлдеқайда ықыласты болады. Өзіміз жасауға дайын емес немесе жүзеге асыра алмайтын нәрсені өзгеден талап етуге болмайды. Сондықтан бәрі өзімізден басталуы тиіс, ал бұл Конгресс — тиімді, ал кей жағдайда құрбандықты талап ететін диалог пен ынтымақтастыққа деген жеке әрі ортақ жауапкершілігіміздің айқын дәлелі.

Бірақ біз бұл жұмыстың жемісі үлкен әлеуетке ие екенін және кез келген тар изоляционизмнен әлдеқайда көп пайда әкелетінін білеміз. Мен қоғамдастықтарымызға ортақ тағдырды бөлісетін адамзат отбасын құру және қолдау үшін баршамыз үлес қосатын жалпыға ортақ spermatikos logos негізінде шығармашылық жолдарды табуға көмектесуге ұмтыла отырып, баршамыздың осы Конгрестен жаңа энергия мен жаңартылған көзқарас алуымыз үшін сиынамын.

Назарларыңызға рақмет.

ВЫСТУПЛЕНИЕ ПАТРИАРХА СЯТОГО ГРАДА ИЕРУСАЛИМА, ВСЕЙ ПАЛЕСТИНЫ, АРАВИИ, СИРИИ, ОБОНОПОЛА (ОБОИХ БЕРЕГОВ) ИОРДАНА, КАНЫ ГАЛИЛЕЙСКОЙ И СЯТОГО СИОНА ФЕОФИЛА III

Господин Секретарь, уважаемые делегаты, дамы и господа!

Для меня – большая честь участвовать в этой значимой конференции.

Мы собрались здесь по любезному приглашению Его Превосходительства Президента Республики Казахстан, и тема нашей сессии – «Диалог религий: синергия во имя будущего».

Нам даны два ключевых понятия, к которым я хотел бы кратко обратиться. Оба, что отрадно отметить, имеют греческое происхождение.

Первое из них – диалог.

Мы, кто живет в Святом городе Иерусалиме, придаем огромное значение диалогу, будь то диалог между различными церквями, между представителями разных религиозных традиций или между конфликтующими общинами.

Мы ясно понимаем, что единственный путь к более глубокому взаимопониманию, к взаимному уважению и к способности сосуществовать на одной земле – это путь серьезного и искреннего диалога.

Истинный диалог основан, прежде всего, на интересе к другому и любопытстве по отношению к нему. Не будем забывать, что диалог – это активное взаимоотношение между двумя людьми или группами людей, объединенных осознанием того, что мы сотворены из праха и в прах возвратимся (Быт. 3:19).

Мы причастны к существенному равенству, которое святой апостол Павел называет исотис – равенство, существующее даже между господами и рабами (Кол. 4:1).

И это так, потому что все мы – дети одного Небесного Отца.

Мы должны стремиться узнать друг друга и открыть в каждом из нас семена нашей общей человеческой природы.

Только тогда, когда мы сможем найти общую почву, мы сможем начать обсуждать разногласия во мнениях или противоречивый жизненный опыт. Цель диалога – как можно яснее утвердить взаимную приверженность общим ценностям и надеждам, которые лежат в основании наших поверхностных или глубоко укоренившихся различий.

Таким образом, мы вовлечены в исследование того, что один из раннехристианских богословов – святой Иустин Философ – называл *spermatikos logos* (семенной Логос).

Это – универсальный, изначальный Разум, пребывающий в сердцах и умах каждого человека, и именно в нем возможно вместе открывать истину, даже несмотря на наши нередко противоположные переживания Бога и человеческого сообщества.

В определенном смысле, мы уже объединены в этом *spermatikos logos* – «семенном Логосе», и наша задача в рамках диалога – раскрыть как общие черты, так и различия в нашем понимании, чтобы мы могли яснее и глубже ценить друг друга. Именно поэтому святой Иоанн говорит: «В начале было Слово (Логос), и Слово было у Бога, и Слово было Бог. Оно было в начале у Бога» (Ин. 1:1-2).

Тогда становится возможным заложить основу общего будущего, которое мы можем выстраивать вместе. Мы видим образ *spermatikos logos* в Евангелии, где читаем: «Царствие Божие подобно тому, как если человек бросит семя в землю; и спит, и встает ночью и днем, и как семя всходит и

растет – не знает он. Ибо земля сама собою производит сперва зелень, потом колос, потом полное зерно в колосе. Когда же созреет плод, немедленно посылает серп, потому что настала жатва» (Мк. 4:26-29). Здесь мы видим, что *spermatikos logos* не остается внутри нас – он приносит плод вне нас и этот процесс одинаков, будь то вопрос политический, социальный или богословский, будь то между враждующими сторонами или различными религиозными традициями. Теперь перейдем ко второму важному понятию – синергии.

Как мы знаем, синергия – это такая форма взаимодействия и сотрудничества, результат которой превосходит простую сумму его частей, при этом не уничтожая уникальность каждой из этих частей. Как говорит святой апостол Павел: «Притом знаем, что любящим Бога, призванным по Его изволению, все содействует (*synergei*) ко благу» (Рим. 8:28). Иными словами, синергия – это результат осознания того, что в совместной жизни человеческого сообщества мы можем быть более эффективными и большим источником надежды и поддержки, если способны находить пути к единству и совместным действиям, даже при наличии разногласий или на фоне продолжающегося важного диалога. Таким образом, как говорит святой апостол Иоанн, мы можем стать соработниками (*synergoi*) истины (3 Ин. 8). Истинная синергия не требует завершения диалога, но диалог и синергия способны взаимно питать друг друга в плодотворных отношениях, которые поддерживают и укрепляют всех, кто в них участвует.

Нет сомнений, что если у человеческой семьи есть будущее, то именно сочетание диалога и синергии должно стать движущим принципом всего, что мы делаем. Мы живем в мире, где усиливаются и вызывают тревогу разделение, насилие, предубеждения, конфликты и ненависть, и слишком часто мы готовы отвергать и демонизировать друг друга.

Это – путь к смерти, что особенно ясно видно на примере регионов мира, где сейчас идут войны. У нас есть особый опыт катастрофических последствий отсутствия диалога и синергии на Ближнем Востоке в целом и в Святой Земле в частности.

Достаточно упомянуть конфликт в Газе, который приносит невыразимые страдания нашим народам, и который является грандиозным свидетельством отсутствия готовности вести тот диалог, который является единственным способом превратить ситуацию насилия в путь к миру и примирению.

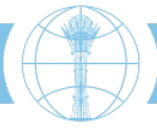
Мы также сталкиваемся с растущими нападениями на наши сообщества со стороны радикальных элементов, которые считают диалог и синергию врагами своей идеологии и целей. Мы не можем прекращать наши усилия по убеждению других в том, что от надлежащего диалога и синергии выигрывают все, поскольку эти действия открывают зачастую ранее неизвестные или недооцененные возможности, в то время как конфликты и расколы ослабляют все стороны. Мы неоднократно были свидетелями бессмысленности и провала конфликтов во всех их формах, будь то вооруженные конфликты, идеологические конфликты, связанные с политическими или националистическими амбициями, или теологические разногласия, которые становятся поводом для демонизации тех, кто отличается от нас.

Мы знаем, что только диалог может привести к примирению и миру, которых жаждет подавляющее большинство людей и ради которых они готовы работать. Мы, кто верит в то, что наши религиозные традиции являются предвестниками мира и маяками надежды, несем особую ответственность за то, чтобы вести и показывать пример пути диалога и взаимодействия. Мы убеждены, что нет другого эффективного и надежного способа построить будущее для человеческой семьи, которое имело бы шансы на успех.

Когда некоторые не хотят идти этим путем вместе с нами, мы должны идти им вместе со всеми людьми доброй воли, которые готовы к этому. Как мы читаем в Библии, «кто не против нас, тот за нас» (Мк. 9:40), особенно когда мы занимаемся делом миростроительства и примирения.

И люди будут более охотно идти с нами, когда наши собственные традиции будут воплощать в жизнь путь диалога и синергии, который будет очевиден для других.

Мы не можем требовать от других того, чего сами не готовы или не способны сделать. Начинать нужно с себя и этот Конгресс является наглядным свидетельством нашей коллективной и индивидуальной приверженности эффективному, а в некоторых случаях и жертвенному диалогу, и синергии.

Но мы знаем, что плоды этой работы имеют огромный потенциал и приносят гораздо больше пользы, чем любой узкий изоляционизм. Я молюсь о том, чтобы мы все получили от этого Конгресса новую энергию и обновленное видение, стремились помочь нашим общинам найти творческие пути, основанные на том всеобщем spermatikos logos, в котором мы все имеем долю, для построения и поддержания человеческой семьи, которая разделяет общую судьбу.

Спасибо за ваше внимание.

БҰҰ БАС ХАТШЫСЫ АНТОНИУ ГУТЕРРИШТИҢ БЕЙНЕ ЖОЛДАУЫ

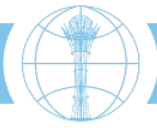

Жоғары мәртебелі, құрметті достар!

Мен, Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің сегізінші съезіне қатысушыларды құттықтағанымға қуаныштымын. Мен Қазақстан Үкіметіне осы маңызды іс-шараны ұйымдастырғаны және конфессиялар мен мәдениеттер арасындағы диалогқа адалдығы үшін алғысымды білдіремін.

Біріккен Ұлттар Ұйымы диалог бейбітшілікке алып келеді деген сеніммен құрылды. Бүгінде бұл ақиқат, әсіресе қақтығыстардың шиеленісуі, теңсіздік, климаттық дағдарыс және геосаяси келіспеушіліктер жағдайында бұрынғыдан да маңызды.

Біз өзіміздің бөлшектенген әлемімізде көпірлер қалыптастыруымыз керек. Сіздер нақ осы іспен айналысасыз. Сіздердің тақырыптарыңыз – «Болашақ жолындағы синергия» – айырмашылықтар күштің көзі болуы мүмкін екенін және ортақ түйісу нүктелері әрқашан қол жетерлік шегінде екенін жақсы еске салу болып табылады.

Діни және рухани көшбасшылар осы ортақ түйісу нүктелерін қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Сіздердің ілімдеріңіз ғасырлар бойы миллиардтаған адамдарға бағдар болды.

Бүгінде сіздердің дауыстарыңыз төзбеушілікке төтеп беріп, үміт ұялата алады.

Осы істің ұйытқысы болуға бас қосып жиналғандарыңыз үшін және біздің ортақ мақсатымыз – қадір-қасиетті, өзара түсіністік пен бейбітшілікті ілгерілетуге атсалысқандарыңыз үшін рақмет.

Сіздерге барша табысты тілеймін.

ВИДЕОПОСЛАНИЕ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ ООН АНТОНИУ ГУТЕРРИША

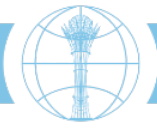

Ваши Превосходительства, уважаемые друзья!

Я рад приветствовать участников восьмого Съезда мировых и традиционных религий. Я благодарю правительство Казахстана за организацию этого важного мероприятия и за вашу приверженность к диалогу между конфессиями и культурами.

Организация Объединенных Наций была основана на убеждении, что диалог ведет к миру. Сегодня эта истина важна как никогда, особенно в условиях обострения конфликтов, неравенства, климатического кризиса и геополитических разногласий.

Нам необходимо наводить мосты в нашем раздробленном мире. Именно этим вы и занимаетесь. Ваша тема – «Диалог религий: синергия во имя будущего» – является мощным напоминанием о том, что различия могут быть источником силы и, что общие точки соприкосновения всегда находятся в пределах достигаемого.

Религиозные и духовные лидеры играют важную роль в формировании этих общих точек соприкосновения. Ваши учения на протяжении веков служили ориентиром для миллиардов людей.

И сегодня ваши голоса могут противостоять нетерпимости и вселять надежду.

Спасибо вам за то, что вы собрались здесь, чтобы объединить продвижение наших общих целей – согласия, взаимопонимания во всем мире.

Желаю вам всяческих успехов.

**БҰҰ БАС ХАТШЫСЫНЫҢ ОРЫНБАСАРЫ,
БҰҰ ӨРКЕНИЕТТЕР АЛЪЯНСЫНЫҢ ЖОҒАРЫ ӨКІЛІ,
БҰҰ ИСЛАМ ФОБИЯСЫМЕН КҮРЕС ЖӨНІНДЕГІ АРНАУЛЫ
ӨКІЛІ МИГЕЛЬ АНХЕЛЬ МОРАТИНОСТЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ**

Жоғары Мәртебелі, құрметті Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев мырза!

Жоғары Мәртебелі, құрметті Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Төрағасы және Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі Хатшылығының Басшысы Мәулен Әшімбаев!

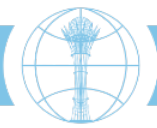
Аса Қасиеттілер!

Жоғары Мәртебелілер!

Құрметті әріптестер!

Ханымдар мен мырзалар!

Мен үшін сіздердің әдемі елордаларыңыз Астанаға қайта келіп, Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезінің осындай маңызды жиналысына қатысу үлкен мәртебе. Шақырғандарыңыз үшін шын жүректен алғысымды білдіремін.

Ең алдымен Жоғары Мәртебелі Президент Тоқаевқа, сондай-ақ ол арқылы – Қазақстан Үкіметі мен халқына дінаралық диалогтың осындай бірегей жаһандық алаңын шақырғаны және қолдау көрсеткені үшін мақтанышымды білдіруге рұқсат етіңіз. Бұл съездің орнықты дәстүрге айналуы фактісі Қазақстанның сан алуандықты құрметтеуге және адамзат біртұтас болғанда ғана мықты болатынына нандыруға негізделген диалог арқылы бейбітшілікке ұмтылатын көзқарасын көрсетеді.

Бүгін біз «Діндер диалогы: болашақ жолындағы синергия» деген басты ұранмен бас қосып отырмыз. Бұл абстрактілі арман емес. Бұл – қазіргі уақыттың көкейтесті қажеттілігі.

Біз өмір сүріп жатқан әлем тыныш емес. Әртүрлі құрлықтарда қақтығыстар өршіп тұр.

Теңсіздік белең алып келеді және халықтар арасындағы сенім бұзылуда.

Біз, өкінішке қарай, дін бөліп-жару құралы ретінде жиі пайдаланылатын дәуірді бастан кешіп жатырмыз.

Осы уақыт кезеңінде біздің ортақ міндетіміз – діндерге бітімгершілік күштерін қайтару және адамзатқа бізді адами жаратылыс ретінде біріктіретін рухани және адамгершілік негіздер туралы еске салу.

Шын мәнінде, діндер — рақымдылықтың, кешірімділіктің және бітімгерліктің көзі. Біз діни көшбасшылардың саяси келіссөздер тығырыққа тірелген кезде шиеленістерді азайтуға күш салудың алыңғы қатарында болғанының бірнеше мәрте куәсі болдық. Олардың дауысы ресми дипломатия қиындықтарға бетпе-бет ұшыраған жерде жол көрсетуге қабілетті моральдық беделге ие.

Мен бұны жеке өз басым растай аламын. Тәжірибелі дипломат әрі саясаткер ретінде, ал бүгінде – өзімнің қазіргі лауазымыма сәйкес мен серпінді шешімге қол жеткізу үшін данагөй діни көшбасшылар мен сенім өкілдерінің көмегіне жиі жүгіндім. Бұны мен «діни дипломатия» – саясат шеңберінен асып түсетін этика құндылықтарына негізделген ар-ұждан дипломатиясы деп атаймын.

Діни дипломатия адам жүрегінің табанды талпынысына – бейбітшілікті, ар-ұждан мен әділдікті көксеуге жүгіне отырып, мемлекет пен халықаралық ұйымдардың қызметін толықтырады. Адамзатқа қауіп төнген сәтте біз қоғамға татуластыру әрдайым мүмкін екенін еске салу үшін, бітімгершіліктің осы әлеуетін пайдалануымыз керек.

Алайда диалог – бұл бір реттік іс-шара емес және кездейсоқ еркін ерікті акт емес.

Бұл сән-салтанатты залдарда пікірлер алмасу үшін жай ғана жиналу емес. Шынайы диалог – бұл практика, күн сайын тыңдау тәртібі, құрмет көрсеті және бір-бірін үйрету. Ол конференциялардағы секілді біздің орамдарда, мектебімізде және жұмыс орнымызда кездеседі.

Диалог – бұл өмір салты.

БҰҰ Өркениеттер альянсында мәдениеттер мен діндер арасындағы диалог біздің мандатымыздың ортасында болып табылады. Біз диалог – ол адал әрі орнықты болған кезде – бейбіт тіршілік етудің негізіне айналады.

Биыл бізге 20 жыл толды және біздің діни көшбасшылар мен сенім өкілдері желіміз айтарлықтай кеңейді және нығайды. Біздің рөліміз БҰҰ жүйесі ішінде де, оның шеңберінен тыс жерлерде де эволюция жолымен дамыды. Біз БҰҰ-ның мәдениетаралық және дінаралық диалог саласындағы жетекші құрылымы болып табылатынымызды мақтан тұтамыз.

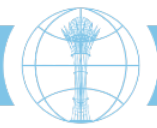
Біз диалог қоғамдастыққа өшпенділік пен поляризация күштеріне қарсы тұруға жігер беретінін әрдайым мойындаймыз. Ол қоғамға әртүрлілікті қауіп ретінде емес, байыту мен бірліктің көзі ретінде қабылдауға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар ол келесі ұрпақтың – әсіресе жастар мен әйелдердің – бейбітшіліктің, диалогтың және өзара сыйластықтың белсенді тасымалдаушылары болуы мүмкіндігіне ие болуын қамтамасыз етеді. Осы тұрғыдан алғанда, БҰҰ Өркениеттер альянсы жастарды өзгерістердің қозғаушы күші ретінде таниды. Бізде алты құрлықта жастар ұйымдарын қолдаған өздерін жақсы көрсеткен флагмандық бағдарламалар бар.

Жақында ғана біз Оңтүстік Кавказ және Орталық Азия өңірінде жас бітімгерлер бағдарламасының 8-циклін іске қостық. Жобаны толығымен Әзербайжан үкіметі қаржыландырады. Армения, Әзербайжан, Грузия, Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түрікменстан және Өзбекстаннан жиырма жас қатысушы мәдениетаралық диалог пен қақтығыстарды шешу дағдылары арқылы инклюзивті қоғамдарды ілгерілетудегі және зорлық-зомбылық экстремизмін болдырмаудағы [егер ол лаңкестікке алып келетін болса] жастардың рөліне назар аудара отырып, бейбітшілік құру ұғымдарына шоғырланған қарқынды онлайн оқытудан өтті.

Аса Қасиетті тақсырлар!

Жоғары Мәртебелілер!

Біздің заманымыздың ең шұғыл адамгершілік сынақтарының бірі климаттық дағдарыс болып табылады. Климаттың өзгеруі – бұл жай ғана экологиялық проблема емес; бұл терең этикалық мәселе.

Ол бізді өзімізге мынадай сұрақтар қоюға мәжбүрлейді: біз өзіміз өмір сүріп жатқан ғаламшарды сақтап қалуға қабілеттіміз бе және дайынбыз ба? Біз болашақ ұрпаққа қандай мұра қалдырамыз?

Бұл жерде діндер маңызды рөл атқарады. Іс жүзінде әрбір діни дәстүр жаратылыстың қасиеттілігін және оны қорғау үшін адамның жауапкершілігін атап көрсетеді.

Қамқорлық принципі – Жерге қамқорлық жасау және оны бізден кейін өмірге келетіндер үшін сақтау – қасиетті мәтіндерде терең тамыр жайған.

Менің ойымша, барлық дәстүрлердің діни көшбасшыларының климаттық дағдарыспен күресу үшін адамгершілік коалицияға бірігетін уақыты келді.

Ғалымдар бізге ескерту жасауы мүмкін.

Саясаткерлер нормативтік шеңберлер әзірлей алады.

Бірақ нақ осы діни көшбасшылар адамзатты қорқыныштан емес, моральдық борыш пен ұрпақаралық әділеттілік сезімімен әрекет етуге жұмылдыра отырып, миллиардтаған адамның ар-ұжданына жүгінуге қабілетті.

Құрметті қатысушылар!

Тарих, егер діндер шынайы диалогқа кірісетін болса, көп нәрсеге қол жеткізуге болатынына көптеген мысалдарды ұсынады.

Орта ғасырдағы Андалусия, Жібек жолы бойындағы мәдени алмасу, Бағдадтағы «Даналық үйінде» ғылымның гүлденуі – осының бәрі бізге өркениеттер діни нанымдар бірге өмір сүргенде, білім берілгенде өркендегенін, ал алуан түрлілік игілік ретінде қабылданғанын еске салады.

Қасиетті мәтіндер барлық дәстүрлерде: әлсіздерге мейірімділік, қаналған езілушілерге әділдік, жат елдіктерге қамқорлық, әрбір адамның қадір-қасиеті секілді мәңгілік құндылықтарды жариялау арқылы үйлеседі.

Бұл құндылықтар – өткеннің жұрнағы емес, бізді зорлық-зомбылық қақтығыстарынан бастап климаттың өзгеруіне дейін, поляризациядан бастап кедейшілікке дейін қазіргі заманғы дағдарыстарды еңсеруге бағыттайтын шынайы қағидаттар.

Егер біз осы жалпы адамгершілік негіздерге біздің іс-әрекеттерімізді айқындауға мүмкіндік беретін болсақ, онда діндер арасындағы синергия мүмкін болып қана қоймай, ол сөзсіз орнатылады.

Аса мәртебелілер, құрметті достар!

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі өзі құрылған сәттен бастап үміт шамшырағына – әлем бағдарын жоғалтқан сәтте адамзат үшін адамгершілік компасына айналды.

Бүгінде бізге осындай бағдарлар аса қажет.

Мен БҰҰ Өркениеттер альянсы осы Съезді бастапқы кезден бастап қолдайтынына және оған белсене қатысатынына шын жүректен қуаныштымын.

Биыл біз Халықаралық дінаралық және конфессияаралық диалог орталығымен серіктестікті жаңарта отырып, ынтымақтастығымызды одан әрі нығайттық.

Осы мүмкіндікті пайдалана отырып, Қазақстанның басшылығы мен үкіметіне Альянсқа мызғымас адалдығы мен қолдауы үшін шексіз алғысымды білдіруге рұқсат етіңіздер.

Аса мәртебелілер!

Аса қасиеттілер!

Қорыта келе – құр сөзден емес, іске көшуге үндейміз.

Діндер арасындағы ынтымақтастықты көрсететін бірлескен бастамаларды жүзеге асыру міндетін алайық.

Соғыс пен өшпенділікке қарсы, бейбітшілік пен адами қадір-қасиетті қорғау үшін бірауыздан үн қосайық.

Ортақ куәлігіміз ретінде мынаны көрсетейік:

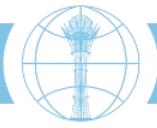
діндер диалогы – бұл даңғаза сән-салтанат емес, адамзаттың өмір сүруі үшін қажеттілік.

Баяндамамды көптеген дәстүрлерден қолдау тапқан мына сөздермен аяқтауға рұқсат етіңіздер:

«Бітімгерлер бақытты, өйткені олар Құдайдың ұлдары атанады».

Бұл сөздер, бір сенімге тиесілі болса да, көпшіліктің тәлімінде көрініс табады.

Олар бізге бітімгершілік – бұл діни сенім мен мәдениеттің шеңберінен шығатын қасиетті іс екенін еске салады.

Осы Съезд бізді диалогқа қайта арнап, өзара түсіністік пен синергияны тереңдетуге және болашақ әлемді бірге құруға, әділдік пен үмітке жігерлендірсін.

Рақмет!

**ВЫСТУПЛЕНИЕ ЗАМЕСТИТЕЛЯ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ
ООН И ВЫСОКОГО ПРЕДСТАВИТЕЛЯ АЛЬЯНСА ЦИВИЛИЗАЦИЙ
ООН, СПЕЦИАЛЬНОГО ПОСЛАННИКА ООН ПО БОРЬБЕ
С ИСЛАМОФОБИЕЙ МИГЕЛЯ АНХЕЛЯ МОРАТИНОСА**

Ваше Превосходительство, господин Касым-Жомарт Токаев, Президент Республики Казахстан!

Ваше Превосходительство, уважаемый Маулен Ашимбаев, Руководитель Секретариата Съезда лидеров мировых и традиционных религий и Председатель Сената Парламента Республики Казахстан!

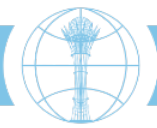
Ваши Святейшества!

Ваши Превосходительства!

Уважаемые коллеги!

Дамы и господа!

Для меня большая честь вновь прибыть в вашу прекрасную столицу Астану и присоединиться к этому значимому собранию на Съезде лидеров мировых и традиционных религий. Искренне благодарю вас за приглашение.

Позвольте в самом начале выразить восхищение Его Превосходительством Президентом Токаевым, а также через него – Правительством и народом Казахстана, за призыв и поддержание этой уникальной глобальной площадки межрелигиозного диалога. Сам факт, что этот Съезд стал устойчивой традицией, свидетельствует о видении Казахстана в стремлении к миру через диалог, основанного на уважении к разнообразию и убеждении, что человечество сильнее, когда едино.

Сегодня мы собрались под главным девизом «Диалог религий: синергия во имя будущего». Это не абстрактная мечта. Это – насущная необходимость нашего времени.

Мир, в котором мы живем, неспокоен. Конфликты бушуют на разных континентах.

Неравенство растет и доверие между народами разрушается.

Мы переживаем эпоху, когда религия, к сожалению, нередко используется как инструмент разделения.

В такие времена наша общая обязанность – вернуть религиям их миротворческую силу и напомнить человечеству о духовных и нравственных основах, которые объединяют нас как человеческих существ.

По своей сути религии являются источником сострадания, прощения и примирения. Мы снова и снова видим, как религиозные лидеры становятся в авангарде усилий по снижению напряженности, когда политические переговоры заходили в тупик. Их голоса обладают моральным авторитетом, который способен открывать двери там, где официальная дипломатия сталкивается с трудностями.

Я могу лично подтвердить это. Как опытный дипломат и политик, а теперь – в своей нынешней должности, я часто прибегал к посредничеству мудрых религиозных лидеров и представителей веры, чтобы добиться прорыва. Это то, что я называю «духовной дипломатией» – дипломатией совети, основанной на этических ценностях, которая выходит за рамки политики.

Духовная дипломатия дополняет деятельность государств и международных организаций, обращаясь к самым глубоким стремлениям человеческого сердца – к жажде мира, достоинства и справедливости. В тот момент, когда само наше человечество находится под угрозой, мы должны использовать этот потенциал миротворчества, чтобы напомнить обществам: примирение всегда возможно.

Однако диалог – это не разовое мероприятие и не случайный акт доброй воли.

Это не просто собрание в пышных залах для обмена мнениями. Истинный диалог – это практика, ежедневная дисциплина слушания, уважения и обучения друг у друга. Он живет в наших кварталах, школах и на рабочих местах так же, как и на конференциях.

Диалог – это образ жизни.

В Альянсе цивилизаций ООН диалог между культурами и религиями находится в центре нашего мандата. Мы знаем, когда диалог искренен и устойчив – становится основой мирного сосуществования.

В этом году нам исполнилось 20 лет и наша сеть религиозных лидеров и представителей веры значительно выросла и укрепилась. Наша роль эволюционировала как внутри системы ООН, так и за ее пределами. Мы гордимся тем, что являемся ведущей структурой ООН в сфере межкультурного и межрелигиозного диалога.

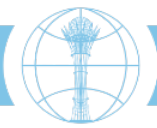
Мы всегда признавали, что диалог наделяет сообщества силой противостоять силам ненависти и поляризации. Он позволяет обществам воспринимать разнообразие не как угрозу, а как источник обогащения и единства.

Он также обеспечивает, чтобы следующее поколение, особенно молодежь и женщины получали возможность быть активными носителями мира, диалога и взаимного уважения. В этом контексте Альянс цивилизаций ООН давно признает силу молодежи, как двигателей перемен. У нас есть хорошо зарекомендовавшие себя флагманские программы, которые поддержали молодежные организации на шести континентах.

Совсем недавно мы запустили 8-й цикл Программы молодых миротворцев в регионе Южного Кавказа и Центральной Азии. Проект полностью финансируется правительством Азербайджана. Двадцать молодых участников из Армении, Азербайджана, Грузии, Казахстана, Кыргызстана, Таджикистана, Туркменистана и Узбекистана прошли интенсивное онлайн-обучение, сосредоточенное на понятиях миростроительства, с акцентом на роль молодежи в продвижении инклюзивных обществ и предотвращении насильственного экстремизма (если он ведет к терроризму) через межкультурный диалог и навыки разрешения конфликтов.

Ваши Высокопреосвященства!

Ваши Превосходительства!

Одним из самых неотложных нравственных испытаний нашего времени является климатический кризис. Изменение климата – это не просто экологическая проблема, это глубокий этический вопрос.

Он заставляет нас задать себе: способны ли и готовы ли мы сохранить ту планету, на которой мы все живем? Какое наследие мы оставим будущим поколениям?

И здесь религии играют важнейшую роль. Практически каждая религиозная традиция подчеркивает священность творения и ответственность человека за его защиту.

Принцип попечения – заботы о Земле и сохранения ее для тех, кто придет после нас – глубоко укоренен в священных текстах.

Я считаю, что пришло время лидерам всех религий объединиться в нравственную коалицию ради действий по борьбе с климатическим кризисом.

Ученые могут предупреждать нас. Политики могут разрабатывать нормативные рамки. Но именно духовные лидеры способны обращаться к совести миллиардов людей, мобилизуя человечество к действиям не из страха, а из чувства морального долга и межпоколенческой справедливости.

Уважаемые участники!

История предоставляет нам множество примеров того, чего можно достичь, если религии вступают в подлинный диалог.

Средневековая Андалусия, культурный обмен вдоль Шелкового пути, расцвет учености в Багдадском «Доме мудрости» – все это напоминает нам о том, что цивилизации процветали тогда, когда вероисповедания сосуществовали, когда знания передавались, а разнообразие принималось как благо.

Священные тексты во всех традициях сходятся в провозглашении вечных ценностей: сострадания к уязвимым, справедливости для угнетенных, заботы о чужестранцах, достоинства каждого человека.

Эти ценности – не реликты прошлого, а живые принципы, которые способны направлять нас на преодолении современных кризисов – от насильственных конфликтов до изменения климата, от поляризации до бедности.

Если мы позволим этим общим нравственным основаниям определять наши действия, тогда синергия между религиями станет не только возможной, она станет неизбежной.

Ваши Превосходительства, дорогие друзья!

С момента своего основания Съезд лидеров мировых и традиционных религий стал маяком надежды – нравственным компасом для человечества в те моменты, когда мир кажется потерявшим курс.

Сегодня, как никогда ранее, нам нужны такие ориентиры.

Я искренне рад, что Альянс цивилизаций ООН с самого начала поддерживает этот Съезд и принимает в нем активное участие. В этом году мы еще больше укрепили наше сотрудничество, обновив партнерство с Международным центром межрелигиозного и межконфессионального диалога. Позвольте воспользоваться этой возможностью, чтобы выразить глубокую благодарность руководству и правительству Казахстана за неизменную приверженность и поддержку Альянса.

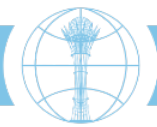
Ваши Превосходительства!

Ваши Святейшества!

В заключение – призовем к действиям, а не только словам. Давайте возьмем на себя обязательство реализовывать совместные инициативы, демонстрирующие солидарность между религиями. Поднимем единый голос против войны и ненависти, в защиту мира и человеческого достоинства. Нашими общими усилиями мы покажем: диалог религий – это не роскошь, а необходимость для выживания человечества.

Позвольте мне завершить словами, которые находят отклик во многих традициях: «Блаженны миротворцы, ибо они будут наречены сынами Божиими». Эти слова, хоть и принадлежат одной вере, отражаются в учении многих. Они напоминают нам, что миротворчество – это священное дело, выходящее за рамки вероисповеданий и культур. Пусть этот Съезд вдохновит нас вновь посвятить себя диалогу, углубить наше взаимопонимание, синергию и вместе строить будущее мира, справедливости и надежды.

Благодарю вас.

БАӘ ИСЛАМ ЖӘНЕ УАҚЫПТАР ІСТЕРІ ЖӨНІНДЕГІ БАС БАСҚАРМАСЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ ОМАР ХАБТУР ӘЛ-ДАРЕЙДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Күллі мақтау бүкіл әлемнің иесі Аллаға тән! Әлемдерге рақым етіп жіберілген сүйікті Мұхаммедке, барлық пайғамбарларға, елшілер мен оның сахабаларына Алланың салауаты мен сәлемі болсын!

Жоғары мәртебелі Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев! Жоғары мәртебелілер, мәртебелілер, қасиеттілер, ханымдар мен мырзалар! Мемлекеттердің ұлылығы олардың адамзат өркениетін дамытуға, рухани ой-сананы байытуға және әлемдік тыныштыққа қосқан үлесімен айқындалады.

Бүгін біз жиналған Астана бейбітшілік қамалы, зияткерлік платформа және діндер мен мәдениеттер диалогының жарқын символы ретінде ерекше орын алады. Осы миссияны бөлісетін және оны жүзеге асыруға белсене қатысатын Біріккен Араб Әмірліктерінің атынан сіздерді құттықтаймын және осы игі бастаманы жалғастыруға қуаныштымын!

Бүгінгі күні сегізінші рет өткізіліп отырған Съезд әлемге бейбітшілік пен өзара түсіністік жолдауларын жеткізуді жалғастыра отырып, өзінің үшінші

онжылдығына қадам басты. Ұйымдастырушылар биылғы Съезге арналған «Діндер диалогы: болашақ жолындағы синергия» тақырыбын таңдап, даналық көрсетті. Бұл өткенді, бүгінді және болашақты қамтитын терең өркениеттік тәсілді көрсетеді. Бұрын дін, мәдениет және философия диалогтың негізін қалап, өзара түсіністік пен төзімділікке шақыратын, басқаларды түсінуге және құрметтеуге есік ашатын.

Қазіргі уақытта мәдениет заманауи адамның қалыптасуының бір бөлігіне айналуы үшін осы құндылықтарды білім беру, діни және қоғамдық жүйелерге біріктіре отырып нығайту қажет.

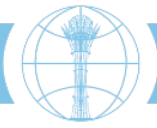
Болашақтың ашықтығы, жылдамдығы және қарқынды дамуы өзара түсіністік пен бірлескен іс-қимылдың мызғымас берік көпірлеріне ғана салынуы мүмкін.

Диалог пен болашақ арасындағы өзара байланыс олардың салауатты орта құруға, шынайы шешімдер қабылдауға және адамның бірге өмір сүруі үшін кең көкжиектер ашуға қабілеттілігінен көрінеді және мұны Құран аяттары да растайды. Құранда былай делінген: «Ей, адамдар! Біз сендерді бір ер мен әйелден жараттық және бір-біріңді тануларың үшін сендерді ұлттар мен ұлыстар қылдық». Бұл адамдарды біріктіретін нәрсе оларды бөлетін нәрсеге қарағанда тереңірек және мәңгі бақи екенін анық еске салады.

Құрметті қатысушылар! Соғыс пен қақтығысқа емес, өзара толықтыру мен түсіністікке негізделген ұстаным — адамзаттың бүгінгі сын-қатерлерге қарсы тұруына мүмкіндік беретін маңызды стратегиялардың бірі.

Пайғамбар (с.а.с.) өзінің миссиясын бастағанда осы ұлы ой-пікірдің мағынасын ашып, оның бұған дейінгі жолдауларды толықтырып отырғанын растады, оның жолдауының мақсаты – игі адамгершілікті жетілдіру екенін атап көрсетті.

Қазіргі заманда өзара толықтыру тек зияткерлік таңдау ғана емес, экзистенциалдық қажеттілікке айналды. Біліммен өзара толықтыру, тәжірибемен өзара толықтыру, құндылықтармен өзара толықтыру, көктен түскен жолдаулардың, олардың көшбасшылары мен ізбасарларының ынтымақтастығы – бұл анағұрлым қауіпсіз және тұрақты болашақ қалыптастырады. Ағзадағы күш бір дене мүшесінен алынбайтыны секілді, өркениет те бір ғана көзден емес, көптеген ресурстардан құрылады, өйткені өзара толықтыру ойларға тереңдік пен алуан түрлілік береді, одан да кеңірек ұғымды тудырады.

Кемелдікке өздігінен іштей тұйықталу, басқаны керіқақпайлау арқылы емес, алуан түрлілік, ынтымақтастық, құрмет көрсету және қабылдау арқылы қол жеткізіледі. Сондықтан осындай платформаларда біз бір-біріміздің бірегейлігімізді тануды, өзара құрмет пен өзара байыту жолдарын іздеуді үйренуіміз қажет.

Құранда мынадай аят бар: «Жер жүзінде жүзім бақшалары, егіндер, ашалы, ашасыз құрманың ағаштары бар. Бәрі бір сумен суарылады да жемістерін бір-бірінен арылтамыз». Гүлдердің алуан түрлілігінен сұлулық туындайды, үйлесімді дыбыстардан әуен туындайды, ал түрлі тәжірибелер бірін-бірі толықтырған кезде өркениет туындайды.

Құрметті аға-іні және апа-қарындастар! Дініне, нәсіліне немесе терісінің түсіне қарамастан, адамның қадір-қасиетін, өмірге қол сұғылмаушылығын тыңдай және құрметтей білуге негізделген осындай кешенді диалог арқылы ғана біз қазіргі заманғы соғыстар мен қақтығыстарға, климаттық қауіп-қатерлерге, технологиялық трансформацияларға, көші-қонға және басқа да проблемаларға төтеп бере аламыз. Оларды мемлекеттердің күш-жігерін біріктіру арқылы ғана және жалпыадамзаттық құндылықтарға сүйене отырып шешуге болады.

Осы жобаның қасиетті Қазақстан жерінде ғасырдың басында бастау алғанын еске түсіре отырып, жиырма жылда қол жеткізілген диалогтың жаһандық мәдениеті мен діндердің жақындасуы теориядан практикаға көшуі тиіс екенін атап өткім келеді. Бұл үш деңгейлі іс-қимылды талап етеді.

Біріншісі – білім беру. Болашақ ұрпақта диалог мәдениетін нығайту, өшпенділік пен ерекшеліктерге төтеп беретін жастарды тәрбиелеу.

Екіншісі – қоғам. Жобаны күнделікті өмірге жақындатып, оны жиналыстардың, институттар мен әлеуметтік құрылымдардың бір бөлігіне айналдыру керек.

Үшіншісі – діни дискурс. Оны өмір сүру мен біркелкілікке кедергі келтіретін барлық нәрселерден тазартып, экстремизм мен радикализмге қарсы тұру керек.

Біріккен Араб Әмірліктерінің тәжірибесі осындай, онда дана басшылықтың арқасында диалог пен өзара түсіністікті нығайтатын платформалар, орталықтар, бағдарламалар мен мекемелер құрылды. Бұл бастамалар бүкіл қоғам үшін тұрақтылық, сенімділік және бейбітшілік көзіне айналды.

Бұл жолды бірнеше негіз қалаушы қағидаттардың көмегімен қолдауға болады.

Біріншіден, жаһандық трансформация дәуірінде адамгершілік құндылығының көзі ретінде діннің оң рөлін растау.

Екіншіден, Фридрих Ницше философтарды өркениет дәрігерлері деп атады. Ғалымдар, діни көшбасшылар өздерінің жауапкершілігін сезініп, оны адалдықпен және жан-тәнімен беріле орындауы тиіс.

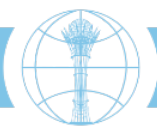
Үшіншіден, мәдениеттер диалогі жаңа ұрпақты тәрбиелеуді және жастарды діни қарым-қатынасқа тартуды талап етеді, толерантты, бейбіт және тұрақты қоғам құру үшін оның саясаты мен басымдықтарын ұғынуға үйрету қажет.

Төртіншіден, экстремистік риториканы елемеу, оның таралуын шектеу бойынша шаралардың кешігіп қабылдануы және діндер атынан радикализм мен өшпенділікті насихаттайтын кез келген контентке қарсы іс-қимылдың шамадан тыс жұмсақтығы осы құрылыстың іргетасына нұқсан келтіреді және мұндай жобаларды сәтсіздікке ұшыратады. Өшпенділік тудыратын адам адамзат өркениетін қалыптастыруға серіктес бола алмайды. Ал ұлттық мемлекетке сенім ұялататын, адамгершілік жауапкершілікті нығайтатын тұлғалар өзгеге үлгі болуға тиіс.

Соңында айтқым келетіні, өсімдіктер топырақсыз өспейтіні секілді, бейбітшілік жобалары да берік негізсіз дамымайды. Мұндай негіз ұлттық мемлекетке деген сенім, адамгершілік жауапкершілікті нығайту, диалогты дұрыс түсіну, заңдар мен шарттарды білу, білім беруге, технологияға инвестициялар, бейбітшілік жолындағы жасанды интеллект болып табылады. Отанды қорғау – диалогтың басты мақсаты.

Осындай жылышырайлы қабылдауы үшін Қазақстан мен Қазақстан Республикасының Президентіне алғыс білдіремін. Мен Алла Тағаладан Съезге қатысушыларды дұрыс қорытындылар жасауға, пайдалы нәтижелерге және практикалық ұсынымдар қабылдауға бағыттауды сиынып сұраймын. Алла баршамыздың мемлекетімізді сақтасын және көшбасшыларымызды жарылқасын! Барлық елде және әрбір үйде бейбітшілік пен қауіпсіздік салтанат құрсын!

Баршаңызға Алланың сәлемі мен мейірімі болсын!

ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ ГЛАВНОГО АГЕНТСТВА ПО ДЕЛАМ ИСЛАМА И ВАКУФОВ ОАЭ ОМАРА ХАБТУРА АЛЬ-ДАРЕЯ

Хвала Аллаху, Господу миров! Благословение и мир нашему Мухаммеду, посланному как милость для миров, всем пророкам, посланникам и его сподвижникам!

Ваше Превосходительство Касым-Жомарт Токаев, Президент Республики Казахстан! Ваши превосходительства, ваши высочества, ваши преподобия, дамы и господа! Величие государств определяется их вкладом в развитие цивилизаций, духовной мысли и мира.

Столица Астана, где мы сегодня собрались, заняла особое место как цитадель мира, интеллектуальная платформа и яркий символ диалога религий и культур.

От имени Объединенных Арабских Эмиратов, которые разделяют эту миссию и активно участвуют в ее осуществлении, приветствую вас и выражаю радость по поводу продолжения этой благородной инициативы!

Сегодня Съезд, проводимый восьмой раз, вступает в свое третье десятилетие, продолжая нести миру послания мира и взаимопонимания. Организаторы проявили мудрость, избрав тему для нынешнего Съезда: «Диалог религий: синергия во имя будущего». Она отражает глубокий цивилизационный подход, охватывающий прошлое, настоящее и будущее.

В прошлом религии, культуры и философии закладывали основы диалога, призывали к взаимопониманию и терпимости, открывали двери для понимания другого и его уважению.

В настоящем необходимо укреплять эти ценности, интегрируя их в образовательные, религиозные и общественные системы, чтобы культура стала частью формирования современного человека.

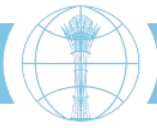
Будущее же с его открытостью, скоростью и стремительным развитием может быть построено только на прочных мостах взаимопонимания и совместных действий.

Взаимосвязь между диалогом и будущим проявляется в их способности создавать здоровую среду, вырабатывать реалистичные решения и открыть широкие горизонты для человеческого сосуществования, и это подтверждают аяты из Корана. В Коране сказано: «О люди! Воистину Мы создали вас из мужчины и женщины, и сделали вас народами и племенами, чтобы вы узнавали друг друга». Это ясное напоминание о том, что то, что объединяет людей, глубже и долговечнее, чем то, что их разъединяет.

Уважаемые участники! Принцип взаимодополнения, а не столкновения, взаимопонимания, а не конфликта является одной из величайших стратегий, с помощью которой человечество может противостоять современным вызовам.

Пророк, да благословит его Аллах и приветствует, выразил этот великий смысл, когда начал свою миссию, подтвердив, что она дополняет предыдущие послания, подчеркивая, что цель его посланий – усовершенствовать благу нравственность.

В современном мире взаимодополнение перестало быть лишь интеллектуальным выбором, а стало экзистенциальной необходимостью. Взаимодополнение знаниями, взаимодополнение опытом, взаимодополнение ценностями, сотрудничество небесных посланий, их лидеров и последователей – вот что создает более безопасное и стабильное будущее. Подобно тому, как сила тела черпается не из одного органа, так и цивилизация строится не из одного источника, а из множества ресурсов, потому что взаимодополнение

придает мыслям глубину и разнообразие, производит более широкое понимание.

Совершенство достигается не путем замкнутости в себе, отвержения другого, а через многообразие, сотрудничество, уважение и принятие. Поэтому на таких платформах нам необходимо научиться признавать уникальность друг друга, искать пути взаимного уважения и взаимного обогащения.

В Коране есть аят, в котором говорится: «На Земле есть виноградные сады, посевы, финиковые пальмы, растущие из одного корня или разных корней. Их орошают одной водой, но одни из них мы создаем более вкусными, чем другие». Из разнообразия цветов порождается красота, из гармоничных звуков создается мелодия, а различные опыты, когда дополняют друг друга, порождают цивилизацию.

Дорогие братья и сестры! Лишь через такой комплексный диалог, основанный на умении слушать и уважать человеческое достоинство, неприкосновенность жизни, независимо от религий, рас или цвета кожи, мы можем противостоять современным войнам и конфликтам, климатическим угрозам, технологическим трансформациям, миграции и другим проблемам. Решить их можно только путем объединения усилий государств и опираясь на общечеловеческие ценности.

Вспоминая начало этого проекта на благословенной казахстанской земле в начале века, хочу отметить, что достигнутые за два десятилетия глобальная культура диалога и сближение религий должны перейти от теории к практике. Это требует действий на трех уровнях.

Первое – образование. Закрепить культуру диалога в будущих поколениях, воспитать молодежь, отвергающую ненависть и исключения.

Второе – общество. Нужно приблизить проект к повседневной жизни, сделать его частью собраний, институтов и социальных структур.

Третье – религиозный дискурс. Нужно очистить его от всего, что препятствует существованию и умеренности, и противостоять экстремизму и радикализму.

Таков опыт Объединенных Арабских Эмиратов, где под мудрым руководством были созданы платформы, центры, программы и учреждения, закрепляющие диалог и взаимопонимание. Эти инициативы стали источником стабильности, уверенности и мира для всего общества.

Поддерживать этот путь возможно с помощью нескольких основополагающих принципов.

Во-первых, подтверждение позитивной роли религии как источника ценности нравственности в эпоху глобальных трансформаций.

Во-вторых, Фридрих Ницше назвал философов врачами цивилизации. Ученые, религиозные лидеры должны сознавать свою ответственность и выполнять ее с честностью и верностью.

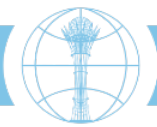
В-третьих, диалог культур требует воспитания нового поколения и вовлечения молодежи в религиозное общение, нужно научить осознавать его политику и приоритеты, чтобы строить более толерантное, мирное и устойчивое общество.

В-четвертых, игнорирование экстремистской риторики, запоздалое принятие мер по ограничению ее распространения и излишняя мягкость к противодействию любому контенту, пропагандирующему радикализм и ненависть от имени религий, подрывает фундамент этого строения и обрекает подобные проекты на провал. Тот, кто сеет вражду, не может быть партнером в строительстве человеческой цивилизации, а передающие веру в национальное государство, укрепление нравственной ответственности, должны быть примером.

И в конце я хочу сказать, что как растения не растут без почвы, так и проекты мира не развиваются без прочного основания. Этим основанием являются вера в национальное государство, укрепление нравственной ответственности, правильное понимание диалога, знание законов и договоров, инвестиции в образование, технологии, искусственный интеллект во имя мира. Защита Отечества – высшая цель диалога.

Спасибо Казахстану и Президенту Республики Казахстан за такой теплый прием. Я молю Всевышнего Аллаха направить участников Съезда к верным выводам, полезным результатам и практическим рекомендациям. Да хранит Аллах наши государства и благословит наших лидеров! Пусть мир и безопасность царят в наших странах и домах!

Мир вам, милость Аллаха и Его благословение!

ҚАСИЕТТІ ТАҚТЫҢ ДІНАРАЛЫҚ ДИАЛОГ ЖӨНІНДЕГІ ДИКАСТЕРИЯСЫНЫҢ ПРЕФЕКТІСІ ДЖОРДЖ ДЖЕЙКОБ КУВАКАДТЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Қадірлі әлемдік дін лидерлері, құрметті азаматтық қоғам өкілдері, ардақты бауырлар мен әпкелер!

Біз адамзат пен Жер – біздің ортақ үйіміздің тарихындағы шешуші кезеңде бас қосып отырмыз.

Біз қайда барсақ та, қақтығыстар, соғыстар, зорлық-зомбылық, қиратулар, сауда соғыстары мен табиғи апаттар туралы жағымсыз хабарларды естиміз. Кейде мультимәдениеттілік әлсіреп, жаһандық ұйымдар үнсіз қалғандай көрінеді. Соның салдарынан біз ыдырау, алауыздық және жаңа шекаралардың пайда болуын байқаймыз. Мұндай жағдайлар торығу сезіміне оңай әкеледі.

Осындай қараңғы кезеңдерде біз, лидерлер, жарық әкелу үшін не істей аламыз? Біз осында өзара ортақ жауапкершілігіміз туралы ой жүгірту, зорлық-зомбылықтан бейбітшілікке қарай тарихтың бағытын өзгерту, адамзаттың өркендеуіне ықпал ету, үмітсіздікке қамалған дүниеге үміт сыйлау және қоршаған ортаны қорғау үшін жиналып отырмыз.

Біз мұны қалай жүзеге асыра аламыз, біздің ұстанымымыз қандай болуға тиіс?

Мен діни лидер ретінде сөйлеп тұрғандықтан, бейбітшілікті нығайту мен діндер арасындағы ынтымақтастықты дамытуда шешуші рөл атқаратын үш факторға тоқталғым келеді.

Бірінші шындық – даму мен әділеттіліктің қажеттілігі.

Екінші шындық – абсолютті шындық болып табылатын Құдайсыз үміт жоқ.

Соңында, **үшінші шындық** – біз жеке өзіміз құтқара алмаймыз.

Ойлануға тұрарлық бірінші фактор – әрбір адамның әлеуметтік, экономикалық, мәдени және рухани дамуының қажеттілігі.

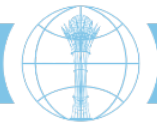
Әулие VI Павел өзінің «Populorum progressio» энцикликасында даму бейбітшіліктің жаңа атауы, бұл адамдарға шамадан тыс қысымнан азат өмір сүруге және бақытты болу мүмкіндігімен лайықты және еркін өмір сүруге мүмкіндік беретін алғышарт екенін еске салды. Бұл өркендеу тек таңдаулы адамдар үшін ғана болмауы керек, ол әділ және барлығына арналған болуы тиіс, әйтпесе ол тұрақты болмайды.

Рим папасы XIV Лео атап көрсеткендей, шынайы адамзаттық өркендеу адамның тұтас дамуынан немесе тұлғаның барлық қырлары бойынша толық дамуы – физикалық, әлеуметтік, мәдени, моральдық және рухани дамуынан туындайды.

VI Павел бейбітшіліктің неге әлсірейтінін де атап өтті. Оның айтуынша, халықтар арасындағы экономикалық, әлеуметтік және білім деңгейіндегі терең теңсіздік қызғаныш пен алауыздықты күшейтіп, бейбітшілікті жиі қауіпке тігеді. Сондықтан барлығына теңдікті қамтамасыз ететін әділ қоғам құру үшін жұмыс істеу өте маңызды. Осылай болмаса, бейбітшілік болмайды. Қоғамдағы шынайы теңдік жан-жақты болуы керек – экономикалық, саяси, мәдени, тілдік және діни теңдік.

Діни сенім бостандығы да бейбітшіліктің ажырамас бөлігі болып табылады. Бұл бізді екінші факторға жеткізеді: абсолютті шындық болып табылатын Құдайсыз үміт жоқ. Біздің барлық дәстүрлеріміз түбінде Жоғарғы шындыққа ұмтылады.

Дін – ең алдымен Құдаймен қатынас, диалог. Бұл тікелей диалог адамзат пен Жер үшін үміттің жаңа көрінісін ашады. Тарих бойы дін негізін қалаушылар, даналар, реформаторлар және қасиетті мәтіндер үмітсіз көрінетін жағдайларға үміт сыйлап келген. Біздің діни дәстүрлеріміз

мәдениеттер мен өркениеттерді қалыптастырған, сондай-ақ адам қадір-қасиетіне және Жерге деген құқықтар мен құрметті қорғаған.

Бүгін біз рухани жаңғыру үшін және ортақ игілік жолында бірлесе әрекет ету мақсатында осы бастау-көздерге қайта оралуымыз қажет. Сондықтан да діни дәстүрлерімізге сүйенген жаһандық этиканың қалыптасуы мүмкін. Оның қағидаттары қарапайым болғанымен, мағынасы терең.

Мысалы, он өсиеттің бірі – «Өлтірме» – зорлық-зомбылыққа қарсы тұру мен өмірдің қасиеттілігін басты орынға қояды.

«Жақының туралы жалған куәлік айтпа» – шындыққа, әділеттілікке және жауапты қарым-қатынасқа ұмтылысты білдіреді.

«Ұрлама» – құқықтарды қалпына келтіреді және әділетсіздікпен күреседі.

«Әкенді де, ананды да құрметте» – тұлғаға, мәдениетке және ұрпақтарға деген құрметті білдіреді.

«Тілеме» – ашкөздікке және билікке таласқа байланысты.

Өсиеттер қазіргі заман контекстінде қайта қарастырылғанда, олар бейбітшілік пен татуласуға нақты жол көрсете алады.

Рим папасы XIV Лео жақында атап өткендей, «Құдай қаласы» – IV-V ғасырларда қазіргі Алжир жерінде өмір сүрген, шіркеудің ең маңызды әкелерінің бірі Қасиетті Августиннің ұлы шығармасы – әлі күнге дейін біздің әлемімізге үміт сыйлап, өмірге жаңа мән бере алады.

Қасиетті Августин адамзат тарихында екі қала – адам қаласы мен Құдай қаласы – өзара тоғысатынын үйреткен. Олар рухани шындықтарды, адам жүрегінің екі бағытын, демек, адамзат өркениетін білдіреді.

Мақтаныш пен өзін-өзі сүйеге негізделген адам қаласы билікке, беделге және ләззатқа ұмтылумен сипатталады.

Құдайға деген сүйіспеншілік пен риясыздыққа негізделген Құдай қаласы әділеттілік, мейірімділік және кішіпейілділік арқылы көрінеді.

Діни көшбасшылар ретінде біздің міндетіміз — тарихты үйлесімді әлемге бағыттау үшін жердегі қоғамды діни дәстүрлерімізде кездесетін әмбебап құндылықтармен толтыру.

Осы тұрғыдан алғанда, Папа Франциск пен Әл-Азһар Жоғарғы имамы «Адамзат бауырластығы туралы» құжатта бейбітшілік пен татулығы бар қатар өмір сүру үшін сенімнің адамға басқа біреуді бауыр немесе әпке-іні көріп, оларға қолдау көрсетіп, сүйеге үйрететінін жариялады. Бұл сенім бізді шабыттандырып, діни даналықты жаһандық ынтымақтастыққа айналдыруы керек.

Соңында, құтқару бір адамның ғана еншісінде емес екені – біздің күшіміз бірлікте, ал бөлінгенде құлдырау болады. Біз өзара байланыстымыз және бір-бірімізге тәуелдіміз. Біздің діндеріміз бізді бір адамдық отбасы, бір-біріміздің бауырларымыз деп үйретеді.

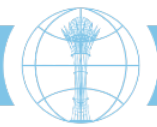
Папа Франциск өзінің «Fratelli Tutti» энцикликасында жазғандай, біз – жаһандық қауымдастықпыз, барлығымыз бір қайықтамыз, бір адамның мәселесі – бәріміздің мәселеміз. Ешкім де өзінің жеке басын құтқара алмайтынын түсінеміз, біз тек барлығымыз бірге құтқарыла аламыз, қазіргі заманғы өзекті мәселелермен ешкім жеке өзі күресе алмайды. Ынтымақтастық – таңдау емес, қажеттілік мәселесі.

Құрметті достар, біздің бүгінгі жиналысымыз – үміттің белгісі. Осы рухта мен сөзімді Папа XIV Лео айтқан сөздер мен ойлар арқылы аяқтауға рұқсат етіңіздер. Шынында да, бүгін сіздер бөлісіп отырған сәт – тамаша дәлел болып табылады. Бұл дінге сенімі немесе шығу тегіне байланысты айырмашылықтар бізді бөлмеуі керек екенін растайды. Керісінше, бір-бірімізбен кездесу әрекетінде, достық пен диалог рухында біз адамзатты жиі дүр сілкіндірген бөлінушілік, өшпенділік және зорлық күштеріне қарсы бірге тұрамыз.

Басқалар сенімсіздік еккен жерде, біз сенім таңдадық. Басқалар қорқыныш тудыруы мүмкін болған жерде, біз түсінуге ұмтыламыз. Басқалар айырмашылықтарды кедергі деп көретін жерде, біз оларды өзара байытудың жолдары ретінде мойындаймыз.

Үмітсіздікке ұшыраған әлемге үміт артып, осы жолмен бірге жүрейік.

Рақмет.

ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕФЕКТА ДИКАСТЕРИИ ПО МЕЖРЕЛИГИОЗНОМУ ДИАЛОГУ СВЯТОГО ПРЕСТОЛА ДЖОРДЖА ДЖЕЙКОБА КУВАКАДА

Уважаемые лидеры мировых религий, почетные представители гражданского общества, дорогие братья и сестры! Мы собрались в решающий момент в истории человечества и Земли – нашего общего дома.

Повсюду мы слышим негативные рассказы о конфликтах, войнах, насилии, разрушениях, торговых войнах и природных катастрофах. Порой кажется, что мультикультурализм ослабевает, а глобальные организации замолкают. В результате мы наблюдаем распад, раздоры и новые границы. Такие ситуации легко приводят к чувству безнадежности.

В эти темные времена что мы, как лидеры можем сделать, чтобы принести свет? Мы здесь, чтобы задуматься о нашей общей ответственности, изменить ход истории от насилия к миру, способствовать процветанию человечества, приносить надежду миру, охваченному отчаянием, и защищать нашу окружающую среду.

Как мы можем это сделать, каким должен быть наш подход? Я говорю как религиозный лидер, поэтому хотел бы остановиться на трех факторах,

которые являются ключевыми для построения мира и межрелигиозного сотрудничества.

Первая реальность – необходимость развития и справедливости.

Вторая реальность – нет надежды без Бога, который есть Абсолютная истина.

Наконец, **третья реальность**, – мы не спасемся в одиночку.

Первый фактор, над которым стоит задуматься, это необходимость социального, экономического, культурного и духовного развития каждого человека.

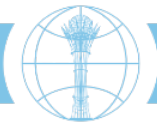
Святой Павел VI напомнил нам в своей энциклике «*Populorum progressio*», что развитие – это новое имя мира, это предпосылка, которая позволяет людям жить достойно и свободно от чрезмерного давления, иметь возможность быть счастливыми. Это благоденствие не может быть лишь для избранных, оно должно быть справедливым и всеохватывающим, иначе оно не будет устойчивым.

Как подчеркнул Папа Лев XIV, аутентичное человеческое процветание проистекает из целостного развития человека или полного развития личности во всех измерениях – физическом, социальном, культурном, моральном и духовном.

Павел VI также отметил причины отсутствия мира, объясняя, что крайнее неравенство между народами в экономическом, социальном, образовательном уровнях вызывает зависть и раздор, часто ставя мир под угрозу. Именно поэтому так важно работать над построением справедливого общества, обеспечивающего равенство для всех. Без этого мира не будет. Истинное равенство в обществе должно быть всесторонним – экономическим, политическим, культурным, языковым и религиозным.

Свобода вероисповедания – также неотъемлемый элемент мира. Это приводит нас ко второму фактору, что нет надежды без Бога, который является Высшей истиной. Все наши традиции в своей глубинной сути стремятся к Высшей истине.

Религия, прежде всего, отношения, диалог с Божественным. Этот вертикальный диалог открывает новое видение надежды для человечества и Земли. На протяжении всей истории основатели религии, мудрецы, реформаторы и священные тексты приносили надежду в кажущихся безнадеж-

ными ситуациями. Наши религиозные традиции создавали культуры и цивилизации, также защищали права человеческого достоинства и целостности всей Земли.

Сегодня мы должны вернуться к этим источникам, чтобы духовно обновиться и работать вместе ради общего блага. Именно поэтому возможна глобальная этика, основанная на наших религиозных традициях. Принципы ее просты, в то же время глубоки.

Например, одна из десяти заповедей «Не убий» ставит во главу угла не насилие, а святость жизни.

«Не произноси ложного свидетельства на ближнего твоего» – выражает стремление к правде, справедливости и ответственному общению.

«Не кради» – восстанавливает права и борется с несправедливостью.

«Почитай отца твоего и мать твою» – уважение к идентичности, культуре и поколениям.

«Не возжелай» – касается искушения жадностью и борьбой за власть.

Когда заповеди переосмысливаются в современном контексте, они могут вдохновить на конкретные пути к миру и примирению.

Папа Лев XIV недавно отметил, что «Град Божий» – великое произведение Святого Августина Гиппонского, одного из важнейших отцов церкви, жившего в IV-V веках на территории современного Алжира, по-прежнему может вдохновлять наш мир надеждой и придавать новый смысл жизни.

Святой Августин учил, что в истории человечества переплетаются два города – город человеческий и город Божий. Они означают духовные реальности, два направления человеческого сердца, следовательно, человеческой цивилизации.

Город человеческий, построенный на гордости и любви к себе, характеризуется стремлением к власти, престижу и удовольствию.

Город Божий, построенный на любви к Богу и бескорыстии, проявляется через справедливость, милосердие и смирение.

Наш долг, как религиозных лидеров – наполнять земное общество универсальными ценностями, найденными в наших религиозных традициях, чтобы направить историю к гармоничному миру.

В этом отношении Папа Франциск вместе с Верховным имамом Аль-Азхара в Документе о человеческом братстве в пользу мира и мирного сосуществования заявили, что вера ведет верующего видеть в другом брата или сестру, которых нужно поддерживать и любить. Это убеждение должно

вдохновляют нас, превращать религиозную мудрость в глобальную солидарность.

Наконец, фактор того, что спасение не приходит одному человеку, в единстве наша сила, то есть в падении разобщенности. Мы взаимосвязаны и зависим друг от друга. Наши религии учат нас, что мы одна человеческая семья, братья и сестры друг другу.

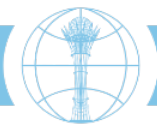
Как написал Папа Франциск в своей энциклике «Fratelli Tutti», мы – глобальное сообщество, все в одной лодке, где проблемы одного человека – это проблемы всех. Мы осознаем, что никто не спасется в одиночку, мы можем спастись только вместе, никто не в состоянии справиться с насущными проблемами современности в одиночку. Сотрудничество – не вопрос выбора, а необходимость.

Дорогие друзья, наше сегодняшнее собрание – это знак надежды. В этом духе позвольте закончить мою речь словами и мыслями Папы Льва XIV. Действительно, именно этот момент, которым вы делитесь сегодня, является прекрасным свидетельством. Он подтверждает, что различия в вероисповедании или происхождении не должны нас разделять. Напротив, в акте встречи друг с другом, в духе дружбы и диалога мы становимся вместе против сил разделения, ненависти и насилия, которые слишком часто терзали человечество.

Там, где другие сеяли недоверие, мы выбираем доверие. Там, где другие могли порождать страх, мы стремимся к пониманию. Там, где другие видят различия как преграды, мы признаем их путями взаимного обогащения.

Давайте и дальше идти вместе этим путем, неся надежду в мир, охваченный отчаянием.

Спасибо.

**АНГЛИКАН ҚАУЫМДАСТЫҒЫ БАС ХАТШЫСЫНЫҢ
ОРЫНБАСАРЫ, ЕПИСКОПТЫҚ ҚЫЗМЕТ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӨНІНДЕГІ
ЕПИСКОП ДЖО БЕЙЛИ УЭЛЛСТІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ**

Құрметті ханымдар мен мырзалар, әлемдік сенімдер мен дәстүрлі діндердің қасиетті шеңберіндегі қадірлі әріптестер, соның ішінде Мәсіхтегі бауырларым мен әпкелерім! Осы жерде болу мен үшін үлкен мәртебе. Сіздерге Иса Мәсіхтің сүйіспеншілігімен сәлем жолдаймын және әріптесім, Малайзиядан келген епископ Данальд Джутпен бірге әлемнің 180-нен астам елінде бейбітшілік пен татуласудың пайдасына конструктивті диалогқа ұмтылатын Англикан қауымдастығын таныстырамын.

Көшбасшы болу – үлкен мәртебе және үлкен жауапкершілік. Діндер диалогына келетін болсақ, мен қазіргі әлемге қажет діни көшбасшылықтың сипаты туралы ойланғым келеді. Бұл — дәл осындай форматтағы сегізінші Съезд. Алайда бүгінгі әлем діндік, саяси, мәдени және идеологиялық жіктер бойынша барған сайын бөлшектене түсуде. Қадірлі достар, осы Съезд отыз жылдан астам уақыт бойы алға тартып келе жатқан ортақ мақсат бізге әлі де қашықта тұрғандай әсер қалдырады. Біз оған тіпті жақындамадық па деп қорқамын. Болашаққа жаңа синергия іздеу жолында, алдымен осы ауыр

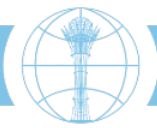
ахуалды бірге мойындап, оған өкініш білдіруден бастайық. Бұл – бәріміз жауапкершілікті бөліске тиіс жағдай, содан кейін оны қайтадан жаңаша ой елегінен өткізе бастауымыз керек.

Бұл Съезді құрған және дамытқандар жергілікті, ұлттық және халықаралық деңгейдегі діни көшбасшылардың ерекше рөліне сенеді. Мен бұл керемет мойындау үшін әлі де шексіз алғысымды білдіремін. Діни көшбасшылар әдетте газеттердің бірінші бетіне шықпаса да, олардың еңбегі көбіне ең өзекті әрі аса маңызды болып табылады. Сондықтан: «Егер біз көпір салушылар мен бітімгерлер болғымыз келсе, біздің күшіміздің, мүмкіндігіміздің және әлеуетіміздің мәні неде?» деп сұрақ қойғым келеді.

Мұндай көшбасшылық діни айырмашылықтарды жоюды көздемейді – мұндай тәсіл, керісінше, шиеленісті күшейте түседі. Керісінше, менің ойымша, ондай көшбасшылық осы айырмашылықтардың арасында кішіпейілділікпен, қызығушылықпен және мұқияттылықпен жол таба білуді білдіреді. Ең күшті дінаралық жұмыс келісімнен басталмайды, ол алдымен қатынастарды құрудан басталады. Сөйлегенге дейін де, кейін де тыңдай білу қабілеті – мен кеше кешкісін Қасиетті орындарға арналған арнайы сессияда тағы бір рет игерген сабақ. Бұл Съезд — осындай достық қарым-қатынастарды дамытуға берілген ерекше мүмкіндік. Ол аға буын көшбасшылар арасындағы байланысты ғана емес, жас көшбасшылар форумы арқылы қалыптасатын жаңа достықты да нығайтады. Бұл байланыстар баяндамалардан кейінгі бейресми әңгімелерде де, осы ортақ үстел басындағы сұхбаттарда да тереңдей түседі. Әсіресе әңгіме өзара үйрену үдерісіне айналған сәтте, біз байқамай өзіміздің де сынған әлемге тән бұрмаланулар мен түсініспеушіліктердің бір бөлігі болып кететінімізді түсінеміз.

Мен біздің әлемнің фрагментациясының өзі тек діни ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік және идеологиялық фрагментация бізді көшбасшылықтың ерекше түрін жүзеге асыруға шақырады деген ойды ұсынғым келеді. Риторикаға сүйенбейтін, қатынастарға негізделген көшбасшылық. Айырмашылықтар арқылы қатынастарды құру – біздің рухани және мәдени тілдерді меңгеруімізді дамытудың жолы, дәл біздің адамдарымыз бөлінген жерде, басқалар қақтығысты көретін жерде біз өзіміздің байланыс орнату әрекеттерімізді күшейтуге мүмкіндік тудыра аламыз.

Бұл нені қамтиды? Достық – бұл келісім емес, байланыс. Бізге бір тілде сөйлеу, бір рухани дәстүрді ұстану немесе тарихқа бір көзқарас қажет емес,

бірақ біз бір-біріміз үшін бар болуды, тыңдаған кезде қызығушылық танытуды және содан кейін жолды бірге қайта ойлауды үйренуіміз қажет. Осы үшін ортақ кеңістік қажет, оны мен қасиетті деп батыл айтар едім; Әрине, бұл шығармашылық кеңістік – мұнда кездесу жай сөз алмасудан асып түседі. Бұл қауымдастық деңгейіндегі бірлескен жобалар арқылы жүзеге асырылуы мүмкін — мысалы, азық-түлік бастамалары немесе бейбіт шерулер; Мен мұны өнерді бірлесіп зерттеу – музыка, поэзия, театр қойылымдары, сурет немесе мүсін арқылы қалай жүзеге асатынын көрдім; Маған сондай-ақ «Інжіл пайымы» (Scriptural reasoning) практикасы таныс, онда біз бірге қасиетті мәтіндерді оқып, бір-бірімізге жауап береміз.

Қалай болғанда да, шығармашылық процесс рухани әрі мәдени дипломатияның бір түріне айналады: ол бізге бір-біріміздің тағдырымыз бен тарихымызды терең түсінуге жол ашады.

Дінаралық контексте тиімді әрекет ету үшін мені көшбасшылық өз дінімнің шегінен шығуға мәжбүрлеуі керек. Мен өзімнің христиандық дәстүрім арқылы таныған Құдайдың рақымы мен ақиқатын сіздердің де көргендеріңізді әрдайым қалаймын, ал сіздер өз дәстүрлеріңіздің ең жоғары құндылығына мені сендіргілеріңіз келуі мүмкін, бірақ дінаралық өзара әрекеттестікті және шығармашылықты дамытуға бағытталған көшбасшылық бізден мәдени аудармашы, қарым-қатынас дипломаты және рухани тыңдаушы болуды талап етеді. Айырмашылықтарды жойып, біркелкі етуге ұмтылмай, керісінше, оларды құрметтей отырып, күрделі мәселелерді талқылайтын орта қалыптастыру және алдын ала қалыптасқан көзқарастар мен қорқыныштарды байыппен, жұмсақ түрде еңсеру үшін.

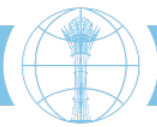
Мұндай көшбасшылар декларация арқылы емес, шақыру арқылы әрекет етеді. Догма арқылы емес, диалог арқылы. Кейде біз тереңірек нәрсе үшін кеңістік құру мақсатында қысымшылықта болуға мәжбүр боламыз. Бұл бізден батылдық пен ұстамдылықты қажет етеді. Біздің күшіміз жүйелер мен құрылымдарда емес, алаңдар мен кафедраларда емес, біздің нәзіктігімізде. Бізде мүлде басқа түрдегі бедел бар – ол мәртебемен берілмейді, сенім арқылы табылады. Мұның бәрі біз бір-бірімізге шынымен жақын бола алатын жерден — қатысудың, қызығушылықтың, шығармашылық пен қиялдың қасиетті жұмысында басталады.

Мен мұнда ауқымды қадамдар туралы айтып отырғаным жоқ. Әңгіме күнделікті өмірдегі қарапайым істер жайында: раввин мен имамның босқындарға бірге қамқорлық көрсетуі; жуырда куә болған «Караван»

жобасындағы ынтымақтастық — онда әртүрлі діни дәстүрден шыққан суретшілер Нұх тарихы бойынша ортақ тақырыпта жұмыс істеді; сондай-ақ қауіп-қатерге, қате түсініктерге немесе бұрмаланып кету мүмкіндігіне қарамастан, қарым-қатынас орнатуға батылдық танытқан жандардың сабырлы ерлігі туралы.

Бұл — қатысуға, қызығушылыққа және шығармашылыққа сүйенетін қасиетті кездесулерді іздеу мен жүзеге асыруға негізделген көшбасшылық үлгісі. Мен үшін бұл — әлемімізде қалыптасқан үстірт поляризацияны еңсерудің жалғыз жолы: біркелкілікке ұмтылу емес, тек бір кеңістікте бірге болуға және қасиетті дүниені бірлесе зерделеуге дайындық. Ал содан кейін — әлемді қалай бірге қайта құра алатынымызды ойластыру.

**ВЫСТУПЛЕНИЕ ЗАМЕСТИТЕЛЯ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ
АНГЛИКАНСКОЙ ОБЩИНЫ, ЕПИСКОПА ПО ВОПРОСАМ
ЕПИСКОПАЛЬНОГО СЛУЖЕНИЯ ДЖО БЕЙЛИ УЭЛЛС**

Ваши превосходительства, уважаемые коллеги в этом священном кругу мировых верований и традиционных религий, включая моих братьев и сестер во Христе, для меня большая честь быть здесь. Я приветствую вас во имя Иисуса и вместе с моим коллегой, епископом Данальдом Джутом из Малайзии, представляю Англиканское сообщество, которое стремится к конструктивному диалогу и работе на благо мира и примирения в более чем 180 странах мира.

Быть лидером – это великая привилегия и огромная ответственность. Что касается диалога религий, я хочу поразмышлять о характере религиозного лидерства, необходимого в современном мире. Это уже восьмой Съезд подобного рода, и тем не менее мы живем во времена, все более отмеченные расколами, расколами по религиозному, политическому, культурному и идеологическому признакам. Друзья мои, кажется, что мы очень далеко от той цели, к которой этот Съезд призывает нас вот уже более 30 лет. Бо-

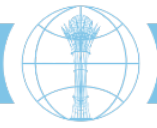
уюсь, что мы даже не приблизились к ней. В поисках новой синергии для будущего давайте начнем с признания этой болезненной ситуации и пожалеем о ней. Это ситуация, за которую нам всем следует разделить ответственность, а затем начать заново ее переосмысливать.

Те, кто основал и развивал этот Съезд, верят в особую роль религиозных лидеров на местном, национальном и международном уровнях. Я по-прежнему глубоко благодарна за это замечательное признание. Религиозные лидеры обычно не занимают главные полосы газет, хотя их работа часто является самой срочной и значимой. Поэтому я хочу задать вопрос: в чем суть нашей силы, наших возможностей и потенциала, если мы хотим быть строителями мостов и миротворцами?

Такое лидерство не предполагает стирания религиозных различий – такая модель лишь усугубляет напряженность. Скорее, я бы сказала, оно заключается в том, чтобы со смирением, любопытством и вниманием ориентироваться в этих различиях. Самая мощная межрелигиозная работа начинается не с согласия, а с выстраивания отношений. С умения слушать до и после диалога – урок, который я впервые усвоила накануне вечером на специальной сессии по Священным местам. Этот Съезд – дар для развития дружеских отношений между старшими лидерами и теперь уже между молодыми лидерами через форум, дружеские связи, которые укрепляются как в неформальном общении после выступлений, так и за этим столом. Особенно тогда, когда диалог учит нас, заставляя осознавать, что мы сами непреднамеренно становимся частью искажений и недопониманий, присущим нашему сломанному миру, нашему греху.

Я хочу предложить мысль, что сама фрагментация нашего мира – не только религиозная, но и социальная, идеологическая и призывает нас воплотить особый тип лидерства. Лидерства, которое не движется риторикой, а строится на отношениях. Строительство отношений через различия – это развитие нашего духовного и культурного роста там, где наши люди разделены, где другие видят конфликт, мы должны усилить наши попытки наладить связь.

Что это включает в себя? Дружба – это не соглашение, а связь. Нам не нужно разделять один язык, духовную традицию или взгляд на историю, но нам необходимо научиться присутствовать друг для друга, проявлять любопытство во всем и вместе переосмысливать путь вперед. Для этого требуется общее пространство, которое я осмелюсь назвать священным, безусловно,

это творческое пространство – такое, где встреча выходит за рамки простого обмена словами. Это может происходить через совместные проекты на уровне общин, например, продовольственные инициативы или мирные шествия. Я видела, как такое происходит через совместное изучение искусства – музыку, поэзию, театральные постановки, живопись или скульптуру. Мне также известна практика «библейского разума» (Scriptural reasoning), где мы вместе читаем и обмениваемся друг с другом своими мнениями о священных текстах.

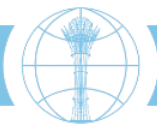
Что бы это ни было, творческий процесс становится своего рода духовной и культурной дипломатией, позволяя нам ближе узнавать друг друга. Чтобы эффективно действовать в межрелигиозном контексте, лидерство должно вывести человека за пределы его собственной религии. Хотя я не перестану желать, чтобы вы увидели благодать и истину Божью, которую я знаю через свою христианскую традицию, и вы, возможно, так же стремитесь убедить меня в высшей ценности вашей традиции, наше лидерство, направленное на развитие межрелигиозного взаимодействия и творчества требует, чтобы мы стали культурными переводчиками, дипломатами отношений и духовными слушателями. Чтобы раздвигать пространство из сложностей, уважая различия без требования к их унификации и выступать в роли мягких разрушителей предрассудков и страха.

Такие лидеры действуют не через декларации, а через приглашение. Не через догму, а через диалог. Иногда нам придется оставаться в напряжении, чтобы создать пространство для чего-то более глубокого. Это требует от нас сочетания мужества и сдержанности. Наша сила заключается в нашей тонкости, не в системах и структурах, не на площадках и кафедрах. Мы обладаем иным видом авторитета, который не дается статусом, а зарабатывается доверием. И все это начинается там, где мы можем быть по-настоящему рядом друг с другом – в понимании, уважении, проявлении любопытства, творчества и воображения.

Я говорю не о громких жестах, а о повседневных поступках: в совместной заботе о беженцах раввина и имама, в сотрудничестве, свидетелем которого я была недавно на проекте «Караван», где художники из разных религиозных традиций работают над историей Ноя, в тихой смелости тех, кто решается строить отношения, несмотря на риск быть неправильно понятыми или введенными в заблуждение.

Этот модель лидерства – поиск и воплощение священных встреч, основанных на присутствии, любопытстве и творчестве. Это единственный способ для преодоления упрощенной поляризации нашего мира, который я знаю. Он не создан в поисках однородности, а создан для готовности оставаться вместе и исследовать святое, затем вместе переосмыслить общую ткань мира.

МҰСЫЛМАН АҚСАҚАЛДАРЫ КЕҢЕСІНІҢ БАС ХАТШЫСЫ МҰХАММЕД АБДЕЛСАЛАМНЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Құрметті ханымдар мен мырзалар!

Сіздерді тағы да осы берекелі жерде қарсы аламын, біздің кездесуімізде, ол қарым-қатынас пен ашықтықтың символына айналды және ортақ мақсатымыз арқылы бізді біріктірген жолдағы тағы бір қадам болды, осы мақсат арқылы біз диалогты тек жақсы болашақты армандайтын үмітке сүйене отырып емес, ұжымдық көріністерге, институционалдық мәдениетке және сенімді әрі мықты түрде алға жылжып келе жатқан жобаға айналдыруға ұмтыламыз. Ал күш – бұл біздің әлеміміздің әртүрлі тәжірибелерінің және мәдени әртүрлілігінің нәтижесі, ол әдебиеті, тілдері және тұлғалық ерекшеліктерінің бай алуан түрлілігінде көрініс табады.

Қазақстан Республикасы өркениеттерді жақындастыру мен конфессияаралық диалогтың жарқын символына айналды. Бұл, әсіресе, Мемлекет басшысы, Мәртебелі Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Төрағасы әрі Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі хатшылығының басшысы,

Мәртебелі Маулен Әшімбаев мырзалардың табанды әрі жүйелі күшжігерінің нәтижесі екені даусыз. Мұның айқын дәлелі – қазақ елінің астанасы Астананың ширек ғасырға жуық уақыт ішінде бұл Съезді әлемдік дін көшбасшылары мен ойшылдарының қатысуымен сегізінші рет қатарынан қабылдап отырғаны.

Біздің осы маңызды форумдағы басты мақсатымыз – диалогты тек сөз алмасу ретінде емес, одан туындайтын батылдық пен табандылыққа негізделген институционалданған мәдениет ретінде қарастыра отырып, өз көзқарасымызды қайта растау. Меңзеліп отырған диалог – бұл тек рәсімдерден тұрмайтын, адам болмысына тұтас көзқарасты, өзгені көруді, сондай-ақ жоғары деңгейдегі қарым-қатынасты және саналы да сындарлы адамаралық байланыстарды қалыптастырудағы діндер жеткізетін адамгершілік құндылықтарды қамтитын діндер арасындағы диалог.

Ханымдар мен мырзалар!

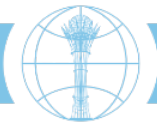
Біз мұсылман ақсақалдар кеңесінде осы жолмен жүреміз және бүгін оның болашақ үшін синергияға ұмтылатын кезеңге жеткенін мақтан тұтамыз.

Кеңесте көптеген жылдар бойы діндер арасындағы және олардың әрқайсысының ізбасарлары арасындағы диалогтың құндылықтарын нығайту бойынша жұмыс жүргізе отырып, біз синергияның болашағын көре аламыз. Бұл дінаралық диалог жолында туындайтын сын-қатерлердің сипаты туралы көбірек білуді білдіреді. Бұл бастама тек қана дін өкілдері арасындағы диалогты жетілдіруді ғана емес, өзара түсінбеушілік көріністерін еңсеруді де көздейді. Сонымен қатар ол ортақ болашақ үшін әртүрлі діни қауымдардың ізбасарлары арасында жоғары деңгейдегі ынтымақтастықты қалыптастыруға бағытталған.

Біз осы синергияның көріністерін 4 негізгі деңгей арқылы ажырата аламыз:

1. Барлық діндердегі құндылықтар арасындағы бастапқы синергия – жердегі барлық жаратылыстарға қатысты адамзат бауырластығының, өзара бейбітшіліктің және мейірімділіктің маңыздылығын растайтын үйлесім.

2. Діни тәжірибелер арасындағы синергия – немесе діндер шақыратын ұжымдық тәжірибелер арасындағы үйлесім – діни әралуандылықпен ерекшеленетін қауымдарда да, әлемнің түкпір-түкпірінде оның өкілдері арасында өзара қарым-қатынас пен кездесулердің артуы

жүріп жатқан өмірлерде де көрініс табады, бұл бір қоғам мен бір мемлекет аясында бірге өмір сүру қажеттілігін күшейтеді.

3. Әралуан діндерге ие қауымдарды толтырып тұрған орасан зор әлеует пен элита және дін көшбасшыларының жасампаз негізі арасындағы синергия – олар айырмашылықтардың өзі үйренуге, ынтымақтастыққа және бірін-бірі толықтыруға берілген ең үлкен мүмкіндік екенін терең түсінген кезде айқын көрінеді.

4. Осы сан алуан қауымдарға жататын жастар арасындағы болашақ үшін құрылған синергия. Оның негізі білім болуы керек. Жастар – бұл әлемді өзгерте алатын күш. Синергиясы бар бұл жастар осы өзгерістердің бір бөлігі болуы керек.

Ханымдар мен мырзалар!

Сөзімді қорытындылай келе, баршаңызбен қол алысып, біз жалғастыруға әбден лайық маңызды бір кезеңнен өткенімізді атап өткім келеді. Бүгінгі таңда әлем бетпе-бет келіп отырған орасан зор сын-қатерлер мен дағдарыстар осы жолды – диалог жолын – жалғастырудың қаншалықты қажет екенін айқын көрсетіп отыр. Діни және мәдени құндылықтарға негізделген мұндай диалог синергияға құрылған әлем үшін жаңа мүмкіндіктерге жол ашады. Ал бұл синергия – оның барлық өкілдері ортақ сын-қатерлерге қарсы тұруда табысқа жетуінің басты кепілі.

Сондай-ақ біз лидерлер Съезінің хатшылығына осы жоғары мақсатты жүзеге асыру жолындағы дәйекті жұмысы үшін тағы да алғысымызды білдіргіміз келеді.

Барлығыңызға рақмет!

Баршаңызға Алланың шапағаты, рақымы және берекесі қонсын.

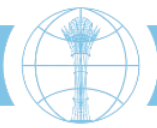
ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ МУСУЛЬМАНСКОГО СОВЕТА СТАРЕЙШИН МУХАММЕДА АБДЕЛЬСАЛАМА

Уважаемые дамы и господа!

Вновь приветствую вас на этой благодатной земле на нашей встрече, которая стала местом для общения и открытости и еще одним шагом на пути, где нас объединила общая цель, через которую мы стремимся к тому, чтобы диалог из надежды, которая тешит мечтающих о лучшем завтра, превратился в коллективное видение, институциональную культуру и проект, который уверенно и мощно будет продвигаться. А наша сила – это результат различных опытов, разнообразия культур нашего мира, претворяющееся в богатом разнообразии литератур, языков и идентичностей.

Республика Казахстан стала ярким символом сближения цивилизаций и межрелигиозного диалога, особенно в свете несомненных усилий Его Превосходительства Президента, господина Касым-Жомарта Токаева и Его Превосходительства Маулена Ашимбаева, Председателя Сената Парламента Казахстана и Руководителя Секретариата Съезда лидеров мировых и

традиционных религий. И доказательство тому тот факт, что казахская столица Астана принимает этот Съезд с участием религиозных лидеров и мыслителей уже в восьмой раз подряд в течение почти четверти века.

Наша цель на данном значимом форуме – подтвердить наше видение диалога, рассматривая его не только как всего лишь фразы, которыми обмениваемся, а как институционализированную культуру с вытекающими из нее смелостью и настойчивостью. Подразумеваемый диалог – это диалог между религиями, которые олицетворяют собой не просто ритуалы, а целостное видение человеческой сущности, видение другого, видение транслируемых религиями нравственных ценностей в создании общения высокого уровня и созидательных и конструктивных человеческих отношений.

Дамы и господа!

Мы в Совете мусульманских старейшин следуем по этому пути, и мы сегодня гордимся, что он достиг того этапа, когда он устремлен к синергии во имя будущего.

Проводя в Совете в течение многих лет работу по упрочнению ценностей диалога между религиями и между последователями каждой из них, мы можем видеть перспективы синергии. И это означает большее осознание характера вызовов, которые возникают на пути межрелигиозного диалога. Он не направлен лишь на исправление обмениваемых мнений между представителями религий и не на устранение проявлений недопонимания в отношении друг друга, а на достижение большего уровня синергии между их последователями во благо общего будущего на этой планете.

Мы можем выделить проявления данной синергии через 4 основных уровня:

1. Исконная синергия между ценностями во всех религиях, которые подтверждают значение человеческого братства, взаимного мира и милосердия по отношению ко всем созданиям на этой земле.

2. Синергия между религиозными практиками либо коллективными практиками, к которым призывают все религии, будь то сообщества, отличающиеся религиозным многообразием, либо речь может идти о тех концах мира, где возрастают возможности общения и встреч между его представителями и необходимость сосуществования между ними внутри одного общества и государства.

3. Синергия между колоссальным потенциалом, который наполняет сообщества с их различием религий и между созидательной основой,

которую представляют элита и религиозные лидеры, когда они осознают, что различия – это самая большая возможность учиться, сотрудничать и взаимодополнять друг друга.

4. Синергия во имя будущего между молодежью, которая принадлежит к этим многочисленным сообществам. Ее основой должно быть образование. И молодежь и есть та сила, которая способна изменить мир. Эти молодые люди с их синергией должны стать частью этих изменений.

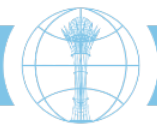
Дамы и господа!

В завершение своей речи мне хотелось бы пожать всем вам руки и отметить, что мы прошли важную веху, которая заслуживает того, чтобы ее продолжить, и что колоссальные вызовы и крупные кризисы, которые переживает наш мир, подтверждают для нас необходимость продолжать этот путь, путь диалога, открывающего перспективы лучших возможностей для синергичного мира с его религиозными и культурными составляющими, потому что эта синергия является залогом его успеха в противостоянии общим вызовам, с которыми сталкиваются все его представители.

Также нам хотелось бы выразить благодарность Секретариату Съезда лидеров за его последовательную работу на пути к осуществлению этой высокой цели.

Спасибо всем вам!

Мир вам, милость Аллаха и его благоденствия!

ИЗРАИЛЬ ДІҢ БАС СЕФАРД РАВВИНИ ДАВИД ЙОСЕФТИҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Құрметті Қазақстан Республикасы Сенатының Төрағасы Әшімбаев мырза! Мен сізге, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевқа бүкіл әлем діндерінің өкілдерін біріктірген, бірлік пен бейбітшілік ұранын тарататын ерекше жоғары маңызы бар оқиға үшін алғыс айтқым келеді.

Менің құрметті әріптесім Израильдің Бас Ашкеназ Раввині Кальман Бер екеуміз иудаизм өкілдері боламыз. Бұл көптеген өсиеттері бар дін. Маңызды өсиеттердің бірі – шабат (сенбі). Әр апта сайын жетінші күні (шабат) еврей көлік жүргізе алмайды, шам жаға алмайды, ол тоқтап, шабат күнінің қасиеттілігін сақтауы керек. Бірақ кейде біз шабатты кейінге қалдыруға, оны сақтамауға мәжбүр боламыз. Бұл біреудің өмірін құтқаруға қатысты жағдай. Егер біреудің өмірін құтқару қажет болса, біз шабатты ұстанбаймыз. Бұл «өмірді құтқару шабаттан гөрі маңыздырақ» деген ерекше өсиет және оны ұстанбауға мүмкіндік береді. Адамдардың өмірі – бұл ең жоғары құндылық.

Иудаизмдегі ең маңызды нәрсе – өмірді сақтау, біз осылай әрекет етеміз және оны жүзеге асыру үшін қолдан келгеннің бәрін жасаймыз. Кез келген

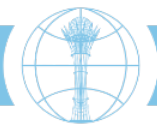
адамға қатысты – ол қандай дінді ұстанса да, шығу тегі қандай болса да біз оны тірі қалдыру үшін қолдан келгеннің бәрін жасауға тырысамыз. Иудаизм өмірге қамқорлық жасайды.

Мұнда көптеген діни қозғалыстардың жетекшілері бар. Әлемдегі оқиғалар барысын өзгертуге біздің күшіміз жетеді, қантөгісті тоқтата аламыз — оны тоқтатуға күшіміз жетеді, жеккөрушіліктің таралуын болдырмауға күшіміз бар және осыған барлығыңызды шақырамын. Осыған байланысты біз барлық күш-жігерімізді жұмсауымыз керек және дін атынан адам өмірін ешкім ешқашан шешпеуі үшін әлемдегі кісі өлтіруді тоқтату мақсатын жүзеге асыру туралы алаңдауымыз керек. Өмір біз үшін ең қасиетті екенін бәрі білуі керек.

Менің әкем Израильде өте танымал раввин болды. Ол Израильде туып, Бағдаттан қоныс аударып, кейін Израильге қайта оралды. Менің анам Халпада (Сирия) дүниеге келді, ол да Сириядан қашуға мәжбүр болып, Израильге келген. Кезінде ата-анамның Мысырда тұруына тура келді, сол жерде әкем Каирдің бас раввині болды. Ол кезде Каирде өте үлкен еврей қауымдастығы болған. Бірақ бір кезеңде олар қайтадан Египеттен қашып, Израильге оралуға мәжбүр болды.

Израиль – Құдай еврей халқына уәде еткен және өсиет еткен жер. Тарихтың бір кезеңінде біз Израильден қашуымыз керек болды, бірақ қазір Израильге ораламыз, өйткені ол бізге тиесілі. Сіздер ХАМАС Израильмен не істегенін, ХАМАС балаларды, аналарды қалай өлтіргенін көрдіңіздер. Біз Израильдеміз, өйткені қашатын жеріміз жоқ, сондықтан Израильде қаламыз. Біз бұрын да аман қалдық, қазір де аман қаламыз. Израиль халқы тірі.

Барлығыңызға көп рақмет.

ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЛАВНОГО СЕФАРДСКОГО РАВВИНА ИЗРАИЛЯ ДАВИДА ЙОСЕФА

Уважаемый Председатель Сената Республики Казахстан господин Ашимбаев! Я хочу Вас поблагодарить, также поблагодарить Президента Казахстана Токаева за это необычайно высокой важности событие, объединившее представителей религий всего мира, распространяющее послание единства и мира.

Мы с моим уважаемым коллегой Главным Ашкеназским раввином Израиля Кальманом Бером представляем иудаизм. Это религия, в которой есть много заповедей. Одна из важных заповедей – шабат (суббота). Каждую неделю в седьмой день (шабат) еврей не может ездить на машине, зажигать свет, он должен остановиться и соблюсти святость дня шабата. Но иногда мы вынуждены отодвинуть шабат, не соблюдая его. Это тот случай, когда речь идет о спасении жизни. Если нужно спасти жизнь, мы не соблюдаем шабат. Это особая заповедь, которая звучит так: «Спасение жизни важнее шабата», и отодвигает его в сторону. Жизнь людей – это ценность, которая является наиболее высокой ценностью.

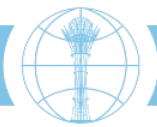
Самое важное в иудаизме – это сохранить жизнь, мы так себя ведем и делаем все возможное, чтобы это осуществить. В отношении любого человека, независимо от того, какую религию он исповедует или какого он происхождения, пытаемся сделать все от нас возможное, чтобы сохранить его жизнь. Иудаизм заботится о жизни.

Тут находится много лидеров религиозных движений. Я призываю вас, у нас есть сила изменить ход событий в мире, мы можем прекратить кровопролитие, у нас есть сила предотвратить распространение ненависти. И мы именно в этом отношении должны направлять все наши усилия и беспокоиться об осуществлении цели прекращения убийств в мире, чтобы никто никогда не распоряжался жизнью человека от имени религии. Все должны знать, что жизнь – самое святое для нас.

Мой папа был очень известным раввином в Израиле, он родился в Израиле, эмигрировал из Багдада и репатриировался в Израиль. Моя мама родилась в Хальпе (Сирия), она также вынуждена была убежать из Сирии и прибыла в Израиль. На каком-то этапе мои родители вынуждены были жить в Египте, там мой отец был главным раввином Каира. В те времена в Каире была очень большая еврейская община. Но на каком-то этапе они опять были вынуждены убежать из Египта и вернуться в Израиль.

Израиль – это земля, которую Бог обетовал и заповедовал еврейскому народу. На каком-то этапе истории мы должны были убежать из Израиля, но теперь мы возвращаемся в Израиль, потому что он принадлежит нам. Вы все видели, что ХАМАС сделал с Израилем, как ХАМАС убивал детей, матерей. Израиль – это наше место, нам больше некуда бежать. Мы в Израиле, потому что нам некуда бежать, мы останемся в Израиле. Мы выжили ранее, выживем и сейчас. Народ Израиля жив.

Большое всем спасибо.

SOMAIYA VIDYAVIHAR
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ПРЕЗИДЕНТІ
САМИР ШАНТИЛАЛ СОМАЙЯНЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Қазақстан Президенті Жоғары Мәртебелі Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев мырза, Қазақстандағы Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезі Хатшылығының басшысы және Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Төрағасы Мәртебелі Мәулен Әшімбаев мырза, делегаттар мен құрметті қонақтар! Мен Үндістан атынан сіздерге сәлем жолдаймын және осы Съезге табыс тілеймін. Бұл кездесуге индуистер делегациясының жетекшісі ретінде қатысу мен үшін үлкен мәртебе.

Біз бүгін әлемдегі дінаралық келісімді нығайтуға, сондай-ақ өркениетаралық және мәдениетаралық диалогты кеңейтуге көмектесетін диалог жүргізу үшін жиналдық.

Біз бүгін әділ және бейбіт әлем құру үшін жұмыс істеуге деген ортақ міндеттемемізді растау үшін кездесеміз.

Біз диалогты жалғастыру үшін осында жиналып, өзімізге және әлемге бәріміз үшін жақсы болашақты қамтамасыз ету үшін бір-бірімізбен сындарлы қарым-қатынас жасаймыз деп уәде бердік.

Болашақтың синергиясы туралы айтатын болсақ, мен индуистік қасиетті мәтіндерді – Ведалар мен Упанишадтарды келтіремін.

Біз үйіміз деп атайтын жалғыз планетада тұрамыз. Индуистік қасиетті мәтіндерге сілтеме жасайтын болсақ: Ведалар мен Упанишадтар:

Атхарваведада «Бхуми Сукта» өлеңінде біз жердің баласымыз және ол біздің анамыз екендігі айтылған.

Міне, біздің Жерге сезінуіміз керек рух пен сүйіспеншілік дәл осындай. Анасын жақсы көретін бала сияқты. Өсіп келе жатқан бала ретінде ол анасы үшін асқан жауапкершілікті сезінеді.

Біз планетаның бізге бергенінің бәрін бөлісеміз. Жерге және оның барлық тұрғындарына мұра болып жеткенінен де жақсы болашақты қамтамасыз етуге міндеттіміз.

Жерді мекендейтін балалар ретінде біз бір отбасының мүшесіміз.

«Йога-Васиштхада» былай делінеді:

«Бұл менікі, ал мынау менікі емес» деп ойлау — тар әрі үстірт сананың белгісі. Ал кемел, кең пейілді адам үшін бүкіл әлем — біртұтас отбасы».

Сондықтан біз бүкіл әлемді бір отбасы ретінде қарастыруымыз керек және бүгін біз осында осы отбасының мүшелері ретінде кездесіп, диалог арқылы ортақ болашаққа деген адалдығымызды еске салып, растап, сенімді етеміз.

«Бхуми Сукта»-да былай дейді:

«Ауылдарда, ормандарда, жиналыстарда, ассамблеяларда, кездесулерде сіз туралы жақсы сөздер айтайық».

Тағы да осы «Бхуми Сукта»-да:

«Біз бір-бірімізді жек көрмеуіміз керек.

Синергия – бұл біздің мақсатымыздың бір болуында. Бір ниет болуында», – делінген. (Ригведа 10.191.4).

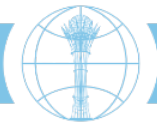
Біздің жерімізге және оның тұрғындарына не тілейміз? Біз айтып отырған болашақтың бұл синергиясы нені білдіреді?

Ниеттеріңіз ортақ болсын, жүректеріңіз ортақ болсын, ойларыңыз ортақ болсын, сонда сіздердің араларыңызда толық үйлесімділік болады.

Міне, біз осында бір ниетпен, ортақ мақсатпен жиналып отырмыз. Ол мақсат — бәрімізге ортақ болашақ және бір-бірімізбен үйлесімде өмір сүру.

Бұл — баршамыз бірге іздеп жүрген болашақ.

Барша тіршілік иелеріне қамқорлық пен мол бақыт сыйлайтын бейбіт әлем.

1. Ом, барша жан иесі бақытты болсын,
2. Барлығы ауру-сырқаудан аман болсын,
3. Барлығы тек игілікті ғана көре білсін,
4. Ешкім зардап шекпесін,
5. Ом, бейбітшілік, бейбітшілік, бейбітшілік.

«Шанти» үш рет айтылады – Ғаламдағы бейбітшілік, Жердегі бейбітшілік және өз ішіндегі бейбітшілік.

«Сомая Видьявихар» университетінде бүгінде шамамен 40 мың студент білім алуда. Қазіргі уақытта студенттерге әртүрлі рухани дәстүрлерді зерделеуге, сондай-ақ табиғаттың бай алуан түрлілігі мен сұлулығын тануға кең мүмкіндік берілген. Осындай жан-жақты білім беру олардың тек өз саласының білікті маманы болып қалыптасуына ғана емес, Үндістанның да, әлемнің де саналы әрі жауапты азаматтары болуына, сонымен қатар Жер-Ананы аялаушы, қорғаушы тұлға ретінде қалыптасуына жол ашады.

Біз ортақ үйіміздің алдындағы, бір отбасы ретіндегі жауапкершілігімізді түсінейік. Бүкіл адамзат пен барлық тіршілік иелері үшін ортақ болашағымыз үшін жұмыс істейік.

**ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА УНИВЕРСИТЕТА
SOMAIYA VIDYAVIHAR
САМИРА ШАНТИЛАЛА СОМАЙЯ**

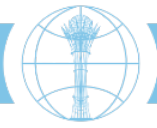

Его Превосходительство господин Касым-Жомарт Кемелевич Токаев, Президент Казахстана, Его Превосходительство Маулен Ашимбаев, Глава Секретариата Съезда лидеров мировых и традиционных религий в Казахстане и Председатель Сената Парламента Республики Казахстан, делегаты и почетные гости! Я передаю приветствия от Индии и желаю успеха Съезду. Для меня большая честь присутствовать на этой встрече в качестве лидера делегации индуистов.

Мы сегодня собрались здесь для того, чтобы вести диалог, который поможет укрепить межрелигиозную гармонию в мире, а также расширить межцивилизационный и межкультурный диалог.

Мы встречаемся, чтобы подтвердить нашу общую приверженность работе над созданием общего справедливого мира.

Мы собрались здесь, чтобы продолжить наш диалог и пообещать себе и всему миру, что мы конструктивно взаимодействуем друг с другом ради

обеспечения лучшего будущего для всех нас. Мы живем на единственной планете, которую называем домом.

Говоря о синергии будущего, я процитирую индуистские священные тексты Веды и Упанишады:

В Атхарва-веде, в стихе «Бхуми Сукта», говорится, что мы – дети земли, и что она – наша мать. Это тот дух и та любовь, которые мы должны испытывать к Земле. Как ребенок, любящий свою мать. Как ребенок, который, взрослея, чувствует глубокую ответственность за свою мать.

Мы делим все, что дает нам планета. И мы обязаны Земле и всем ее обитателям обеспечить лучшее будущее, чем то, что нам досталось в наследство.

И как общие дети, населяющие Землю, мы являемся членами одной семьи.

В «Йога–Васиштхе» сказано: «Это мое, а это не мое» – мысли узкого ума. Для великодушного же весь мир – одна семья. И поэтому мы должны рассматривать весь мир как одну семью, и сегодня мы встречаемся здесь как члены этой семьи, в диалоге, чтобы напомнить, подтвердить и заверить себя в нашей приверженности общему будущему.

Далее «Бхуми Сукта» говорит: «В деревнях, в лесах, на собраниях, в асамблеях, на встречах давайте говорить о вас хорошее».

Также из «Бхуми Сукта»: «Мы не должны ненавидеть друг друга». (Ригведа 10.191.4).

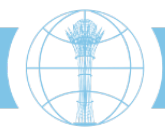
Что же мы желаем нашей Земле и ее обитателям? Что значит эта синергия будущего, о которой мы говорим? Синергия – в том, что у нас одна цель. Одно намерение.

Общими пусть будут наши намерения, общими сердца наши, общими мысли наши, чтобы была между нами – полная гармония.

И вот мы собрались здесь с единым намерением и общей целью – нашим общим будущим и жить в гармонии друг с другом. И будущее, которого мы все вместе ищем.

Мир, наполненный большим счастьем и заботой обо всех своих обитателях.

1. Ом, пусть все будут счастливы.
2. Пусть все будут свободны от болезней.
3. Пусть все видят только благо.
4. Пусть никто не страдает.

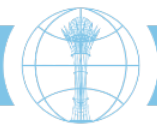

5. Ом, мир, мир, мир.

Шанти произносится трижды – мир во Вселенной, мир на Земле и мир в самом себе.

В Сомая Видьявихар, где обучаются около 40 000 студентов, нашим студентам сейчас предлагают изучать разные духовные традиции, а также прикоснуться к прекрасному многообразию, красоте и изобилию природы. Так, помимо того, что они становятся экспертами в своих областях, их широкое образование помогает им быть великими гражданами Индии и мира, а также заботливыми хранителями Матери-Земли.

Давайте же осознаем нашу ответственность перед нашим общим домом, перед собой как одной семьей. И давайте работать ради нашего общего будущего для всего человечества и всех живых существ.

ЕУРОПАДАҒЫ ҚАУІПСІЗДІК ЖӘНЕ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ҰЙЫМЫНЫҢ (ЕҚЫҰ) АЗ ҰЛТТАР ЖӨНІНДЕГІ ЖОҒАРҒЫ КОМИССАРЫ КРИСТОФ КАМПТЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Жоғары Мәртебелілер, діни лидерлер, құрметті әріптестер, ханымдар мен мырзалар!

Менің мандатым Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымына (ЕҚЫҰ) мүше мемлекеттер тарапынан отыз жылдан астам уақыт бұрын құрылды. Ол Ұлттық азшылықтар мен этникалық қауымдастықтармен байланысты шиеленістерді ерте кезеңде, тыныш, бейтарап түрде анықтап, бәсеңдету үшін арналған. Мақсатымыз – айырмашылықтардың бөлініске айналуына мүмкіндік бермеу және бөліністердің ешқашан қақтығысқа ұласпауы. Бұл алдын алу рухы дәл қазіргі Съездің де негізінде жатыр.

Мұны Мәртебелі Қасым-Жомарт Тоқаев мырза атап өткендей, діннің қауымдастықтар мен елдер арасындағы көпір қызметін атқару әлеуеті – әлемдік тәртіптің тұрақтылығы сынға түскен сәттерде орны толмас нәрсе. Бүгін біз осы әлеуетті шындыққа айналдыру үшін жиналдық.

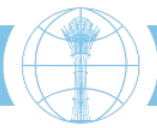
Тұрақты ұлтаралық татулық бірін-бірі толықтыратын екі негізгі тірекке сүйенеді: әртүрлілікті құрметтеуге негізделген интеграцияға және адам құқықтарына арқа сүйеген қауіпсіздікке. Әртүрлі этностық, тілдік және діни қауымдастықтар оқып-үйренуге, еңбек етуге, қоғамдық өмірге қатысуға және өз үнін естіруге мүмкіндік алған жерде — өз ана тілінде де, ортақ мемлекеттік тілде де — қоғам әлдеқайда біртұтас, берік болып қалыптасады және радикализм мен өшпенділікке төтеп беру қабілеті арта түседі.

2022 жылы осы Съезд барысында менің алдымда, Елші Қайрат Абдрахманов, алдын алу үшін үш практикалық құралды атап өтті: инклюзивті білім беру, бұқаралық ақпарат құралдары мен цифрлық кеңістіктегі жауапты хабарлау, сондай-ақ мазмұнды қатысу. Биылғы жылы мен жастар алмасуына, сондай-ақ әртүрлі қауымдастықтарға жататын әйелдер мен қыздардың қатысуы мен көшбасшылығына ерекше назар аударғым келеді. Егер біз ресурстарды бағыттасақ және осы екі басымдықты ілгерілетуде табысқа жететін болсақ, онда біз әлемнің барлық басқа инвестицияларының әсерін күшейтеміз.

Жастар – тұрақты бейбітшілікті қамтамасыз етуде және жанжалдардың алдын алуда біздің серіктестеріміз. Олар университеттерде, интернетте және өз қалаларында дін, тіл және сәйкестік сызықтары арқылы кездескенде, олар қоғамдық пікірталастардың дәрежесін төмендетеді, эмпатия кеңістігін кеңейтеді және тұрақты желілер құрады. Сондықтан осы аптада Қазақстанға сапарым кезінде, басқа сапарларым сияқты, мен студенттермен белсенді қарым-қатынас жасаймын, мен КИМЭП университетінде дәріс оқыдым және Назарбаев университетінде алдағы дәрісті асыға күтемін.

Әртүрлі қауымдастықтарға, соның ішінде ұлттық азшылықтарға жататын әйелдер көбінесе тілдік, әлеуметтік-экономикалық, мәдени және кейде құқықтық кедергілердің қиылысына тап болады. Бұл әйелдер қатысып, қатысқан кезде олардың отбасылары мен қауымдастықтары үшін пайдасы бірнеше есе артады: мектепке бару көбейеді, жергілікті экономика нығаяды, шағымдар мен қақтығыстар ертерек және бейбіт жолмен шешіледі.

Сонымен қатар азшылыққа жататын әйелдер жергілікті және ұлттық басқару деңгейлерінде лидерлер мен делдалдар ретінде танылуы тиіс. Оларға қолдау көрсету керек. Осы құнды әлеуетті толық іске асыру үшін қабылданған міндеттемелер нақты ресурстармен қамтамасыз етілуі тиіс.

Аралас қауымдастықтарда әйелдер бастамашы болатын жобаларды алдын ала жоспарланған әрі ашық қаржыландыру жүйесімен қолдау қажет. Мұндай саясат білім беру, тәлімгерлік және конфессияаралық ынтымақтастықты жүйелі түрде дамытып, қоғамдық келісімді ұзақ мерзімді негізде нығайтуға мүмкіндік береді.

Бірлікті нығайту үшін діни лидерлер көп нәрсе жасады, бірақ одан әрі қадамдар ұзақ мерзімді өзгерістерді қамтамасыз ете алады.

Діни лидерлердің бірегей біріктіруші күші мен моральдық беделі бар. Қазір жасалған кішігірім қадамдар да ұзақ мерзімді әсер етуі мүмкін. Мысалы, жастарға жаңа мүмкіндіктер ашу. ЕҚЫҰ аймағында жастар арасындағы диалог пен мәдени алмасу бойынша жинақталған тәжірибеге сүйене отырып, діни көшбасшылар бірлесіп әзірленген жастарға арналған диалогтар мен қызметтік жобаларды тұрақты түрде жүзеге асыра алады. Бұл өз кезегінде жас ұрпаққа дін, тіл және сәйкестік шекараларынан асып, бірге жұмыс істеуге мүмкіндік беретін орта мен ортақ жауапкершілік мәдениетін қалыптастырады.

Екінші жол – еске алу мәдениетіне жауапкершілікпен қарауды көрсету. Тарих жөніндегі пікірталастар күшейіп жатқанда, лидерлер барлық қауымдардың жоғалтулары мен үлесін мойындайтын инклюзивті жад формаларын қалыптастыруға жәрдемдесе алады. Өйткені жадты қамқорлықпен ұстансақ, ол емдік қасиетке ие болуы мүмкін.

Үшінші жол – теріс риториканы бәсеңдетуге көмектесу. Діни лидерлер бөлетін тілден аулақ болып, жек көрушілік тілін жоққа шығарып, құрметті диалогты ілгерілету арқылы жол көрсете алады. Жеке мысалды басшылыққа ала отырып, салмақты және инклюзивті риториканы қолдана отырып, олар қоғамдық пікірталастардың қарқындылығын төмендетіп, шиеленістің өршуіне жол бермейді және барлық қауымдастықтар өздерін қауіпсіз және сұранысқа ие сезінетін атмосфераны құра алады.

ЕҚЫҰ-ның Аз ұлттар жөніндегі Жоғарғы комиссары (АҰЖК) не ұсына алады?

Білім беру (Гаага), алуан түрлі қоғамдардың интеграциясы (Любляна), цифрлық дәуірдегі БАҚ (Таллин), азшылықтар тілдерінің құқықтары (Осло), сондай-ақ әлеуметтік-экономикалық инклюзия мәселелері бойынша ЕҚЫҰ АҰЖК Тақырыптық ұсыныстарына және нұсқаулықтарына сүйене отырып, мен мемлекеттер, діни лидерлер мен жергілікті билік органдарының нақты қадамын ұсынамын: олар дінаралық және этносаралық жастар алмасуын

қабылдай алады. Символдық кездесулерден асып, студенттердің аралас топтары ортақ міндеттермен бірлесіп жұмыс істейтін мәселелерді шешудің практикалық алмасуларына көшу маңызды. Өйткені жастар бірге бір нәрсе салғанда, олар да бір-біріне сенім артады.

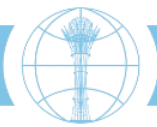
Менің кеңсем жанжалдардың алдын алу және интеграцияны ілгерілету саласындағы тәжірибемен бөлісуге дайын. Соның ішінде екі тілде білім беру және ана тілі мен мемлекеттік тілде білім беру үлгілері, олар оқу нәтижелерін де, әлеуметтік келісімді де нығайтады. ЕҚЫҰ аймағында жинақталған тәжірибе мен қолданылған тетіктерге сүйене отырып, аз санды этностардан шыққан әйелдердің көшбасшылық қабілетін дамытуға бағытталған жастарға арналған ынтымақтастық бағдарламалары мен бастамаларды қолдауға болады. Ал тілге, білімге немесе қоғамдық өмірге араласуға қатысты нәзік әрі күрделі мәселелер шиеленіске ұласуы мүмкін жағдайларда өзара сенімді сақтап, ашық түсіністік орнату үшін бейресми әрі қауіпсіз диалог алаңдарын ұйымдастыруға көмектесу маңызды.

Мәртебелілер, ханымдар мен мырзалар!

Әрбір инклюзия әрекеті – бейбітшілікке ерте салынған инвестиция. Жастарға арналған ынтымақтастық бағдарламалары және аз санды этностардан шыққан әйелдердің көшбасшылық қабілетін дамыту – қосалқы жобалар емес, қауіпсіздікті қамтамасыз етудің негізгі инфрақұрылымы.

Қазақстан Президенті, Мәртебелі Қасым-Жомарт Тоқаевқа осы Съезге шақырғаны үшін және дінаралық диалогты дәйекті қолдағаны үшін алғыс айтамын. Келесі ұрпақ әртүрлі қоғамдарымызды бейбіт, тұрақты және тұтасты ұстайтын ынтымақтастық дағдысын мирас етуі үшін мен сіздердің көпшілігіңізбен бірлесіп біздің ортақ қағидаттарымызды күнделікті тәжірибеге енгізу ісінде жұмыс істеуді асыға күтемін.

Рақмет.

**ВЫСТУПЛЕНИЕ ВЕРХОВНОГО КОМИССАРА ПО ДЕЛАМ
НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕНЬШИНСТВ ОРГАНИЗАЦИИ
ПО БЕЗОПАСНОСТИ И СОТРУДНИЧЕСТВУ В ЕВРОПЕ (ОБСЕ)
КРИСТОФА КАМПА**

Ваши Превосходительства, религиозные лидеры, уважаемые коллеги, дамы и господа!

Мой мандат был учрежден государствами-участниками Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе (ОБСЕ) более трех десятилетий назад для выявления и деэскалации напряженности, связанной с национальными меньшинствами и этническими сообществами, чтобы различия не имели шанса перерасти в разделения, а разделения никогда не становились конфликтом. Этот превентивный дух также лежит в основе настоящего Съезда.

Как подчеркнул Его Превосходительство Президент Касым-Жомарт Токаев, потенциал религии служит мостом между сообществами и странами, который незаменим в моменты, когда проверяется устойчивость мирового порядка. Сегодня мы собрались здесь, чтобы превратить этот потенциал в реальность.

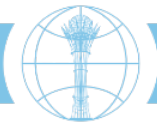
Устойчивый межэтнический мир покоится на двух взаимодополняющих столпах: интеграции с уважением к разнообразию и безопасности, основанной на правах человека. Там, где различные этнические, языковые и религиозные общины могут учиться, работать, участвовать и быть услышанными на своих языках и совместно на государственном языке, общество становится более сплоченным и устойчивым к радикализации и ненависти.

В 2022 году, в ходе этого Съезда, мой предшественник – Посол Кайрат Абдрахманов выделил три практических рычага профилактики: инклюзивное образование, ответственное освещение в средствах массовой информации и цифровых пространствах, а также содержательное участие. В этом году я хотел бы сосредоточить особое внимание на молодежи, а также на участии и лидерстве женщин и девушек, принадлежащих к различным сообществам. Если мы направим ресурсы и добьемся успеха в продвижении этих двух приоритетов, то усилим эффект от всех остальных инвестиций в дело мира.

Молодежь – наши партнеры в обеспечении устойчивого мира и профилактике конфликтов. Когда они встречаются через линии вероисповедания, языка и идентичности в университетах, в интернете и в собственных городах, они снижают градус общественных напряжений, расширяют пространство эмпатии и выстраивают устойчивые сети. Именно поэтому во время моего визита в Казахстан на этой неделе, как и во время других визитов, я активно взаимодействую со студентами, я уже прочитал лекцию в Университете КИМЭП и с нетерпением жду предстоящей лекции в Назарбаев Университете.

Женщины, принадлежащие к различным сообществам, включая национальные меньшинства, часто сталкиваются с преградами множества барьеров – языковых, социально-экономических, культурных и иногда правовых. Когда эти женщины вовлечены и участвуют, польза для их семей и общин многократно возрастает: повышается посещаемость школ, укрепляется местная экономика, а жалобы и конфликты решаются на ранней стадии и более мирным путем.

В то же время женщины, принадлежащие к меньшинствам, должны быть признаны и поддержаны как лидеры и посредники на местном и национальном уровнях управления. Для того, чтобы этот ценный потенциал был реализован, обязательства должны сопровождаться

ресурсами: предсказуемое и прозрачное финансирование инициатив, возглавляемых женщинами в смешанных сообществах, должно быть встроено в рамки политики, чтобы образование, наставничество и межконфессиональная работа могли укреплять социальную сплоченность устойчивым образом.

Многое уже сделано религиозными лидерами для укрепления сплоченности, однако дальнейшие шаги могут обеспечить долговременные изменения.

Религиозные лидеры обладают уникальной объединяющей силой и моральным авторитетом. Даже небольшие шаги, предпринятые сейчас, могут иметь долговременный эффект. Например, открытие новых возможностей для молодежи. Опираясь на более широкий опыт региона ОБСЕ в области молодежных диалогов и межкультурных обменов, религиозные лидеры могли бы активизировать усилия по проведению регулярных, совместно разработанных молодежных диалогов и проектов служения, создавая пространство и ответственность для того, чтобы молодые люди работали вместе через границы вероисповедания, языка и идентичности.

Второй путь – демонстрация ответственного отношения к памяти. В то время как дебаты об истории усиливаются, лидеры могут содействовать созданию инклюзивных форм памяти, которые признают утраты и вклад всех общин. Ведь если обращаться с памятью бережно, она может исцелять.

Третий путь – помощь в деэскалации негативной риторики. Религиозные лидеры могут задавать тон, воздерживаясь от раскалывающей риторики, выступая против языка ненависти и продвигая уважительный диалог. Руководствуясь личным примером, используя взвешенную и инклюзивную риторику, они могут снизить накал общественных разногласий, предотвратить эскалацию напряженности и создать атмосферу, в которой все общины чувствуют себя в безопасности и востребованными.

Что может предложить Верховный комиссар ОБСЕ по делам национальных меньшинств (ВКНМ)?

Опираясь на тематические Рекомендации и Руководящие принципы ВКНМ ОБСЕ по вопросам образования (Гаага), интеграции многообразных обществ (Любляна), СМИ в цифровую эпоху (Таллин), прав языков меньшинств (Осло), а также социально-экономической инклюзии, я

предлагаю конкретный шаг, который государства, религиозные лидеры, местные органы власти, межрелигиозные и межэтнические молодежные сообщества могут предпринять вместе. Важно выйти за рамки символических встреч и перейти к практическим обменам по решению проблем, где смешанные команды студентов совместно работали бы над общими задачами. Ведь когда молодые люди строят что-то вместе, они также выстраивают доверие друг к другу.

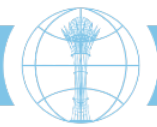
Мой офис готов поделиться опытом в области предотвращения конфликтов и содействия интеграции, включая модели двуязычного образования и образования на родном и государственном языках, которые укрепляют как результаты обучения, так и социальную сплоченность. Мы готовы поддержать разработку молодежных обменов и инициатив, способствующих лидерству женщин из числа меньшинств, используя инструменты и уроки, полученные по всему региону ОБСЕ. А там, где чувствительные вопросы языка, образования или участия могут вызвать эскалацию, я могу помочь организовать тихий диалог для сохранения открытых каналов и доверия.

Ваши Превосходительства, дамы и господа!

Каждый акт инклюзии – это ранняя инвестиция в мир. Молодежные сообщества и участие женщин из числа меньшинств – это не побочные проекты, а базовая инфраструктура для обеспечения безопасности.

Я благодарен Президенту Казахстана, Его Превосходительству Касым-Жомарту Токаеву за организацию этого Съезда и за его последовательную поддержку межрелигиозного диалога. Я с нетерпением жду возможности сотрудничать со многими из вас в деле воплощения наших общих принципов в повседневную практику, чтобы следующее поколение унаследовало привычку к сотрудничеству, которая сохранит наши многообразное общество мирным, устойчивым и целостным.

Благодарю вас.

**ИРАН ИСЛАМ РЕСПУБЛИКАСЫ ПРЕЗИДЕНТИ
ЖАНЫНДАҒЫ ИСЛАМ МӘДЕНИЕТІ ҰЙЫМЫНЫҢ
ТӨРАҒАСЫ МҰХАММЕД МЕХДИ ИМАНИПУРДЫҢ
СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ**

Ең алдымен, дос Қазақстан елінде жиналған әлемдегі ең маңызды діни көшбасшылардың қатарында болғанымға қуанышты екенімді білдіре отырып, бұл кездесуге сәттілік тілеймін. Сондай-ақ Қазақстанның дана әрі мәдениетке жанашыр халқы мен үкіметі, әсіресе осы көптеген жылдар бойы әлемдегі әділет пен бейбітшілік үшін қызмет етіп келе жатқан Қазақстанның Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезі басшылығы ел Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев мырзаға, сондай-ақ Сенат Төрағасы әрі Съезд Хатшылығының төрағасы Мәулен Әшімбаев мырзаға шын жүректен алғысымды айтып, қонақжайлылығына ризашылығымды білдіргім келеді.

Осы жерде айтып өтуім қажет – Съездің құрылған күнінен бастап қолдаушысы әрі әріптесі болып келе жатқан Иран Ислам Республикасы әділетті бейбітшілікті тарату үшін конфессияаралық бірлескен әрекеттерді жүйелеу

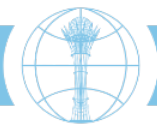
мақсатында қалыптасқан бұл парасатты іс-әрекетті бар ынтасымен қолдап келеді және қолдауын жалғастырады.

Диалогтың осы кезеңінің тақырыбы – болашаққа арналған синергия немесе басқаша айтқанда, болашақ үшін алда тұрған сын-қатерлер мен мүмкіндіктер. Біз адам өмірінің ең күрделі кезеңдерінің бірінде өмір сүріп жатқанымыз сөзсіз; барлық мәселелерді шешу мүмкін емес; бірақ осылардың ішінде мен «негізгі сын-қатерлердің бірі ретіндегі «Цифрлық құлдық және діндер синергиясы аясында одан шығу жолдары» мәселесін өзімнің қысқаша баяндаманың тақырыбы ретінде таңдадым.

Біздің күнделікті өміріміз интернетке, әлеуметтік желілерге және цифрлық қызметтерге көбірек тәуелді бола бастады. Бұл тәуелділік пайдаланушыларды негізгі шешімдердің қабылдануына әсер ететін «пакеттелген қызметтерге» және экожүйелерге бағыттайды. Тәуелділіктің бұл түрі экономикалық немесе мәдени құлдық іспетті таңдау еркіндігі мен әрекет бостандығына шектеулер тудыруы мүмкін. Жетілдірілген алгоритмдер пайдаланушылардың мінез-құлқын болжап, оны бағыттай алады, тіпті кей жағдайларда адам бұл бақылауды түсінбеуі де мүмкін.

Бір жағынан, адам құқығы мәселесі бар. Цифрлық кеңістік адамға үстемдік ету мен оны эксплуатациялаудың жаңа түрін тудыра алады. Онлайн қызметтер, контент жасау немесе деректерді басқару сынды цифрлық қызметтер көрсететін мамандар жұмыс қауіпсіздігі мен сәйкес жалақысы жоқ жағдайларда жұмыс істейді. Бұл жағдай қазіргі цифрлық құлдықтың бір түріне ұқсайды, себебі технология жағдайында адам еңбегін эксплуатациялау орын алады. Цифрлық құлдық құбылысымен күресу жолында дәстүрлі құлдықпен күресудің тарихи тәжірибесі көмек бола алады.

Екінші жағынан, ұлттар мен мемлекеттердің құқығы мәселесі де бар. Тең құқықтар, билікті теңгерімді бөлу және сөз бостандығы сияқты қағидаттар цифрлық кеңістіктегі эксплуатацияны азайту үшін практикалық негізді қамтамасыз ете алады. Мысалы, ақпарат пен технологияға тең қолжетімділікті қамтамасыз ету әртүрлі қоғамдар арасындағы цифрлық теңсіздікті азайтып, биліктің бірнеше компанияның немесе мекеменің қолында шоғырлануын болдырмайды. Сондай-ақ алгоритмдер мен платформалар саясаттарының ашықтығын қолдау және тәуелсіз қадағалау органдарын құру алгоритмдік кемсітушілік пен жеке деректерді теріс пайдаланудың алдын алады. Ақырында, сөз бостандығын және пайдаланушылардың технологияларды жобалау мен басқаруға белсенді қатысуын күшейту цифрлық құралдарға иелік

пен әлеуметтік жауапкершілік сезімін тудырып, олардың эксплуатациялау құралына айналуына жол бермейді. Цифрлық кеңістіктің әлеуметтік зияны бұл мәселелермен шектелмейді.

Бұл жерде мен деректерді басқаратын және оны заманауи гибридтік соғыста құрал ретінде пайдаланатын «Big Data» иелеріне қысқаша тоқталып өтуді қажет деп санаймын. Қазіргі уақытта киберкеңістік билеушілері шындықты бұрмалауға және жасыруға жаппай күш салуда. Пайдаланушылардың кейбір жазбалары мен пікірлері зорлық-зомбылық пен өшпенділік тудырды деген сылтаумен оңай жойылып, дәстүрлі БАҚ-тағы жарияланымдарға қарағанда бұл әрекетке рұқсат етілген деп саналады. Мысалы, исламдық елдерде, әсіресе қарсылық көрсеткен Газада болған оқиғалар бұрмаланып, жасырылуда. Бұқаралық ақпарат құралдарына шындықты сол күйінде көрсетуге рұқсат етілмейді және өкінішке қарай, олар періштелер мен жын-дардың орындарын ауыстырып көрсетуде. Біз үкіметтер халық сұранысына жауап бермейтін, халықаралық механизмдер мен адам құқықтарын қорғау институттары іс жүзінде тиімсіз әрі сәтсіз әрекет етіп жатқан дәуірде өмір сүрудеміз. Ал «Big Data» иелерінен шындықты көрсетудегі өз міндеттемелерін орындайды деп қалай күтуге болады? Егер үлкен державалар контент пен үлкен деректерді бақылауды және ойдан шығарылған әңгімелерді насихаттауды жалғастыра берсе, болашақта дұрыс ақпараттың таралуына қалай үміттенеміз? Қазіргі зерттеу халықаралық институттардың тиімсіздігі және ірі державалардың үлкен деректерге үстемдігі салдарынан цифрлық кеңістікте шындықты көрсету және әділеттілікті қамтамасыз ету жолында күрделі қиындықтар туындағанын көрсетеді. Мұндай жағдайларда тәуелсіз және құндылыққа бағдарланған елдердің метадеректер мен ортақ деректер банктерін құруы «цифрлық құлдықтың» жаңа түрлеріне және оның келтіретін зиянына қарсы тұрудың негізгі шешімі деп санауға болады.

Екінші жағынан, адамзат болмысы мен діни ілімдердегі табиғи бастауы бар ортақ деректерді және жасанды интеллектті мақсатты түрде пайдалану бейбіт қатар өмір сүруге, сындарлы диалогты дамытуға және түсініспеушіліктерді азайтуға ықпал ететін тиімді құрал бола алады. Дегенмен бұл технологияны дұрыс пайдалану тек этикалық принциптер, жалпыадамзаттық құндылықтар және мәдени ерекшеліктерге негізделсе, сондай-ақ оны орынсыз немесе үстемдік мақсатта пайдаланудан қорғалған жағдайда ғана мүмкін болады.

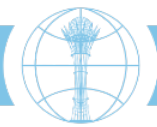

Цифрлық құлдық қазір жаһандық аренада қалыптасқан шындыққа айналды, сондықтан моральдық және діни құндылықтарға негізделген халықаралық ережелерді тұжырымдау мен енгізу қажеттілігі бұрынғыдан да қаттырақ сезілуде. Бұл арада діни жетекшілер мен илаһи діндерді ұстанушылар арасындағы ұжымдық хабардарлық пен ынтымақтастық деректердің сөзсіз үстемдігі емес, шындық пен адамдық қадір-қасиет адам өмірінің негізін құрайтын жаңа тәртіпке жол ашуы мүмкін.

Біздің міндетіміз – қазіргі жағдайды сынау ғана емес, сонымен бірге неғұрлым әділет пен адамгершілікке негізделген болашақ құруға ұмтылу екені анық. Бұл – деректер үстемдік құралы болатын болашақ емес, түсіністікті, әділеттілікті және бірге өмір сүруді ілгерілетудің құралы болатын болашақ. Болашақ әлемде діндердің рөлі бүгінгіден де маңыздырақ болады деп санайтындықтан, болашаққа арналған діндердің синергетикасына қатысты менің нақты ұсынысым – цифрлық деректер саласындағы монополияны бұзып, бұқаралық ақпарат құралдарындағы басым ағымдарды жақтаудан гөрі, еркін ой мен тұрақты бейбітшілікке жетелейтін «үлкен деректерді қалыптастыруға» бірлесіп ұмтылу.

Ортақ қырағылық пен ынтымақтастық арқылы біз адамның қадір-қасиеті барлық цифрлық құрылымдардан жоғары тұратын әлемді құра аламыз деген үміт бар.

Назар қойып тыңдағандарыңызға рақмет.

**ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА ОРГАНИЗАЦИИ
ПО КУЛЬТУРЕ И ИСЛАМСКИМ СВЯЗЯМ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТЕ ИСЛАМСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
ИРАН МУХАММАДА МЕХДИ ИМАНИПУРА**

Прежде всего, я хотел бы выразить свою радость по поводу того, что нахожусь среди наиболее значимых религиозных лидеров мира, собравшихся здесь в дружелюбном Казахстане, и пожелать успехов этому заседанию. Я также хотел бы искренне поблагодарить мудрый и любящий культуру народ и правительство Казахстана, в особенности руководство Съезда лидеров мировых и традиционных религий, которое на протяжении многих лет служит делу справедливости и мира во всем мире. Я также выражаю глубокую признательность Президенту Казахстана господину Касым-Жомарту Токаеву, а также Председателю Сената и Председателю Секретариата Съезда господину Маулену Ашимбаеву за их гостеприимство.

Следует отметить, что с самого основания данного Съезда Исламская Республика Иран, как сторонник и партнер, всем сердцем поддерживает эту благородную инициативу, направленную на систематизацию совместных действий во имя справедливого мира, и будет продолжать это делать.

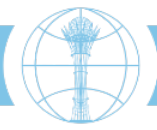

Темой данного этапа диалога является синергия во имя будущего или, другими словами, вызовы и возможности, стоящие перед нами. Несомненно, мы живем в одном из самых сложных периодов человеческой жизни. Невозможно решить все вопросы, однако для своего краткого выступления я выбрал основную тему: «Цифровое рабство, как один из главных вызовов и пути его преодоления в рамках религиозной синергии».

Наша повседневная жизнь становится все более зависимой от интернета, социальных сетей и цифровых сервисов. Эта зависимость направляет пользователей к «пакетным услугам» и экосистемам, которые влияют на ключевые решения. Такая зависимость может ограничивать свободу выбора и действий, напоминая экономическое или культурное порабощение. Продвинутое алгоритмы могут предсказывать и направлять поведение пользователей, и в некоторых случаях люди даже не осознают подобного контроля.

С одной стороны, существует вопрос прав человека. Цифровое пространство может порождать новые формы господства и эксплуатации людей. Специалисты, предоставляющие онлайн-услуги, создающие контент или управляющие данными, часто работают без гарантий занятости или справедливой оплаты. Это напоминает новую форму цифрового рабства, поскольку человеческий труд эксплуатируется в технологических условиях. Исторический опыт борьбы с традиционным рабством может служить ориентиром в преодолении этого цифрового явления.

С другой стороны, существует вопрос прав народов и государств. Такие принципы, как равные права, сбалансированное распределение власти и свобода слова, могут предоставить практическую основу для снижения эксплуатации в цифровой сфере. Например, обеспечение равного доступа к информации и технологиям может уменьшить цифровое неравенство между обществами и предотвратить концентрацию власти в руках нескольких компаний или институтов. Поддержка прозрачности алгоритмов и политики платформ, а также создание независимых органов надзора могут предотвратить алгоритмическую дискриминацию и злоупотребление персональными данными. В конечном счете укрепление свободы слова и предоставление пользователям возможности активно участвовать в проектировании и управлении технологиями создаст чувство сопричастности и

социальной ответственности, предотвращая превращение цифровых инструментов в инструменты эксплуатации. Однако социальный вред цифровой сферы выходит за рамки этих вопросов.

Здесь я считаю необходимым кратко упомянуть владельцев цифровых данных, которые контролируют данные и используют их как инструмент в современной гибридной войне. Сегодня правители киберпространства прилагают огромные усилия к тому, чтобы исказить и скрывать истину. Некоторые пользовательские публикации и комментарии легко удаляются под предлогом разжигания насилия или ненависти, и такая практика считается допустимой в отличие от традиционных СМИ. Например, события в исламских странах, особенно в сопротивляющейся Газе, искажаются и скрываются. СМИ не позволяет предоставлять истину такой, какова она есть, и, к сожалению, часто меняются местами ангелы и демоны. Мы живем в эпоху, когда правительства не отвечают на требования народа, международные механизмы и правозащитные институты практически неэффективны и терпят поражение. Можем ли мы тогда ожидать от владельцев больших цифровых данных выполнения их обязательств по показу истины? Если великие державы продолжают контролировать контент и цифровые данные, продвигая при этом сфабрикованные нарративы, как мы можем надеяться на распространение достоверной информации в будущем? Современные исследования показывают, что вследствие неэффективности международных институтов и доминирования великих держав над малыми возникли серьезные вызовы в обеспечении истины и справедливости в цифровой сфере. Необходимо создание независимых метаданных и общих банков данных, ориентированных на человеческие ценности, как ключевое решение для противодействия новым формам цифрового рабства и их вредоносным последствиям.

Исходя из этого, целенаправленное использование общих данных и искусственного интеллекта, основанное на естественных основах человеческого существования и религиозных учениях, может служить эффективным инструментом мирного сосуществования, конструктивного диалога и уменьшения недопонимания. Однако правильное использование этих технологий возможно лишь в том случае, если оно основывается на этических принципах, универсальных ценностях и культурных особенностях, а также защищено от злоупотреблений и доминирования.

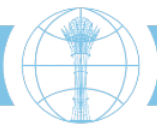

Цифровое рабство стало реальностью глобальной арены, и поэтому необходимость разработки и внедрения международных норм, основанных на моральных и религиозных ценностях, ощущается сильнее, чем когда-либо. На этом этапе коллективное осознание и сотрудничество религиозных лидеров и последователей божественных религий могут открыть путь к новому порядку, при котором истина и человеческое достоинство будут лежать в основе человеческой жизни, а абсолютное господство данных перестанет определять ее содержание.

Наша обязанность состоит не только в критике нынешней ситуации, но и в стремлении построить будущее, основанное на большей справедливости и человечности. Это должно быть будущее, где данные не являются инструментом господства, а служат продвижению взаимопонимания, справедливости и мирного сосуществования. Веря в то, что роль религий в будущем будет еще более значимой, чем сегодня, мое конкретное предложение для религиозной синергии на будущее заключается в следующем: вместо укрепления монополий в сфере цифровых данных или поддержки доминирующих нарративов в медиа давайте совместно работать над «созданием больших данных», которое приведет к свободомыслию и устойчивому миру.

Благодаря совместной бдительности и сотрудничеству есть надежда, что мы сможем построить мир, в котором человеческое достоинство стоит выше всех цифровых структур.

Благодарю за внимание.

РЕСЕЙ МҰСЫЛМАНДАРЫ ДІНИ БАСҚАРМАСЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ, РЕСЕЙ МҰФТИЛЕР КЕҢЕСІНІҢ ТӨРАҒАСЫ РАВИЛЬ ГАЙНУТДИННИҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Аса мәртебелі Қасым-Жомарт Кемелұлы!

Құрметті бауырлар мен әпкелер!

Мұнда, Бейбітшілік пен келісім сарайының қабырғаларында, мен Сіздерді Ресей Федерациясының 25 миллиондық мұсылман үмметі мен Халықаралық мұсылман форумының атынан сөз сөйлегеніме шын жүректен қуаныштымын және бейбітшілік, Жаратушының мейірімі мен оның құт-берекесін тілеймін! Осындай ауқымды Съездің өтуі мен оның табысты жұмыс істеуі үшін бір ғана ғимарат салу жеткіліксіз.

Қасым-Жомарт Кемелұлы, Сізді Конституция қабылданған сәттен бастап 30 жыл ішінде саяси басшылық пен Қазақстан халқы өз мемлекетінде тек сарай ғана емес, бейбітшілік пен келісім қоғамын құрып, оны жан-жақты нығайтып келе жатқандығымен құттықтаймын. 2003 жылдан бері өткен барлық Съездердің қатысушысы ретінде мен диалог құндылықтары мен халықтардың, діндердің, өркениеттер мен мәдениеттердің қатар өмір сүруі негізінде Қазақстанның дамуына куә болып отырмын. Осыны көріп, көрші

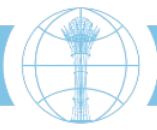

бауырлас Қазақстан мемлекеті үшін шын жүректен қуанамын. Осы мүмкіндікті пайдаланып, мен Қазақстан халқын және барлық адамзатты Екінші дүниежүзілік соғыста нацизмді жеңгеніміздің 80 жылдығымен құттықтаймын. Бұл соғыс ТМД елдерінің азаматтары үшін Ұлы Отан соғысы ретінде белгілі.

Адамзат бірнеше рет бас тарту, дін мен сенімнің рөлін төмендету, діни институттарды жою тәжірибесінен өтті. Тарих саяси немесе сауда мүдделеріне жету үшін жартылай діни риториканы қолдану сияқты жалған әрекеттерді де көрсетті. Қазіргі заман – дәстүрлі діни институттар мен тәжірибелерді олардың зайырлы әріптестерімен алмастыру ғасыры.

Дәуірлер алмасса да, ең ауыр сын сәттерінде бүкіл әлемдегі адамдар көмек пен құтқаруды сұрап, Жаратқанға жалынып, Оған үміт артып, өз тағдырын Оған тапсыруды жалғастырып келеді. Алаңдаушылық пен толқу сәттерінде жұбаныш пен рухани таяныш іздеген адамдар әлі де ғибадатханаларға бет бұрып келеді. Сондықтан ғибадатханалар әскери қақтығыстар мен қақтығыстар кезінде оларға қарсы агрессияның нысанасына айналады.

Осыған байланысты, біздің Съезд аясында Біріккен Ұлттар Ұйымының Өркениеттер альянсымен бірлесіп діни нысандарды қорғау жөніндегі арнайы сессияны өткізу жоғары бағалауға лайық. Мен Ресей мұсылмандарының атынан БҰҰ Өркениеттер альянсының жоғары өкілі Мигель Анхель Моратинос мырзаны БҰҰ-ның ислам фобиясымен күрес жөніндегі арнаулы өкілі ретінде тағайындалуымен құттықтаймын. Біз Өркениеттер альянсына және Палестинадағы Құдайдың ғибадатханалары — мешіттері мен шіркеулерін қорғауға, әсіресе бүкіл әлем алдында басталған адам қолымен жасалған гуманитарлық апатқа назар аударғаныңызға ризамыз. Бұл миссияда сізге Ислам Ынтымақтастығы Ұйымы (ИЫҰ) үлкен қолдау көрсететінін білемін. Біздің Ұлттық Көшбасшымыз Владимир Путиннің стратегиялық көзқарасының арқасында Ресей Федерациясы 20 жыл бойы ИЫҰ-да бақылаушы мемлекет болу құрметіне ие және исламофобияға жол бермеу туралы дәйекті түрде мәлімдейді. Әлемнің түкпір-түкпіріндегі көптеген әскери қақтығыстар аясында діни көшбасшылардың дауысы бейбітшілікті, диалогты, әділеттілікті, адамгершілікті қорғауға арналған. Үміт пен жұбаныш дауысы болу. Осыған байланысты мен жаңадан сайланған Рим папасы XIV Леоға шын жүректен сәлем жолдаймын, ол өзінің алдындағы Рим папасы

Францисктің миссиясын жалғастыра отырып, Ресей мен Украина қақтығысына, сондай-ақ Палестинаның жойылуы мен азап шегуіне қатысты бітімгершілік позицияларын ұсынады.

Қасиетті Құранда былай делінген: «Расында, Біз сендерді ер мен әйелден жараттық және бір-бірлеріңді танып-білу үшін сендерді халықтар мен тайпалар етіп қойдық. Шын мәнінде, Аллаһтың алдында ең құрметтілерің – тақуалығы ең жоғары болғандарың» (49:13). Осылайша, Қасиетті Құран әртүрлі діни қауымдардың өзара тепе-теңдікте болуы керектігін және бұл құдайлық тәртіпті Жаратушының Өзі сақтайтынын мәлімдейді. Ғасырлар бойы қазақ жерінің даңқты ұлы, құран гуманизмінің мәнін терең түсінген Абай Құнанбаев Құран аяттарына үндес жолдар жазған:

«Біз Жаратушы емес, жаратқан көлеңкесіне қарай білетұғын пендеміз. Сол махаббат пен ғаделетке қарай тартпақпыз. Сол Алланың хикметін біреуден біреу анығырақ сезбекпен артылады». Мен діннің татуластырушы, біріктіруші рөлі заман соңына дейін мәнін жоймайтынына кәміл сенемін. Керісінше, ХХІ ғасырда иман әлемнің түкпір-түкпіріндегі игі күштердің шығармашылық шабыт пен өзара үйлесімінің қайнар көзіне айналып, шынайылығымыздағы технологиялық өзгерістердің құйыны ішінде рухани тірек бере алады, сондай-ақ бұлжымас құндылықтар мен адамгершілік бағдарлардың бастауы бола алады.

Өз сөзімді биыл әлемдік ғылыми қауымдастық 150 жылдығын атап өтіп отырған Ресейдің мұсылман теологі Мұса Бигиевтің сөзімен аяқтауға рұқсат етіңіз. Менің ойымша, олар бүгінгі және барлық уақыттағы діннің миссиясын бейнелейді: «Сенім – бұл адамның құдайлық мекенге жақындауы. Құдайдың рақымының қақпасы әрқашан ашық. Бұл қақпаларда қақпашы жоқ. Ерікті таңдау сәтінде болсын, әлде тағдырдың алдын алу мүмкін емес минуттарында болсын, әркім — еркін адам да, қайғы-қасіретке душар болған адам да — шын мәнінде, осы мейірім ордасы тарапынан қабылданатыны анық». («Біздің қоғамның кейбір өзекті мәселелері» шығармасынан.)

Бұл сөздерді жүзеге асыру үшін діни дәстүрлердің лидерлері, ең алдымен, диалогты, бауырластықты және өзара сыйластықты қамтамасыз етуі керек және осы жолда мен біздің Съезде табысқа жетуімізді тілеймін.

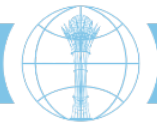
**ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ ДУХОВНОГО
УПРАВЛЕНИЯ МУСУЛЬМАН РОССИЙСКОЙ
ФЕДЕРАЦИИ, ПРЕДСЕДАТЕЛЯ СОВЕТА МУФТИЕВ
РОССИИ РАВИЛЯ ГАЙНУТДИНА**

**Глубокоуважаемый Касым-Жомарт Кемелевич!
Досточтимые братья и сестры!**

Здесь, в стенах Дворца мира и согласия, сердечно рад приветствовать вас от имени 25-миллионной мусульманской уммы Российской Федерации и Международного мусульманского форума с пожеланиями мира, милости Всевышнего и Его благословения! Для того, чтобы столь масштабный Съезд собрался и успешно работал, мало построить здание.

Я поздравляю Вас, глубокоуважаемый Касым-Жомарт Кемелевич с тем, что политическое руководство и народ Казахстана за 30 лет с момента принятия Конституции, построили в своем государстве не только дворец, но общество мира и согласия и всемерно укрепляют его. Как участник всех прошедших с 2003 года Съездов, я являюсь свидетелем развития Казахстана на

основе ценностей диалога и сосуществования народов, религий, цивилизаций и культур. Видя это, я искренне радуюсь за соседское нам братское государство Казахстан. Пользуясь случаем, я поздравляю народ Казахстана и все человечество с 80-летием Победы над нацизмом во II Мировой войне, которая для нас, граждан стран СНГ известна как Великая Отечественная война.

Человечество не раз проходило через опыт отрицания, низведения роли религии и веры, разрушения религиозных институтов. История знала и попытки подлога – использования квазирелигиозной риторики для достижения политических, меркантильных целей. В новейшее время – это век замещения традиционных религиозных институтов и практик их светскими аналогами.

Эпохи сменяют одна другую, однако в минуты самых тяжелых испытаний люди во всем мире продолжают обращать свои взоры и мольбы к Богу, взывать к Его помощи и спасению. В минуты смятений, в поисках утешения и духовной опоры люди продолжают идти в храмы. Именно поэтому храмы становятся объектом агрессии против них во время военных конфликтов и междоусобиц.

В этой связи, высокой оценки заслуживает проведение на полях нашего Съезда Специальной сессии по защите религиозных объектов совместно с Альянсом цивилизаций Организации Объединенных Наций. Я от лица российских мусульман поздравляю Высокого представителя Альянса цивилизаций ООН господина Мигеля Анхеля Моратиноса с его назначением в качестве Специального посланника ООН по борьбе с исламофобией. Мы благодарны Альянсу цивилизаций и Вам лично за внимание к защите Божьих храмов – мечетей и церквей в Палестине, в особенности на фоне той рукотворной гуманитарной катастрофы, которая разразилась на глазах всего мира. Знаю, что в этой миссии вам оказывает большую поддержку Организация исламского сотрудничества (ОИС). Благодаря стратегическому видению нашего национального лидера Владимира Путина, Российская Федерация имеет честь быть государством-наблюдателем в ОИС на протяжении 20 лет и последовательно заявляет о недопустимости исламофобии.

На фоне многочисленных военных конфликтов повсюду в мире, голос религиозных лидеров призван быть голосом в защиту мира, диалога, справедливости, человечности. Быть голосом надежды и утешения. В этой связи, выражаю сердечные приветствия вновь избранному Папе Римскому Льву

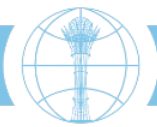
XIV, который в продолжение миссии своего предшественника Папы Римского Франциска выступает с миротворческих позиций в отношении российско-украинского конфликта, а также в вопросе уничтожения и страданий Палестины.

Священный Коран гласит: «Воистину Мы создали вас из мужчины и женщины и сделали вас народами и племенами, чтобы вы узнавали друг друга, и самый почитаемый перед Аллахом среди вас – наиболее богобоязненный» (49: 13). Тем самым благородный Коран заявляет, что разные религиозные общины должны находиться между собой в балансе и что Всевышний сам сохраняет этот Божественный порядок. Абай Кунанбаев – прославленный в веках сын казахской земли, глубоко постигший суть коранического гуманизма, написал созвучные кораническим аятам строки: «Мы не создатели, а смертные, познающие мир по созданным вещам. Мы – служители любви и справедливости. И отличаемся тем, насколько лучше один другого осознаем творения Всевышнего».

Убежден, что миротворческая, консолидирующая роль религии не померкнет до скончания времен. Напротив, в XXI веке вера действительно может быть источником творческого вдохновения и синергии здоровых сил по всему миру, даровать духовную опору в водовороте технологических преобразований нашей действительности, быть источником непреложных ценностей и нравственных ориентиров.

Позвольте мне завершить свое выступление словами российского мусульманского теолога Мусы Бигиева, 150-летие которого отмечает в этом году мировая научная общественность. На мой взгляд, в них отражена миссия религии сегодня и во все времена: «Вера – это приближение человека к обители Божественности. Врата Божьей милости открыты всегда. У этих врат не выставлен привратник. В час ли добровольного выбора или же в минуты неизбежности каждый – и свободный человек, и подавленный несчастьем бедолага, конечно же, будет принят этой обителью милости». (Из сочинения «Некоторые актуальные проблемы нашего общества»).

Для воплощения этих слов лидеры религиозных традиций должны, в первую очередь, обеспечить диалог, братство и взаимоуважение между собой, и на этом пути я молитвенно желаю успеха нашему Съезду.

ДҮНИЕЖҮЗІЛІК БУДДАШЫЛАР БАУЫРЛАСТЫҒЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ ФАЛЛОП ТАЙАРИДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Мәртебелі мырзалар, құрметті қонақтар, ханымдар мен мырзалар!

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезін өткізгені үшін Қазақстан Үкіметіне алғыс айту мен үшін үлкен мәртебе. Бұл кездесу діндер арасындағы диалогтың жаһандық бейбітшілікке жету үшін мүмкін және қажет екенін дәлелдейді.

Мен өкілдік ететін Дүниежүзілік буддашылар бауырластығы (ДББ) 1950 жылы Шри-Ланкада құрылды және бүгінде 40-тан астам елдің буддашыларын біріктіреді. Біздің миссиямыз – буддашылар арасында ғана емес, барлық діндердің өкілдерімен де өзара түсіністік, жанашырлық пен ынтымақтастықты ілгерілету. Біз әлемдегі бейбітшілік санадағы әлемнен басталады деп сенеміз және осы көзқарасты шындыққа айналдыру үшін бүгін осында ұсынылған барлық дәстүрлермен ынтымақтастыққа ұмтыламыз.

Буддизм бейбітшілік іштей басталады деп үйретеді. Будда айтқандай:

«Барлығы ақылдан басталады, ақыл басшылыққа алынады және ақыл арқылы жасалады».

Біздің қақтығыстарымыз, біздің әлем сияқты санада туады. Медитация ақыл-ойды сабырлы, түсінікті және жанашыр болуға үйретеді. Шоғырланған ақыл жеккөрушілікті, ашкөздік пен қорқынышты жояды. Ол мейірімділік, кешірім мен үйлесімділікті тудырады.

Медитация қарапайым және әмбебап. Ол байлықты да, әлеуметтік мәртебені де талап етпейді, тек саналы болуды және тыныс алуды қажет етеді. Бүгінде ол бүкіл әлемдегі мектептерде, мекемелерде және жұмыс орындарында қолданылады. Оның артықшылықтары айқын:

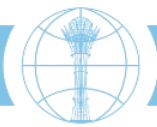
- стресс пен мазасыздық азаяды,
- шешім қабылдауда көбірек айқындық беріледі,
- жиі жанашырлық пен мейірімділік танытады.

Сондықтан ДББ медитацияны күнделікті өмірдің практикалық құралы ретінде белсенді түрде насихаттайды. Біз оны әлемнің кез келген жеріндегі әрбір адам үшін отбасылардағы, қауымдастықтардағы және елдердегі әлемге үлес қосу тәсілі ретінде қарастырамыз.

Алайда бейбітшілікке бір діннің немесе бір қауымдастықтың күшімен қол жеткізу мүмкін емес. Ол барлық лидерлердің, барлық діндердің және қол ұстасып жұмыс істейтін барлық ұлттардың қатысуын талап етеді. ДББ өзара түсіністікті нығайту, жанжал деңгейін төмендету және болашақ ұрпақтың бейбітшілік пен қомқорлықта өмір сүруін қамтамасыз ету үшін осы жерде ұсынылған әрбір дәстүрмен ынтымақтасуға дайын.

Медитация — діни тәжірибеден гөрі әмбебап принцип. Ішкі әлемді тәрбиелеу арқылы біз сыртқы әлемді қалыптастырамыз. Осы Съезге жиналған лидерлер ретінде біз ортақ: адамзат пен бүкіл әлем үшін әлемнің болашағын құру жауапкершілігін өз мойнымызға аламыз.

Рақмет.

ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА ВСЕМИРНОГО БРАТСТВА БУДДИСТОВ ФАЛЛОПА ТАЙАРИ

Ваши Превосходительства, уважаемые гости, дамы и господа!

Для меня большая честь поблагодарить Правительство Казахстана за проведение VIII Съезда лидеров мировых и традиционных религий. Эта встреча доказывает, что диалог между религиями возможен и необходим для достижения глобального мира.

Всемирное братство буддистов (WFB), которое я представляю, было основано в 1950 году в Шри-Ланке и сегодня объединяет буддистов более чем из 40 стран. Наша миссия заключается в продвижении взаимопонимания, сострадания и сотрудничества не только среди буддистов, но и с представителями всех вероисповеданий. Мы верим, что мир в мире начинается с мира в уме, и стремимся к сотрудничеству со всеми традициями, представленными здесь сегодня, чтобы воплотить это видение в реальность.

Буддизм учит, что мир начинается внутри. Как сказал Будда: «Все начинается с ума, умом руководствуется и умом создается».

Наши конфликты, как и наш мир, рождаются в уме. Медитация тренирует ум быть спокойным, ясным и сострадательным. Сосредоточенный ум

растворяет ненависть, жадность и страх. Он рождает доброту, прощение и гармонию.

Медитация проста и универсальна. Она не требует ни богатства, ни положения – только осознанности и дыхания. Сегодня ее практикуют в школах, учреждениях и на рабочих местах по всему миру. Ее преимущества очевидны:

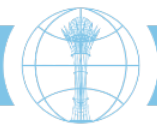
- меньше стресса и тревожности,
- больше ясности в принятии решений,
- больше сострадания и доброты.

Поэтому WFB активно продвигает медитацию как практический инструмент в повседневной жизни. Мы рассматриваем ее как способ для каждого человека в любой точке мира вносить вклад в мир в семьях, сообществах и странах.

Однако мир не может быть достигнут усилиями одной религии или одной общины. Он требует участия всех лидеров, всех религий и всех наций, работающих рука об руку. WFB готово сотрудничать с каждой традицией, представленной здесь, чтобы укреплять взаимопонимание, снижать уровень конфликтов и гарантировать, что будущее поколение унаследуют более мирный и сострадательный мир.

Медитация – это больше, чем религиозная практика, это универсальный принцип. Возвращая мир внутри, мы создаем мир снаружи. Вместе, как лидеры, собравшиеся на этом Съезде, мы несем общую ответственность – построить безоблачное будущее для человечества и всего мира.

Благодарю вас.

КАВКАЗ МҰСЫЛМАНДАРЫ БАСҚАРМАСЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ АЛЛАШҮКІР ПАШАЗАДЕНІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Жалғыз әрі Ұлы Жаратушының атымен!

Қазақстан Республикасының Президенті, Жоғары Мәртебелі Қасым-Жомарт Тоқаев мырза!

Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Төрағасы, Мәртебелі Мәулен Әшімбаев мырза!

Мәскеу және бүкіл Русь Патриархы, Қасиетті Кирилл!

Қасиетті тақсыр, Кардинал Джордж Джейкоб Кувакад!

БҰҰ Өркениеттер альянсының жоғары өкілі, Мәртебелі Мигель Анхель Моратинос мырза!

Мұсылман ақсақалдар кеңесінің Бас хатшысы Мұхаммед Абделсалам мырза!

Құрметті Съезге қатысушылар, діни, мемлекет және қоғам қайраткерлері!

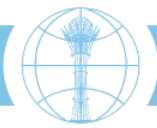

Біздің беделді форумның барлық қатысушыларын көргеніме шын жүректен қуаныштымын, сондай-ақ Әзербайжан халқы мен мемлекетіміздің көшбасшысы, Жоғары Мәртебелі Ильхам Әлиев мырзаның атынан Съезге қатысушылар мен бауырлас қазақ халқына жылы лебіз білдіру құрметіне ие болып тұрмын. Бүкіл адамзат отбасын біріктіру жолындағы барлық күш-жігеріміз бен іс-әрекетімізге Жаратқанның сәттілік сыйлауын тілеймін.

Әлемнің беделді діни лидерлерінің дәстүрлі саммиті болып табылатын Қазақстандағы Съезд жиырма жылдан астам уақыт бойы халықаралық аренада өзінің маңыздылығын растап келеді. Астанадағы Съездердің айрықша маңыздылығы – олар діни лидерлердің саяси және қоғам қайраткерлерімен өзара іс-қимылы үшін тұрақты жұмыс істейтін платформа болып табылады. Қазақстан мемлекетіне, сондай-ақ оның дана саяси басшылығына бүкіл адамзат үшін аса маңызды идеяны іске асырғаны және оның тұрақты жалғасын қамтамасыз еткені үшін алғаусыз алғысымды білдіргім келеді. Мәртебелі Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың басшылығымен Қазақстан Республикасы ілгерілеу және рухани даму жолымен сенімді түрде жүріп келе жатыр. Біз Қазақстан діндер мен өркениеттер арасындағы диалогты ілгерілетуде белсенді рөл атқаратынына сенімдіміз.

Құрметті іс-шараға қатысушылар! Астанада өткен VIII Съездің күн тәртібіне «Діндер диалогы: болашақ жолындағы синергия» тақырыбын шығару маңызды қадам болып табылады. Жақында біз барлығымыз әлемнің нақты ядролық қауіптің алдында тұрғанына куә болдық. Біз соғыстардың сипаты өзгергенін, шекараны білмейтін гибридті соғыстар дәуірінде өмір сүріп жатқанымызды түсінуіміз керек. Әрқайсымыз, қоғамның барлық саласын білдірушілер ретінде өз үлесімізді көтереміз және біз бұл жауапкершілікті терең түсініп, бейбітшілікті, татулықты насихаттайтын тұлғаларды тәрбиелеудегі өзіміздің белсенділігімізді арттыруымыз қажет. Біз моральдық міндетімізге сәйкес әрекет етуіміз керек және әлемнің әр түкпіріндегі жазықсыз адамдарды өлтіру мен қайғылы оқиғаларды тоқтату үшін халықаралық құқықтың күші мен мүмкіндіктерін пайдалануымыз керек.

Тағы бір алаңдаушылық тудыратын тақырып жасанды интеллектті күнделікті өмірге енгізу. Цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы, олардың өмірдің барлық салаларына кеңінен енуі жаңа мүмкіндіктер ашады, со-

нымен бірге өзімен бірге жаңа қауіптер әкеледі. Бұл мәселеде рухани-адамгершілік шекараларды сақтау және ықтимал жойқын салдардың алдын алу маңызды. Бұл сұрақ техникалық деңгейден асып түсті және әркімнің ойлауына себеп болатын әлеуметтік-адамгершілік аспектілерді қозғай бастады. Болашақта үлкен апаттарды болдырмау үшін құқықтық негіздер мен діни постулаттарды қатаң сақтау қажет. Біз бүгін Астанада нақты нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік беретін осы аса маңызды мәселелерді талқылау үшін жиналдық. Діндер арасындағы диалог пен ынтымақтастық адам өмірін қорғау жолында Жаратушы тарапынан жер бетінде берілген қасиетті құндылықты сақтау мақсатында ерекше маңызды болып табылады. Бұл ынтымақтастық 2019 жылы Абу-Дабиде қол қойылған адам бауырластық құжатының рухында жалғасуы және дамуы керек. Әрбір саяси және діни лидердің борышы – сөз бостандығы мен демократия атынан жеккөрініш пен қақтығыстар тудыратын пікірлер мен әрекеттерді тоқтату, діннің саяси мақсатта пайдаланылуына жол бермеу, сондай-ақ ксенофобия көріністерін алдын алу. Алла Тағала Қасиетті Құранда айтады:

«Жерді ретке келтіргеннен кейін, оның үстіне зұлымдық пен бұзақылық таратпаңыздар» (Әл-Ағраф сүресі, 56).

Діни көшбасшы ретінде мен барлық саяси қайраткерлерді атысты тоқтатуға, бейбітшілік орнату үшін дипломатиялық күш-жігерді қолдауға шақырамын. Жаратқанға шүкіршілік білдіреміз: аумақтық тұтастығын қалпына келтірген Әзербайжан босатылған аймақтарда кең көлемді қалпына келтіру жұмыстарын жүргізіп, біздің мәдени-рухани мұраға қарсы жасалған экологиялық қырып-жою мен вандализмнің салдарын жоюда. Біз Әзербайжанды қалпына келтіру және минадан тазарту жұмыстарында қолдайтын, сондай-ақ жаңа құрылыс жобаларына қатысатын барлық мемлекеттерге алғысымызды білдіреміз. Осыған байланысты біздің мемлекетке сыйлық ретінде Физули қаласында Құрманғазы атындағы балалар шығармашылығын дамыту орталығын салып бергені үшін бауырлас Қазақстанға ерекше алғысымызды білдіреміз.

Қазақстан басшылығына, жауапты тұлғаларға және бүкіл мемлекетке Съезді ұйымдастырудың дәстүрлі жоғары деңгейі мен қонақжайлылығы үшін шын жүректен алғысымды білдіремін. Алла Тағала елдерімізге бейбітшілік пен қауіпсіздік сыйласын және бүкіл әлемімізді сақтасын!

Әумин!

**ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ УПРАВЛЕНИЯ
МУСУЛЬМАН КАВКАЗА ШЕЙХ-УЛЬ-ИСЛАМА
АЛЛАХШУКЮРА ПАШАЗАДЕ**

Во имя Единого и Всевышнего Творца!

Его Превосходительство, Президент Республики Казахстан господин Касым-Жомарт Токаев!

Его Превосходительство, Председатель Сената Парламента Республики Казахстан господин Маулен Ашимбаев!

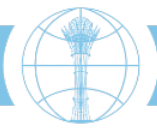
Его Святейшество, Патриарх Московский и всея Руси Кирилл!

Его Высокопреосвященство, Кардинал Джордж Джейкоб Кувакад!

Его Превосходительство, Высокий представитель Альянса цивилизаций ООН господин Мигель Анхель Моратинос!

Генеральный секретарь Совета Мусульманских Старейшин господин Мухаммад Абдельсалам!

Уважаемые участники Съезда, религиозные, государственные и общественные деятели!

Имею честь искренне приветствовать всех участников нашего авторитетного форума, а также передать от имени азербайджанского народа и лидера нашего государства, Его Превосходительства господина Ильхама Алиева, самые теплые приветствия и благословения участникам Съезда и братскому казахскому народу. Молюсь Всевышнему, чтобы Он даровал успех всем нашим усилиям и деятельности во имя единства человеческой семьи.

Съезд в Казахстане, являющийся традиционным саммитом авторитетных религиозных лидеров мира, уже более двух десятилетий подтверждает свою значимость на международной арене. Особая важность Съездов в Астане заключается в том, что они представляют собой постоянно действующую платформу для взаимодействия религиозных лидеров с политическими и общественными деятелями. Хочу выразить глубокую благодарность государству Казахстан, а также его мудрому политическому руководству за воплощение в жизнь столь значимой для всего человечества идеи и обеспечение ее устойчивого продолжения. Под руководством Его Превосходительства Президента Касыма-Жомарта Токаева Республика Казахстан уверенно движется по пути прогресса и духовного развития. Мы убеждены, что Казахстан и впредь будет играть активную роль в продвижении диалога между религиями и цивилизациями.

Уважаемые участники мероприятия! Безусловно важным шагом является Вынесение на повестку VIII Съезда в Астане темы «Диалог религий: синергия во имя будущего». Недавно мы все стали свидетелями того, что мир был на грани реальной ядерной угрозы. Мы должны осознать, что характер войн изменился, что мы живем в эпоху гибридных войн, не знающих границ. Каждый из нас, представитель своего общества, несет свою долю ответственности, и мы должны глубоко это осознать и усилить свою активность в воспитании миролюбивых, миротворческих личностей. Мы должны действовать в соответствии со своим моральным долгом и использовать силы и возможности международного права, чтобы положить конец убийствам и трагедиям невинных людей в разных частях мира.

Еще одной вызывающей обеспокоенность темой является внедрение искусственного интеллекта в повседневную жизнь. Стремительное развитие цифровых технологий, их повсеместное проникновение во все сферы жизни открывает новые возможности, но также несет с собой и новые угрозы. В этом вопросе основополагающее значение имеет соблюдение ду-

ховно-нравственных границ и предотвращение возможных разрушительных последствий. Этот вопрос вышел за рамки технического уровня и начал затрагивать социально-нравственные аспекты, которые должны заставить задуматься каждого. Необходимо строго соблюдать правовые рамки и религиозные постулаты, чтобы избежать больших катастроф в будущем. Мы собрались сегодня в Астане, чтобы обсудить эти чрезвычайно важные вопросы, которые позволят нам добиться реальных результатов.

Диалог и сотрудничество между религиями имеет первостепенное значение во имя защиты человеческой жизни – священной ценности, созданной Всевышним на земле. Это сотрудничество должно продолжаться и развиваться в духе Документа о человеческом братстве, подписанного в Абу-Даби в 2019 году. Долг каждого политического и религиозного лидера – пресекать высказывания и действия, разжигающие ненависть и конфликты под видом свободы слова и демократии, предотвращать злоупотребление религией в политических целях, а также проявления ксенофобии.

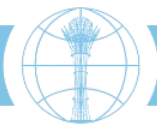
Всевышний Аллах говорит в Священном Коране: «Не распространяйте порок и нечестие на земле после того, как она была обустроена» (сура Аль-А'раф, 56).

Как религиозный лидер, обращаюсь ко всем политическим деятелям с призывом к прекращению огня, поддержке дипломатических усилий ради установления мира.

Слава Всевышнему, восстановивший свою территориальную целостность Азербайджан проводит на освобожденных территориях масштабные восстановительные работы, устраняя последствия экоцида и вандализма в отношении нашего культурно-духовного наследия. Мы благодарны всем государствам, которые поддерживают Азербайджан в работах по восстановлению и разминированию, а также участвует в новых строительных проектах. В этой связи, выражаем особую благодарность братскому Казахстану за строительство в качестве дара в городе Физули Центра развития детского творчества имени Курмангазы.

Выражаю искреннюю признательность руководству Казахстана, ответственным лицам и всему государству за традиционно высокий уровень организации Съезда и оказанное гостеприимство. Пусть Всевышний дарует мир и безопасность нашим странам и да хранит весь наш мир!

АМИНЬ!

**ИСЛАМ БІЛІМ, ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТ
ҰЙЫМЫНЫҢ (ICESCO) БАС ДИРЕКТОРЫ
САЛИМ БИН МҰХАММЕД ӘЛ-МАЛИКТІҢ
СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ**

Аса рақымды, ерекше мейірімді Алланың атымен, Алладан басқа құлшылық етуге лайық ешбір құдай жоқ екеніне шын жүректен куәлік етемін. Ардақты Пайғамбарымыз Мұхаммедке және пайғамбарлар мен елшілерге Алланың сәлемі мен игілігі болсын!

Құрметті Қазақстан Республикасының Президенті, Жоғары Мәртебелі Қасым-Жомарт Тоқаев мырза, қадірлі министрлер, ардақты қонақтар, құрметті қатысушылар, Алланың мейірімі мен шапағаты әрқашан сіздермен бірге болсын!

Құрметті қатысушылар, міне, біз осы мәртебелі Съездің VIII отырысында қайта қауышып отырмыз. Үш жыл бұрын дәл осы форумның VII отырысында Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың қолдауымен, сан ғасырлар бойы өзінің айрықша ілтипатымен, жомарт қонақжайлығымен қарсы алатын қазақ халқының кең пейілінің арқасында жиналған едік.

Бірнеше жылдан соң біз сол кезде қабылданған келісімдерді қайта қарап, әртүрлі деңгейде атқарылған жұмыстарды бағалау үшін бас қосып отырмыз.

Біз адамзат тарихында әлемнің ауыр сын-қатерлерге куә болып отырған кезеңінде кездесіп отырмыз. Бұл оқиғалар адамның адамнан жатсынуы – қалыптасқан шындыққа айналғанын көрсетеді. Одан да қауіптісі – бұл құбылыс дабыл тудырмайтын, тіпті назар аударуды қажет етпейтін қалыпты жағдайға айналып барады.

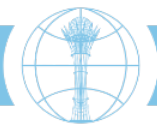
Арақашықтық артты, байланыстар азайды, «өлім қайықтарымен» теңіз асып өтуші мигранттардың саны көбейді, көптеген өңірлерде тұрақсыздық орын алуда. Біз барлық жайлылық құралдарына қол жеткіздік, бірақ біз қатты қажыдық. Біліміміздің арқасында ғарышты игердік, бірақ ашкөздігімізбен Жер-Анамызға зиян келтірдік. Жетістіктеріміз арқылы уақытты қысқарттық, алайда өзара қарым-қатынастарымыз бәсеңдеп қалды.

Материалдық өндіріс екі есеге артты, ал рухани құндылықтарымыз сарқылып барады. Тікелей эфирде көрсетілетін жауыздық көріністері бүгінде экрандарда көңіл көтеру сәттері ретінде ұсынылуда және компьютерлік ойындардағы қырғын мен қирату оқиғалары жастарымызға жалған қаһармандық елестерін сіңіртуде.

Біздің әлемімізді қандай ақылға қонымсыз жағдай кернеп тұрғанын байқауға болады. Жарқын болашаққа деген ұмтылысымызды қандай күнгірт келешек күтуде?! Расында, жер жүзі көркейіп, әсемдене түсті. Алайда біз бәріне ие болып, бәрін билей аламыз деген сенімнен туған бұл қуанышымыздың мәңгі сақталарына қандай кепіл бар?

Құрметті қатысушылар, бұл – көпшілігі ойлағаннан да ауыр жауапты кезең. Парадокс мынада: мәселе айқын көрініп тұр, ал дағдарыстың түпкі себептері қырағы да байқағыш адамдардан жасырын емес. Мәселе – рухани шарасыздықта.

Халықаралық бейбітшілік институтының есептеріне сәйкес, осы рухани шарасыздық соңғы екі жылда қақтығыстар деңгейін 23 пайызға арттырды. Өткен жыл 1946 жылдан бергі ең жоғары деңгейдегі зорлық-зомбылық қақтығыстарын тіркеді. Дәл осы рухани шарасыздық әрбір жүз мың адамға шаққанда сегіз адамның өлтірілуіне дейін жеткізетін деңгейге себеп болып отыр. Сол сияқты бұл шарасыздық әлемді бүгін Газа, Судан, Йемен және басқа да жерлерде болып жатқандай, тарихта бұрын-соңды болмаған басқыншылықтардан туындаған аштық апаттарына куә етуде.

Дәл осы рухани шарасыздық жыныстық қанау мақсатындағы адам саудасын және сексуалдық қызмет индустриясын сұмдық деңгейге дейін ұлғайтып, біз өмір сүріп отырған әлеміміздің бүкіл арсыздығын ашып көрсетуде. Есептерге қарағанда, бір жылдың ішінде жыныстық қызмет көрсету саудасының көлемі 83 миллиард долларды құраған. Бұған 2024 жылғы Дүниежүзілік есірткі туралы есепке сәйкес 292 миллион тұтынушыны қамтитын жыл сайын шамамен 186 миллиард долларға жететін есірткі саудасы қосылады.

Қару саудасы, алдын ала өлтіру мақсатындағы саудаға келетін болсақ, оның әлемдік көлемі 5,3 триллион долларға жетеді. Мұның барлығы қауіптің дабыл белгілерін көрсетеді. Ал бүгінгі сын-қатерлердің орынды шешімі – дін лидерлерінің жүректерімен, ақылымен және үнімен беретін жауабы болып табылады.

ИСЕСКО жаңа «Өркениеттік дипломатия» тұжырымдамасына енгізген діни дипломатия — шынымен де қауіпсіздікке, бейбітшілікке, құндылықтар мен асыл моральға негізделген әлем құрудың ең тиімді жолы. Ақиқат мынада: құндылықтарға жасалған шабуылдар біздің бұл жауыздыққа қарсы тұру күш-жігерімізден де асып түседі. Бірақ діни лидерлердің бірлігі, ерік-жігері және адалдығы, төзімділігі мен табандылығы – мен айтып отырғандай, олардың көзқарастарының даналығына және бастамаларының тиімділігіне сенім береді.

Осы контексте ИСЕСКО бұл бағытты жалғастыру үшін келесі ұсыныстарды білдіреді.

Біріншіден, Астана бастамасын барынша пайдалану – ақпарат беретін, талдау жүргізетін және діни лидерлер өз мүмкіндіктеріне сәйкес жүзеге асыра алатын бағыттар мен саясаттарды ұсынатын референстік бақылау орталығын құру.

Екіншіден, жаңғырту принципіне сүйену: дәуір құралдарын, дәуір тілін және ресурстарын қолдана отырып, өркениеттік дипломатияның рухани және діни өлшемдеріндегі рөлін білетін арнайы мамандардың күшін жұмылдыру.

Үшіншіден, діни жетекшілердің өз күтілетін рөлдерін орындау қабілетін алдын ала бағалауға мүмкіндік беретін аккредиттелген ғылыми индекс құру.

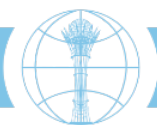

Құрметті жетекшілер, осы шаралардың барлығы ғылыми және тәжірибелік сенімге негізделген желіні қалыптастырып, қарсы тұру және қарсылық көрсету міндеттерін орындауға қабілетті етеді.

Біз осы мақсатқа қалай жетіп, осы арманды қалай жүзеге асыра аламыз? Еш күмәнсіз, осы форумдағы талқылаулар біздің ауқымды жұмысымыз барысында туындайтын басқа да сұрақтарға жауап ұсынады. Мен осы мінберден сіздерге растаймын: Исламдық білім, ғылым және мәдениет мәселелері жөніндегі ұйым ИСЕСКО Қазақстан Республикасының көшбасшылығы және ресми тұлғаларымен тұрақты өзара іс-қимылды қамтамасыз етуге міндеттенеді, бұл өзара пайымды айқындауға және құрметті мемлекет қатысушыларымен бірге жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Сондықтан Қазақстанға, оның басшылығына, үкіметіне және халқына алғысымды білдіремін. Осы форумға адал қатысқан қатысушыларға зор ризашылығымды білдіремін. Алда сіздерді үлкен жұмыстар күтіп тұр және артылатын жауапкершілік шынымен де зор. Дегенмен бұл мақсат – біз талпынып жетуге тиісті асыл арман және шынайы үміт болып қала береді.

Сіздерге Алланың сәлемі, амандығы мен бейбітшілігі болсын!

**ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЕНЕРАЛЬНОГО ДИРЕКТОРА
ИСЛАМСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ПО ОБРАЗОВАНИЮ,
НАУКЕ И КУЛЬТУРЕ (ИСЕСКО)
САЛИМА БИН МУХАММЕДА АЛЬ-МАЛИКА**

Во имя Аллаха, Милостивого, Милосердного. Хвала Аллаху, единственному, которому поклоняются, ибо нет божества, кроме Него. Мир и благословения нашему пророку Мухаммаду и верной череде пророков и посланников.

Ваше Превосходительство Касым-Жомарт Токаев, Президент Республики Казахстан, уважаемые министры, почтенные гости, досточтимые участники, да пребудут с вами мир, милость и благословение Аллаха.

Уважаемые участники, вот мы снова встречаемся на VIII созыве этого выдающегося Съезда, спустя три года после того, как мы собрались на VII Съезд, также под покровительством Его Превосходительства Президента Токаева и благодаря щедрости народа Казахстана, который на протяжении

истории славится своим теплым приемом и благородным гостеприимством.

Мы встречаемся спустя эти годы, чтобы пересмотреть то, о чем договорились тогда и оценить усилия, которые мы приложили, пусть и с разной степенью вклада, обусловленной различными обстоятельствами.

Мы встречаемся в то время, когда мир стал свидетелем и продолжает быть свидетелем тяжелых событий в человеческом измерении. Эти события показывают, что отчуждение человека от человека стало признанной реальностью. Что еще опаснее, оно превратилось в норму, которая не вызывает тревоги и едва ли привлекает внимание.

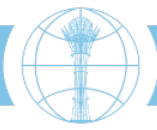
Расстояния расширились, обмены сократились, число мигрантов, пересекающих моря на лодках смерти, увеличилось, а стабильность во многих регионах снизилась. Мы обрели все средства комфорта, но усталость овладела нами. Мы покорили космос благодаря нашему знанию, но причинили вред земле нашей жадностью. Мы сократили время нашими достижениями, но наши отношения замедлились.

Материальное производство удвоилось, в то время как духовное дарение иссякло. Сцены убийств, транслируемых в прямом эфире, теперь питают наши моменты развлечения, создаваемые экранами, и внушают нашей молодежи иллюзии героизма в среде убийств и разрушений, предлагаемой электронными играми.

Какое безумие окружает наш мир. Какое мрачное будущее преследует наш оптимизм относительно светлого завтра. И действительно, земля украсилась, но обещано ли нам теперь, что наша радость от веры в обладание всем и власть над чем угодно будет отнята.

Уважаемые участники, этот момент ответственности более тяжелый, чем многие осознают. Парадокс заключается в том, что проблема очевидна, а корни кризиса едва ли скрыты от проникательных и наблюдательных. Проблема заключается в духовной пустоте.

Согласно отчетам Международного института мира, эта духовная пустота увеличила уровень конфликтов за последние два года на 23 процента. Прошлый год зафиксировал самый высокий уровень насильственных конфликтов с 1946 года. Именно эта пустота повышает уровень убийств до восьми случаев на каждые сто тысяч человек. Именно она приводит мир к

тому, что мы становимся свидетелями катастроф голода, вызванных агрессиями, невиданными ранее в истории, как это происходит сегодня в Газе, Судане, Йемене и других местах.

Именно эта пустота подпитывает торговлю людьми в целях сексуальной эксплуатации и индустрию сексуальных услуг до пугающих масштабов, обнажая всю наготу мира, в котором мы живем. В отчетах говорится, что объем торговли сексуальными услугами за один год составил 83 миллиарда долларов. К этому добавляется торговля наркотиками, ежегодный объем которой достигает примерно 186 миллиардов долларов и охватывает 292 миллиона потребителей, согласно Всемирному докладу о наркотиках за 2024 год.

Что касается торговли оружием, торговли преднамеренного убийства, ее мировой объем достигает пяти целых трех десятых триллиона долларов. Все это тревожные сигналы опасности. И нет более уместного ответа, чем ответ религиозных лидеров, их сердцами, разумами и языками, которых мир сегодня нуждается более чем когда бы то ни было.

Религиозная дипломатия, которую ИСЕСКО включила в свою новую концепцию цивилизационной дипломатии, действительно является оптимальным путем для построения мира, основанного на безопасности, мире, ценностях и благородной морали. Истина в том, что нападение на ценности больше наших возможностей сопротивляться. Но в солидарности духовных лидеров, в единстве их воли и в их известной преданности, стойкости и упорстве, как я говорю, заключается то, что дает нам уверенность в мудрости их взглядов и результативности их инициатив.

В этом контексте ИСЕСКО рекомендует следующее для продолжения этого пути.

Первое. Максимально использовать инициативу Астаны для создания референсного наблюдательного центра, который предоставляет информацию, проводит анализы и предлагает ориентиры и политики, которые религиозные лидеры могут осуществлять в меру своих возможностей.

Второе. Основываться на принципе модернизации, адаптируя инструменты эпохи, язык эпохи и ресурсы эпохи путем мобилизации усилий специализированных экспертов, осведомленных о роли цивилизационной дипломатии в ее духовных и религиозных измерениях.

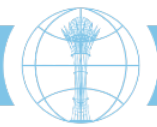
Третье. Создать аккредитированный научный индекс в изучении случаев, чтобы предвидеть результаты, связанные со способностью религиозных лидеров выполнять свои предполагаемые роли.

Все это, уважаемые лидеры, может создать сеть научного и практического доверия, способную выполнять обязанности сопротивления и противостояния.

Как мы можем достичь этой цели и воплотить эту мечту. Несомненно, обсуждения этого форума предлагает ответы на этот и другие вопросы, которые возникнут в ходе нашей большой работы. И я подтверждаю вам с этой трибуны, что Исламская организация по вопросам образования, науки и культуры ИСЕСКО обязуется поддерживать регулярное взаимодействие с руководством и официальными лицами Республики Казахстан, чтобы обеспечить ясность видения и реализацию вместе со своими уважаемыми государствами участниками.

И так, выражаю благодарность Казахстану, его руководству, правительству и народу. Благодарю преданных участников этого форума. Перед вами стоят большие ожидания и ответственность действительно велика. Но эта цель остается благородной мечтой и искренней надеждой, к которой мы должны стремиться.

И наконец, да пребудет с вами мир от Аллаха.

**ПӘКІСТАННЫҢ ДІН ІСТЕРІ ЖӘНЕ
КОНФЕССИЯРАЛЫҚ ҮЙЛЕСІМ ЖӨНІНДЕГІ
ФЕДЕРАЛДЫҚ МИНИСТРІ
САРДАР МҰХАММЕД ЮСУФТЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ**

Аса рақымды, ерекше мейірімді Алланың атымен бастаймын!

Құрметті әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері, қымбатты әріптестер, құрметті ғалымдар және осы ұлы жиынға қатысып отырған мәртебелі қатысушылар!

Алланың мейірімі мен шапағаты әрқашан сіздермен бірге болсын!

Мен үшін Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезінде, Қазақстан Республикасының елордасы Астана қаласында сөз сөйлеу – үлкен мәртебе және ерекше құрмет. Мен Қазақстан Үкіметіне, әсіресе Сенат Төрағасына және осы Съезд Хатшылығының басшыларына біздің кездесуімізді осындай уақытылы әрі терең ойлы тақырыппен ұйымдастырғандары үшін шынайы алғысымды білдіргім келеді: «Діндер диалогы: болашақ жолындағы синергия». Бұл Съезд – үміт шамшырағы, даналық форумы және әртүрлі халықтар арасында бейбітшілік, өзара түсіністік пен үйлесімділікке ұмтылысымыздың бірегей символы.

Адамзат көп қырлы дағдарыстарға, артып келе жатқан қақтығыстарға, өсіп келе жатқан теңсіздікке, моральдық дезориентацияға және қоршаған ортаның бұзылуына тап болған осы тарихи сәтте, діндер арасындағы диалогқа деген қажеттілік бұрынғыдан да жоғары екенін атап өту маңызды. Диалог – тек дипломатиялық іс-әрекет емес; бұл дәстүрлеріміз бізге жүктеген қасиетті міндет.

Құранда былай делінген:

«Іштеріндегі зұлымдық қылғандарынан басқа Кітап иелерімен көркем түрде сөз таластырындар. Оларға: «Бізге түсірілгенге де, сендерге түсірілгенге де иман келтірдік. Және біздің Тәңіріміз де, сендердің Тәңірілерің де біреу-ақ. Біз Оған бой ұсынғандармыз» деңдер». (Әнкабут сүресі, 29:46).

Бұл аят диалогқа даналық, құрмет және ортақ рухани тамырларды мойындау сияқты құдайлық шектеулер қояды. Сол сияқты Мұхаммед пайғамбар (оған Алланың игілігі мен сәлемі болсын) былай деп айтты:

«Аллаға ең сүйіктілер – Оның жаратқандарына ең көп пайда тигізетіндер».

Бұл хадис адамзатқа қызмет етуді иманның өзегі ретінде қояды, бізге диалогтың нәтижесі баршаға қайырлы ынтымақтастықта көрінуі керектігін еске салады.

Діндер арасындағы диалогтың шынайы мәні – жүрек пен ақылдың ұштасуынан бастау алады. Бұл – сенімдер арасындағы сенім көпірлерін салу, ортақ адамдығымызды мойындау және бір-біріне деген жанашырлықты өрбіту. Біздің сенімдеріміздің алуандығы әлсіздік емес, керісінше – құдайлық береке. Құранда былай делінеді:

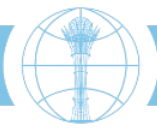
«Егер Алла қаласа, барлығыңды бір-ақ үммет қылар еді. Алайда сендерге берген жол-жобаларында сынамақшы. Ендеше, жақсылыққа жарысыңдар».

(Әл-Мәйда сүресі, 5:48).

Құран мұнда айырмашылықтарды жоймайды, керісінше, оларды мүмкіндікке айналдырады — ізгі істерде жетістікке жету, бір-бірімізден үйрену және бүкіл адамзаттың игілігі үшін ынтымақтаса жұмыс істеу мүмкіндігіне.

Құрметті әріптестер!

Пайғамбар Мұхаммедтің (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) өмірі діндер арасындағы гармонияның мәңгілік үлгісін ұсынады. Оның басшылығымен жасалған Мәдина құжаты мұсылмандар, яһудилер және

қаланың басқа да қауымдары арасындағы бейбіт өмір сүруді қамтамасыз еткен алғашқы конституциялық негіздердің бірі болды. Құжат оларға құқықтар, міндеттер және өзара қорғау жүйесін беріп, әділет пен теңдікке негізделген азаматтық тәртіп орнатты.

Сол сияқты Наджраннан келген христиан делегациясы Мәдинадағы Пайғамбар мешітіне келгенде, ол оларды құрметпен қабылдап, өз рәсімдеріне сай мешітте құлшылық етуге рұқсат берді әрі оларға сабырлықпен және сыпайылықпен диалог жүргізді. Бұл мысалдар исламдағы диалог ұстанымының теориялық емес екенін, оның терең практикалық және тарихи негізі бар екенін көрсетеді.

Бүгінгі контексте «болашақ жолындағы синергия» біздің діни дәстүрлеріміздің моральдық капиталын жаһандық мәселелерді шешуге пайдалану дегенді білдіруі тиіс. Кедейлік, әділетсіздік, экстремизм және климаттың өзгеруі — бұл бір ұлттың немесе бір діннің мәселелері емес; бұлар ортақ дағдарыстар мен бірлескен шешімдерді талап етеді. Біздің діндеріміз шынайы рухында түсіндірілген кезде Жерге қамқор болуды, әлсіздерге жанашырлық танытуды және әділдікке ұмтылуды баса айтады. Құранда былай бұйырылады:

«Расында, Алла әділеттілікті, игілікті және ағайын-туғанға жақсылық жасауды бұйырады, ал арсыздыққа, жамандыққа және зұлымдыққа тыйым салады».

(Ән-Нахл сүресі, 16:90).

Бұл әділдік пен ізгілік қағидасы біздің діндер арасындағы ынтымақтастығымыздың негізінде жатуы керек, өйткені иман бөлінуге емес, шипа мен жарасымдылықтың қайнар көзі болуға тиіс.

Құрметті қатысушылар!

Сондай-ақ дінді саяси немесе зорлық мақсаттарда бұрмалап қолдануды айыптау да кем емес маңызды. Экстремизм, өшпенділік және сенім атынан жасалатын зорлық барлық діни ілімдердің мәніне қайшы келеді. Ислам, атап айтқанда, сенім мәселелерінде зорлықты жоққа шығарады, Құранда анық айтылғандай:

«Дінде зорлық жоқ. Ақиқат адасудан айқын ажыратылды».

(Бақара сүресі, 2:256).

Біз төзімсіздік, кемсітушілік пен зорлықтың барлық түрлерін айыптау үшін дауыстарымызды біріктіруіміз керек, өйткені дін – қақтығыстың емес, бейбітшіліктің күші екенін растауымыз қажет. Біздің ортақ моральдық

үндеуіміз бөлінуді насихаттайтын идеологияларға қарсы тұрып, қоғамдарды татуласуға және ынтымақтастыққа шабыттандыра алады.

Қазіргі жастар бізге — діни және моральдық көшбасшыларға — бағдар ретінде қарайды. Олар бір-бірімен байланысты, бірақ жиі полярлы әлемде өмір сүреді, бөліну мен бірлікке қатысты қарама-қайшы белгілерге ұшырайды. Біздің жауапкершілігіміз – оларға үміт, даналық және дұрыс бағыт беру. Этикаға, қайырымдылыққа және бейбіт қатар өмір сүру рухына негізделген білім бүкіл әлемге таралуы тиіс. Пайғамбар Мұхаммед (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай деген:

«Сендердің ең жақсыларың — үйренетін және өзгелерге үйрететіндер».

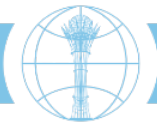
Білім – теріс түсініктерге қарсы ем, ал диалог – надандыққа қарсы ем. Екеуін біріктіре отырып, біз әртүрлілікті күш ретінде бағалайтын және диалогты бейбітшілікке апаратын жол деп қабылдайтын ұрпақты тәрбиелей аламыз.

Бұл Съезд әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерін біріктіре отырып, адамзат үшін моральдық тұсбағар орнатуда ерекше орынға ие. Бұл талқылаулардан әмбебап үндеу туындауы тиіс: діндер – кедергі емес, көпір; қақтығыс құралы емес, татуласу бұлағы; үмітсіздік тудыратын емес, үміттің қайнар көзі. Біздің болашақ жолындағы синергиямыз – осы ақиқатты ұжымдық түрде түсініп, оны қоғамдарымызда, институттарымызда және саясатымызда шынайы қолдану.

Пәкістан терең рухани мұрасына және түрлі діни дәстүрлер тәжірибесіне бай ел ретінде діндер арасындағы үйлесім мен өркениеттер диалогына берік бейілді. Біздің Конституциямыз діни сенім бостандығына кепілдік береді, ал мәдени тарихымыз әртүрлі қауымдардың ғасырлар бойы бейбіт қатар өмір сүргенін көрсетеді. Біз діндер арасындағы түсіністікті нығайтуға бағытталған жаһандық күш-жігерге өз үлесімізді қосуға және барша серіктестермен инклюзивті, әділ әрі бейбіт болашақты құру үшін бірлесіп жұмыс істеуге дайынбыз.

Құрметті қатысушылар!

Қорытындылай келе, синергияға апаратын жол ұзақ екенін атап өтейін, бірақ ол Құдайдың қамқорлығымен және адамның ізгі ниетімен көмкерілген. Егер біз шынайы, сабырлы және дәстүрлеріміздің биік құндылықтарына – әділдікке, жанашырлыққа, мейірімділікке және даналыққа берік болсақ, онда әртүрлілігімізді – бірлікке, диалогты – нақты ынтымақтастыққа айналдыра аламыз. Бұл Съезд әлемге мынадай анық

ойды жеткізсін: дін лидерлері диалогта бірігіп әрекет еткенде, адамзат болашақ ұрпақтар үшін үміттің, бейбітшіліктің және гүлденудің жаңа көкжиегін көреді.

Назар қойып тыңдағандарыңыз үшін рақмет айтамын, осы Съездің табысты өтуін және бүкіл адамзат үшін ауызбіршілік, бейбітшілік пен амандық әкелетін болашақ тілеймін.

Сіздерге Алланың игілігі мен сәлемі болсын!

**ВЫСТУПЛЕНИЕ ФЕДЕРАЛЬНОГО МИНИСТРА
ПО ДЕЛАМ РЕЛИГИЙ
И МЕЖКОНФЕССИОНАЛЬНОЙ ГАРМОНИИ
ПАКИСТАНА САРДАРА МУХАММАДА ЮСУФА**

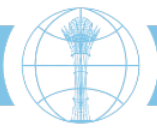

Во имя Аллаха, Милостивого, Милосердного.

Уважаемые лидеры мировых и традиционных религий, дорогие коллеги, уважаемые ученые и почетные участники этого великого собрания!

Мир вам, милость Аллаха и Его благословение!

Для меня большая честь и привилегия выступить на VIII Съезде лидеров мировых и традиционных религий здесь в Астане – столице Республики Казахстан. Я хотел бы выразить глубокую благодарность Правительству Казахстана, а в особенности Председателю Сената и Главе Секретариата Съезда за организацию нашей встречи под столь своевременной и глубокомысленной темой: «Диалог религий: синергия во имя будущего». Этот Съезд стал

маяком надежды, форумом мудрости и уникальным символом нашего коллективного стремления к миру, взаимопониманию и гармонии среди разнообразных народов мира.

В этот исторический момент, когда человечество сталкивается с многоаспектными кризисами, нарастающими конфликтами, растущим неравенством, моральной дезориентацией и разрушением окружающей среды, потребность в диалоге между религиями как никогда велика. Диалог – это не просто дипломатическое упражнение, это священный долг, возложенный на нас нашими традициями. В исламе Коран провозглашает: «И не спорьте с людьми Книги иначе, как наилучшим образом, если только с теми из них, кто поступает несправедливо, и говорите: Мы веруем в то, что было ниспослано нам и вам; наш Бог и ваш Бог – Один, и Ему мы покоряемся» (Сура аль-‘Анкабут 29:46).

Этот аят задает божественные рамки для диалога с мудростью, уважением и признанием общих духовных корней. Аналогично, Пророк Мухаммад (мир ему) говорил: «Самые любимые Аллахом те, кто приносит наибольшую пользу Его творению».

Этот хадис ставит служение человечеству в центр веры, напоминая нам, что результат диалога должен выражаться в сотрудничестве на благо всех.

Диалог религий в своем истинном смысле – это вовлечение сердец и умов. Это строительство мостов доверия, признание нашего общего человечества и развитие эмпатии между традициями. Разнообразие наших вер – это не слабость, а божественное благословение. Как говорит Коран: «Для каждого из вас Мы назначили закон и путь. Если бы Аллах пожелал, Он мог бы сделать вас одной общиной, но Он пожелал иначе, чтобы испытать вас тем, что Он дал вам. Так соперничайте друг с другом в добрых делах» (Сура аль-Маида 5:48).

Здесь Коран не стирает различия, а превращает их в возможность – возможность преуспеть в добрых делах, учиться друг у друга и сотрудничать во благо всего человечества.

Дорогие коллеги!

Жизнь Пророка Мухаммада (мир ему) предлагает вечный пример межрелигиозной гармонии. Хартия Медины, составленная под его руководством, является одной из первых конституционных рамок, обеспечивающих мирное сосуществование между мусульманами, евреями и другими об-

щинами города. Она предоставляла им права, обязанности и взаимную защиту, устанавливая гражданский порядок, основанный на справедливости и равенстве. Аналогично, когда христианская делегация из Наджрана посетила мечеть Пророка в Медине, он принял их с уважением, позволил им молиться в мечети по их собственным обрядам и вступил с ними в диалог с терпением и вежливостью. Эти примеры показывают, что видение диалога в исламе не является теоретическим, оно глубоко практично и исторически обосновано.

В сегодняшнем контексте «синергия во имя будущего» должна означать использование морального капитала наших религиозных традиций для решения глобальных проблем. Бедность, несправедливость, экстремизм и изменения климата – это не проблемы одной нации или одной религии, это общие кризисы, требующие совместных решений. Наши религии, когда они интерпретируются в своем истинном духе, подчеркивают заботу о Земле, заботу о уязвимых и стремление к справедливости. Коран повелевает: «Воистину, Аллах повелевает справедливостью, совершенством и помощью родственникам и запрещает безнравственность, зло и угнетение» (Сура ан-Нахль 16:90).

Этот принцип справедливости и благожелательности должен лежать в основе нашего межрелигиозного сотрудничества, обеспечивая, чтобы вера становилась источником исцеления, а не разделения.

Уважаемые участники!

Не менее важно осудить злоупотребление религией в политических или насильственных целях. Экстремизм, ненависть и принуждение во имя веры противоречат самой сути всех религиозных учений. Ислам, в частности, отвергает принуждение в вопросах веры, как ясно заявлено в Коране: «Нет принуждения в религии. Истина отличилась от заблуждения» (Сура аль-Бакара 2:256). Мы должны объединить наши голоса, чтобы осудить все формы нетерпимости, дискриминации и насилия, подтверждая, что религия – это сила мира, а не конфликта. Наш общий моральный голос способен противостоять идеологиям разделения и вдохновлять общество к примирению и сотрудничеству.

Современная молодежь смотрит на нас, как на религиозных и моральных лидеров, за ориентиром. Они живут в взаимосвязанном, но часто поляризованном мире, подвергаясь противоречивым сигналам разделения и

единства. Наша ответственность – дать им надежду, мудрость и направление. Образование, основанное на этике, сострадании и духе сосуществования, должно распространяться по всему миру. Пророк Мухаммад (мир ему) сказал: «Лучшие из вас те, кто учится и учит других».

Знание является противоядием предрассудков, а диалог – противоядием невежества. Объединив их, мы можем воспитать поколение, которое ценит разнообразие как силу и воспринимает диалог как путь к миру.

Этот Съезд, объединяя лидеров мировых и традиционных религий, занимает уникальное положение для установления морального компаса для человечества. Из этих обсуждений должно возникнуть универсальное послание: религии, далеко не являясь преградами, являются мостами; далеко не будучи инструментами конфликта, являются источниками примирения; далеко не подпитывая отчаяние, являются резервуарами надежды. Наша синергия ради будущего заключается в том, чтобы коллективно осознать эту истину и искренне применить ее в нашем обществе, институтах и политике.

Пакистан, с его глубоким духовным наследием и опытом различных религиозных традиций, твердо привержен межрелигиозной гармонии и диалогу между цивилизациями. Наша Конституция гарантирует свободу вероисповедания, а наша культурная история отражает столетия мирного сосуществования различных сообществ. Мы готовы внести свой вклад в глобальное усилие по межрелигиозному пониманию и работать со всеми партнерами для построения будущего, которое будет инклюзивным, справедливым и мирным.

Дорогие участники! В заключение позвольте подчеркнуть, что путь к синергии долг, но он вымощен божественным руководством и человеческой доброй волей. Если мы будем искренними, терпеливыми и преданными высшим ценностям наших традиций – справедливости, состраданию, милосердию и мудрости, мы сможем превратить наше разнообразие в единство, а диалог – в конкретное сотрудничество. Пусть этот Съезд отправит миру ясное послание: когда лидеры религий объединяются в диалоге, человечество обретает видение надежды, мира и процветания для будущих поколений. Благодарю вас за внимание и молюсь об успехе этого Съезда и о будущем гармонии, мира и благополучия для всего человечества.

Ва Ассаламу Алейкум ва Рахматуллахи ва Баракатух.

ҰЛЫ КИЛИКИЯ ҮЙІНІҢ КАТОЛИКОСЫ I АРАМНЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

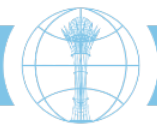

Барлығыңызды ізгі ілтипатыммен қарсы ала отырып, Қазақстан Үкіметінің адам құқықтары мен этикалық құндылықтарға негізделген бейбіт әлем құруға бағытталған бастамалары мен процестерін қолдау үшін дінаралық диалог пен ынтымақтастықты тереңдетуге және кеңейтуге бағытталған тұрақты күш-жігерін жоғары бағалаймын.

Дінаралық диалог қазір тек теологиялық тақырып немесе академиялық жоба ғана емес; жаһанданған әлемде, діндік, мәдени және этникалық әртүрліліктің артуымен сипатталатын жағдайда, ол экзистенциялық шындыққа айналды.

Сапалы және өзекті дінаралық диалог өзіне-өзі жеткілікті болмауы керек – ол қоғамның нақты мәселелері мен сын-қатерлеріне жауап беруге тиіс. Сонымен қатар ол өздігінен толық бола алмайды – оның күн тәртібі өзгеріп жатқан шындыққа сай жүруі қажет.

Шынында да, беделді дінаралық диалог терең түсіністік пен өзара құрметке ықпал етеді; сенім мен өзара қабылдауды нығайтады; кез келген ерекшелік пен абсолюттілік формаларын сұраққа салады, әлемді

қабылдауымызды кеңейтеді, жаңа көкжиектерге ашып, белгісіз аймақтарға жетелейді. Сапалы дінаралық диалог сондай-ақ әлеуметтік ішкі (дін ішіндегі) диалогты да қамтиды – бір діннің ішінде қарама-қайшылықты ағымдардың пайда болуына жол бермейді және дін ілімінің тұтастығын сақтауына жәрдемдеседі.

Діндер жалпы қасиеттері тұрғысынан да, олардың сенімдеріне байланысты да айрықша ерекшеліктерге ие. Олар айырмашылықтарды құрметтеуге және бір-бірін солай қабылдауға шақырады. Сол уақытта діндер өздерінің ортақ этикалық құндылықтарын бекітуге міндетті, бұл олардың өзіндік болмысын айқындайды, моральдық беделін нығайтады және қоғамдағы ерекше рөлін күшейтеді.

Соңғы онжылдықтарда дінаралық диалогты дамытуда маңызды қадамдар жасалды. Ортақ мәлімдемелер, декларациялар және өзара сапарлар арқылы дін лидерлері диалог пен ынтымақтастықты жалғастыруға деген бейілділіктерін растады. Менің ойымша, бүгінгі күні дінаралық диалогқа жаңа мән беру қажет – бұл діндердің бірлесе отырып өзекті мәселелерді талқылай алатын, сын-қатерлерге жауап бере алатын және қоғам өмірін қамтитын күрделі жағдайларға реакция жасай алатын берік платформа және сенімді формат болуы тиіс.

Менің пікірімше, дінаралық диалог пен ынтымақтастық алдымен төрт бағытқа бағдарлануы тиіс:

Біріншіден, діндер өз ілімін нақты іс-әрекет арқылы көрсетуге тиіс. Бұл әрекеттер үйлесімділікке және бейбіт қатар өмір сүруге бағытталуы қажет. Қазіргі әлем үшін әртүрлілікті сақтай отырып, біртұтас қауым ретінде бірге өмір сүру – аса маңызды қажеттілік. Алайда бүгінгі қоғамда төзімсіздік, діни фундаментализм мен экстремизм түрлі формада әлі де көрініс тауып отыр. Осындай құбылыстарға қарсы тұруда діндер төзімділік, өзара құрмет пен бейбіт өмір сүру құндылықтарын жүйелі түрде насихаттауы керек.

Екіншіден, шиеленіс пен қақтығыстар артып келе жатқан әлемде діндер көпір салушылар рөлін атқаруы керек. Адамзат қауіпті қиылыста тұр: жаһандық және аймақтық мүдделер қақтығысып, стратегиялар бір-біріне қарсы тұрады, ерекшелікке деген талаптар басым, ымыра жеңіске деген құмарлықпен ығыстырылады, күш заңның орнын басады, ал адамзат алдында сенімсіздік, қорқыныш пен тұрақсыздық бұлттары үйіріледі. Діндер оқшауланып, үндемей қалуға болмайды. Поляризация күшейген жағдайда

өзара түсіністіктің көпірлерін салу – барлық діни ілімдер мен миссиялардың негізінде жатқан негізгі этикалық құндылық.

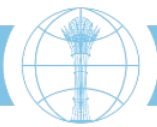
Үшіншіден, діндер тек дағдарысты реттеуге емес, оны алдын алуға да маңызды үлес қоса алады. Алдын алуда — құндылықтар, ал келіссөздерде мүдделер маңызды. Саяси бағдарламаларға немесе идеологиялық ағымдарға араласпай, діндер адам өміріне қауіп төндіретін, адамның қадір-қасиетін таптайтын, әділетсіздік пен зорлыққа әкелетін кез келген қатерге қарсы батыл тұруы тиіс.

Төртіншіден, діндер экологиялық дағдарысты еңсеруде, әсіресе климаттың өзгеруімен байланысты мәселелерді шешуде, маңызды рөл атқара алады. Діндердің экологиялық мәселелерге қатынасы адамзаттың жалпы үйі болып табылатын планетаға деген жауапкершілік контекстінде этикалық болуы тиіс.

Қорытындылай келе, мен бірнеше сұрақ қояйын, олар дінаралық диалог тарапынан байыпты және жауапты көзқарасты талап етеді:

- Дінаралық диалогты интеллектуалды өзара әрекеттесу аймағынан нақты іс-әрекетке қалай аударуға болады?
- Осы тұрғыдан алғанда, діндер арасындағы диалог үйлесімді қатар өмір сүру мәдениетін қалыптастыруға қалай ықпал ете алады? Әсіресе бұл мәдениет әлсіреп бара жатқан қоғамдарда оның рөлі қандай болмақ?
- Діндер ортақ құндылықтар мен міндетті принциптерге негізделген жаһандық этиканы қалай қалыптастыра алады?

Бұл сын-қатерлерді байыпты қабылдап, дінаралық диалог шеңберінде толық жауапкершілікпен шешу қажет.

ВЫСТУПЛЕНИЕ КАТОЛИКОСА ВЕЛИКОГО ДОМА КИЛИКИЙСКОГО АРАМА I

Я сердечно приветствую и высоко ценю постоянные усилия правительства Казахстана по углублению и расширению межрелигиозного диалога и сотрудничества в поддержку инициатив и процессов, направленных на построение мирного мира, основанного на правах человека и этических ценностях.

Межрелигиозный диалог – это уже не просто богословская тема или академический проект в условиях глобализованного мира, характеризующегося все большим религиозным, культурным и этническим многообразием, он стал экзистенциальной реальностью.

Серьезный и актуальный межрелигиозный диалог не должен быть самодовлеющим – он должен откликаться на конкретные проблемы и вызовы, с которыми сталкивается то или иное общество. Он также не может быть самодостаточным – его повестка должна идти в ногу с меняющимися реалиями.

Действительно, авторитетный межрелигиозный диалог способствует более глубокому пониманию и взаимному уважению; он укрепляет доверие

и принятие; он ставит под сомнение все формы исключительности и абсолютности, помогает расширить наше восприятие мира, открывает нам новые горизонты и ведет в неизведанные области. Серьезный межрелигиозный диалог также предполагает внутрисоциальный (внутрирелигиозный) диалог, чтобы избежать появления противоречивых течений внутри одной и той же религии и сохранить целостность ее учения.

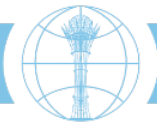
Религии обладают как общими чертами, так и специфическими особенностями, связанными с их верованиями. Они призваны уважать различия и принимать друг друга такими, какие они есть. В то же время религии призваны утверждать свои общие этические ценности, которые определяют их идентичность, укрепляют их моральный авторитет и подчеркивают их особую роль в обществе.

За последние десятилетия были предприняты важные шаги в развитии межрелигиозного диалога. Через совместные заявления, декларации и взаимные визиты религиозные лидеры подтверждали свою приверженность продолжать диалог и сотрудничество. Я считаю, что сегодня межрелигиозному диалогу необходимо придать новое значение – как прочной платформе и надежному формату, в котором религии могут совместно обсуждать актуальные проблемы, отвечать на вызовы и реагировать на сложные ситуации, затрагивающие жизнь общества.

На мой взгляд, межрелигиозный диалог и сотрудничество должны сосредоточиться в первую очередь на четырех направлениях:

Во-первых, религии призваны воплотить свои размышления в действия, направленные на гармоничное и мирное сосуществование. Жить вместе – как единое сообщество, объединенное в своем разнообразии – жизненно важно для современного мира. Однако в наших обществах часто проявляются нетерпимость, фундаментализм и экстремизм в самых разных формах. Религии должны противостоять этим явлениям, продвигая ценности терпимости и мирного сосуществования.

Во-вторых, в мире, где растет напряженность и конфликты, религии должны выступать в роли строителей мостов. Человечество стоит на опасном перекрестке: глобальные и региональные интересы сталкиваются, стратегии противостоят друг другу, доминируют исключительные притязания, консенсус вытесняется жаждой победы, сила подменяет право, а над человечеством сгущаются тучи неуверенности, страха и нестабильности. Религии не могут оставаться в стороне и молчать. В

условиях усиливающейся поляризации построение мостов взаимопонимания – это ключевая этическая ценность, лежащая в основе всех религиозных учений и миссий.

В-третьих, религии могут внести значительный вклад в предотвращение кризисов, а не только в их урегулирование. При предотвращении важны ценности, а при переговорах – интересы. Не вовлекаясь в политические программы или идеологические течения, религии должны твердо выступать против любых угроз, подрывающих жизнь, достоинство человека и вызывающих несправедливость и насилие.

В-четвертых, религии могут сыграть важную роль в борьбе с экологическим кризисом, особенно в решении проблем, связанных с изменением климата. Подход религий к экологическим вопросам должен быть этическим – в контексте человеческой ответственности за планету, которая является общим домом для всего человечества.

В заключение хочу задать несколько вопросов, которые требуют серьезного и ответственного подхода со стороны межрелигиозного диалога:

- Как перевести межрелигиозный диалог из сферы интеллектуального взаимодействия в сферу конкретных действий?
- Как диалог между религиями может способствовать формированию культуры мирного сосуществования в обществах, где это сосуществование становится все более хрупким?
- Как религии могут выработать глобальную этику, основанную на общих ценностях и обязательных принципах?

Эти вызовы необходимо воспринимать всерьез и решать с полной ответственностью в рамках межрелигиозного диалога.

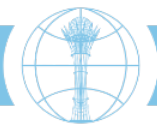
**«ФУДЖИСАН КОМИТАКЕ» СИНТОИСТИК
ҒИБАДАТХАНАСЫНЫҢ ЖОҒАРҒЫ ДІНИ
БАСШЫСЫНЫҢ АТҚАРУШЫ ДИРЕКТОРЫ
ОСАНО МАСАШИДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ**

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевқа ерекше құрметімді білдіргім келеді және шақырғаны үшін шексіз алғысымды айтамын.

Сонымен қатар бүгін осы жерде жиналған әлемнің түкпір-түкпірінен келген дін лидерлеріне және халықаралық ұйымдардың өкілдеріне сөз сөйлеу үлкен құрмет.

Мен мұнда Жапонияның дәстүрлі діни ағымы – Шинто өкілі ретінде келдім. Шинто дәстүрінде біз «ками» деп аталатын көптеген әртүрлі қасиетті мәндерді құрметтейміз, ал біздің дәстүріміз Жапон аралдарының алғашқы тұрғындарынан басталады деп есептеледі. Kami құдайлары қасиетті орындарда — «Джинджяларда» құрметтеледі. Қазіргі таңда Жапония аумағында мұндай қасиетті орындардың шамамен 100 мыңға жуығы бар, олардың басым бөлігі ғасырлар бойы сақталған тарихи мұра болып табылады.

Мен осының бірінде, Фудзи тауының жанындағы мың жылдан астам тарихы бар Джинджяның бас дін қызметшісі ретінде қызмет атқарамын.

Ежелгі замандардан бастап біз, жапондар, тайфундар мен нөсер жаңбырдың әсерінен зардап шектік. Сол кезден табиғатқа деген қорқыныш пен сыйластық қалыптасты және Шинто дәстүрінде жел, жаңбыр, найзағай құбылысын құрметтеу дүниеге келді.

Сонымен қатар біз орман шаруашылығы, балық аулау және ауыл шаруашылығымен, әсіресе күріш өсірумен күн көрдік және осы берекелер үшін табиғат камиіне, сол сияқты аталарымызға алғыс айттық. Қауымдастық мүшелері арасындағы ынтымақтастық маңызды болғандықтан, біз үйлесімділікті жоғары бағаладық. Шинто дәстүрі осы қорқыныш, алғыс және үйлесімділікке деген құрметтің жинақталуынан қалыптасты.

Сондықтан Шинто жапон тарихы, мәдениеті және дәстүрлі рухымен тығыз байланысты. Джинджя Хонче Жапония бойынша джиджяларды біріктіріп, елдің мәдени және рухани дәстүрлерін сақтап, келесі ұрпаққа жеткізу үшін көптеген салаларда жұмыс жүргізеді.

Қазіргі әлемде қатты ыстық, су тасқыны және орман өрттері жиі орын алып, ерекше ауа райы қалыпты жағдайға айналып отыр. Мен өмір сүріп жатқан Фудзи тауы да осыдан тыс қалмайды.

Мұздық ери бастап, орман шекарасы жоғары көтеріліп келеді. Жапондар ками ретінде құрметтейтін осы таудың сұлулығы жаһандық климат өзгерісінің әсерінен өзгеріп жатқанын көргенде, менде еріксіз дағдарыс сезімі пайда болады.

Сонымен қатар технология таңғалдырарлық қарқынмен дамып жатқандықтан, жасанды интеллект біздің дәстүрлі құндылықтарымызға үлкен әсер ете бастады. Адамдар жеңіл шешімдерді іздеп, көрінбейтін дауыстарды тыңдау дәстүрін және олардың бар екенін сезіну дәстүрін ұмытып бара жатыр, ал біз адамдар жасанды интеллектіні жоғары күш ретінде қарастыруға жақын тұрғандаймыз.

Бірақ бұдан да маңыздысы, теңсіздік, кемсітушілік және кедейлік мәселелері бізден бірігіп шешім іздеуді талап етіп тұрған әлемде, керісінше, бөліну мен қарсылық күшейіп жатыр. Осы сәтте, діндер диалогы арқылы болашақ үшін синергия іздеуге біріктірілген бұл жиын әлем үшін терең мәнге ие.

Айталық, соңғы дүниежүзілік соғыстың аяқталғанына қазір 80 жыл болды. Жапонияда бұл 15 тамызда атап өтілді және сол күні дерлік әркім

соғыста қаза болғандарды еске алып, бейбітшілік үшін дұға жасады. Содан бері Жапония 80 жылдан астам бейбіт өмірді сәтті дамыта алды және бұл менің жеке тәжірибем.

Бірақ әлемнің басқа өңірлеріне көз жүгіртсем, бейбітшілік пен даму баршаға бірдей бұйырмағанын көремін. Қару-жарақты қақтығыстар әлі де тоқтаған жоқ, адамдардың өмірі дәл қазір де қиылып жатыр. Осындай қайғылы жағдайларға қарамастан, қақтығыстар жалғаса беруде.

Азап күшейген сайын адамдардың ой-өрісі өз күйбеңімен ғана шектеліп, жиналған ашу-ызасын өзгеге бағыттауға, сол арқылы назар аудартуға тырысады. Сол себепті қақтығыстар тоқтамай жалғасуда. Дін лидерлері ретінде бұл жағдайға қарсы тұру біздің міндетіміз емес пе?

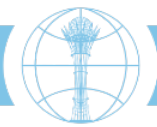
Шинто аңыздарында, kami деп аталатын қасиетті мәндердің мәселелерді шешу үшін кеңес жинап талқылайтын көптеген әңгімелері бар. Олардың ешқайсысы тек өздерінің дұрыс екендігіне сеніп, өз еркімен үстемдік етпейді. Олар диалогты бағалайды және барлығы үшін ең жақсы шешімді іздейді.

Менің ойымша, бүгінгі адамзатқа олардың үлгісін ұстану қажет. Үйлесім рухында біз тек өз пікірлерімізді алға тартпай, басқалардың пікірін тыңдап, түсінуге тырысып, үздіксіз диалог арқылы бірге ең дұрыс жолды іздеуіміз керек. Бір-бірін түсіну үшін диалогты іздеу тек Шинтоға ғана тән емес. Біз оны бүкіл әлемдегі барлық діндермен бөлісеміз. Діндер бейбіт өмір сүруге ұмтылатындықтан ғана біз бір-бірімізді сыйлай аламыз. Дін лидерлері ретінде біз үшін бұл құндылықты тануға жұмыс жасау – біздің борышымыз.

Дін адамзаттың негізі болып табылады. Біз саяси және экономикалық шекараларды еңсере отырып, барлық адамдардың жүрегіне жол таба аламыз. Кімге дұға ететініміз әртүрлі болуы мүмкін, бірақ бір-бірімізбен бірге дұға еткенде, бұл біздің болашаққа үміт көрсетуге шақырылған міндетіміз.

Біз бүгін осында жиналған барлық адамдар өз дәстүрлеріміздің даналығын алып келдік, сол арқылы әлем халқы бейбітшілік пен гүлденуде өмір сүре алады.

Диалог арқылы біз бір-бірімізден үйрене аламыз және болашақ үшін синергия тудыра аламыз. Жеке-жеке біздің күш-жігеріміз бір тамшы су сияқты, ол бір адамның шөлін де баса алмайды. Бірақ қаншалықты кішкентай болса да, егер тамшылар жиналса, олар ағындарға, одан кейін өзендерге, сосын кең мұхитқа айналады. Егер әркім сеніммен әрекет етсе, ақырында біз әлемге жарқын болашақ ашатын үлкен толқынға айналамыз.

Бүгін біз бәріміз бірігіп, бейбітшілік үшін дұға жасадық. Менің ойымша, бұл сол болашаққа алғашқы қадам болды.

Сөзімді қорытындылай отырып, осы Съезді өткізуге және оның дамуын бағыттауға күш-жігерін арнаған Президент Қасым-Жомарт Тоқаевқа қайтадан алғысымды білдіргім келеді. Бүгінгі жиынға қатысқан барлық адамдардың денсаулығы мен табысына дұға ете отырып, Шинто атынан сөзімді құрметпен аяқтаймын.

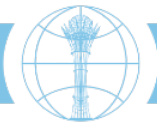
**ВЫСТУПЛЕНИЕ ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО ДИРЕКТОРА,
ВЕРХОВНОГО РЕЛИГИОЗНОГО РУКОВОДИТЕЛЯ СИНТОИСТКОГО
ХРАМА «ФУДЖИСАН КОМИТАКЕ» ОСАНО МАСАШИ**

Дорогие друзья! Уважаемые руководители! Я хотел бы выразить особую благодарность Президенту Касым-Жомарт Токаеву, который проводит данное заседание. Для меня большая честь иметь возможность обратиться к религиозным лидерам со всего мира и представителям международных организаций.

Я здесь как представитель синтоизма – исконной религиозной традиции Японии. В синтоизме мы чтим множество различных образований, такими как ками. Считается, что наша традиция восходит к первым жителям японских островов. Ками почитаются в священных местах, которые называются дзиндзя, их насчитывается около 100 тысяч по всей Японии, многим из них много столетий. Я служу главным жрецом одного из них на горе Фудзи с более чем тысячелетней историей.

С древних времен мы, японцы, страдали от тайфунов и проливных дождей, в то же время мы зарабатывали на жизнь лесоводством,

рыбоводством, сельским хозяйством, особенно выращиванием риса и всегда благодарили kami, природу и наших предков за эти благословения.

Поскольку сотрудничество между членами сообщества было очень важным, мы высоко ценим гармонию. Также вы знаете о том, что в связи с разными природными явлениями мы в свое время почитали и тайфуны, поклонялись разным культурным традициям.

Таким образом, синтоизм тесно связан с историей культуры и традиционным духом японцев. Синтоизм в Японии объединяет и сохраняет культурные и духовные традиции Японии и передает их следующему поколению.

В современном мире аномальная жара, наводнения, лесные пожары – это частые явления, необычная погода становится для нас нормой. Гора Фудзи, где я провожу свои дни, также не является исключением: вечная мерзлота тает, а деревья растут все выше. Когда я вижу, как красота этой горы, почитаемой японцами как kami, меняется под влиянием глобального изменения климата, меня охватывает глубокое чувство кризиса.

Кроме этого, по мере того, как с головокружительной скоростью развиваются технологии, искусственный интеллект начинает оказывать огромное влияние на наши традиционные ценности. Люди ищут простые ответы, забывая о традиции прислушиваться к голосам. Мы стоим на пороге того, что люди будут относиться к искусственному интеллекту как к высшей силе.

Проблемы неравенства, дискриминации, бедности требуют от нас объединения усилий для поиска решений, вместо этого мы видим усиление раскола и противостояния.

В настоящий момент это собрание, объединенное общей целью – найти синергию для будущего посредством диалога религий, имеет значение для всего мира. Я, конечно, очень рад присутствовать сегодня и принимать участие в этом процессе.

В этом году исполняется 80 лет со дня окончания последней мировой войны. В Японии этот день отмечается 15 августа, и в этот день все вспоминают погибших на войне и молятся за мир во всем мире. К сожалению, несмотря на то, что была такая жестокая война и она унесла столько жизней, люди не прекращают воевать и по сей день. Таким образом, эти страдания у нас усиливаются, конфликты продолжаются. Разве наша миссия как религиозных лидеров не заключается в том, чтобы

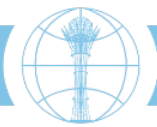
противостоят этой ситуации в духе гармонии? В легендах синтоизма есть много историй о том, как ками собираются для решения вопросов на совете. Никто из них не навязывает свою волю, считая, что только они правы, они ценят диалог и ищут решения, которые будут наилучшими для всех.

Я считаю, что люди сегодня призваны следовать их примеру. В духе гармонии мы должны не только выдвигать свои собственные позиции, но и прислушиваться к мнению других, пытаться понять их и, продолжая диалог, вместе искать наилучший путь продвижения вперед. Этот подход к поиску взаимопонимания посредством диалога присущ не только синтоизму, мы разделяем его со всеми религиями мира именно потому, что религия стремится жить в мире. Мы можем уважать друг друга, наш долг как религиозных лидеров – добиваться признания этого.

Религия – это основа человечности. Мы можем взывать к сердцам всех людей, невзирая на политические и экономические границы. Те, кому мы молимся, могут отличаться друг от друга, но когда мы молимся бок о бок друг с другом, наше призвание – демонстрировать надежду на будущее. Все мы, собравшиеся здесь, несем мудрость наших собственных традиций, благодаря которым народы мира могут жить в мире и процветании. Благодаря диалогу мы можем учиться друг у друга и создавать синергию для будущего. По отдельности наши усилия – это всего лишь капля воды и они не могут утолить жажду даже одного человека. Но какими бы маленькими ни были капли, если их собрать, они превратятся в ручейки, затем – в реки, затем – в широкий океан. Если каждый будет действовать твердой верой, мы конце концов станем великой волной, открывающей миру светлое будущее. Сегодня мы все от всего сердца вознесли молитвы о мире. Я верю, что представители всех конфессий сделали первый шаг к этому будущему.

Позвольте в заключение еще раз выразить свою признательность Президенту Касым-Жомарту Токаеву за его твердую приверженность дальнейшему проведению данного Съезда и руководству его развитием. Помолвившись за здоровье и успех всех присутствующих сегодня, я хотел бы завершить свою речь от имени Синто.

Выражаю благодарность всем конфессиям за то, что присутствуете и выслушали меня. **Спасибо всем большое.**

ИСА МӘСІХТІҢ СОҢҒЫ КҮН ӘУЛИЕЛЕРІ ШІРКЕУІНІҢ ОН ЕКІ ЕЛШІЛЕРІ КВОРУМЫ МҮШЕСІ ПАТРИК КИРОННЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Құрметті достар, қадірлі басшылар және қасиетті қызметкерлер, бүгін сіздердің алдарыңызда сөз сөйлеу мен үшін үлкен құрмет. Мен Иса Мәсіхтің Соңғы Күн Әулиелері Шіркеуінің өкілімін және осы жиынның маңыздылығына, сондай-ақ оның мәніне ерекше тоқталып өткім келеді. Дүниенің әр түкпірінен келген достарыммен қайта кездескеніме өте қуаныштымын.

Мен әрқайсыңыздың бүкіл әлемде бейбітшілікке қосқан үлестеріңізге аса құрмет білдіремін және осы керемет жерде жиналған сенім мен дәстүрлердің таңғажайып алуандығына тәнті болдым. Мен сіздердің алдарыңызда сөйлеу үшін ғана емес, сіздерді тыңдау үшін келдім.

Бала күнімде мен Англиядан мәдениеті, климаты және діни кеңістігі мүлде өзгеше алыстағы елге қоныс аудардым. Кішкентай бала үшін бұл алғашында ауыр соққы болғанымен, көп ұзамай таңданыс пен қызығушылыққа ұласты. Балалар жаңа ортаға тез бейімделеді және дүниені алдын ала қалыптасқан пікірсіз қабылдайды. Мен жаңа үйімді, адамдарды, жерін,

тағамын және мәдениетін бірден жақсы көріп кеттім. Жастық шағымда басқа елге ешқандай алдын ала көзқарассыз келу бақытына ие болдым. Уақыт өте келе қабылдаушы елдегі достарым үшін қасиетті саналатын дүниелерге ерекше құрметпен қарауды үйрендім.

Олардың отбасылары діни салт-дәстүрлер мен ғибадаттарға зор ілтипат танытты — бұл мен үшін үлкен құрмет болды. Қасиетті орындар олардың өмірінде айрықша мәнге ие еді, ал сол құрмет сезімі біртіндеп маған да жұқты. Олар үшін қасиетті саналатын орындарға бару маған да әрдайым зор мәртебе болды.

Мен бір нәрсені анық түсіндім: қасиетті орынды құрметтеу үшін ол міндетті түрде «өзіме ғана тиесілі» болуы шарт емес.

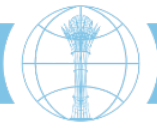
Біздің қасиетті орындармен ортақ тәжірибеміз

Мен Съездің діни нысандарды қорғауға арналған арнайы сессия өткізу туралы қабылдаған шешімін толық қолдаймын. Сондай-ақ ертең таңертең Бейбітшілік пен келісім саябағының ресми ашылуын асыға күтемін. Бұл саябақ бәрімізге ортақ, мәні терең ерекше кеңістікке айналарына сенемін. Ол — осы кездесудің лайықты символы ғана емес, болашақта келетіндер үшін де жол көрсететін шамшырақ болмақ.

Барлық діни дәстүрлерде қасиетті орындар – бұл алып соборлар, тыныш ғибадатханалар, мәртебелі мешіттер, бейбіт синагогалар немесе қарапайым жиналыс орындары болсын – терең мәнге ие. Бұл культтік ғимараттар әр елде кездеседі, сенушілерге тынығу мен шабыт береді.

Бұл қасиетті орындар сенім мен үміттің мықты шамшырақтары сияқты биіктеп тұрады. Олар бізге дұға ететін, ән айтатын, дұға жасайтын және Құдайдың және бір-біріміздің қасымызда күш табатын орындар бола алады.

Мен үшін ғибадатханалар – жер бетіндегі ең қасиетті орын, оны «Құдайдың үйі» деп атайды. Ғибадатханада біз Құдай туралы көбірек білуге және оған жақындауға ұмтыламыз. Солт-Лейк-Ситидегі ең танымал ғибадатханамыз XIX ғасырдың ортасында салынған және қазір ауқымды қайта жаңғырту жұмыстарынан өтуде. Бұл күрделі жұмыс ғибадатхананың іргетасын күшейтіп, оны жер сілкінісіне төзімді етуге бағытталған. Бұл өткенді сақтау және болашаққа адалдықтың үйлесімі болып табылады. Жұмыстың барысын көріп, мен онда қатысып жатқан жүздеген адамдардың шеберлігіне, шеберлігінен туындаған махаббатына және жанкештілігінен

шабыт аламын. Әрқайсысы өз бірегей үлесін қосып, тек өз қабілеттерінен әлдеқайда үлкен нәрсеге үлес қосады.

Құрылыс жұмыстары аяқталған соң, біз достарымызды қуана қарсы аламыз және олармен бірге қалпына келтіру мен жаңару кезеңін атап өтеміз. Әрқайсыңызды жеке қонағымыз ретінде шақырамыз және 2027 жылдың сәуірінен қазан айына дейін Құдайға деген сүйіспеншілігіміздің белгісі болып табылатын осы ескерткішті келіп көруге үндейміз. Бұл сенімге толы ерекше мерекені сіздермен бірге атап өту біз үшін зор мәртебе болар еді.

Өз арамызда қасиетті кеңістік құру

Біз тарихи ғибадатханамызға деген қамқорлықпен қарағандай, жеке қарым-қатынасымызға да сондай мән беру маңызды екенін білеміз.

Мен біздің ортақ ұмтылысымызға алғысымды білдіремін – ғибадатханалардың, шіркеулердің, синагогалардың және мешіттердің қабырғаларының артында – арадағы кеңістікті де сондай құрметпен және ойластырылған түрде бағалауымыз жатыр. Біз бір-бірімізге қасиетті назарды қасиетті орындарымыздың сұлулығына беретіндей бөле аламыз. Осылай істеу арқылы біз қарым-қатынастарымызда қасиетті кеңістіктер құрамыз – өзара сыйластық, мейірімділік және сенім ұялатамыз. Егер біз бір-бірімізді тыңдауға уақыт бөліп, кінәлаудың орнына мейірімділікті таңдап, бізді біріктіретін ортақ құндылықтар айырған нәрселерден әлдеқайда көп екенін ұмытпасақ, арамыздағы кеңістік те қасиетті мәнге ие болады. Қасиетті ғимараттар қалай кірпіштен кірпіш қалап тұрғызылса, бейбітшілік пен өзара түсіністік те сәт сайын, әрбір кездесу арқылы біртіндеп қалыптасады.

Дін конфессияларының жетекшілері ретінде шекараларға қарамастан жұмыс істеуге ұмтыламыз. Бізді қай елден болсақ та бір-бірімізге тұрақты құрмет көрсетіп, бізді біріктіретін еңбектің рухына шексіз алғысымызды білдіремін. Бұл бізге бір-біріміздің шығу тегімізге, тәжірибемізге және қажеттіліктерімізге шынайы түсінуге негізделген терең әрі мықты байланыстар орнатуға мүмкіндік береді. Осы жұмыста біз бүкіл адамзат үшін бейбітшілікті, өзара құрметті және мықты бауырластықты нығайтуға арналған құдайлық үндеуді құрметтейміз.

Ортақ бейбіт болашағымызды құру

Қасиетті байланыстарды бірге құру зор әлеуетті ашады. Сонымен қатар бұл биылғы Съездің тақырыбы үшін маңызды болып көрінеді: «Діндер диалогы: болашақ жолындағы синергия». Біз жергілікті қауымдастықтармен бірлесе отырып, әйелдер мен балалар үшін қауіпсіз паналау орындарын, сондай-ақ соғыстан зардап шеккендерге пана болатын қауіпсіз кеңістіктерді құруға куә болдық. Сондай-ақ бұрын бір-біріне қарсы тұрған тараптардың өзара келіспеушіліктерін уақытша ысырып қойып, азық-түлік, дәрі-дәрмек пен баспананы ең қажет аймақтарға бірге жеткізгенін де көрдік.

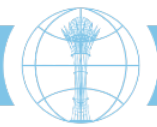
Көбінесе бұл күш-жігерді дін топтары басқарады – бұл сенімді серіктестер, олар қызмет көрсететін қауымдастықтарда терең тамырланған, көмекке ең көп мұқтаж адамдарға көмекті жеткізуде маңызды рөл атқарады.

Егер біз тек құр сөзден әрекетке көшіп, бірге қызмет етіп, сенімге негізделген қатынастарды құратын болсақ, бұл дәл солай болады. Біздің ортақ мүмкіндігіміздің арқасында бейтаныс адамдарды көршілерімізге, ал көршілерімізді достарымызға айналдырамыз.

Уинстон Черчилль бірде былай деп айтқан: «Біз өзіміздің ғимараттарымызды құрамыз, содан кейін ғимараттарымыз бізді қалыптастырады». Ол физикалық құрылымдар туралы айтқанымен, бұл бейбітшілік пен адам арасындағы байланыстарды құруға да қатысты. Біздің өмір сүргіміз келетін әлем, біз бірге құратын әлемге байланысты.

Құрметті достар, сіздердің еңбектеріңізге зор ризашылығымды білдіремін. Ғибадатханаларды, синагогаларды, мешіттерді және шіркеулерді ғана емес, адамдық сенім мен достықты да құрып, қорғауды жалғастыра отырып, біз мейірімді диалогқа, тыңдауға және түсінуге негіз қалдырамыз. Біз сынған нәрсені жөндей аламыз, әлсіз нәрсені нығайта аламыз және қорқынышты бейбітшілікке ауыстыратын болашақты сала аламыз. Біз байланыстарды жақындастырып, нығайта аламыз, дәл сол мейірімділік пен үміт арқылы, қасиетті орындарды салғандай және сақтағандай біз осы ғимараттар бейнелейтін әлемді, жердегі жұмақты қалайша құратынымызды түсіне аламыз.

Барлығыңыздың күш-жігерлеріңіз үшін рақмет.

ВЫСТУПЛЕНИЕ ЧЛЕНА КВОРУМА ДВЕНАДЦАТИ АПОСТОЛОВ ЦЕРКВИ ИИСУСА ХРИСТА СВЯТЫХ ПОСЛЕДНИХ ДНЕЙ ПАТРИКА КИРОНА

Дорогие друзья, уважаемые руководители и достойные священнослужители, для меня большая честь обратиться к вам сегодня. Я представляю Церковь Иисуса Христа Святых последних дней и отмечаю это собрание и то, что оно собой представляет. Мне очень приятно вновь встретиться с друзьями, обретенными во многих уголках земли.

Я испытываю глубочайшее уважение и восхищение вкладом, который каждый из вас вносит по всему миру и замечательным разнообразием веры и традиций, собравшихся здесь, в этом прекрасном месте. Я присоединяюсь к вам не столько для того, чтобы говорить, сколько для того, чтобы слушать.

В детстве я переехал из родной Англии в далекую страну с совершенно иной культурой, климатом и религиозным ландшафтом. Для маленького мальчика это поначалу было шоком, но очень быстро стало источником изумления и восхищения. Дети быстро адаптируются и наблюдают без предубеждений. Я мгновенно полюбил свой новый дом, людей, землю, еду

и культуру. Мне посчастливилось в юности приехать без предвзятых мнений. Позже я понял, что стал более восприимчив к тому, что было священным для друзей в принимающей нас стране. То, как знакомые нам семьи с тихим благоговением относились к своим религиозным обрядам и практикам, стало для меня прекрасным примером. Их святые места имели для них священный статус, и это передалось мне через их пример преданности. Для меня стало большой честью посещать их святые места.

Я пришел к пониманию, что священное место не обязательно должно быть «моим священным пространством», чтобы пробудить во мне чувство священного.

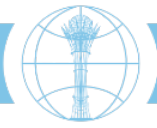
Наш общий опыт общения со священными местами

Я приветствую решение Секретариата провести вчера специальную сессию, посвященную охране религиозных объектов, и с нетерпением жду официального открытия Парка Мира и Согласия завтра утром. Этот парк станет прекрасным местом, которое мы все сможем разделить, достойным символом этой встречи и маяком для всех, кто придет следом.

Во всех религиозных традициях святые места, будь то величественные соборы, тихие храмы, величественные мечети, безмятежные синагоги или скромные места для собраний – имеют глубокий смысл. Эти культовые сооружения стоят практически в каждой стране, предоставляя верующим убежище и вдохновение.

Эти святые места возвышаются подобно прочным маякам веры и надежды. Они предлагают святилища, где мы молимся, поем, медитируем и черпаем силы в присутствии Бога и друг друга.

Для меня храмы – это самое священное место на земле, называемое «домом Господним». В храме мы стремимся узнать больше о Боге и приблизиться к Нему. Наш самый узнаваемый храм в Солт-Лейк-Сити, построенный в середине XIX века, сейчас проходит масштабную реконструкцию. Эта сложная работа включает в себя укрепление фундамента храма для обеспечения его сейсмостойкости. Это одновременно и сохранение прошлого, и преданность будущему. Наблюдая за ходом работ, я вдохновляюсь мастерством и самоотверженностью сотен людей, участвующих в них. Каждый из них вносит свой уникальный вклад в нечто большее, чем просто их собственные способности.

После завершения строительства мы будем рады видеть наших друзей, которые вместе с нами отпразднуют это восстановление и обновление. Я приглашаю каждого из вас стать моим личным гостем и посетить этот памятник нашей любви к Богу с апреля по октябрь 2027 года. Для нас будет честью, если вы присоединитесь к нам в этот особый период празднования нашей веры.

Создание священного пространства между нами

Мы знаем, как важно относиться к нашему личному взаимодействию с такой же заботой, как к нашему историческому храму.

Я благодарен за наше общее стремление – в стенах храмов, церквей, синагог и мечетей мы относимся к пространству, прихожанам с благоговением и осмысленностью. Мы можем уделять друг другу столько же священного внимания, сколько и красоте наших святилищ. Поступая так, мы создаем священные пространства в наших отношениях – места взаимного уважения, сострадания и доверия. Пространство между нами становится священным, когда мы находим время, чтобы выслушать друг друга, когда мы заменяем осуждение состраданием и когда мы помним, что то, что нас объединяет, гораздо больше того, что может нас разъединить. Подобно тому, как святые здания возводятся камень за камнем, так и мир и взаимопонимание строятся мгновение за мгновением, встреча за встречей.

Как лидеры религиозных конфессий, мы стремимся работать, невзирая на границы. Я глубоко благодарен за дух целеустремленного труда, который объединяет нас в непреходящем уважении, откуда бы мы ни были. Это позволяет нам выстраивать глубокие и крепкие связи, основанные на искреннем понимании и искреннем понимании происхождения, опыта и потребностей друг друга. В этой работе мы чтим божественный призыв к укреплению мира, взаимного уважения и прочного братства для всего человечества.

Строим наше общее мирное будущее!

Совместное создание священных связей открывает колоссальный потенциал. Более того, это кажется важным для темы Съезда этого года: «Диалог религий: синергия во имя будущего». Мы все были свидетелями совместной работы по созданию безопасных убежищ для женщин и детей и мест, где

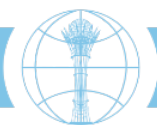

можно укрыться от войны. Мы видели, как бывшие противники откладывали свои разногласия, чтобы доставить продовольствие, лекарства и кров в пострадавшие от стихийных бедствий регионы. Часто эти усилия возглавляют религиозные группы – надежные союзники, имеющие глубокие корни в сообществах, которым они служат, помогая доставлять помощь тем, кто больше всего в ней нуждается.

Именно это происходит, когда мы переходим от разговора к действию и строим доверительные отношения, служа вместе. Наша общая возможность – превратить незнакомцев в соседей, а соседей – в друзей.

Как однажды заметил Уинстон Черчилль: «Мы формируем наши здания, а затем наши здания формируют нас». Хотя он говорил о физических сооружениях, то же самое верно и в отношении построения мира и человеческих связей. Мир, в котором мы надеемся жить, зависит от того, какой мир мы готовы построить вместе. Дорогие друзья, спасибо вам за ваши усилия. Продолжая строить и защищать не только храмы, синагоги, мечети и церкви, мы можем строить и защищать человеческое доверие и дружбу. Мы заложим фундамент сострадательного диалога, слушания и понимания. Мы можем починить то, что сломано, укрепить то, что хрупко и построить будущее, в котором мир заменит страх. Мы можем сближаться и укреплять связи так же вдумчиво и с надеждой, как мы строим и сохраняем свои святилища. Поступая так, мы лучше всего поймем, какой мир представляет это здание – рай на земле.

Спасибо вам за ваше участие в общем строительстве.

**«ДІНДЕР БЕЙБІТШІЛІК ҮШІН» ҰЙЫМЫНЫҢ
БАС ХАТШЫСЫ, АФРИКА ДІН ЛИДЕРЛЕРІ
КЕҢЕСІНІҢ БАС ХАТШЫСЫ
ФРЭНСИС КУРИА КАГЕМАНҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ**

Қазақстан Республикасының Президенті Жоғары Мәртебелі Қасым-Жомарт Тоқаев! Құрметті діни және конфессиялық қауымдастықтардың жетекшілері, сондай-ақ Съезге қатысушылар!

Бүгін сіздермен бірге болу мен үшін үлкен құрмет.

«Діндер бейбітшілік үшін» жаһандық қозғалысы атынан сіздерге ыстық сәлемімді және бейбіт тілектерімді жолдаймын.

Мен үшін осы Съезде сөз сөйлеу үлкен мәртебе. Осы орайда мен Қазақстан Үкіметіне, Халықаралық дінаралық және өркениетаралық диалог орталығына қонақжайлылық көрсетіп, біздің кездесуімізді әсем Астана қаласында ұйымдастырғандары үшін шексіз алғысымды білдіруден бастаймын.

Екі онжылдықтан астам уақыт бойы бұл әлемдік Съезд диалог пен ынтымақтастықтың шамшырағы болып қызмет етіп келеді, әлемде бейбітшілік тек бірге бейбіт өмір сүргенде ғана мүмкін екенін еске салады.

2003 жылғы алғашқы жиыннан бастап, Съезд шынайы жаһандық платформаға айналды, әртүрлі дәстүрлердің жетекшілерін біріктіріп, қазіргі заманымыздың өзекті мәселелерін бірге ой елегінен өткізеді.

«Діндер бейбітшілік үшін» қозғалысы осы жолда сіздермен бірге адал қызмет етіп келеді. Менің ізбасарларым, доктор Уильям Вендли мен доктор Азза Карам, әрқайсысы осы Съезге қатысып, оның жаһандық бейбітшіліктің құрылымындағы бірегей үлесін растап өтті.

Бүгін мен олардың еңбегіне сүйене отырып, біздің қозғалыстың адамзат пен жердің игілігі үшін діндер арасындағы ынтымақтастыққа деген тұрақты адалдығын жалғастырып тұрмын.

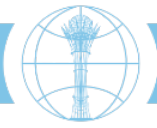
Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезінің тақырыбы – «Діндер диалогы: болашақ жолындағы синергия» – бір мезгілде өзекті және перспективалы болып табылады. «Синергия» сөзі грек тіліндегі *sunergos* сөзінен шыққан, ол «бірге жұмыс істеу» дегенді білдіреді.

Мәні бойынша бұл бізге ешкімнің – бірде-бір діннің, бірде-бір ұлттың, бірде-бір қауымдастықтың – біздің заманымыздың үлкен сын-қатерлерін жеке жеңе алмайтынын еске салады.

Соғыстар мен көші-қон дағдарыстары, экологиялық бұзылулар, теңсіздік пен поляризация дағдарыстары тек диалогты ғана емес, рухани синергия деп атай алатын жаңа терең ынтымақтастықты қажет етеді.

Тарих бізге мұндай синергияның мүмкін екенін үйретеді. Біз қасиетті Франциск Ассизскийдің 1219 жылы дұшпан қамалдарын кесіп өтіп, Сұлтан әл-Малик әл-Камилмен құрметпен және бауырластықпен кездескен ерлігін еске аламыз.

Біз 1970 жылы «Діндер бейбітшілік үшін» қозғалысының алғашқы Әлемдік Ассамблеясын еске аламыз, онда барлық ірі конфессиялардың жетекшілері Киото қаласында жиналып, әртүрлі діни ынтымақтастықтың негізін қалаған еді. Сондай-ақ біз осы Съезге жүгінеміз, онда екі онжылдық бойы көшбасшылар айырмашылықтарды жеңіп, бейбітшілікке үлес қосатын диалогтың терең мүмкіндігін көрсетті. Бұл мысалдар діни көшбасшылардың бірігіп, тарихтың бағытын келісім мен үмітке бағыттай алатынын біздің есімізге салады.

Бүгін бізге осы мұраны жаңа парадигма арқылы тереңдету ұсынылады: Ортақ Қасиетті Қайырымдылық. Бұл бастама «Діндер бейбітшілік үшін» қозғалысы арқылы биыл Ыстамбұлда іске қосылып, Африка мен Латын Америкасында қабылданған. Ол жалпы қасиетті дүниетанымды қалпына келтіруге және жаңартуға бағытталған – өмірдің барлық байланыстарын мойындайтын дүниетаным.

Бұл бізге жеке тұлғалар ретінде біздің өркендеуіміз көршілеріміздің, қауымдастықтарымыздың және жердің өркендеуімен тығыз байланысты екенін үйретеді.

Бұл абстрактілі идея емес. Ол біздің діни дәстүрлеріміздің өмірлік тәжірибесінде тамырланған, олар әрқайсысы өзінше бізге қасиетті сүю – өмірді қолдайтын қауымдастықты сүю дегенді үйретеді.

Ортақ Қасиетті Қайырымдылық көбінесе синергияның ішкі өлшемін білдіреді. Ол біздің диалогымызды жеке пайдаға ұмтылатын оқшауланған тіршілік иелері емес, бір-бірімен байланысты, қадір-қасиеті мен әл-ауқаты бір-бірімен байланысқан тіршілік иелері екенімізді мойындауға негіздейді.

Бұл дүниені мәнсіз деп, өмірді тек сарқылатын ресурс ретінде қарайтын редукционистік дүниетанымға қарсы шақырады, орнына адам мен экологияның тіршілігінің негізі ретінде сүйіспеншілік, мейірімділік және бірлікке бойлауымызды талап етеді.

Мәдениеттер мен діндердің тоғысында бай тарихы бар Қазақстан бізге осындай синергияның күшті үлгісін көрсетеді. Бір кездері Ұлы Жібек жолы Шығыс пен Батысты байланыстырып тұрғандай, бұл жер әлемнің рухани дәстүрлерін біріктіре береді.

Мұнда бірдей құрметпен атап өтілетін Ораза Айты мен Православиялық Пасха мерекелерінің тойлануы – әртүрлі қауымдастықтар арасындағы үйлесімділіктің тірі куәсі.

«Діндер бейбітшілік үшін» қозғалысы ретінде біз жақында Конфессияаралық және дінаралық диалогтың халықаралық орталығымен серіктестігімізді тереңдеткенімізге мақтанамыз – бұл серіктестік бізді осы маңызды аймақтағы диалогты, білім беруді және ынтымақтастықты дамытуға деген ортақ міндетімізді айқындайды.

Құрметті Жоғары мәртебелілер, достар диалог өзіндік мақсат ғана емес. Диалог әрекетке ұласуы керек. Синергия біздің сөздеріміз іс-әрекетке айналғанда, бейбітшілік үшін тілектеріміз әділет жолындағы қозғалыстарға

айналғанда, Жерге деген құрметіміз экологиялық жауапкершілікке айналғанда жүзеге асады.

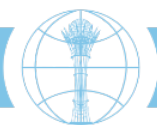
Сондықтан біз дәстүрлер, салалар және ұрпақтар арасындағы серіктестіктерді дамытуды жалғастыруымыз қажет. Осы Съезбен қатар ұйымдастырылған Жастар форумы – үміт беретін белгі, жастар тек болашақ қана емес, сонымен бірге бейбітшілік пен бірліктің тірі елшілері екенін еске салады.

Мен сөзімді өз әріптесім, «Діндер бейбітшілік үшін» қозғалысының бірлескен төрағасы, Кардинал Чарльз Бо айтқан сөзбен аяқтағым келеді: «Біз жаратылыстың мәңгі симфониясынан үйренейік: үйлесімділік біртектікте емес, бірлікте пайда болады».

Съезіміз осындай симфонияға айналсын – дәстүрлеріміздің әртүрлі ноталары адам қадір-қасиетін нығайтатын, жараланған Жерімізді емдейтін және болашақ ұрпақ үшін өркендеуге жол ашатын үйлесімділікке ұлассын.

«Діндер бейбітшілік үшін» қозғалысы атынан сіздерге көшбасшылықтарыңыз, батылдықтарыңыз және диалогқа деген тұрақты адалдықтарыңыз үшін алғысымды білдіремін. Осы Съездегі біздің бірлескен жұмысымыз әлемге соншалықты қажет синергияны тұтатсын.

Сіздерге амандық пен бейбітшілік тілеймін.

**ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ
«РЕЛИГИИ ЗА МИР», ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ
АФРИКАНСКОГО СОВЕТА РЕЛИГИОЗНЫХ ЛИДЕРОВ
ФРЭНСИСА КУРИА КАГЕМА**

Ваше Превосходительство, Касым-Жомарт Токаев, Президент Республики Казахстан, уважаемые лидеры религиозных и вероисповедных общин, а также участники Съезда!

Для меня огромная честь присоединиться к вам сегодня.

От имени глобального движения «Религии за мир» я передаю вам теплые приветствия и пожелания мира.

Для меня огромная честь выступить на этом Съезде и я хотел бы начать с выражения глубокой благодарности Правительству Казахстана и Международному центру межрелигиозного и межцивилизационного диалога за их гостеприимство и за организацию нашей встречи вновь в прекрасном городе Астане.

На протяжении более двух десятилетий этот Всемирный Съезд служит маяком диалога и сотрудничества, напоминая миру, что мир возможен, когда мы выбираем работать вместе.

С момента своего первого собрания в 2003 году Съезд вырос в по-настоящему глобальную платформу для межрелигиозного диалога, объединяя лидеров различных традиций для совместного осмысления актуальных вызовов нашего времени.

Движение «Религии за мир» давно с честью идет вместе с вами по этому пути. Мои предшественники, доктор Уильям Вендли и доктор Азза Карам, каждый принимал участие в этом Съезде, свидетельствуя о его уникальном вкладе в архитектуру глобального мира.

Сегодня я смиренно стою перед вами, продолжая неизменную приверженность нашего движения сотрудничеству между религиями во благо человечества и Земли.

Тема этого VIII Всемирного Съезда «Диалог религий: синергия во имя будущего» является одновременно актуальной и дальновидной. Слово «синергия» происходит от греческого *synergos*, что означает «работать вместе».

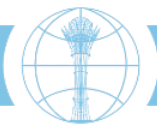
В своей сути оно напоминает нам, что никто из нас – ни одна религия, ни одна нация, ни одно сообщество не может справиться с огромными вызовами нашего времени в одиночку.

Кризисы войны и перемещений, экологического разрушения, неравенства и поляризации требуют не только диалога, но и новой глубины сотрудничества, которое можно назвать духовной синергией.

История учит нас, что такая синергия возможна. Мы вспоминаем мужество святого Франциска Ассизского, который в 1219 году пересек вражеские линии, чтобы встретиться с султаном аль-Маликом аль-Камилем с уважением и братством.

Мы помним первую Всемирную Ассамблею движения «Религии за мир» в 1970 году, когда лидеры всех крупных вероисповеданий собрались в Киото, чтобы заложить основу для многообразного религиозного сотрудничества. И мы обращаемся к этому Съезду, где на протяжении двух десятилетий лидеры показывали пример возможности диалога, который преодолевает различия и способствует миру.

Эти примеры напоминают нам о том, когда религиозные лидеры объединяются, они могут направлять ход истории к примирению и надежде.

Сегодня нам предлагается углубить это наследие с помощью новой парадигмы: Совместное Священное Процветание. Эта инициатива, запущенная движением «Религии за мир» в Стамбуле ранее в этом году и уже принятая в Африке и Латинской Америке, стремится восстановить и обновить общее священное мировоззрение – такое, которое утверждает внутреннюю взаимосвязанность всей жизни.

Она учит нас тому, что наше процветание как отдельных личностей неразрывно связано с процветанием наших соседей, наших сообществ и самой Земли. Это не абстрактная идея. Она укоренена в жизненном опыте наших религиозных традиций, которые учат нас, каждая по-своему, что любить Священное – значит любить сообщество бытия, которое Священное поддерживает.

Совместное Священное Процветание во многом является внутренним измерением синергии. Оно основывает наш диалог на признании того, что мы не изолированные существа, стремящиеся к личной выгоде, а взаимосвязанные существа, чье достоинство и благополучие связаны друг с другом.

Это бросает вызов редукционистскому мировоззрению, которое рассматривает вселенную не как бессмысленную жизнь, как расходный ресурс, а вместо этого призывает нас принять любовь, сострадание и солидарность в качестве самой основы выживания человека и экологии.

Казахстан, с его богатой историей как перекрестка культур и вероисповеданий, предлагает нам мощный пример такой синергии. Так же, как Шелковый путь, когда-то соединял Восток и Запад, эта земля продолжает соединять духовные традиции мира.

Празднование как Ораза Айта, так и Православной Пасхи, отмечаемых здесь с равным почтением, является живым свидетельством гармонии, возможной среди разнообразных сообществ.

Мы в движении «Религии за мир» гордимся тем, что недавно углубили наше партнерство с Международным центром межконфессионального и межрелигиозного диалога – сотрудничество, которое подчеркивает нашу общую приверженность развитию диалога, образования и сотрудничества в этом ключевом регионе.

Ваши Превосходительства, друзья, диалог не является самоцелью. Диалог должен порождать действия. Синергия реализуется, когда наши слова становятся делами, когда наши молитвы о мире превращаются в движение

за справедливость, когда наше почтение к Земле превращается в экологическую ответственность.

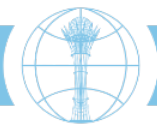
Именно поэтому мы должны продолжать строить партнерства между традициями, между секторами и между поколениями. Присутствие Молодежного форума наряду с этим Съездом является обнадеживающим знаком, напоминая нам, что молодежь – это не только будущее, но уже живые посланники мира и единства.

Позвольте завершить словами одного из моих коллег, Его Святейшества кардинала Чарльза Бо, сопредседателя движения «Религии за мир»: «Давайте учиться у вечной симфонии творения: гармония достигается не в однообразии, а в единстве».

Пусть этот Съезд станет такой симфонией – местом, где разнообразные ноты наших традиций сливаются в гармонию, укрепляющую человеческое достоинство, исцеляющую нашу раненную Землю и прокладывающую путь процветания для будущих поколений.

От имени движения «Религии за мир» благодарю вас за ваше лидерство, мужество и неизменную приверженность диалогу. Пусть наша совместная работа на этом Съезде разожжет ту синергию, в которой наш мир так остро нуждается.

Мир вам.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БАХАИ ҚАУЫМДАСТЫҒЫНЫҢ БАС ХАТШЫСЫ ДЭВИД РУТШТЕЙННИҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Құрметті және ардақты діни көшбасшылар, Қазақстан Үкіметінің барлық өкілдері, құрметті баяндамашылар, қонақтар, бауырлар! Мен бүгін осындай бірегей форумда сіздердің алдарыңызда сөз сөйлеу мүмкіндігіне ие болғаным ерекше қуаныштымын.

Сөзімді бастамас бұрын, Қазақстан Үкіметіне діни лидерлер арасындағы диалогқа тұрақты бейілділігі және діннің нағыз біртұтас әлемді құрудағы рөлін кеңінен көре білгені үшін ресми түрде алғыс айтқым келеді. Бұл Съезд – Қазақстанның адалдығы мен көрегенділігінің нақты көрінісі. Мен басқа елдердің де осы бағытта әрекет етуге шабыт алатынына үміттенемін.

Бүгін мен Халықаралық Бахаи қауымдастығы атынан «Діндер диалогы: болашақ жолындағы синергия» тақырыбына қатысты сұрақтарым мен ойымды бөліскім келеді – бұл тақырып Бахаи Сенімінің ілімімен терең үндеседі.

Бірақ «Діндер диалогы» дегеніміз не? Және өзара байланысымыз артқанымен, жиі түсініспеушілікке ұшырайтын әлемде оны практикада қалай тиімді түрде жүзеге асыруға болады? Бахаи көзқарасы діни диалогқа

үмітті әрі практикалық тәсіл ұсынады – бұл тәсіл кеңесу принципіне негізделген.

Бахауалла, Бахаи Сенімінің негізін қалаушы, былай деп пайымдады: «Адамзаттың өркендеуі, оның бейбітшілігі мен қауіпсіздігі оның бірлігі берік орнатылғанға дейін мүмкін емес». Бұл бірлік біртекті болуды білдірмейді – ол сенімдердің, мәдениеттердің және көзқарастардың әртүрлілігінен тігілген бай мата іспеттес. Кеңесу жолымен қасиетті және құрылымдалған диалог формасы арқылы бұл бірлікке қол жеткізуге болады. Сондай-ақ ол былай деді: «Барлық нәрсе өз кемелділігі мен жетілу дәрежесіне ие. Ұғыну сыйының жетілуі кеңесу арқылы көрінеді».

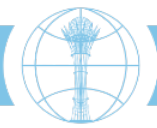
Бахаи кеңесінің бес ерекшелігін қарастырайық, олар дінаралық диалогқа үлгі бола алады:

Біріншіден, шынайы фактілерді анықтау. Кеңесу шындықты адал іздеуден басталады. Бұл пікірталас немесе идеялар жарысы емес, бұл бірлескен зерттеу. Қатысушылар жеке алғышарттар мен болжамдарды бір жаққа қойып, жағдайдың шындығын түсінуге тырысады. Дінаралық диалогта бұл сендіру емес, түсіну әр дәстүрге бойсұну және шынайы үйрену ниетімен қарау дегенді білдіреді.

Екіншіден, барлық қатысушылар мен олардың көзқарастарына құрмет көрсету. Әрбір жан өзінің тәжірибесі мен тәжірибесімен қалыптасқан бірегей перспективаға ие. Кеңесу әр дауысқа құрметпен қарауды талап етеді, ақиқат көбіне әртүрлі идеялар өзара әрекеттескенде пайда болатынын мойындайды. Бірақ құрмет пассивтілік емес, бұл белсенді тыңдау, ойланып қатысу және әр адамның қадір-қасиетін мойындау. Бахаи Киелі жазбаларында былай делінген: «Ақиқат ұшқыны тек қарама-қарсы пікірлер кездескеннен кейін ғана жанып шығады».

Үшіншіден, барлық идеяларды мұқият тыңдау. Тыңдау – рухани іс-әрекет. Ол шыдамдылықты, ашықтықты және эмпатияны қажет етеді. Діндер арасындағы диалогта мұқият тыңдау бізге сөздерді ғана емес, олардың артындағы рухты да естуге мүмкіндік береді. Ол түсіністік көпірлерін құрады және барлық діндерді біріктіретін жалпы құндылықтарды – әділдік, мейірімділік және сүйіспеншілікті анықтайды.

Төртіншіден, өз идеяларынан алшақтау. Кеңес көрсеткендей, идея айтылғаннан кейін ол жеке тұлғаға емес, топқа тиесілі болады. Бұл адамнан өз үлесінен алыстауды талап етеді. Мұндай алыстау бәсекелестік емес, ынтымақтастыққа жол ашады. Дінаралық диалогта бұл алдын ала

қабылданған түсініктерден бас тартуға және ұжымдық даналыққа пікірталасты жүргізуге мүмкіндік беруге дайын болу дегенді білдіреді.

Бесіншіден, ренжітпей сөйлеу және ренжімей тыңдау. Бұл қағида өте маңызды. Кеңес махаббат пен әдептілік рухында өтуі керек. Сөздерді мұқият таңдау қажет, дөрекілік пен тәкаппарлықтан аулақ болу керек. Сол сияқты тыңдаушылар шыдамдылық пен даналықты дамытып, келіспеушілікті сыйластыққа кедергі емес екенін түсінуі керек. Бұл ақиқат гүлдене алатын қауіпсіз кеңістігін қалыптастырады.

Біздің қордалап жатқан тақырыбымызға оралайық: осы Съездтің бірегейлігі мен маңыздылығына қарамастан, әр үш жыл сайын екі күнге жиналып, бірлігімізді нығайтуға нақты ілгерілеу жасап, өнімді болашақты қамтамасыз ету мүмкін бе? Егер біз кеңесу принципіне негізделген үміт ұялататын және практикалық діни диалог тәсілін қабылдасақ жауабымыз «иә» болады.

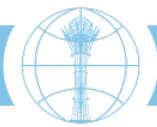
Жергілікті, ұлттық, өңірлік және халықаралық деңгейлерде діни қауымдар тұрақты әрі құрметті диалогқа тартылған әлемді көз алдымызға елестетейік: мұнда фактілер объективті түрде айқындалып, айырмашылықтардан қорықпай, қайта оларды қызығушылықпен және құрметпен зерттейді. Осындай болашақта діни синергия жай идеал болып қалмай, шынайы өмірдің бір бөлігіне айналады. Діндер адамзатты рухани тұрғыдан көтеру үшін ортақ қағидалар мен бір мақсатқа сүйене отырып, бірге қызмет етеді. Діни, этникалық және нәсілдік кемсітушіліктің қабырғалары құлап, олардың орнына ынтымақтастық пен өзара қолдаудың берік желілері қалыптасады.

Осындай өзара әрекеттесу тудыратын бірлік арқасында бұл қауымдар адамзат үшін аса маңызды жаһандық мәселелер – кедейлік, климаттың өзгеруі, білім беру және бейбітшілік орнату сияқты салаларда айтарлықтай ілгерілеуге бірге қол жеткізе алады.

Бұл утопиялық арман емес. Егер өзара қарым-қатынасымыз дүниежүзілік діндердің негізінде жатқан қағидаларға – құрметке, үйлесімге және сүйіспеншілікке сай келсе, бұл қол жеткізуге болатын болашақ. Өткеннің ескірген тәжірибелері мен қазіргі саяси айлалар біздің назарымызды бұрмауы тиіс. Бахаулланың ұлы және діндер арасындағы келісімнің жаршысы Абдул-Баха айтқандай: «Егер дін жанжал туғызатын болса, ондай діннің болғанынан болмағаны жақсы». Біз, діни көшбасшылар, бұдан да биік өлшем қалыптастырайық.

Жер шарына тараған жанжал мен хаосқа, қоғамдарды жаулап баратқан материалдық құмарлықтарға бой алдырмайық. Діннің кеңесу, құрмет және шынайы сүйіспеншілігі арқылы бірліктің мызғымас қайнарына айналуын қамтамасыз етейік. Егер біз осылай әрекет етсек, дін әлемді өзгерте алады және сөзсіз өзгертеді.

ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ МЕЖДУНАРОДНОГО СООБЩЕСТВА БАХАИ ДЭВИДА РУТШТЕЙНА

Уважаемые и любимые религиозные лидеры, все представители правительства Казахстана, все почетные докладчики, гости, братья и сестры!

Я рад иметь возможность выступить сегодня перед вами на этом поистине уникальном форуме.

Прежде чем начать, я хотел бы официально поблагодарить правительство Казахстана за его неизменную приверженность межрелигиозному диалогу и за его широкое видение роли, которую религия может сыграть в создании по-настоящему единого мира. Этот Съезд является осязаемым проявлением приверженности и видения Казахстана. Я надеюсь, что и другие страны будут вдохновенно действовать в этом направлении.

Сегодня я хочу предложить несколько вопросов и мыслей от Международного Бахаи сообщества по теме, которая глубоко созвучна учению Веры Бахаи: «Диалог религий: синергия во имя будущего».

Но что означает «диалог религий»? И в мире, все более взаимосвязанном, но часто разделенном недопониманием, как это можно воплотить на практике с наибольшим эффектом? Взгляд Бахаи предлагает обнадеживающий и практичный подход к религиозному диалогу – подход, основанный на принципе консультации.

Бахаулла, Основатель Веры Бахаи, провозгласил: «Благополучие человечества, его мир и безопасность недостижимы до тех пор, пока его единство не будет прочно установлено». Это единство не означает единообразия – это богатое полотно, сотканное из разнообразия верований, культур и взглядов. И именно через консультацию – священную и структурированную форму диалога это единство может быть достигнуто. Он также сказал: «Все имеет и будет иметь свою степень совершенства и зрелости. Зрелость дара понимания проявляется через консультацию».

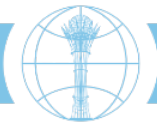
Давайте рассмотрим пять характеристик Бахаи консультации, которые могут служить моделью для межрелигиозного диалога:

Во-первых, искреннее выяснение фактов. Консультация начинается с честного поиска истины. Это не спор и не состязание идей, а коллективное исследование. Участники стремятся понять реальность ситуации, откладывая в сторону личные предубеждения и предположения. В религиозном диалоге это означает подходить к каждой традиции со смирением и искренним желанием узнать – не убеждать, а понимать.

Во-вторых, уважение ко всем участникам и их взглядам. Каждая душа имеет уникальную перспективу, сформированную ее опытом и прозрением. Консультация требует уважения к каждому голосу, признавая, что истина часто рождается во взаимодействии различных идей. Но уважение – это не пассивность, это активное слушание, вдумчивое участие и признание достоинства каждого. В Писаниях Бахаи сказано: «Искра истины вспыхивает лишь после столкновения противоположных мнений».

В-третьих, внимательное слушание всех идей. Слушание – это духовный акт. Оно требует терпения, открытости и эмпатии. В религиозном диалоге внимательное слушание позволяет нам услышать не только слова, но и дух за ними. Оно строит мосты понимания и выявляет общие ценности – справедливость, сострадание и любовь – ценности, объединяющие все веры.

В-четвертых, отстраненность от собственных идей. Консультация учит, что как только идея высказана, она больше не принадлежит индивиду, она принадлежит группе. Это требует от человека отрешенности от своего

вклада. Такая отрешенность способствует сотрудничеству, а не соперничеству. В межрелигиозном диалоге это означает готовность отказаться от предвзятых представлений и позволит коллективной мудрости вести беседу.

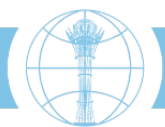
И в-пятых, говорить без обиды и слушать, не обижаясь. Этот принцип крайне важен. Консультация должна проходить в духе любви и вежливости. Слова следует подбирать тщательно, избегая грубости или высокомерия. Точно так же слушатели должны развивать стойкость и благородство, понимая, что разногласие – это не неуважение. Это создает безопасное пространство, где истина может расцвести.

Размышляя о предмете нашего обсуждения, я спросил себя: возможно ли, несмотря на уникальность и важность этого Съезда, достичь реального прогресса в направлении единства и обеспечить продуктивное будущее, собираясь здесь только на два дня раз в три года? Я считаю, что ответ – да, если мы примем обнадеживающий и практичный подход к религиозному диалогу, основанный на принципе консультации.

Представьте себе мир, где религиозные общины на местном, национальном, региональном и международном уровнях вовлечены в постоянный, уважительный диалог, где факты объективно определяются, а различий не боятся, но исследуют их с любопытством и почтением. В таком будущем религиозная синергия не будет лишь идеалом, она станет живой реальностью. Веры будут работать вместе ради возвышения человечества, руководствуясь общими духовными принципами и единой целью. Стены религиозных, этнических и расовых предрассудков рухнут, уступив место сетям сотрудничества и взаимной поддержки.

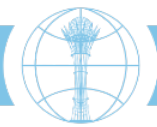
Благодаря единству, которое такое взаимодействие породит, эти общины смогут совместно добиться значимого прогресса в решении глобальных вызовов огромной важности: бедности, изменения климата, образования и построения мира.

Это не утопическая мечта. Это будущее, которое реально достижимо, если манера нашего взаимодействия будет отражать принципы, лежащие в основе всех религий мира – принципы уважения, гармонии и любви. Не позволим устаревшим практикам прошлого или политическим интригам настоящего отвлекать нас. Как сказал Абдул-Баха, сын Бахауллы и сторонник межрелигиозной гармонии: «Если религия становится причиной раздора,

то лучше обойтись без нее». Давайте, как религиозные лидеры, установим более высокий стандарт.

Не будем поддаваться на шум и хаос, охватывающий планету, и на все возрастающие материальные соблазны, поглощающие общества. Обеспечим, чтобы религия стала прочным источником единства через консультацию, уважение и искреннюю любовь. Если так, то она сможет и непременно преобразит мир.

ТҮРКИЯ ДІН ІСТЕРІ БАСҚАРМАСЫ ТӨРАҒАСЫНЫҢ ОРЫНБАСАРЫ КАДИР ДИНЧТИҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Құрметті Төраға, министрлер, діни көшбасшылар, ханымдар мен мырзалар, бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдері!

Астана қаласында өтіп жатқан Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезіне қуана қатысып отырмын. Баршаңызға шын жүректен және ең ізгі сезімдермен сәлем жолдаймын және құрметімді білдіремін.

Сөзіме кіріспес бұрын, бүкіл адамзатқа қатысты осындай маңызды іс-шараның барынша сәтті өтуіне тілектестік білдірген Дін істері басқармасының төрағасы доктор Али Эрбаштың сәлемін және ізгі тілектерін сіздерге жеткізгім келеді.

Өз көзқарасымды да бөліскім келеді. Діни орындар тек қана тастан, топырақтан және бетоннан құралмайды, олар – жан рухани сенім табатын, дұғалар көкке көтерілетін және адамдардың руханиятпен жүздесетін қасиетті мекені. Мешіттер, шіркеулер, синагогалар және басқа да ғибадатханалар орналасқан жерлер – бұл жай ғана сенім емес, бұл сондай-

ақ адами қадір-қасиет, тарих, мәдениет және өркениеттің көрінісі. Осы тұрғыдан барлық діни орындар киелі әрі құрметті.

Қай дінге тиесілі екеніне қарамастан, киелі жерлерге жасалған кез келген зорлық-зомбылық пен шабуыл үлкен халықтық толқулар тудыруы мүмкін және салдары бойынша түрлі дінге сенетін адамдардың сезімдеріне нұқсан келтіреді. Мұндай алапат оқиғалар адамдардың өткенмен байланысын үзеді, қасиетті мекендерге деген құрметке зиян келтіреді, ортақ жадының өшуіне, мәдени-тарихи мұраның жойылуына әкеледі.

Бүгінде әлемнің көптеген аймақтарында қасиетті орындарға шабуыл жасалып, олар қиратылып, тіпті саяси және идеологиялық мақсаттарда еленбей қалып жатыр. Өкінішке қарай, бұл шабуылдар тек ғимараттарға ғана емес, сонымен бірге ондағы сенімге, болмысқа және сол жерде өмір сүретін қауымға қарсы бағытталған.

Сонымен қатар мұндай шабуылдар тек қасиетті жерлерге ғана емес, қасиетті рәміздерге, кітаптарға және қасиетті адамдарға да жасалып отырғанын өкінішпен атап өтеміз.

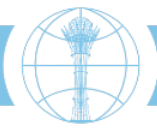
Құрметті қатысушылар, осы тұрғыда діни нысандарды қорғау – бұл тек қана қоғам қауіпсіздігінің мәселесі емес, бұл – ар-ұждан, әділет және өркениеттіліктің мәселесі. Біз барлығымыз күш біріктіріп, барлық түрдегі зорлық-зомбылықтан, өшпенділіктен және саясиланудан аулақ болып, көзқарастарды, сенімдерді және діни орталықтарды қорғауымыз керек.

Жоғарыда келтірілген көзқарастарды сараптау халықаралық және ұлттық құқық аясында ғибадат орындарының қол сұғылмаушылығын нақты қамтамасыз ету қажеттігін көрсетеді.

Құрметті қатысушылар, ерекше атап өткім келетін тағы бір маңызды мәселе бар. Шабуыл жасаған адамның діни тиесілігіне қарап, сол дінге жататын барлық адамдарды жауапкер деп тану немесе өзге дін өкілдерін кінәлі деп жариялауды да мүлдем қабылдауға болмайды.

Діни төзімділік мәдениеті білім беру жүйесі арқылы бүкіл қоғамға сіңірілуге тиіс, ал діни негіздегі өшпенділікке шақыратын сөздер мен әрекеттерге нөлдік төзімділік қағидатын қабылдау барлығымыздың ортақ мақсатымыз болуы керек.

Бұл мәселеге ислам дінінің көзқарасынан қарағанда, мұсылмандыққа жатпайтын өзге конфессиялардың ғибадатханалары да қол сұғылмайтын болып саналады. Ислам адамның дінін, өмірін, ақыл-есін, мүлкін және

ұрпағын қорғайды. Қандай сенім немесе нәсіл болмасын, осы бес принципке зиян келтіру ислам бойынша күнә (харам) болып табылады.

Түркия Республикасы Дін істері басқармасы сенім бостандығын және жер бетіндегі діни орындардың қол сұғылмаушылығын негізгі адам құқықтарының бірі деп санайды. Біз Әл-Ақса мешітіне жасалған шабуылға қалай қарсы болсақ, Шри-Ланкадағы шіркеуге жасалған шабуылды және Франциядағы синагогаға бағытталған өшпенділікті де дәл солай айыптаймыз.

Түркия ғасырлар бойы түрлі діндер мен мәдениеттердің өзара тату-тәтті өмір сүрген географиялық орны болды. Бүгінде біздің мемлекет азшылық қауымдарының ғибадат орындарына қолдау көрсетеді және ескерткіштерді қалпына келтіру, реставрациялау және сақтау жобаларын жүзеге асыруды жалғастыруда. Ыстамбұлда мешіттің, шіркеудің немесе синагоганың қапталдаса орналасуы – еліміздегі терең тамырланған төзімділік дәстүрінің көрінісі. Біз бұл мұраны қорғауға және қолдауға бел буып отырмыз.

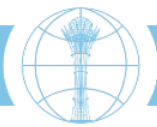
Сөзімді аяқтай отырып, Газа аймағында болып жатқан оқиғаларға назарларыңызды аударғым келеді. Мындаған жазықсыз адам, әйелдер мен балалар және қариялар, 60 мыңнан астам жапа шеккендер қырғынға ұшырап, әлемде бейбітшілікке нұқсан келіп, адамзат ауыр сынақтан өтіп жатыр. Бір кездері бір-бірімен тату өмір сүрген халықтардың ғибадатханаларын және өзін қорғай алмайтын бейбіт тұрғындарды жоюға бағытталған мұндай агрессиялық әрекеттер наным-сенім бостандығына және сенушілердің тыныштығына үлкен зиян келтіреді. Бұл – қарым-қатынастарды күйрететін және сионистік режимнің геноциді болып табылатын әрекет. Жүздеген мешіттермен бірге бұл жойқын көзқарастан мұсылмандарға ғана емес, христиан қауымына тиесілі басқа да тарихи жәдігерлер зардап шекті.

Осыған байланысты, өз атымнан және мекемемнің атынан Газада болып жатқан шабуылды ең қатаң түрде айыптаймын, сол сияқты адамзаттың ар-ұжданы бұл сұмдыққа мүмкіндігінше тез арада шара қолданып, осы қасіретті қылмысқа нүкте қоюын тілеймін.

Ғибадат орындарының жойылуы – сол қауымдастықтың жүрегінің және өміршең күшінің жойылуы екенін ұмытпайық. Ал сол жүрек жараланғанда, адамзат та жараланады.

Осы кездесудің халықаралық ынтымақтастықты нығайтуға үлес қосатынына үміттенемін. Ең алдымен ұйымдастырушыларға және осы Съездің жүзеге асуына еңбек сіңірген баршаға алғысымды білдіргім келеді. Барлықтарыңызға рақмет.

ВЫСТУПЛЕНИЕ ЗАМЕСТИТЕЛЯ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ УПРАВЛЕНИЯ ПО ДЕЛАМ РЕЛИГИЙ ТУРЦИИ КАДИРА ДИНЧА

Уважаемый Председатель, министры, религиозные лидеры, дамы и господа, представители средств массовой информации!

С удовольствием присутствую на VIII Съезде лидеров мировых и традиционных религий в Астане. Приветствую всех вас с самыми чистыми и сердечными чувствами и выражаю свое признание.

Прежде чем перейти к своему обращению, я хотел бы передать вам приветствие нашего Председателя по делам религий доктора Али Эрбаша и его добрые пожелания, чтобы все прошло наилучшим образом на таком значимом мероприятии, которое касается всего человечества.

Я хотел бы поделиться своими взглядами. Религиозные места состоят не только из камня, земли и бетона, это священные места, где души находят верования, молитвы возносятся на небеса, а люди встречаются с духовностью. Там, где есть мечети, церкви, синагоги и другие храмы – это не просто вера, это также человеческое достоинство, история, культура и отражение

цивилизации. В этом отношении все религиозные места неприкосновенны и уважаемы.

Все виды насилия и посягательства на святыни, независимо от того, к какой религии они принадлежат, могут мобилизовать очень большие массы людей и по своим последствиям нанести вред чувствам людей, которые верят в разные религии. Эти чудовищные события разрывают связь людей с прошлым, наносят ущерб отношениям к святым местам, приводят к стиранию общей памяти, исчезновению культурного исторического наследия.

Сегодня во многих частях мира священные места подвергаются нападениям, разрушаются и даже игнорируются в политических и идеологических целях. К сожалению, эти нападения направлены не только против зданий, но и против веры, идентичности и общества, которое там проживает.

Кроме того, мы с сожалением отмечаем, что такие нападения совершаются не только против святых мест, но и против священных символов, книг и святых людей.

Уважаемые участники, в этом контексте защита религиозных объектов – это не просто вопрос безопасности общества, это также вопрос совести, справедливости и цивилизованности. Мы должны действовать сообща и придерживаться убеждений, верований и религиозных центров, подальше от всех видов насилия, ненависти и политизации.

Анализ опроса вышеуказанных точек зрения выясняет необходимость более четкого обеспечения неприкосновенности мест отправления культа как в рамках международного, так и национального права.

Уважаемые участники, есть еще один очень важный момент, который я хотел бы подчеркнуть. Также недопустимо позволять очередной акт насилия, возлагая ответственность на всех принадлежащих к той или иной религии за религиозную принадлежность нападавшего или объявлять виновными представителей других религий.

Культура религиозной терпимости должна быть доведена до всего общества через систему образования, а принятие принципа нулевой терпимости к ненавистническим высказываниям и действиям на религиозной почве должно стать общей целью для всех нас.

Когда мы смотрим на вопрос с точки зрения религии ислама, то видим, что храмы представителей других конфессий, помимо мусульманских, также признаются неприкосновенными. Ислам защищает религию, жизнь, разум, собственность и потомство человека. Независимо от веры или расы,

вред этим пяти принципам является грехом (харамом) с точки зрения ислама.

Президиум Управления по делам религий Турецкой Республики считает защиту свободы вероисповедания и неприкосновенности религиозных мест на земле одним из основных прав человека. Точно так же, как мы выступаем против нападения на мечеть Аль-Акса, мы с такой же решимостью осуждаем нападение на церковь в Шри-Ланке и ненависть к синагоге во Франции.

Турция была географией, где различные религии и культуры веками мирно сосуществовали друг с другом. Сегодня наше государство обеспечивает поддержку мест отправления культа общин для меньшинств и продолжает реализацию проекта по восстановлению, реставрации и сохранению памятников. Появление в Стамбуле бок о бок мечети, церкви или синагоги является отражением глубоко укоренившейся традиции толерантности в нашей стране. Мы полны решимости защищать и поддерживать это наследие.

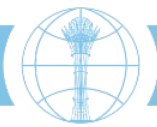
Завершая свое выступление, хотел бы обратить ваше внимание на то, что сегодня происходит в Газе. В условиях, когда тысячи ни в чем неповинных людей, женщин, детей и стариков, более 60 тысяч жертв подвергаются резне, миру наносится ущерб, а человечество подвергается суровому экзамену. Такое агрессивное отношение, разрушающее храмы и людей, веками живших бок о бок, наносит ущерб свободе вероисповедания и спокойствию верующих. Это разрушает отношения и является геноцидом сионистского режима. Помимо сотен мечетей от этого деструктивного менталитета пострадали и другие произведения, принадлежащие не только мусульманам, но и христианам.

В этой связи от своего имени и от имени своего учреждения я самым решительным образом осуждаю нападение на Газу и желаю, чтобы совесть человечества приняла меры как можно скорее и этому трагическому злодеянию наконец был положен конец.

Давайте не будем забывать, что разрушение мест поклонения – это разрушение сердца и жизненной силы этого сообщества. И когда разбивается это сердце, человечество тоже ломается.

Я надеюсь, что эта встреча укрепит международное сотрудничество. Я хотел бы поблагодарить всех, кто внес свой вклад, в первую очередь организаторов, всех, кто внес свой вклад в реализацию данного Съезда. Хочу всех поблагодарить.

ИНДОНЕЗИЯ ҒҰЛАМАЛАР КЕҢЕСІ ТӨРАҒАСЫНЫҢ ОРЫНБАСАРЫ АНВАР АББАСТЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Құрметті бауырлар мен әпке-қарындастар!

Ең алдымен айтарым, біздің басты жауымыз – терроризм де, радикализм де емес, ол кедейлік, шектен шыққан жоқшылық және әлеуметтік-экономикалық теңсіздік. Дәл осы әділетсіздік пен экономикалық алшақтық орта таптардың арасында әлеуметтік қақтығыс туғызды. Біз кейбір топтардың экономикалық даму деңгейіндегі осы айырмашылықты өз қарсыластарына немесе жауларына шабуыл жасау үшін пайдаланып, діни сезімдерді қолданатынын көріп отырмыз. Басқаша айтқанда, олар дінді белгілі бір топтарды басқаларға қарсы айдап салатын «отынға» айналдырып отыр. Бұл тоқтатуы қиын діни қақтығыстарға әкелуде, себебі олар діни фанатизмге бейім. Егер біз мұны реттей алмасақ, бұл адамзаттың өзіне үлкен қауіп төндіреді. Мәселе – біз бұл қақтығысты жалғастырғымыз келе ме? Әлбетте, жоқ. Ол үшін біз проблеманың түп-тамырын тауып, оның практикалық шешімін іздеуіміз керек.

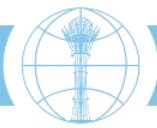
Сондықтан діни көшбасшылар экономикалық теңсіздік – бүкіл әлемдегі діни, этникалық және халықаралық қақтығыстардың негізгі факторы әрі түпкі себебі екенін мойындауы тиіс.

Бұл мәселені шешу үшін діни көшбасшылар өңірлік және халықаралық деңгейде күш біріктіріп, экономикалық теңсіздікпен күресу жолдарын бірге табуы қажет. Діни көшбасшылар үкіметтерге үн қатып, табысты тең үлестіру мен әділ басымдық беру саясатын әзірлеуге шақыруы керек.

Сонымен қатар діни көшбасшылар бизнес қауымдастығымен диалог пен бірлескен жұмысқа белсенді араласуы қажет. Мен оларды кедей халыққа, кедейлікпен күрес мәселесіне ерекше көңіл бөледі деп үміттенемін.

Діни тұрғыдан, әсіресе исламда, кедейлікпен күресу – өте жақсы, игі іс саналады. Бұл тек гуманизм ғана емес, бұл – құлшылықтың бір түрі. Басқаларға көмектесу арқылы біз кедейлерді қиындықтардан құтқарып қана қоймаймыз, бизнес қауымдастықтары да кедейлерге көмектесу арқылы уақыт өте келе өз кәсіптерінің өсуіне мүмкіндік алады. Кедейлерге көмектесу арқылы бизнеске де, халыққа да, Үкіметке де пайда ала алар едік.

Егер біз бүкіл әлемде немесе әрбір елде бейбітшілік орнасын десек, діни көшбасшылар үкіметтермен және бизнес қауымдастықтарымен ынтымақтаса отырып, қарапайым халық күн сайын бетпе-бет келетін мәселелерді, әсіресе әділетсіздік пен кедейлік мәселелерін бірге талқылауы керек. Назар қойып тыңдағандарыңызға рақмет.

ВЫСТУПЛЕНИЕ ЗАМЕСТИТЕЛЯ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ ИНДОНЕЗИЙСКОГО СОВЕТА УЛЕМОВ АНВАРА АББАСА

Уважаемые братья и сестры!

Во-первых, хочу сказать, что наш главный враг – это не терроризм и не радикализм, а бедность, экстремальная нищета и социально-экономическое неравенство. Эта несправедливость и экономический пробел в экономике привел к социальному конфликту между средними классами. Мы видим, что некоторые группы пытаются воспользоваться этой разницей в экономическом развитии, используя религиозные чувства для того, чтобы нападать на своих оппонентов и на своих врагов. Иными словами, они используют религию как топливо для мобилизации и атаки определенных групп на другие группы. И это приводит к религиозным конфликтам, которым сложно препятствовать, остановить, потому что они склонны к религиозному фанатизму. Если мы не можем управлять этим, это принесет огромную угрозу существованию человечества. Вопрос заключается в том, хотим

ли мы продолжать этот конфликт. Конечно же, нет. Для этого нам необходимо найти корень, источник проблемы и найти практическое решение этой проблемы.

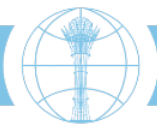
Следовательно, религиозные лидеры должны признать, что экономическое неравенство – это доминирующий фактор и корень, источник религиозных, этнических и международных конфликтов по всему миру.

Чтобы разрешить эту проблему, религиозные лидеры на региональном и международном уровнях должны объединить усилия, чтобы справиться с экономическим неравенством. Религиозные лидеры должны обратиться к правительствам, чтобы разработать соответствующую политику, которая будет нацелена на равноправное распределение и приоритизирование доходов.

Кроме того, религиозные лидеры должны вовлекаться в диалог и работу с бизнес-сообществом. Я надеюсь, что они сумеют обратить внимание богатых на бедное население, на проблему борьбы с бедностью и нищетой.

С религиозной точки зрения, особенно в исламе, борьба с бедностью считается очень хорошим, добрым делом. Это не только гуманность, это своего рода форма богослужения. Помогая другим, мы не только спасаем бедных людей от их сложностей, трудностей, бизнес-сообщества могли бы помочь бедным, что со временем привело бы к росту их собственного бизнеса. Помогая бедным, могли бы получить преимущества, выгоду как бизнес-сообществу, так и народу, и Правительству.

Если вы хотите прийти к миру во всем мире в каждой из наших стран, религиозные лидеры должны работать совместно с правительствами и бизнес-сообществами, обсуждать проблемы, с которыми в ежедневной жизни сталкиваются обычные люди, относительно несправедливости и бедности. **Благодарю вас за внимание.**

ОКСФОРД ИСЛАМ ЗЕРТТЕУЛЕРІ ОРТАЛЫҒЫНЫҢ НЕГІЗІН ҚАЛАУШЫ ЖӘНЕ ДИРЕКТОРЫ ФАРХАН АХМЕД НИЗАМИДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Құрметті ханымдар мен мырзалар! Бүгінгі форумды ұйымдастырғандарыңыз бен осындай маңызды бастаманы тұрақты түрде қолдағандарыңыз үшін сіздерге және Президент мырзаға алғыс айтуға рұқсат етіңіздер.

Мұндай форумның қажет екені айқын. Осындай алаңдарда көптеген мәселелерді көтеруге болады, алайда мен назарларыңызды бірқатар түбегейлі қағидаттарға аударғым келеді. Кейбір қағидаттар алғашында тосындау естілуі мүмкін.

Дінаралық қатынастардың маңызы ерекше. Мұндай диалог – қақтығыстың баламасы ғана емес, өзара түсіністікке апарар жол. Алайда дінаралық сұхбат тек сыртқы белгі, символдық шара болып қалмауы тиіс. Біз оған қатысатын барлық тараптар үшін маңызды мәселелерді — өзара құрметті, мазмұнды пікір алмасуды және діни сауаттылықты дамыту жолдарын ашық талқылауымыз қажет. Сондай-ақ мектептерде,

ауруханаларда және әлеуметтік салада еңбек ететін мамандардың мәдени ерекшеліктерді түсініп, ескере білуі аса маңызды.

Қоғамның күнделікті өмірін жақсартудың нақты жолдарын қарастыруымыз керек. Бұл ретте плюрализмді мойындап, нәсілдік кемсітушілікке, әділетсіздікке, әлеуметтік теңсіздікке және бұқаралық ақпарат құралдарындағы бұрмалаушылықтарға жол бермеу — ортақ міндет. Осындай ұстанымдар әртүрлі қоғамдар арасындағы сенімді нығайтады. Бұл жерде төзімділік ерекше рөл атқарады.

Бәріміз де әлемде не болып жатқанын көріп отырмыз. Сондықтан төзімділіктің қандай мүмкіндіктер беретініне, оны қалай дамытуға болатынына, одан не талап етілетініне және оның қоғамға қандай нәтиже әкелетініне саналы түрде көз жеткізуіміз қажет.

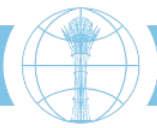
Төзімділік – егер оны шынайы қалыптастыра алсақ, бәріміз үмітпен күтетін құндылық. Әрбір діннің өз ішкі негізі, өзіне тән рухани тірегі бар, сол негізге құрметпен қарау – өзара түсіністіктің басты шарты.

Діндер арасындағы қарым-қатынас өз деңгейінде сақталмаса, ол ешқашан нәтижелі болмайды. Ал мұндай деңгейге жету үшін әр тарап өзге діндердің қасиетті мәтіндері мен дәстүрлерін сыйлай білуі қажет. Әрине, айырмашылықтар бар және оларды жоққа шығаруға болмайды. Бірақ сол айырмашылықтарды қабылдай білу – төзімділіктің белгісі, ал оларды күшпен жоюға ұмтылу соғысқа бастайды.

Баршамыз қабылдайтын метафора – «көпір салу». Көпір екі жақты жалғастырады. Төзімділік те өзара бейбітшілік пен жемісті бірге өмір сүру ұсынысы. Төзімділік – егер оны шынайы қалыптастыра алсақ, бәріміз үмітпен күтетін құндылық. Әрбір діннің өз ішкі негізі, өзіне тән рухани тірегі бар, сол негізге құрметпен қарау – өзара түсіністіктің басты шарты.

Діндер арасындағы қарым-қатынас өз деңгейінде сақталмаса, ол ешқашан нәтижелі болмайды. Ал мұндай деңгейге жету үшін әр тарап өзге діндердің қасиетті мәтіндері мен дәстүрлерін сыйлай білуі қажет. Әрине, айырмашылықтар бар және оларды жоққа шығаруға болмайды. Бірақ сол айырмашылықтарды қабылдай білу – төзімділіктің белгісі, ал оларды күшпен жоюға ұмтылу соғысқа бастайды.

Құранда: «Сенің өмір салтың бар, менің өмір салтым бар» делінген. Бұл сөздер бір-бірімізден бет бұрудың белгісі ретінде қолданылмауы тиіс, керісінше, олар бейбіт қатар өмір сүру үшін бір-бірімізге қарата айтылуы керек.

Құран нені білдіреді? Бұл сіздің Құдайыңыз бен менің Құдайым бір-бірімен бірдей екенін білдіреді. Біз айырмашылықтарымызды қабылдаймыз және оларды қабылдау керегін түсінеміз.

Құран сондай-ақ Құдайдың бір екенін және оның көптеген пайғамбарлары барын айтады. Ешкімге құтқарылу кепілдік етілмейді, ешбір адамға немесе халыққа ешбір қасиетке монополия жоқ.

Қасиетті жазбаларда Кітап иелері деген ұғым бар. Қазір және осы жерде біз жақсы істер жасауға ұмтылуымыз керек және бұл тек мұсылмандарға ғана емес, сонымен бірге мұсылман емес адамдарға да қатысты. Біз төзімді болып қалуымыз керек.

Мен біз үлкен төзімділікке қол жеткізуге ұмтылып, өзімізді тек діни дәстүрлерімізбен шектемейміз деп үміттенемін. Төзімділік адам құқықтары доктринасына немесе халықаралық шешімдерге негізделмейді, ол саяси бейтараптықпен немесе бейжайлықпен шектелмейді, ол өте нақты діни қасиет.

Құдай – христиандар үшін де, мұсылмандар үшін де, сенушілер мен сенбейтіндер үшін де Жаратушы. Иман – Құдайдың адамзатқа берген сыйы. Құранда айтылғандай, әр жан өз жүгін көтереді, сондықтан төзімділік – әр жанның Құдайдың қорғауында және Оның рақымында өз нұрына ие екенін растайды.

Әр адамның дініне қарамастан, оның өмірін, бостандығын және қадір-қасиетін нығайту үшін нақты практикалық шараларды қабылдауымыз керек.

Көп нәрсе жергілікті жағдай мен нақты ортаға байланысты. Біз өзімізді де, бір-бірімізді де қорғауды үйренуіміз керек. Алайда тек араласпау, сырт қалу қағидасын төзімділіктің ең төменгі деңгейі деп санауға болады. Ал сенімімізге сүйенсек, төзімділіктің ең жоғары көрінісі – баршаға ортақ игілік үшін диалог пен ынтымақтастық арқылы бірге әрекет ете білу.

Басқа адамдар біз сенетін нәрсеге сенбейтінін ескеруіміз керек. Біз мұны түсініп, олардың мәдени дәстүрлері мен әдет-ғұрпын қабылдауымыз қажет.

Белсенді азаматтар назар аударуы тиіс өзара тығыз байланысты мәселелер көп. Олардың қатарында бай мен кедей арасындағы алшақтық, қоршаған ортаны сақтаумен байланысты экономикалық және инвестициялық мүдделер қақтығысы, сондай-ақ тирания мен әділетсіздікке қарсы күрес бар. Бұл күрестердің барлығы міндетті түрде қарсылық немесе

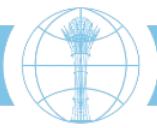

қақтығыс түрінде көрінбеуі тиіс. Олардың түпкі мақсаты – адамзатты, әділеттілікті және қоғамдық тәртіпті қорғау.

Дінаралық диалог шаралары алдыңғы қатарда болып, денсаулық сақтау, білім беру, қоршаған ортаны қорғау және т.б. салаларды жақсартуға ұмтылуы тиіс. Діни диалог білім беру саласында да тиімді рөл атқара алады.

Дінаралық диалогта өзара байланыс болуы шарт. Бұл сенбейтіндерді тоқтатады. Осы мәселенің мәні бізді дұрыс жұмыс істеуге кедергі келтіретін әрекеттерде жатыр. Әрине, бұл оңай тәртіп емес. Егер оны дұрыс, тұрақты түрде және қажетті төзімділік пен бірге өмір сүру қағидаларын сақтай отырып қолданатын болсақ, зор нәтижелерге қол жеткізуге болады. Егер бұл тәртіп дұрыс орындалса, айырмашылықтар болмайды, болашағымыз туралы алаңдаушылық болмайды. Әрине, агрессивті қақтығыстар да жойылады.

Үлкен рақмет.

ВЫСТУПЛЕНИЕ ОСНОВАТЕЛЯ И ДИРЕКТОРА ОКСФОРДСКОГО ЦЕНТРА ИСЛАМСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ ФАРХАНА АХМАДА НИЗАМИ

Уважаемые дамы и господа! Позвольте мне поблагодарить вас и господина Президента за организацию сегодняшнего форума и за вашу постоянную поддержку, которую вы оказываете в столь важной инициативе.

Необходимость такого форума очевидна. На таких форумах можно поднимать очень много вопросов, но я бы хотел обратить ваше внимание на некоторые фундаментальные принципы. Возможно, некоторые из них покажутся очень специфическими.

Важно подчеркнуть, что межконфессиональные отношения очень важны, так как такой диалог является альтернативой конфликтам. Но межрелигиозный диалог не может оставаться лишь символом, мы должны обсуждать различные вопросы, изучать проблемы всех участников, в том числе – религиозное образование. Те, кто работает в школах, больницах являются культурно осведомленными.

Необходимо задуматься о том, как улучшить ежедневную жизнь общества, с фокусом на то, чтобы включать плюрализм и исключать дискриминацию, в том числе расовую, исключать несправедливость, неравенство и любые искажения действительности, будь то статьи в средствах массовой информации или отчеты. Только тогда появятся доверие и взаимное понимание в общении между различными обществами. Толерантность играет в этом исключительную роль.

Мы все в курсе того, что происходит. Необходимо осознавать и понимать, каковы ресурсы, которые мы можем давать или получать благодаря своей толерантности, что происходит от толерантности.

Метафора, которую мы все используем – это «наведение мостов», потому что мост объединяет. Толерантность – это тоже предложение взаимного мира и плодотворного общения. Толерантность – это то, к чему мы все стремимся, благодаря чему мы можем построить мост. Необходимо обеспечить соответствующий фундамент в каждой из наших религий.

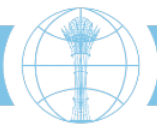
Межрелигиозные отношения не могут быть эффективными, если они не поддерживаются на должном уровне. А они не могут оставаться на должном уровне, если тексты и традиции одних религий не находят уважения у приверженцев других религий. Мы все знаем, что между религиями есть определенные различия. Когда мы принимаем наши различия, императивом является толерантность, а не война.

В Коране приводится, что у вас свой путь жизни, у меня свой. Эту фразу нельзя использовать как выражение, чтобы отвернуться друг от друга, наоборот, ее нужно использовать для того, чтобы обращаться друг к другу в мирном сосуществовании.

Что имеется в виду в Коране? Что и ваш Бог, и мой Бог – это один Бог. Мы принимаем наши различия и понимаем, что их необходимо принимать.

В Коране также утверждается, что Бог один и у него есть много пророков. Никому не гарантировано спасение, ни один человек, ни один народ не имеет монополии над какой-либо добродетелью.

Есть определенное понятие о людях Книги в Священном Писании. Здесь и сейчас мы должны стремиться к добрым деяниям, и это относится не только к мусульманам, но и к не мусульманам. Необходимо оставаться толерантными.

Я надеюсь, что мы сможем работать в направлении достижения более высокой толерантности и не ограничиваться нашими религиозными традициями. Толерантность не основана на доктрине прав человека, на международных решениях, она не ограничивается политической нейтральностью или безразличием, это очень определенное религиозное качество.

Бог – это Создатель, будь то у христиан или мусульман, у тех, кто уверовал и не уверовал. Вера – это подарок Бога человечеству. Как сказано в Коране, каждая душа несет свой собственный груз, поэтому толерантность – это утверждение того, что у каждой души свой свет под защитой Бога и в его расположении.

Мы должны предпринимать определенные практические меры для укрепления жизни, свободы и достоинства каждого человека вне зависимости от того, какой он религии.

Очень много зависит от местного контекста и условий. Мы должны защищать себя и друг друга. Принцип невмешательства я бы назвал меньшей формой толерантности. Учитывая то, во что мы верим, наиболее высшая толерантность – это когда мы можем работать друг с другом в рамках диалога и сотрудничества, и это дает преимущество всем.

Необходимо учитывать тот факт, что другие люди не верят в то, во что верим мы. Необходимо это понимать и принимать их культурные традиции, привычки.

Существует много взаимосвязанных причин, которые активисты должны учитывать – борьба между богатыми и бедными, борьба в сфере экономики и инвестиций, которые важны для окружающей среды, кроме того, в мире существует тирания и несправедливость. В этих случаях борьба – это не «против», а «за» – за спасение человечества, справедливости и индивидуальной дисциплины.

Деятельность межрелигиозного диалога должна быть на передовой и стремиться улучшить здравоохранение, образование, защиту окружающей среды и так далее. В сфере образования религиозный диалог также может сыграть эффективную роль.

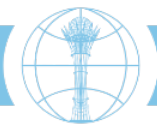
В межрелигиозном диалоге должно быть взаимное понимание и взаимное желание услышать друг друга. При этом мы не должны исключать тех, кто не является верующим, не верит ни в одного бога. На практике это может вылиться в большую проблему и надо признать – это нелегкий путь. Но

если мы будем стараться, проявлять толерантность – мы достигнем больших результатов в своей миротворческой деятельности.

Только так мы можем прийти к мирному сосуществованию, общему безмятежному будущему, где не будет агрессии, конфликтов и войн.

Большое спасибо.

**ЧОГИЕ ОРДЕНІНІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР
ЖӨНІНДЕГІ КОМИТЕТІНІҢ МҮШЕСІ, ШЕТЕЛДІК
АРНАЙЫ ШТАБ ТӨРАҒАСЫНЫҢ ОРЫНБАСАРЫ
ЧОН БОМНЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ**

Кореяның діни қауымдастығы атынан Қазақстанда өтіп жатқан Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезімен шын жүректен құттықтағым келеді.

Соңғы жиырма жыл ішінде Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі конфессияаралық диалогты алға жылжытып, діни лидерлерге ұлттық шекаралардан тыс мәселелер бойынша өз көзқарастарын жеткізуге мүмкіндік беретін маңызды алаң ретінде өзін танытты.

Биылғы диалог «Діндер диалогы: болашақ жолындағы синергия» ұранымен жалғасуда. Бүгінде соғыстар, гуманитарлық дағдарыстар, қоршаған ортаның бүлінуі және климат дағдарысы тек жаһандық күйзеліске әкеліп қана қоймай, келешек ұрпақтың өмір сүруінің өзіне қауіп төндіруде. Жасанды интеллекттің дамуы аясында цифрлық ортада

өшпенділік, зорлық-зомбылық және адами қадір-қасиеттің тапталуы туралы алаңдаушылық та артып келеді.

Будда: «Бұл бар, өйткені анау бар» деп үйреткен. Мұнымен ол дүниедегі барлық құбылыс өздігінен емес, белгілі бір себептер мен жағдайлардың тоғысуынан, өзара тәуелді түрде пайда болатынын айтқан. Адамның қалауы шектен асқан сайын, оның тартатын азабы да тереңдей береді; бір нәрсеге шамадан тыс байланып қалу қиналысты күшейтеді. Ғылым мен материалдық өркениет қанша дамыса да, олар адамның ішкі күйзелісін түбегейлі жоя алмайды. Ал адам санасы сабыр мен айқындыққа келгенде, не істеу керегін сырттан нұсқаусыз-ақ, өз болмысын тыңдау арқылы түсіне бастайды. Сананы тыныштандырып, әр адамға өз ішкі әлемін реттеуге жол ашатын Сон (дзен) медитациясы – қазіргі қоғамдағы осы түйткілдерге бастайтын нақты рухани тәжірибе.

Сол себепті Біріккен Ұлттар Ұйымы 21 желтоқсанды ресми түрде Дүниежүзілік медитация күні деп жариялап, медитация мен оның пайдасы жөніндегі түсінікті арттыруда және әр адамның барынша жоғары физикалық және психикалық денсаулыққа қол жеткізу құқығын растап отыр.

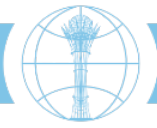
БҰҰ-ның Дүниежүзілік медитация күнін белгілеу жөніндегі бастамасын қолдай отырып, корей буддизмі 2024 жылы Сеул қаласындағы Кванхвамун алаңында халықаралық Сон медитация саммитін өткізді. Биыл сәуір айында Сон медитация фестивалі өтті, ал қазан айында халықаралық конференция ұйымдастырылады. Сон медитациясы арқылы корей буддизмі әрбір адамның өз ойын басқару қабілетін дамытуға жәрдемдесу бойынша күш-жігерін жалғастырып, ішкі тыныштықты ғана емес, сонымен бірге әлемдік бейбітшілікті де қамтамасыз ету үшін адамзаттың рухани өркениетінің ықпал ету аясын кеңейтуді мақсат етеді.

Бір тыныс алғанда — бізді біріктіріп тұрған байланыстар жайлы ойға шомамын.

Тынысты бір сәтке тоқтатқанда — өз әрекетімнің себептері мен салдарын таразылаймын.

Бір дем шығарғанда — азап пен қуаныштан жоғары тұрған тыныштықта боламын.

Бүкіл тіршілік пен табиғаттың өзара тығыз байланысын терең сезіне отырып, мен зорлық-зомбылық, соғыс, кемсітушілік пен өшпенділік

жойылып, олардың орнын түсіністік, құрмет, жанашырлық пен даналық басқан әлемді тілеймін.

Тағы да әлем халықтарының ынтымағы мен бақыты үшін осы жерге жиналуға уақыт бөлген барлық діни лидерлерге шын жүректен алғысымды білдіремін. Қазақстанның инклюзивтілігі мен бейбітшілікке адалдығы конфессияаралық диалогқа үлгі болды. Астананың бейбітшілік пен үйлесім символына айналып келе жатқанын көре отырып, бәріміз жаңа үміт аламыз. Осы жиынның өтуіне жағдай жасағаны үшін Қазақстан Үкіметіне және конференция ұйымдастырушыларына алғыс айтамын.

Бостандық, бейбітшілік, үйлесім, тәртіп, даналық және жанашырлық нұры әлемдегі барша азап шегушілерді нұрға бөлесін.

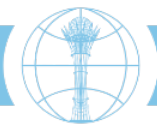
ВЫСТУПЛЕНИЕ ЧЛЕНА КОМИТЕТА ПО МЕЖДУНАРОДНЫМ ОТНОШЕНИЯМ ОРДЕНА ЧОГИЕ, ЗАМЕСТИТЕЛЯ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО СПЕЦИАЛЬНОГО ШТАБА ЧОН БОМА

От имени религиозного сообщества Кореи я хотел бы выразить свои искренние поздравления по случаю VIII Съезда лидеров мировых и традиционных религий, который проходит в Казахстане.

За последние два десятилетия Съезд лидеров мировых и традиционных религий зарекомендовал себя как форум, способствующий межконфессиональному диалогу, служащий каналом для выражения религиозными лидерами своих взглядов по различным вопросам, выходящим за пределы национальных границ.

В этом году диалог продолжается под лозунгом «Диалог религий: синергия во имя будущего». Сегодня войны, гуманитарные кризисы, разрушение окружающей среды и климатический кризис не только вызывают глобальные страдания, но и угрожают самому выживанию будущих поколений. Продолжает расти обеспокоенность по поводу ненависти, насилия и унижения человеческого достоинства в цифровой среде, подпитываемой развитием искусственного интеллекта.

Будда учил, что «это существует, потому что-то существует», имея в виду, что все явления возникают взаимозависимо, благодаря причинам и условиям. Когда жадность чрезмерна, страдание углубляется; когда привязанность сильна, мучение растет. Независимо от того, насколько продвинутой становится научная и материальная цивилизация, она не может избавить человеческое сердце от страданий. Когда ум пробуждается к миру, человек естественным образом понимает, что нужно делать. Медитация Сон, которая пробуждает ум каждого человека и позволяет ему создать свой собственный мир, является прямым путем к решению этих проблем современного общества.

Именно поэтому Организация Объединенных Наций официально провозгласила 21 декабря Всемирным днем медитации, повышая осведомленность о медитации и ее преимуществах и подтверждая право каждого человека на достижение наивысшего возможного уровня физического и психического здоровья.

Поддерживая намерение ООН установить Всемирный день медитации, корейский буддизм провел в 2024 году Международный саммит по медитации Сон, который состоялся на площади Кванхвамун в Сеуле. В этом году в апреле был проведен Фестиваль медитации Сон, за которым в октябре последует международная конференция. Посредством медитации Сон корейский буддизм продолжает свои усилия по оказанию помощи каждому человеку в развитии способности управлять своим умом и стремится расширить сферу влияния духовной цивилизации человечества, добиваясь не только внутреннего мира, но и мира во всем мире.

С одним вдохом я размышляю о связях, которые нас объединяют.

С одним задержкой дыхания я размышляю о причинах и последствиях своих поступков.

С одним выдохом я пребываю в тишине, которая превосходит дальность страдания и радости.

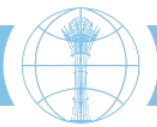
Глубоко осознавая взаимосвязь всей жизни и природы, я молюсь о мире, в котором исчезнут насилие, войны, дискриминация и ненависть, а на их место придут понимание, уважение, сострадание и мудрость.

Еще раз я хотел бы выразить свою глубочайшую благодарность религиозным лидерам, которые нашли время в своем напряженном графике, чтобы собраться здесь ради мира и счастья людей во всем мире. Демонстра-

ция инклюзивности и преданности делу со стороны Казахстана стала примером для межконфессионального диалога. Видя, как Астана становится символом мира и гармонии, мы все обретаем новую надежду. Я приветствую правительство Казахстана и организаторов конференции за их усилия, благодаря которым стало возможным проведение этого собрания.

Пусть свет свободы, мира, гармонии, порядка, мудрости и сострадания озарит всех страдающих людей в мире.

ФИНЛЯНДИЯНЫҢ ЕВАНГЕЛИЯЛЫҚ-ЛЮТЕРАН ШІРКЕУІНІҢ ЖЕТЕКШІСІ ТАПИО ЮХАНИ ЛУУОМАНЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Құрметті қатысушылар! Құрметті достар! Съезд ұйымдастырушыларының бұған дейін сөздеріне үлкен қуанышпен қосыламын. Осы шараның бір бөлігі болу мен үшін зор мәртебе.

Біздің форумның соңында бір нәрсені түсінгім келеді. Біз жиі айтқанымыздай, біздің конфессияаралық қызметіміз шеңберінде бейбітшілік орнату – өте күрделі міндет. Израиль мен Газаға, Украинаға және әлемнің өзге де өңірлеріне қарасақ, бейбітшілікке қол жеткізу жеңіл еместігін көреміз.

Мен бір епископтың сөзін есіме аламын (аты есімде жоқ, ол бір қақтығыс жағдайында бейбітшілікке қол жеткізуге үлес қосқан): «Егер біреу бейбітшілік орнату саласында жұмыс істегісі келсе, оның қолын кірлетуге дайын болуы керек». Яғни көптеген іс атқару қажет. Біз, лидерлер, бір бағытқа қарай аламыз. Маған ортақ тұстарды табу оңай сияқты, бірақ мәселе мынада – мұның бәрін қалай байланыстыра аламыз, басқа діни қауымдастықтарды бейбітшілік құру үдерісіне қалай тарта аламыз.

Менің сұрағым – біз өз діни қауымдастықтарымызда бейбітшілікке қол жеткізгіміз келгенде қандай қиындықтарға тап боламыз? Мен үш жайтты атап өткім келеді.

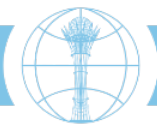
Біріншіден, бұл – дін мен ұлтшылдыққа қатысты мәселе. Әрбір қоғамның өзіне тән ұлттық контексті бар, сондықтан біз өз қауымдастықтарымыздағы адамдар үшін жауапкершілік көтеруіміз қажет. Осы тұрғыдан алғанда, біз де ұлттық деңгейде әрекет ететін тараптармыз. Сонымен қатар бұл мәселенің түптеп келгенде жергілікті емес, жаһандық сипатқа ие екенін әрдайым естен шығармауымыз керек.

Менің сұрағым: қалайша кең көзқараспен қарай аламыз? Діни азшылықтардың жағдайын ескеру маңызды. Менің ойымша, діни азшылықтармен дұрыс қарым-қатынас орнату – үлкен жауапкершілік, әйтпесе жалпы бейбітшілікке қол жеткізу мүмкін болмайды.

Менің соңғы сұрағым: өз тобына жатпайтын адамдармен сөйлескенде қандай тілмен түсінісеміз, яғни қандай тілді қолдануымыз керек?

Өз қауымдастығымнан мысал келтірейін. Біздің түсінігімізше, бізге сенімі біздікінен өзгеше адамдармен сөйлескенде тілдің құрметті формасын қолдану қажет.

Бүгінгі үдерістің бір бөлігі болған барлық жандарға алғыс айтамын.

ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЛАВЫ ЕВАНГЕЛИЧЕСКО- ЛЮТЕРАНСКОЙ ЦЕРКВИ ФИНЛЯНДИИ ТАПИО ЮХАНИ ЛУУОМА

Уважаемые участники! Уважаемые друзья! Я с радостью присоединяюсь ко всем словам благодарности, которые сегодня были озвучены организаторами Съезда. Для меня привилегия быть частью этого мероприятия.

Единственное, что я хотел бы понять в конце нашего форума – мы часто говорили о том, что миротворчество – это нечто очень сложное в рамках нашей межрелигиозной деятельности. Когда мы смотрим на ситуацию с Израилем и Газа, также на Украину и другие регионы по всему миру, мы видим, что достичь мира очень сложно.

Я вспоминаю слова одного епископа (не помню его имя, он был причастен к достижению мира в одной конфликтной ситуации): если кто-то хочет работать в миротворческой сфере, он должен быть готовым замарать свои руки. То есть необходимо сделать очень многое. Мы как лидеры можем смотреть в одном направлении. Мне кажется, очень легко

найти общее, но вопрос заключается в том, как это все можно связать, как вовлечь другие религиозные сообщества в процесс построения мира.

Мой вопрос заключается в том, какие именно сложности стоят перед нами в наших собственных религиозных сообществах, когда мы пытаемся достичь мира. Я хочу отметить три момента.

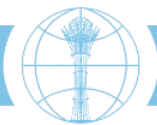
Первое – это вопрос религии и национализма. Есть определенный национальный контекст, необходимо нести ответственность за тех людей, которые в наших сообществах таковыми являются. С этой точки зрения мы также являемся национальными акторами. Также необходимо помнить, что в конце концов вопрос является глобальным, а не локальным.

Мой вопрос: как суметь взглянуть шире? Необходимо учитывать ситуацию религиозных меньшинств. Я считаю, это большая ответственность – построение должных отношений с религиозными меньшинствами, иначе не будет возможности достижения общего мира.

Последний мой вопрос: какой именно язык должны мы использовать, когда разговариваем с людьми, которые не относятся к нашей группе?

Позвольте привести пример из моего сообщества. Мы понимаем, что необходимо использовать уважительную форму языка при общении с людьми, чья вера отличается от нашей.

Я благодарю всех, кто был частью сегодняшнего процесса.

ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР ЛИДЕРЛЕРІНІҢ VIII СЪЕЗІНІҢ ЖАБЫЛУЫ

ЗАКРЫТИЕ VIII СЪЕЗДА ЛИДЕРОВ МИРОВЫХ И ТРАДИЦИОННЫХ РЕЛИГИЙ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВТЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

Құрметті ханымдар мен мырзалар!

Бірнеше күннен бері елордамызда түрлі мәдениет пен өркениет өкілдері бас қосып жатыр. Меймандарымыздың діні мен ділі бөлек болса да, тілегі мен ниеті бір екені сөзсіз. Съездің қорытынды декларациясы – соның айқын дәлелі. Құжатта ортақ идеялар мен ұсыныстар көрініс тапты. Жалпы, форумның түпкі мәні де осы. Біз құрмет пен сыйластыққа негізделген сындарлы диалогтың куәсі болдық.

Ең бастысы, дінбасылар ортақ мүдде жолында күш біріктіруге дайын екенін көрсетті. Шын мәнінде, салмақты және сындарлы диалог – нағыз даналықтың көрінісі.

Сіздер бүкіл әлемге көрегендік пен парасаттылықтың үлгісін көрсетіп отырсыздар. Геосаяси тұрақсыздық белең алған күрделі кезде мұның мән-маңызы айрықша.

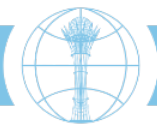
Форум бүгінгі күні діндер мен мәдениеттер арасындағы өзара іс-қимылды дамыту, бүкіл адамзат үшін жарқын болашақ жолында ынтымақтастықты арттыру қаншалықты маңызды екенін көрсетті.

Пленарлық және секциялық отырыстарда, діни нысандар мен рәміздерді қорғау жөніндегі Арнайы сессияда, Сарапшылардың «дөңгелек үстелінде» және Жас діни лидерлердің форумында көптеген құнды ойлар мен ұсыныстар айтылды. Сіздер деструктивті идеологиялар мен зорлық-зомбылықты батыл айыптап, қазіргі дағдарыстарды реттеу мүмкіндіктерін қарастырдыңыздар, әлеуметтік теңсіздікті еңсеру және инклюзивті қоғамдар құру жолдарын талқыладыңыздар. Экология, орнықты даму, жаңа технологиялар мен жасанды интеллектінің адам өміріне әсері мәселелеріне ерекше мән берілді.

Съездің ашылуында сөйлеген сөзімде діни дипломатияның халықаралық аренадағы диалог пен сенімді нығайтуда маңызды рөл атқаратынын айтқан едім. Сіздердің де бұл ұстаныммен келісетіндеріңіз қуантады. Терең жаһандық өзгерістер дәуірінде дәл діни көшбасшылар адамзатқа адамгершілік бағдар мен гуманизм құндылықтарының нұрын алып жүруі тиіс.

Екі күн ішінде сіздер Съезд жұмысының басты бағыттары мен келешек күн тәртібі туралы ортақ ұйғарымға келдіңіздер. Ол бірлескен қорытынды Декларацияда көрініс табады. Барлық форум қатысушыларын, сондай-ақ Ізгі ниет елшілерін осы Декларацияның идеяларын белсенді насихаттауға шақырамын. Сіздердің климат өзгерістерімен күрестегі дін басшыларының рөлі туралы құжат әзірлеу, сондай-ақ дін және гуманизм тұрғысынан жасанды интеллектіні жауапкершілікпен пайдаланудың жалпыға бірдей қағидаттарын қалыптастыру туралы Съезд Хатшылығына берген ұсынымдарыңызды толық қолдаймын. БҰҰ Өркениеттер альянсының сессиясын айрықша атап өткім келеді.

Діни нысандарды қорғау – тарихи жадыны, мәдени әртүрлілікті және адамзаттың рухани мұрасын сақтау үшін айрықша маңызды.

Қазақстанда мұндай іс-шараларды өткізу Орталық Азия аймағында аталған мәселе үлкен маңызға ие екенін көрсетеді. Жас діни лидерлер форумы өскелең ұрпақтың сабақтастықты сақтауға, диалог пен өзара түсіністік жолын жалғауға ұмтылатынын байқатты. Яғни әлемнің келешегі бар деген сөз.

Сарапшылардың дөңгелек үстелі рухани дипломатияның әлеуетін кеңінен түсінуде ғылым мен діни ілім синергиясы маңызды екенін танытты. Бұл бағытты халықаралық ынтымақтастықтың құрамдас бөлігі ретінде күшейту қажет деп санаймын.

Съезде дін көшбасшылары бейбіт қатар өмір сүруге шақырып, бейтарап, саяси реңк бермей, ортақ үн қату идеясын талқылады. Осы арқылы жаңа, анағұрлым орнықты әрі әділ әлемдік тәртіпті қалыптастыруға елеулі үлес қосуға болады.

Қазақстан барлық деңгейде конфессияаралық және мәдениетаралық келісімді толық қолдайды және Съездің жаһандық диалог алаңы ретіндегі рөлін нығайтуға белсенді атсалысады.

Біз Съезд Хатшылығының БҰҰ институттарымен және басқа да құрылымдармен серіктестік желісін кеңейтуді жалғастырамыз.

Съезд идеяларын ілгерілету үшін бірқатар іс-шара ұйымдастырылады. Оған халықаралық серіктестеріміз, жастар, сарапшылар, волонтерлік ұйымдар қатысады.

Бейбітшілік – ең басты байлығымыз.

Бұл – барша елдерге, халықтар мен діндерге ортақ аса маңызды құндылық. Шын мәнінде, татулық пен тұрақтылық баянды болашақтың мызғымас кепілі саналады. Сіздер осы жолда аянбай еңбек етіп жүрсіздер. Бүгінгі басқосуды соның жарқын көрінісі болды деуге болады. Бір сөзбен айтқанда, Съезд табысты өтті. Баршаңызға зор алғысымды айтамын. Игі мақсат жолындағы ынтымағымыз одан әрі нығая береді деп ойлаймын.

Мен осы сәтті пайдаланып, Съезд жұмысына қолдау көрсеткені үшін рухани және саяси көшбасшыларға, Біріккен Ұлттар Ұйымының және басқа да құрылымдардың өкілдеріне, дипломаттарға зор ризашылық білдіремін.

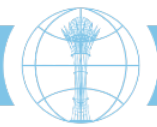
Съезд алдағы уақытта да Біріккен Ұлттар Ұйымымен дінаралық келісім мәселесі бойынша жүйелі жұмыс жүргізеді деп сенемін.

Осы іс-шараның жоғары деңгейде өтуіне атсалысқан еріктілерге, аудармашылар мен ұйымдастырушыларға алғыс айтамын.

Баршаңызға бақ-береке тілеймін! Бейбітшілік пен келісімнің қастерлі шаңырағы – Астана төрінде келесі кездескенше амандық болсын!

Назарларыңызға рақмет.

ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН КАСЫМ-ЖОМАРТА ТОКАЕВА

Уважаемые дамы и господа!

Вот уже несколько дней в нашей столице встречаются представители различных культур и цивилизаций.

Несмотря на различия в вероисповедании и традициях, всех нас объединяют единые стремления и благие намерения. Ярким подтверждением тому стала Итоговая декларация Съезда, в которой нашли отражение общие идеи и предложения. Собственно, именно в этом и заключается главная суть форума.

Мы стали свидетелями конструктивного диалога, основанного на взаимном уважении. Самое главное – духовные лидеры продемонстрировали готовность объединять усилия во имя общих интересов.

По-настоящему содержательный и конструктивный диалог – это проявление истинной мудрости.

Сегодня вы показываете всему миру пример дальновидности и рассудительности. В условиях нарастающей геополитической нестабильности это приобретает особое значение. Форум показал, насколько важно сегодня развивать взаимодействие между религиями и культурами, наращивать сотрудничество ради лучшего будущего для всего человечества.

В ходе пленарного и секционных заседаний специальной сессии по защите религиозных объектов и символов, экспертного круглого стола и форума молодых религиозных лидеров было высказано много ценных идей и предложений. Вы решительно осудили деструктивные идеологии и насилие, рассмотрели возможности урегулирования современных кризисов, обсудили пути преодоления социального неравенства и построения инклюзивных обществ.

Особое внимание уделено вопросам экологии, устойчивого развития, влияния новых технологий и искусственного интеллекта на жизнь людей. В своем выступлении на открытии Съезда я отметил важную роль духовной дипломатии в укреплении диалога и доверия на международной арене. Отлично, что вы разделяете такую позицию.

В эту эпоху глубоких глобальных преобразований именно религиозные лидеры должны нести свет нравственного руководства и ценности гуманизма всему человечеству.

За два дня вы пришли к общему пониманию дальнейшей повестки и ключевых направлений работы Съезда, которые были изложены в совместной итоговой Декларации. Призываю всех участников форума, включая Послов доброй воли, активно продвигать идеи этой Декларации.

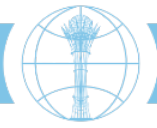
Полностью поддерживаю ваши рекомендации Секретариату Съезда о разработке документа о роли религиозных лидеров в борьбе с климатическими изменениями, а также универсальных принципов ответственного использования искусственного интеллекта с позиций духовности и гуманизма.

Особо хочу отметить сессию, организованную в партнерстве с Альянсом цивилизаций ООН.

Защита религиозных объектов крайне важна для сохранения исторической памяти, культурного многообразия и духовного наследия человечества. Проведение подобного мероприятия в Казахстане говорит о большом значении региона Центральной Азии в этом вопросе.

Состоявшийся Форум молодых религиозных лидеров продемонстрировал, что новое поколение стремится сохранить преемственность и продолжить путь диалога и взаимопонимания.

Это значит, что у мира есть будущее. Экспертный круглый стол показал важность синергии научных и религиозных знаний для большего понимания потенциала духовной дипломатии.

Считаю нужным усиливать это направление как существенную составляющую широкого международного сотрудничества. На Съезде обсуждалась идея единого, нейтрального и не политизированного голоса религиозных лидеров за мирное сосуществование. Она может стать значимым вкладом в формирование нового, более устойчивого и справедливого миропорядка.

Казахстан полностью поддерживает межконфессиональное и межкультурное согласие на всех уровнях и будет активно содействовать укреплению роли Съезда как глобальной площадки для диалога.

Мы продолжим расширение партнерской сети Секретариата Съезда с институтами ООН и другими структурами. Планируется проведение ряда мероприятий с участием международных партнеров, молодежи, экспертов, волонтерских организаций, направленных на продвижение идей Съезда.

Мир – наше главное богатство, ценность, одинаково значимая для всех стран, народов и религий. Поистине, только мир и стабильность могут служить незыблемой гарантией светлого будущего. Вы прилагаете неустанные усилия на этом пути. Об этом убедительно свидетельствует и наша сегодняшняя встреча. Подводя итоги, можно сказать, что Съезд прошел успешно.

Выражаю всем вам огромную благодарность. Убежден, что наше единство во имя высоких целей будет и далее крепнуть.

Пользуясь случаем, хочу выразить глубокую признательность духовным и политическим лидерам, представителям Организации Объединенных Наций и других структур, дипломатам – за поддержку работы Съезда.

Уверен, в дальнейшем Съезд будет и дальше вести системную работу с Организацией Объединенных Наций по вопросам межрелигиозного согласия.

Благодарю волонтеров, переводчиков и организаторов, которые внесли вклад в проведение этого мероприятия на высоком уровне.

Желаю всем благополучия и процветания! До новой встречи в Астане – под священным шатром мира и согласия!

Благодарю за внимание.

МӘСКЕУ ЖӘНЕ БҮКІЛ РУСЬ ПАТРИАРХЫ КИРИЛЛДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

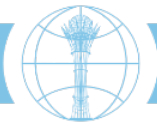

Құрметті Съезд қатысушылары!

Осындай маңызды жиынның ұйымдастырылуына, жиын барысында қалыптасқан ортақ ойлар мен нәтижелер, сондай-ақ ел билігі мен осы істі ұйымдастыруға белсене атсалысқан азаматтардың қатысуымен орныққан жылы әрі мазмұнды ахуал үшін шынайы ризашылығымды білдіргім келеді.

Шын мәнінде, біз бүкіләлемдік деңгейдегі осындай бірегей дінаралық платформаны – бейбітшілік пен өркендеу жолында бірге еңбек етуге мүдделі адамдар тобын иелендік. Басқа да маңызды алаңдармен қатар алғанда, біз бүкіл адамзат алдында тұрған мәселелерді зерттеу, оларды шешуге қатысу немесе шешімдер әзірлеу ісінде белсенді түрде қызмет ете аламыз деп ойлаймын.

Әртүрлі діндер мен конфессияларды таныстыратын діни жетекшілерінің бүгін бір отбасы мүшелеріндей бірлесіп, тізе қоса еңбек етуі – айрықша мәнге ие. Бұл біздің көзқарасымыздың жақындығын көрсетеді. Бізді ажыратпай, қайта біріктіріп отырған осы ұстанымдар, діни-теологиялық айырмашылықтарымызға қарамастан, әрдайым бірге әрекет етуімізге

мүмкіндік беріп келеді және алдағы уақытта да ортақ дискурстан жоғалып кетпейді деп сенемін. Оның үстіне бүгінде алдымызда тұрған ортақ мақсаттар, ең алдымен бүкіл адамзаттың өміріне төнген қауіп-қатерлер біздің ынтымақтастығымызды одан әрі нығайта түсетіні сөзсіз.

Осы орайда, өз атымнан және баршаңыздың атыңыздан Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев мырзаға шын жүректен алғыс білдіргім келеді. Ол өз жеке уақытын бөліп, осы іс-шараның жоғары деңгейде өтуі үшін айрықша көңіл бөліп, зор еңбек сіңірді.

Сондай-ақ осы жұмысқа қатысып баршамызға қонақжайлылық танытқан Қазақстанның діни жетекшілеріне де алғысымды білдіремін.

Құдайдың рақымы баршамызға қонсын, бізді жаһандық бейбітшілік пен әділеттілік орнату жолындағы ортақ сапарымызда нығайта түссін. Барлық жақсылықты тілеймін!

Назарларыңызға рақмет.

ВЫСТУПЛЕНИЕ ПАТРИАРХА МОСКОВСКОГО И ВСЕЯ РУСИ КИРИЛЛА

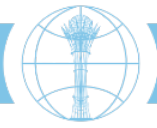

Дорогие участники Съезда!

Хотел бы выразить удовлетворение как самим фактом проведения такого значимого собрания, так и теми результатами, которые были достигнуты, а также, конечно же, замечательной атмосферой, созданной при участии и властей страны, и активистов, которые помогли в организации этой работы.

Действительно, мы обрели такую глобальную межрелигиозную платформу – группу людей, заинтересованных в том, чтобы трудиться вместе во имя мира и процветания. Я думаю, что в совокупности с другими тоже значительными и важными площадками мы можем активно участвовать в решении или подготовке решений, изучении проблем, которые сегодня стоят на повестке дня всего рода человеческого.

Очень важно, чтобы религиозные лидеры, руководители, принадлежащие к разным религиям и исповедованиям, сегодня вместе трудились рука об руку как одна семья, которая свидетельствует о близости наших позиций, несмотря на богословские различия, которые всегда

существовали и навряд ли могут в ближайшее время исчезнуть из нашего дискурса. Тем не менее общие цели, которые стоят сегодня перед нами (в первую очередь, может быть, в связи с появляющимися угрозами для бытия всего рода человеческого) являются стимулом для дальнейшего развития нашей совместной работы.

Хотел бы сердечно поблагодарить от себя и, надеюсь, от всех вас, господина Президента Токаева, который уделил личное время и приложил немалые усилия для того, чтобы было так замечательно подготовлено и проведено данное мероприятие.

Также хотел бы поблагодарить религиозных руководителей Казахстана, которые принимали участие в этой работе и обеспечивали гостеприимство для всех нас.

Пусть благословение Божье пребывает над всеми нами, укрепляя нас на совместном пути к построению глобального мира и справедливости. Всего доброго!

Благодарю за внимание.

ӘЛ-АЗҒАРДЫҢ ЖОҒАРҒЫ ИМАМЫНЫҢ ОРЫНБАСАРЫ МҰХАММЕД АД-ДУАЙНИДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

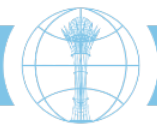
Аса қамқор, ерекше мейірімді Алланың атымен бастаймын!

Әлемдердің Раббысы Аллаға мадақ!

Алла бүкіл пайғамбарлардың мөрі әрі әлемдерге рақым етіп жіберілген пайғамбарға, барлық пайғамбарларға, елшілерге және Қиямет күніне дейін оларға жақсылықпен ілескендердің барлығына игілік пен сәлем жолдасын!

Қазақстан Республикасының Президенті, Жоғары Мәртебелі Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев мырза! Құрметті Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Төрағасы, Мәртебелі Мәулен Сағатханұлы Әшімбаев мырза! Қадірлі мәртебелі дінбасылар! Ардақты қатысушылар! Сіздерге Алланың сәлемі, рақымы мен берекесі жаусын!

Алдымен сіздерге Әл-Азһар әш-Шарифтің, оның көрнекті өкілдері мен ғұламаларының, олардың басында тұрған шейх Әл-Азһар, профессор, доктор Ахмад ат-Тайебтің, Алла Тағала оны сақтап, қуат берсін, сәлемін жеткізуге рұқсат етіңіздер! Сондай-ақ жоғары мәртебелі – Жоғарғы имамның алғаусыз алғысын, Қазақстан Республикасына – Президентке,

Үкіметке және халыққа Әл-Азһар әш-Шарифті осындай аса маңызды Съезге шақырғандары үшін ризашылығын жеткізім келеді. Сонымен бірге оның дұғалары мен игі тілектерін жеткіземін. Баршамызға табыс тілеймін! Бұл форум адамзаттың бақыты, бейбітшіліктің орнауы және бүгінгі әлемге ауадай қажет ынтымақтастықтың шынайы қадамы болғай!

Сөзімнің басында Қазақстан Республикасының адамдар арасындағы бейбітшілік пен татулық құндылықтарын нығайту жолындағы шынайы күш-жігерін жоғары бағалағым келеді. Бүгінгі қауіпсіздік, экономика, саясат және қоғам салаларындағы мәселелермен шарпылған әлемде адамзаттың осы құндылықтарға деген қажеттілігі артып отыр. Бұл қиындықтардың оты әлсірей бастаған сайын оны шайтандық ойлар қайта тұтатып жібереді.

Құрметті қатысушылар! Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезінің жұмысына Әл-Азһар әш-Шарифтің қатысуы – диалогтың маңыздылығына деген терең сенімінен және оның адамға Алла жаратқан барлық игіліктерден ләззат алып, құрметпен өмір сүру құқығын қамтамасыз етудің ең дұрыс жолы екеніне деген берік ұстанымынан туындайды. Мың жылдан астам тарихында Әл-Азһар үнемі бірлік пен бауырластыққа үндеп келеді. Оның ерте үндеулерінің бірі – 1936 жылы Әл-Азһар шейхы болған Мұхаммед Мұстафа әл-Марағидің Лондонда өткен Діни форумда жариялаған Адамдық серіктестік туралы жолдауы. Сол сияқты 2019 жылы Жоғарғы имам, профессор, доктор Ахмед ат-Тайеб өзінің бауыры – мәртебелі Папа Францискпен (қасиетті Ватикан Папасы) бірге Абу-Дабиде қол қойған Адамдық бауырластық туралы құжат.

Осылайша, бұл – түрлі конфессиялар мен діндер арасындағы бауырластық пен бірлікті күшейту мақсатымен Жоғарғы имамның Бахрейнде ұсынған бастамасы.

Құрметті қатысушылар! Осы VIII Съезд «Діндер диалогы: болашақ жолындағы синергия» атауымен өтіп жатыр және ол аталған игі миссияның жалғасы болып табылады. Бұл атаудың мәні зор, өйткені ол әрбір мүміннің жүрегіне үн қатады. Мен біздің барлығымыз – сеніміміз бен көзқарасымызға қарамастан – ортақ жауапкершілікті арқалайтынымызға сенемін. Ешбір ақылды адам (әсіресе, дін адамы) тыныштығы мен бақытын өзінің басымдықтары деп санамайды деп ойламаймын.

Маған «Болашақ жолындағы синергия» деген осы маңызды атаудан бастауға рұқсат етіңіздер. Бұл атаумен әрбір парасатты жан қауіп-қатері

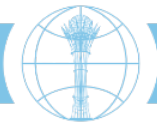
мен күйреуі аз, қауіпсіз әрі тыныш болашақты армандайды. Онда барша адам баласы – ешкімді тыс қалдырмай – Жаратқан Алланың сыйы болған өмірдің рақатына бөленеді.

Осы форум аясында айтылған ойларға сүйенсек, бүкіл адамзат үшін қауіпсіз болашақтың қажет екені айқын. Алайда мұндай асыл болашаққа жету үшін өткеннің қаралы беттері мен бүгінгі күрделі шындықты еңсеретін батылдық қажет. Иә, бізге дәл осы өткеннің ауыр мұрасы мен қазіргі сын-қатерлерді жеңе алатын батылдық керек. Бірақ мен бұл батылдықты тек жәбір көргеннен ғана талап етпеуді сұраймын. Жәбір көрсетушіні осындай батылдыққа итермелеу – немесе одан да жаманы – оны экстремизмге, кемсітушілікке, адам өлтіруге және жерінен қууға жетелейтін батылдыққа шақыру аса қауіпті.

Біз осында болып, дағдарыстарды еңсеретін батылдықты талап еткен кезде, мен өткен қателіктерді қайта жандандыруды көксейтін, экстремизм мен кемсітушілік өрісінде өмір сүруін жалғастырып, халықтардың қанын төгуге, олардың байлығын тартып алуға және үйлерін қиратуға мүмкіндік беретін құрылымдар мен білім ошақтарын ұмытпауға шақырамын. Сондай-ақ саяси сын-қатерлер барған сайын айқындалып, барған сайын қауіпті бола түсуде.

Менің ойымша, ақыл мен логикаға сыймайтын саясатпен байланысты қасіреттерді мұнда тізбектеудің қажеті жоқ. Әйтпесе қандай ақыл бір мемлекеттің құрылымдары өз елінің ризық-несібесін басқа мемлекеттерді қиратуға пайдалануын қабылдай алады? Қандай парасатсыз ақыл бұл сансыз миллиардтардың құрылыстар мен гүлденуге емес, адам өлтіру мен қиратуға жұмсалуды қабылдайды? Қандай ақыл осы орасан қаржының даму мен өркендеудің орнына аштық пен блокадаға жұмсалуды келісе алады? Бұлардың барлығы – саясат басқарып отырған соғыс пен қақтығыстардың жарияланған құралдары.

Егер мәселеге тереңірек қарасақ, адамгершілікке бағына алмайтын, құндылықтарға тыйым сала алмайтын сондай сұмдық құралдарды көреміз. Оларға мораль тосқауыл бола алмайды. Мұның бәрі халықтарды әлсірету және күйрету үшін қолданылады. Олардың қатарында есірткі, жыныстық азғындықты насихаттау, ауытқыған топтарды құруға итермелеу бар. Мұның бәрі және өзгелері «өркениетті» дәуірде мемлекеттерді күйрету үшін қолданылуда. Бұған қандай ақыл төзеді?!

Әлем картасына байыппен көз салудың өзі жеткілікті: халықтар арасындағы қарым-қатынас пен олардың ұмтылыстарында қандай саяси айла-шарғы мен мүдделік ойындар жүріп жатқанын аңғаруға болады. Соның салдарынан қаза тапқандар мен жараланғандарды көріп күйзелетін адамдар, жақындарынан айырылған әйелдер, туған жерін тастап кетуге мәжбүр болған босқындар көбейіп отыр. Алайда бұл қасіреттерге адамдық ар мен ұяттың үніне құлақ асудың орнына, көбіне көз жұма қарау басым. Негізінде, егер халықаралық ұйымдардың қабылдаған шешімдері мен қарарлары жәбір көрген мемлекеттер мен халықтарға дер кезінде әрі нақты жеткенде, осы зұлматтың алдын алуға болар еді.

Газа мен Палестинадағы осының бәрін көруге біз шынымен үйреніп кеттік пе?! Осы қан төгулерге көз салуға үйреніп кеттік пе?! Әл-Азһар әш-Шариф Палестина халқын толық қолдайды және олардың беріктігін қолдайды.

Бүгінде біз бәріміз бейбітшілікті нығайтуға ұмтыламыз, өйткені бейбіт тұрғындар әлі де қауіп-қатерге душар. Жараланғандар өте көп. Әл-Азһар әш-Шариф палестин мәселесінің ислам және араб әлемінің басты мәселесі болып қалатынын растайды. Мұсылмандардың алғашқы құбыласы – әл-Ақса мешіті орналасқан қасиетті жер бұл халықтардың тарихи жадынан ешқашан өшпейді. Ол – тек географиялық аумақ емес, рухани әрі мәдени болмыстың ажырамас бөлігі.

Бүгінде сионистік құрылымдардың Иерусалимде араб-мұсылман болмысын өзгертуге бағытталған әрекеттері, сондай-ақ сырттан таңылған саясат арқылы тарихи шындықты бұрмалау талпыныстары байқалып отыр. Алайда бұл әрекеттердің сәтсіздікке ұшырайтыны анық, өйткені мұсылман қауымы бұл жоспарлардың мәнін жақсы түсінеді және өздерінің тарихи, рухани құқықтарын ұмытпайды.

Бұл сионистік үндеулердің бәрі жалған. Ал басқыншы күштер жасап жатқан әрекеттер – ашық оккупация, қылмыстық істер, жасырын емес терроризм. Мұны аспан заңдары да, халықаралық заңдар да, адамгершілік те қабылдамайды. Бұл шынайы мәселені өзгерте алмайды. Бәріміздің алдымызда – осы заңбұзушылықтар мен адамшылыққа жат әрекеттерге қатысты байсалды ұстаным білдіру міндеті тұр.

Мысыр Араб Республикасының Палестина мәселесінің және оның тұрғындарын көшіру әрекеттерін, сондай-ақ Газадағы халыққа жасалып жатқан барлық зұлымдықтарды қабылдамау жөніндегі ұстанымы – тұрақты.

Ұлы Алланың қалауымен Әл-Азһар әш-Шариф келесі айдың басында Газаны қолдауға арналған халықаралық конференция өткізуді жоспарлап отыр.

Құрметті қатысушылар! Экономикалық ақиқаттар – адамгершілік нормалардан жұрдай экономикалық теориялардың нәтижесі. Бұл теорияларды құрастырып, алға жылжытушылар аз ғана адамдардың бақытты өмір сүруі мен олардың есебінен басым көпшіліктің кедейленіп, артта қалуын ешқандай мәселе көрмейді.

Әлемдік экономикаға және ондағы түсініксіз өзгерістерге, ресурстардағы орасан айырмашылыққа көз салсақ, нарықтық ережелер мен сұраныс-ұсыныс қағидаларының тежеуші адамгершілік философиясымен қатар жүруі қажет екеніне көз жеткіземіз.

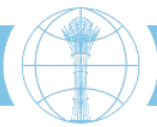
Құрметті мырзалар, сіздер де келісетін боларсыздар: әлеуметтік сын-қатерлер экономикалық сын-қатерлерден кем емес әрі зияны да кем түспейді. Халықаралық қоғамдастықтың өзінің берік ядросы – отбасының ыдырауы мен тұрақсыздығынан зардап шегіп жатқанын көріп отырмыз.

Құқықтар мен бостандықтар атынан бізге заңдар мен ақылға қарсы шығатын, адамның табиғи болмысы қабылдамайтын, болмыс заңдарына қайшы қатынастарға шақыратын «дауыстар» шықты. Ұлы Алла бүкіл жаратылысты еркек және әйел етіп жаратты, ал жарияланбауы тиіс нәрселерді «басқаша» деп жария етті. Бұл дауыстар отбасының тұрақтылығына қауіп төндірді. Соның нәтижесінде қоғамымызда ажырасу, бөліну, жанжал және моральдың төмендеуі сияқты теріс құбылыстар белең алуда.

Дұрыс жолдан ауытқыған осы идеялардың салдарынан адамдар арасындағы тепе-теңдік пен үйлесім бұзылды, ал бұл өз кезегінде қоғамға кері әсерін тигізді. Ал шын мәнінде, Ұлы Алла адамдарға өмір сүруі және Өзінің нығметтерінен үлес алуы үшін бұл дүниені белгілі бір тәртіппен жаратқан. Әрбір ұрпақ өз несібесін әділ жолмен алып, өз дәуірінде өмір сүруге тиіс еді.

Бірақ материалистік көзқарас үстем болғанда экологиялық қауіпсіздік қайдан болсын? Арам ойлар табиғатты өзіне қызмет етуге тиіс деп санайды, бірақ олардың оған және оның барлық құрамдастарына жауапты екенін түсінбейді.

Құрметті Президент мырза! Құрметті қатысушылар! Қазіргі дағдарыстарды діндерден, олардың алып жүретін құндылықтары мен

адамгершілігінен алшақ, жеке-жеке күштермен шешуге талпыныс – бұл бөлшектенген, ампутацияға ұқсас шешім.

Жоғары Мәртебелі Жоғарғы имам осы елдің бейбітшілік орнату және халықтар арасындағы сүйіспеншілік пен қатар өмір сүру қағидаттарын орнықтыру жолындағы маңызды күш-жігерін ескере отырып, Қазақстан Республикасында Мұсылман ақсақалдары кеңесінің өкілдігін ашуды тапсырды.

Құрметті қатысушылар! Мен сіздердің алдарыңызда саясаткердің тілімен сөйлеп тұрған жоқпын. Мен саясаткер емеспін, мен – Алла Тағала бүкіл адамдарға өмір мен абырой нәсіп еткеніне сенетін дін адамымын.

Осы жерде мен дауыстап сұрақ қойғым келеді. Қашан Ұлы Алла Өзінің бір жаратылысына басқа жаратылыстарды соттап, олардың өмірін қиюға құқық берді?! Құрметті өмір сүру құқығы – терісінің түсіне, шыққан тегіне және сеніміне қарамастан барлық адамдарға берілген құқық. Біз дінге және оның негізі болып табылатын шынайы мәнге, жан мен жүрекке тыныштық сыйлайтын ақиқатқа қайта оралмайынша, бұл абырой жүзеге аспайды.

Құндылықтар мен адамгершіліктің маңызын арттыру – бүгінгі күннің бұлтартпас талабы. Өйткені қазіргі әлем дінді алмастыруға тырысқан, бірақ адам жанындағы жараны емдей алмаған, сонымен қатар адамдарға нағыз рухани тірек ұсына алмаған түрлі әлеуметтік тәжірибелер мен философиялық ағымдардың салдарынан көп зардап шекті. Менің ойымша, дәл осы кезеңде дана ой иелері мен шынайы зиялы қауымға адамзат алдындағы жауапкершілігін атқарып, рухани бағдар көрсету мүмкіндігі беріліп отыр.

Бұл кездесу көктен түскен құндылықтарды Жер тұрғындарының бойына дарытатын жаңа дән болады деп үміттенемін.

Құрметті Президент мырза! Құрметті қатысушылар! Жоғары Мәртебелі Жоғарғы имам, профессор, доктор Ахмед ат-Тайеб Әл-Азһар шейхы – шақырған, әлемнің діни және өзге де лидерлерін, саясаткерлер мен экономистерін жинайтын халықаралық конференция өткізудің қажеттілігін тағы да ерекше атап өткім келеді. Әрқайсысы бүгінгі әлеміміздің бастан өткеріп отырған жағдайы үшін жауапкершілік алуы тиіс.

Назар қойып тыңдағандарыңызға рақмет.

Сіздерге Алланың сәлемі, рақымы мен берекесі жаусын!

ВЫСТУПЛЕНИЕ ЗАМЕСТИТЕЛЯ ВЕРХОВНОГО ИМАМА АЛЬ-АЗХАРА МУХАММЕДА АД-ДУАЙНИ

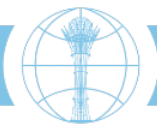
Во имя Аллаха Милостивого и Милосердного!

Хвала Аллаху, Господу миров!

Да благословит Аллах и приветствует печать пророков и милости миров, всех пророков, посланников и тех, кто последовал за ним с благом до Судного дня!

Ваше Превосходительство уважаемый Президент Республики Казахстан господин Касым-Жомарт Токаев! Уважаемый Председатель Сената Парламента Республики Казахстан господин Маулен Ашимбаев! Ваши Преосвященства, уважаемые религиозные лидеры! Уважаемые присутствующие! Мира вам, милости Аллаха и его благоденствия!

Прежде всего позвольте передать вам приветствие Аль-Азхара аш-Шариф, его выдающихся представителей и ученых, во главе с шейхом Аль-Азхара, профессором, доктором Ахмадом ат-Тайебом, да хранит его и дарует ему силы Всевышний Аллах. Также хотел бы передать глубокую благодарность Его Превосходительство – Верховного имама – Президенту

Республики Казахстан, Правительству и народу Казахстана за приглашение Аль-Азхара аш-Шарифа к участию в столь значимом Съезде. Кроме того, позвольте выразить его молитвы и благие пожелания. Желаю всем нам успехов. Пусть данный форум станет подлинным шагом к счастью человечества, утверждению мира и тому сотрудничеству, в котором сегодня так остро нуждается весь мир. Мне вначале своей речи хотелось бы высоко оценить искренние усилия Республики Казахстан на пути укрепления ценностей мира и согласия между людьми. Тех ценностей, в которых возросла потребность человечества в контексте мира, раздираемого проблемами в сфере безопасности, экономики, политики и социума, огонь которых разжигает сатанинские умы всякий раз, как они затухают.

Уважаемые присутствующие! Участие Аль-Азхара аш-Шарифа в работе Съезда лидеров мировых и традиционных религий исходит из его глубокой убежденности в важности диалога и его постоянного подтверждения того, что это является наиболее верным путем для установления права каждого человека на достойную жизнь, в которой он может наслаждаться всеми теми благами, которые Аллах сотворит для него. Данной убежденностью Аль-Азхар в своей истории, которая простирается на более чем 1000 лет, призывал к объединяющему братству. Среди его ранних призывов Послание о человеческом партнерстве, которое было написано Его честью Мухаммадом Мустафой аль-Мараги шейхом Аль-Азхара в 1936 году и с которым он выступил на Религиозном форуме в Лондоне. А также Документ о человеческом братстве, который в 2019 году подписал Его честь Верховный имам, профессор, доктор Ахмад ат-Тайеб вместе со своим братом Его Святейшеством Папой Франциском, упокоенным Папой Ватикана в Абу-Даби.

Таким образом это та инициатива, с которой вышел Верховный имам в Бахрейне для усиления братства и единства между различными конфессиями и религиями.

Уважаемые присутствующие! Данный VIII Съезд проходит под названием «Диалог религий: синергия во имя будущего» и является продолжением данной благородной миссии. Он имеет большую важность, поскольку является набатом для слуха каждого верующего. Я полагаю, что все мы несем ответственность, невзирая на наши веры и убеждения. Я не думаю, что есть разумный человек (тем более, если это человек религии),

который считает, что покой человека и его счастье не являются его приоритетом.

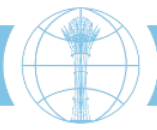
Позвольте мне начать с этого важного названия «Синергия во имя будущего», вместе с которым каждый разумный человек мечтает о более безопасном и спокойном будущем, где меньше разрушений и угроз, и где все без исключения наслаждаются жизнью, которая является даром от Всевышнего Аллаха.

Если исходить из того, что мы все слышали, как результат этого форума, очевидно, можем сказать, что мы нуждаемся в более безопасном будущем для всего человечества. Но это заветное будущее нуждается в смелости, которое преодолет эту темную историю и горькое настоящее. Да, мы нуждаемся в смелости, чтобы преодолеть эту темную историю и горькое настоящее! Но я прошу не требовать смелости лишь от угнетенного. Важно не побудить угнетателя к подобной смелости или еще больше, в результате которой он будет совершать экстремизм, дискриминацию, убийства и выселения.

Когда мы находимся здесь и требуем смелости, которая преодолевает кризисы, я прошу не забывать структуры и образования, которые продолжают жить в пространстве, где они хотят возродить прошлые ошибки и все еще живут в пространстве экстремизма и дискриминации, позволяющим проливать кровь народов, похищать их ресурсы и разрушать их дома. А также политические вызовы проявляются все очевиднее и становятся все более опасными.

Я полагаю, мне излишне здесь пересказывать трагедии, связанные с политикой, которые не знают ни разума, ни логики. Иначе какой разум может принять тот факт, что структуры государств используют пропитание своей страны для разрушений других государств? Какой разум может принять то, что эти бесчисленные миллиарды, которые не подлежат числу, тратятся в целях убийств и разрушений вместо созидания и процветания? Какой разум может согласиться с тем, что эти колоссальные суммы используются для подвержения голоду и блокаде вместо развития и созидания? Эти заявленные инструменты войн и битв, которыми управляет политика.

Если же мы посмотрим на вопрос глубже, то обнаружим такие ужасные инструменты, которые не могут сдерживать нравственность и которые не могут запретить ценности. Им не может воспрепятствовать мораль. Все это

используется для ослабления народов и их разрушения. Среди них наркотики, пропаганда секса, стимулирование желания создания отклоняющихся группировок. Все это и другое применяется в цивилизованную эпоху для разрушения государств. Какой разум смирится с этим?!

Достаточно внимательно взглядеться в карту мира, чтобы увидеть, какие спекуляции и игры происходят в отношениях сообществ и устремлениях жителей, не осознавая укоров живой совести, которые испытывают боль при виде убитых и раненых, женщин, потерявших близких, вынужденных переселяться и перемещаться. В реальности можно было избежать этого зла, если бы резолюции международных организаций дошли до угнетенных и притесненных государств и народов.

Неужели мы привыкли видеть всю эту боль в Газе, Палестине?! Неужели мы привыкли смотреть на все эти кровопролития?! Аль-Азхар аш-Шариф оказывает свою полную поддержку палестинскому народу и поддерживает его непоколебимость.

Сегодня мы все стремимся укрепить мир, потому что до сих пор подвергаются угрозам мирные жители. Очень много раненых. Аль-Азхар аш-Шариф подтверждает, что палестинская проблема останется центральной проблемой исламского и арабского миров. Эти народы никогда не забудут ту самую дорогую часть Земли, которая включена в первую киблу для мусульман.

Политика, которую придерживается сегодня сионистское издание для изменения арабско-исламской единичности в Иерусалиме через навязывание чуждой политики, происходящее сегодня искажение исторических истин, это все является провальной попыткой, потому что мусульмане хорошо понимают все эти планы.

Все эти сионистские призывы являются ложными. И все, что совершают оккупационные силы, явная оккупация, преступные деяния, открытый терроризм. Это не принимают ни небесные законы, ни международные законы, ни человеческая мораль. Это не изменит истинную проблему. Перед всеми нами стоит большой долг – занять серьезную позицию касательно этих нарушений и нечеловеческих практик.

Позиция Арабской Республики Египет касательно поддержки палестинской проблемы и неприятия попыток выселения ее жителей, а

также всех тех злодеяний, которые происходят в отношении жителей Газы, постоянна.

По воле Всевышнего Аллаха Аль-Азхар аш-Шариф планирует в начале следующего месяца провести международную конференцию, направленную на оказание поддержки Газе.

Уважаемые присутствующие! Экономические реалии возникают по причине экономических теорий, лишенных нравственных норм. Лица, продвигающие и закладывающие основы этих теорий, не видят проблемы в том, что небольшое количество людей живет счастливо за счет их огромного большинства, и что одни становятся богаче и более продвинутыми, в то время, как другие становятся еще беднее, невежественнее и усиливаются их болезни.

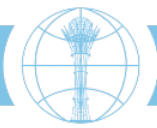
Если бросить быстрый взгляд на мировую экономику и те приводящие в замешательство изменения в ней, огромную разницу в ресурсах, то можно убедиться, что рыночные правила и принципы спроса и предложений должны быть сопряжены со сдерживающей нравственной философией.

Я полагаю, уважаемые господа, вы согласитесь со мной в том, что социальные вызовы не менее опасны и имеют не менее пагубное влияние, нежели экономические вызовы. Можно увидеть, как международное сообщество страдает от разрозненности и нестабильности в своем твердом ядре, чем является семья, которая призвана стать мечтой мечтающего.

От имени прав и свобод на нас вышли голоса, отрицающие законы и разум, призывающие к отношениям, которые отвергает здравая натура человека, которые противоречат законам бытия, где Всевышний Аллах создал все в виде мужского и женского полов, и провозгласил «другим» то, что не должно декларироваться. Эти голоса угрожают стабильности семьи. Произошло то, что произошло – негативные явления, с которыми сталкивается наше сообщество, то есть разводы, расставания, ссоры и низкая нравственность.

В результате этих идей, которые отклонили от правильного пути, окружающая среда подверглась влиянию грешных сил, которые привнесли в нее порчу. И это после того, как Всевышний Аллах подготовил среду для жизни людей, чтобы они наслаждались там благами Аллаха и, чтобы каждое поколение брало свою долю.

Но откуда быть экологической безопасности, когда правит материальный взгляд? Алчные умы считают, что окружающая среда должна

служить им, не понимая, что они несут ответственность за нее и ее компоненты.

Уважаемый господин Президент! Уважаемые присутствующие! Попытка разрешить современные кризисы отдельными усилиями, независимо от других, в отдалении от религий и тех ценностей и нравственности, которые они несут, представляет собой отрывочное решение подобно ампутации.

Его честь Верховный имам поручил открыть представительство Совета мусульманских старейшин в Республике Казахстан, принимая во внимание важные усилия данной страны, предпринятые на пути претворения мира и установления принципов любви и сосуществования между народами через возвышение человеческого братства и вытекающих из него обстоятельств.

Уважаемые присутствующие! Я не говорю сейчас перед вами на языке политиков. Я не политик, я человек религии, который верит, что Всевышний Аллах даровал жизнь и достоинство всем людям.

И здесь я хотел бы задаться вопросом во весь голос. Когда Всевышний Аллах одному из своих созданий дал право вершить суд над другими созданиями Аллаха, лишая их жизни? Право на достойную жизнь гарантировано всем людям, невзирая на цвет кожи, происхождение и вероисповедание. И пока мы не вернемся к религии и к тому, что они обеспечивает по своей сути и истине, покою и миру на душе и в сердце, это достоинство не будет претворено.

Возвышение роли ценности и нравственности является неизбежной необходимостью. В частности, если учесть, что наш современный мир сильно пострадал от социальных опытов и философских течений, которые были представлены человечеству как альтернатива религии и вере, но при этом не излечили раны людей и не оставили людям право на их веру. Я полагаю, что сейчас перед умными людьми и мудрецами предстает возможность сыграть свою роль и выполнить свой долг перед человечеством.

Я надеюсь, что эта наша встреча станет новым семенем с тем, чтобы привить небесные ценности жителям Земли.

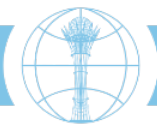
Уважаемый господин Президент! Уважаемые присутствующие! Я хотел бы еще раз подчеркнуть то, к чему призвал Верховный имам, профессор, доктор Ахмад ат-Тайеб шейх Аль-Азхара, это необходимость проведения международной конференции, которая соберет религиозных и других

лидеров, политиков и экономистов мира с тем, чтобы каждый из них нес ответственность за то, что сегодня переживает наш мир.

Благодарю вас за внимание.

Мира вам, милости Аллаха и Его благоденствия!

ИЗРАИЛЬ ДІҢ БАС СЕФАРД РАВВИНИ ДАВИД ЙОСЕФТИҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ

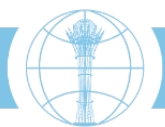

Құрметті Қазақстан Президенті Тоқаев мырза!

Ең алдымен осы Съезді ұйымдастырғаныңыз үшін сізге зор алғысымды айтқым келеді. Әлем діндерінің барлық жетекшілері мен өкілдерінің бір жерде жиналып, бір-бірімен бейбітшілік, терроризмді, қантөгісті тоқтату туралы сөйлесуі әлемдегі барлық халықтар үшін өте маңызды. Біз мұны өте қатты дауыстап айтып жүрміз: терроризмге нүкте қою керек. Біз осыдан зардап шегіп келеміз. Жер-жерде зардап шегіп отырмыз. Біз мұны анық әрі қатты айтып отырмыз – бұны тоқтату қажет!

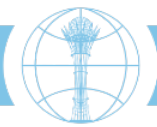
Біздің дініміз – иудаизм бойынша, біз күн сайын кездескенде бір-бірімізге «Шалом!» дейміз, яғни «бейбітшілік», «сәлем», «аман бол». Иудаизм – яғни біз, еврейлер – бейбітшілікті қалаймыз. Біз әлемдегі ең маңызды нәрсе – ол бейбітшілік деп сенеміз!

Біздің дінімізге сәйкес, басқа діндегі адамды өз дінімізге шақыруға, мәжбүрлеуге немесе дінін өзгертуге итермелеуге тыйым салынады. Христиан – христиан болып қалсын, мұсылман – мұсылман болып қалсын. Әркім өз көзқарасында қала алады деп сенеміз. Біз бір Жаратушыға сенеміз.

Қазір барлығымыз осы әсем Қазақстан елінде жиналып отырған сәтте, біз бейбітшілік туралы айтып отырмыз. Және біз бұл істі әрі қарай да жалғастыруымыз керек. Діни көшбасшылар бейбітшілік туралы айтса, оны іске асыру қажет.

Тағы да қайталап айтқым келеді: терроризмді тоқтатыңыздар, қантөгістерді тоқтатыңыздар! Біз бейбітшілік қалаймыз! **Рақмет.**

ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЛАВНОГО СЕФАРДСКОГО РАВВИНА ИЗРАИЛЯ ДАВИДА ЙОСЕФА

Уважаемый Президент Казахстана господин Токаев!

В первую очередь хочу сказать Вам огромное спасибо за этот Съезд. Это очень важно для всех наций в мире – увидеть лидеров и представителей всех религий мира, которые говорят друг с другом о мире, о том, чтобы прекратить терроризм, убийства. Мы это говорим очень громко, что надо положить конец терроризму. Мы страдаем от этого. Мы страдаем от этого повсюду. Мы говорим это громко и четко, это нужно прекратить!

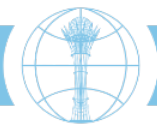
В соответствии с нашей религией иудаизмом, когда мы встречаемся ежедневно говорим друг другу «Шалом!», то есть «мир», «салам», «здравствуй». Иудаизм, то есть мы – евреи хотим мира. Мы верим, что самая важная вещь в мире – это мир!

В соответствии с нашей религией нам запрещено призывать, навязывать и заставлять человека другого вероисповедания переходить в нашу религию. Кто является христианином или мусульманином, пусть остаются в своих религиях. Мы верим, что каждый может оставаться при своем мнении. Мы верим в единого Бога.

Сейчас, когда все мы собрались в этой прекрасной стране Казахстан, мы говорим про мир и о мире. И мы должны продолжать эти действия в отношении мира. Когда религиозные лидеры говорят о мире, это надо реализовывать.

Я хочу повторить еще раз, прекратите терроризм, прекратите убийства! Мы хотим мира! **Спасибо.**

ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР ЛИДЕРЛЕРІНІҢ VIII СЪЕЗІНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ БОЙЫНША САРАПШЫЛАР ПІКІРІ

МНЕНИЯ ЭКСПЕРТОВ ПО ИТОГАМ VIII СЪЕЗДА ЛИДЕРОВ МИРОВЫХ И ТРАДИЦИОННЫХ РЕЛИГИЙ

Роттердам қолданбалы
ислам университетінің
проректоры
Эмрулла Ақгүндүз

Проректор
Роттердамского
исламского
Университета
прикладных наук
Эмрулла Ақгүндүз

Мен Съезге Нидерландының өкілі ретінде қатыстым. Ис-шара жақсы ұйымдастырылып, әлемнің көптеген өңірлерінен діни көшбасшылар мен ғалымдардың басын қосып, пікір алмасуға қолайлы жағдай жасады. Академиялық тұрғыдан алғанда, Съезд өзара сыйластық атмосферасында түрлі діни және мәдени дәстүрлер өкілдері арасындағы өзара сындарлы іс-қимыл, тәжірибе алмасу және кәсіби және ғылыми байланыстарды дамыту үшін кеңістік құра отырып, дінаралық диалогты қолдауға ықпал етті.

* * *

Я участвовал на Съезде в качестве представителя Нидерландов. Мероприятие было хорошо организовано и создавало благоприятную атмосферу для обмена мнениями, собрав вместе религиозных лидеров и ученых из многих частей мира. С академической точки зрения Съезд способствовал поддержанию межрелигиозного диалога, создав пространство для конструктивного взаимодействия, обмена опытом и развития профессиональных и научных связей между представителями различных религиозных и культурных традиций в атмосфере взаимного уважения.

**Сингапур Дінаралық
ұйымының президенті
Кей Эланго**

**Президент
межрелигиозной
организации
Сингапура
Кей Эланго**

Мен Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезіне Сингапурдың дінаралық қауымдастығының өкілі әрі Дінаралық ұйымның (Inter-Religious Organisation, IRO) Президенті ретінде қатыстым. Менің қатысуым халықаралық дінаралық диалогқа үлес қосуға, әлемдік діни лидерлерімен байланыстарды нығайтуға және адамзат алдында тұрған қазіргі заманғы сын-қатерлерге арналған талқылауларға қатысуға бағытталды.

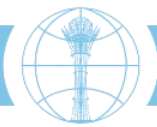
Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерін VIII съезі, атқарушы билік өкілдерін, халықаралық ұйымдарды, ғалымдарды және азаматтық қоғам өкілдерін бір алаңға тоғыстырды. Бағдарлама аясында пленарлық отырыстар, секциялық отырыстар, діни нысандарды қорғау мәселесіне арналған арнайы отырыс, Жас діни лидерлер форумы және сарапшылардың дөңгелек үстелі өткізілді.

«Діндер диалогы: болашақ жолындағы синергия» атты негізгі тақырып Съездің жаһандық тұрақсыздық, қақтығыстар, экстремизм және этикалық сын-қатерлерді диалог пен рухани дипломатия арқылы еңсеруге деген ұстанымын айқындады.

Съезд бағдарламасына қатысуым нәтижесінде төмендегідей негізгі байқаулар қалыптасты:

– Рухани дипломатияның маңыздылығының артуы: Съезд діни лидерлердің ұлттық және халықаралық деңгейде шиеленістерді бәсеңдету, татуласуға ықпал ету және бейбіт бастамаларды қолдау бағытындағы рөлі барған сайын күшейіп келе жатқанын көрсетті.

– Қазіргі заманғы жаһандық сын-қатерлерге бетбұрыс: Талқылаулар дәстүрлі дінаралық мәселелер шеңберінен шығып, климаттың өзгеруі, цифрлық трансформация, жасанды интеллект, экстремизм және әлеуметтік тұтастық сияқты өзекті тақырыптарды қамтыды.

– Жастарға және болашақ көшбасшылыққа басымдық беру: Жас діни лидерлер форумы ұрпақтар сабақтастығының маңызын және жас лидерлерді жаңа жаһандық шындықтарға дайындау қажеттігін айқын көрсетті.

– Этикалық жауапкершілікті мойындау: Технологиялық және әлеуметтік прогресс моральдық айқындықпен және этикалық бағдарлармен қатар жүруі тиіс екендігі жөнінде берік ортақ ұстаным қалыптасты.

VIII Съезд дінаралық өзара іс-қимыл үшін беделді әрі келешегі зор платформа ретіндегі маңызын тағы бір мәрте растады. Ол діни лидерлер арасындағы диалогтың тек символикалық сипатқа ие емес, керісінше, бейбітшілікті, адам қадір-қасиетін және әлеуметтік келісімді ілгерілетуге бағытталған жаһандық күш-жігердің маңызды құрамдас бөлігі екенін көрсетті. Менің VIII Съезге қатысуым тұрақты дінаралық диалогтың, этикалық көшбасшылықтың және мәдениетаралық ынтымақтастықтың қазіргі әлемдегі күрделі сын-қатерлерді еңсеруде алмастырылмайтын мәнге ие екендігіне деген сенімді нығайтты. Съезд осы ортақ жауапкершілікті дамыту мен бекемдеуде маңызды рөл атқаруын жалғастыруда.

* * *

Я Президент Межрелигиозной организации (IRO, Inter-Religious Organisation) принял участие в VIII Съезде лидеров мировых и традиционных религий в качестве представителя межконфессионального сообщества Сингапура. Мое участие было направлено на содействие международному межрелигиозному диалогу, укрепление отношений с мировыми религиозными лидерами и участие в дискуссиях, посвященных современным вызовам, стоящим перед человечеством.

VIII Съезд собрал лидеров мировых и традиционных религий, представителей правительств, международных организаций, ученых и представителей гражданского общества. Программа включала пленарные заседания, секционные заседания, специальное заседание по вопросам охраны религиозных объектов, Форум молодых религиозных лидеров и круглые столы экспертов.

Основная тема «Диалог религий: синергия во имя будущего» отражала стремление Съезда решать проблемы глобальной нестабильности, конфликтов, экстремизма и этических вызовов посредством диалога и духовной дипломатии.

По результатам моего участия в программе Съезда можно сделать **несколько ключевых наблюдений:**

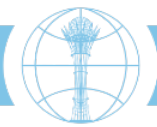
– *Растущая значимость духовной дипломатии: Съезд продемонстрировал, что религиозные лидеры играют все более важную роль в снятии напряженности, содействии примирению и поддержке мирных инициатив как на национальном, так и на международном уровнях.*

– *Сдвиг в сторону современных глобальных вызовов: Обсуждения вышли за рамки традиционных межконфессиональных проблем и затронули такие темы, как изменение климата, цифровая трансформация, искусственный интеллект, экстремизм и социальная сплоченность.*

– *Акцент на молодежи и будущем лидерстве: Форум молодых религиозных лидеров подчеркнул важность межпоколенческой преемственности и необходимость подготовки молодых лидеров к новым глобальным реалиям.*

– *Признание этической ответственности: был достигнут твердый консенсус о том, что технологический и социальный прогресс должен сопровождаться моральной ясностью и этическими ориентирами.*

VIII Съезд вновь подтвердил свою важность как авторитетной и перспективной платформы для межрелигиозного взаимодействия. Он продемонстрировал, что диалог между религиозными лидерами является не просто символическим, но и важнейшим компонентом глобальных усилий по продвижению мира, достоинства и социальной гармонии. Мое участие в VIII Съезде укрепило мою убежденность в том, что постоянный межрелигиозный диалог, этическое лидерство и межкультурное сотрудничество являются незаменимыми для решения сложных проблем современного мира. Съезд продолжает играть важную роль в укреплении этой общей ответственности.

**«Жерорта теңізінің келешегі» ұйымының және Италия-Жерорта диалогы желісінің Президенті және Бас хатшысы
Энрико Молинаро**

**Президент и Генеральный секретарь организации «Средиземноморские перспективы» и Итальянской сети Евро-Средиземноморского диалога
Энрико Молинаро**

1. Астанада өткен Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезі аясындағы «Діни нысандарды қорғау» жөніндегі арнайы сессия

2025 жылғы 16-18 қыркүйекте Астана қаласында өткен Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезі қатысушылармен өз қағидаттарымының тізбесін бөлісуге және оларды талқылауға ең қолайлы мүмкіндік болды. Бұл қағидаттарды БҰҰ Өркениеттер альянсының (UNAOC) жоғары өкілі, БҰҰ Бас хатшысының орынбасары, елші Мигель Анхель Моратинос «Діни нысандарды қорғау жөніндегі Төрағаның ұсынымдары» ретінде таратты. Аталған ұсынымдар UNAOC-пен әріптестікте ұйымдастырылған және Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Төрағасы, Хатшылықтың басшысы Маулен Әшімбаев теңтөрағалық еткен «Діни нысандарды қорғау: әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері мен мемлекет қайраткерлерінің ой-толғамдары және іс-қимылға үндеуі» атты Съездің арнайы сессиясында ұсынылды.

2. Әулие Франциск, Джорджо Ла Пира және Италия мен Қазақстанның ықтимал рөлі

Италия Сыртқы істер және халықаралық ынтымақтастық министрлігі (MAECI) арқылы мұндай аса нәзік салада серпінді әрі жаңашыл рөл атқара алады. Осы тұрғыда 2023 жылғы маусымда Сыртқы істер министрі әрі Премьер-министрдің орынбасары Антонио Таяни Италия мәдениет институттары арқылы Ассизилік Әулие Францисктің өмірі, сапарлары, кездесулері мен

қызметінің христиандық кішіпейілділік пен мұсылман әлемімен диалогқа ашық болудың жарқын үлгісі ретіндегі орасан зор құндылығын насихаттады. Осыған орай, Қазақстандағы Италия мәдениет институтының директоры Эдоардо Крисафулли Әулие Францисктің атақты туындысы — «Жаратылыстар жыры» (*Cantico delle Creature*) алғаш рет қазақ тіліне жариялады.

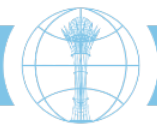
Осы ерекше Әулиенің, сондай-ақ өткен ғасырдың ортасында еврей, христиан және мұсылман өкілдерінің қатысуымен жабық форматта Жерорта теңізі бейбітшілік коллоквиумдарын ұйымдастыра алған Флоренцияның марқұм мәрі Джорджо Ла Пираның рухани мұрасынан шабыт ала отырып, Италия Қазақстанмен бірге — соңғы онжылдықтарда діни радикал экстремистер тарапынан жаппай террорлық шабуылдарға ұшырамаған екі ел ретінде — халықтар мен мемлекеттер арасындағы бейбітшілік пен келісімді нығайтудың маңызды құралы саналатын дінаралық диалогты ілгерілету үшін нақты қадамдар әзірлеуде және практикалық шешімдер ұсынуда жетекші рөл атқара алады.

3. Жаңа эпистемологиялық тұғырнама: глокалистік және вестфальдық бірегейлік үлгілері арасындағы қарама-қарсылық

Халықаралық қатынастарды түсінудің бір-біріне түбегейлі қарама-қарсы екі тұжырымдамасы және соған сәйкес халықаралық әлеуметтік-құқықтық орта ұжымдық бірегейліктің екі қарама-қарсы моделінің — вестфальдық және глокалистік модельдердің — қалыптасуына алып келді. Бірінші модельге сәйкес қауымдастықтың шекаралары мемлекеттердің аумақтық шекараларымен айқындалады, ал екінші модельде бұл шекаралар мемлекеттердің ішінде немесе одан тыс жерлерде, мысалы, өркениеттер немесе нәсіл ұғымдары аясында қарастырылады.

Бұл жаңашыл ғылыми әдіснама жоғарыда аталған екі алмасып отыратын тарихи циклді негізге ала отырып, бүгінгі әлемді қалыптастырып отырған геосаяси үдерістерді түсінудің жаңа сындарлы кілтін ұсынады. Мұндай талдауды әлеуметтік ғылымдардың кез келген саласына немесе ұжымдық бірегейлікке қатысты кез келген мәдени салаға қолдануға болады.

Қозғалып отырған терең саяси мүдделерді түсіну арқылы геосаяси талдаушылар осы революциялық эпистемологиялық «сиқырлы көзілдірікті» пайдаланып, алдын ала қалыптастырылған әрі поляризацияланған дихотомиялардан (мысалы, неміс/итальян, оңшыл/солшыл немесе Батыс/Ислам) аулақ бола алады. Жасанды поляризация ұйымдасқан элиталарға ғылыми

түсіндірулер мен қоғамдық қабылдауды манипуляциялауға арналған зияткерлік құралдар береді, осылайша оларды нақты билік үшін күрестен алаңдатады.

4. Қорытындылар: ұжымдық бірегейлікке қатысты жаңа білім беру тәсілі

Қазіргі таңда кез келген бірегейлікке қатысты дискурс төзімсіздікке, кемсітушілікке, экстремизмге, терроризмге, өшпенділік пен әлеуметтік зорлық-зомбылыққа, әсіресе дін немесе сенім негізіндегі әрекеттерге, тіпті ксенофобия мен нәсілшілдікке ұласуы мүмкін. Алайда ұжымдық бірегейліктерді өзара нығайту, керісінше, дінаралық диалог пен әлеуметтік ашықтықты дамытуға, өзара құрметке негізделген әрбір қауымдастықтың мәдени, тарихи және рухани мұрасын сақтауға ықпал ете алады.

2025 жылғы 16 қыркүйекте Астанада өткен «Діни нысандарды қорғау: ой-толғамдар және іс-қимылға үндеу» атты арнайы сессияда төзімсіздік актілері, әсіресе діни нысандарға жасалатын шабуылдар талқыланды. Мұндай әрекеттер қауымдастықтардың бірегейлік сезімінің өзегіне соққы беріп, жік салу, өшпенділік пен қорқыныш тудыруды көздейді.

Осыны ескере отырып, Астанада өткен Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезі әлемдік және дәстүрлі діни көшбасшыларына, мемлекеттік субъектілерге және азаматтық қоғам ұйымдарына үндеу тастауға мүмкіндік берді: әсіресе жастарға бағытталған, өзара таным-білу мен тиісті ұжымдық бірегейлікті түсінуге ынталандыратын жаңа білім беру тәсілін қалыптастыру қажет.

Ұжымдық бірегейлікке қатысты төзімсіздікке толы әлемде қалыптасқан осы жағымсыз ахуалды түбегейлі өзгертуге бағытталған мұндай мәдени баптама — аса күрделі міндет. Алайда VIII Съездің нәтижесі ретінде, Қазақстан Республикасы мен Біріккен Ұлттар Ұйымының Өркениеттер альянсы арасындағы ұзақ мерзімді серіктестікке сүйене отырып, бұл — жүзеге асыруға болатын шынайы этикалық миссия. Осыған байланысты мен 2026 жылдың соңына қарай Астана қаласында, Қазақстандағы Италия Елшілігімен ынтымақтастықта, Иерусалимдегі қасиетті орындардың қазіргі жағдайына ерекше назар аудара отырып, іс-шара өткізуді, сондай-ақ Астанада өткен VIII Съезде өзім ұсынған және талқылаған Иерусалимнің Қасиетті орындары орталығын (Jerusalem Holy Places Center – JHPC) құру бастамасын алға тартуды ұсынамын.

* * *

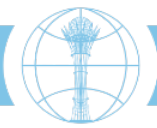
1. Специальная сессия по охране религиозных объектов на VIII Съезде лидеров мировых и традиционных религий в Астане

VIII Съезд лидеров мировых и традиционных религий, состоявшийся 16-18 сентября 2025 года в Астане, стал лучшей возможностью поделиться с участниками и обсудить мой список принципов, который Посол Мигель Анхель Моратинос, высокий представитель UNAOC и заместитель Генерального Секретаря ООН распространил в качестве «Рекомендаций Председателя по охране религиозных объектов» на Специальной сессии Съезда «Охрана религиозных объектов: Размышления и призывы к действию лидеров мировых и традиционных религий и государственных деятелей», организованной в партнерстве с UNAOC и под совместным председательством г-на Маулена Ашимбаева, Председателя Сената Парламента Республики Казахстан, Главы Секретариата.

2. Святой Франциск, Джорджио Ла Пира и потенциальная роль Италии и Казахстана

Италия, через Министерство иностранных дел и международного сотрудничества (MAECI), могла бы сыграть продвигающую и инновационную роль в такой деликатной области. В этом контексте в июне 2023 года министр иностранных дел и вице-премьер Антонио Таяни через Итальянские институты культуры продвигал огромную ценность жизни, путешествий, встреч и работы Святого Франциска Ассизского как пример христианского смирения и готовности к открытому диалогу с мусульманским миром. В связи с этим г-н Эдоардо Крисафулли, директор Итальянского института культуры в Казахстане, впервые опубликовал на казахском языке знаменитое произведение Святого Франциска «Песнь творений» (*Cantico delle Creature*).

Вдохновленный как этим выдающимся святым, так и покойным мэром Флоренции Джорджио Ла Пира, который в середине прошлого века организовал закрытые «Средиземноморские коллоквиумы мира» с участием представителей иудейской, христианскими и мусульманскими представителями, Италия могла бы вместе с Казахстаном — двумя странами, в которых в последние десятилетия не было массовых террористических атак со стороны религиозных радикальных экстремистов — сыграть ведущую роль в разработке конкретных шагов и предложении практических решений для содействия межконфессиональному диалогу как важнейшему инструменту укрепления мира и гармонии между народами и нациями.

3. Новая эпистемологическая основа: дихотомия между глокальной и вестфальской моделями идентичности

Две диаметрально противоположные концепции международных отношений и соответствующая международная социально-правовая среда привели к нынешней дихотомии между двумя противоположными моделями коллективной идентичности: вестфальской и глокальной. Согласно первой модели, границы сообщества совпадают с границами государств, тогда как во второй модели эти границы пролегают внутри или за пределами государств, как, например, концепции цивилизаций или рас.

Эта инновационная научная методология учитывает два вышеупомянутых чередующихся исторических цикла, представляя новый критический ключ к пониманию геополитической динамики, формирующей современный мир. Фактически, любой может применить такой анализ к любой области социальных наук или любой культурной сфере, связанной с коллективной идентичностью.

Понимая глубокие политические интересы, которые стоят на кону, геополитические аналитики могут использовать эти революционные эпистемологические «волшебные очки», чтобы избежать поляризованных и заранее сконструированных дихотомий (таких как «немцы/итальянцы», «правые/левые» или «запад/ислам»). Искусственная поляризация дает организованным элитам интеллектуальное оружие для манипулирования научными интерпретациями и общественными представлениями, отвлекая их от реальной борьбы за власть на местах.

4. Выводы: новый подход к образованию в области коллективной идентичности

В настоящее время любой дискурс об идентичности может вызвать нетерпимость, дискриминацию, экстремизм, терроризм, ненависть и социальное насилие, особенно на основе религии или убеждений, граничащие даже с ксенофобией или расизмом. На самом деле, взаимное укрепление коллективной идентичности, напротив, может способствовать межконфессиональному диалогу и социальной открытости, сохраняя культурное, историческое и духовное наследие каждой общины на основе взаимного уважения.

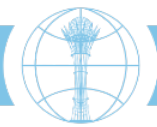
На вышеупомянутой специальной сессии «Охрана религиозных объектов: размышления и призыв к действию», состоявшейся 16 сентября в Астане, об-

суждались акты нетерпимости, особенно нападения на религиозные объекты, направленные на подрыв самой сути идентичности сообществ, сея разделение, ненависть и страх.

В свете вышесказанного VIII Съезд в Астане стал возможностью обратиться с призывом к лидерам мировых и традиционных религий, государственным деятелям и организациям гражданского общества: необходим новый подход к образованию, особенно в отношении молодежи, углубляющий взаимное знание и поощряющий понимание соответствующей коллективной идентичности.

Такое культурное начинание, направленное на то, чтобы перевернуть описанную негативную ситуацию, является серьезным вызовом в мире, полном нетерпимости к иной идентичности, но по итогам VIII Съезда, опираясь на долгосрочное партнерство между Республикой Казахстан и Альянсом цивилизаций Организации Объединенных Наций, это реалистичная этическая миссия, которую я бы предложил начать по случаю мероприятия, которое состоится в Астане в конце 2026 года, в сотрудничестве с Посольством Италии в Казахстане, с особым акцентом на Статус-кво в святых местах Иерусалима, предлагая создать первый Центр святых мест Иерусалима (ЖНРС), как я имел возможность предложить и обсудить на VIII Съезде в Астане.

Аргентинадағы Ахмадия мұсылман қауымының Президенті, имам Марван Сарвар Гилл

Президент мусульманской общины Ахмадия в Аргентине, имам Марван Сарвар Гилл

Қазақстан діни конфессиялар көшбасшыларын біріктіреді: үміт шамшырағы

Астана 2025 жылдың қыркүйегінде әлемнің түкпір-түкпірінен діни көшбасшыларды бейбітшілік, бауырластық және үміт ұранымен қабылдаған кезде жарқыраған шамшыраққа айналды. Адамзат шексіз қарама-қайшылықтарға, қақтығыстар мен алауыздықтарға тап болған кезде, 60-тан астам діни делегациялардың бір үстел басында жиналуының өзі рухани жаралы жандар үшін бірге емдік дауа болды.

Әлем жаңа дүниежүзілік соғысқа бет бұрған кезде, «діндер арасындағы синергия үміт пен татулықтың қозғаушы күші ретінде» ұраны осындай жиналыстар мен бастамалардың шұғыл қажеттілігін білдірді. Дөңгелек үстел басында отырған мұсылмандардың, христиандардың, иудейлердің, индуистердің және буддашылардың символикалық бейнесі «сенім – бөлу үшін емес, біріктіру үшін» деген идеяны айқын көрсетті. Бұл бүкіл қоғамға конфессияаралық ынтымақтастықтың айырмашылықтарды жоюды емес, сан алуандылықты өзара байытудың қайнар көзі ретінде қабылдайтынын еске салатын тамаша үлгі болды.

Шын мәнінде, халықаралық платформаларда «ортағасырлық крест жорықтары» дәуіріне оралуға немесе «Батыс пен Шығысқа» бөлінуге шақыратын үндеулер жиі айтылып жатқан кезеңде, Астана Съезі бөліністі емес, керісінше, үлкен бірлікті көздейтін шешімді ұсынды. Оның әдісі жаңа қабырғалар тұрғызу емес, керісінше, жаңа көпірлер салу болды. Осылайша, Съезд аясындағы іс-шаралар «басқаны» тыңдауға және өзара қарым-қатынасты нығайтуға құнды мүмкіндік берді.

«Өзгемен» жүргізілетін диалог өз болмысыңнан, жеке діни немесе рухани бірегейлігіңнен бас тартуды немесе өз қағидаларыңды жоққа шығаруды

білдірмейді. Керісінше, ол «өзгені» тыңдауды және онымен ортақ тұстарды іздеуді көздейді. Шын мәнінде, Қасиетті Құранның 3-сүресі, 65-аятында діндер арасындағы үйлесімнің маңыздылығы атап өтіледі және мұсылмандар үшін барлық адамдарды — мейлі, олар яһуди, христиан, мұсылман немесе өзге бір діннің өкілдері болсын — біріктіретін ортақ құндылықтарды табу мақсатында көпірлер орнату біздің жауапкершілігіміз екені айқындалады. Осы исламдық ұстанымды негізге ала отырып, Ахмадия Мұсылман Қауымдастығы атынан Қазақстан Республикасының Президентіне және Конфессияаралық және дінаралық диалогтың халықаралық орталығына дінаралық келісім мен бауырластықты нығайту жолындағы табанды қызметі үшін алғысымды білдіремін.

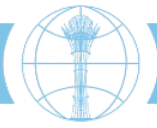
Қорытындылай келе, Астана Съезі конфессияаралық диалогты дамыту арқылы әділ әрі үйлесімді қоғам құруда іргелі тірек болатынына деген сенімді одан әрі нығайтты. Біз бәріміз қалайтын, барлық діндердің мәні саналатын әлем бірлескен күш-жігерді қажет етеді. Келесі маңызды қадам – диалог пен сөздерді нақты істер мен әрекеттерге айналдыру. Мен дін өкілдерінің кездесуі мен ашық диалогын адамгершілікке және бейбітшілікке бастайтын осы ұзақ жолдағы алғашқы маңызды қадам екенін толық түсінемін. Қазір біздің алдымызда сөздерді іс-қимылға, татулыққа ықпал ететін нақты бастамаларға айналдыру міндеті тұр, олар жүректегі үрейді үмітке, күмәнді берік сенімділікке, көңілсіздікті рухани тыныштыққа айналдыра алады.

* * *

Казахстан объединяет лидеров религиозных конфессий: маяк надежды

Астана превратилась в сияющий маяк, когда в сентябре 2025 года приняла у себя религиозных лидеров со всего мира под лозунгом мира, братства и надежды. В то время, когда человечество втянуто в бесконечные противостояния, конфликты и расколы, сам факт того, что более 60 религиозных делегаций собрались вместе, стал целебным лекарством для израненных душ.

В то время как мир стремительно движется к новой мировой войне, девиз «Синергия между религиями, как движущая сила надежды и примирения» выразил насущную необходимость в подобных собраниях и инициативах. Символическое изображение мусульман, христиан, иудеев, индуистов и буддистов, сидящих за круглым столом, подкрепляет идею о том, что «вера объединяет, а не разделяет». Это было прекрасным напоминанием для всего общества о том, что межконфессиональное сотрудничество не стремится

устранить различия, а скорее превратить разнообразие в источник взаимного обогащения.

Фактически, в эпоху, когда на международных платформах все чаще звучат призывы к возвращению к периоду «средневековых крестовых походов» или разделению на «Запад и Восток», Астанинский Съезд предлагает решение, заключающееся не в еще большем разделении, а в еще большем единстве. И метод заключается не в возведении новых стен, а в наведении новых мостов. Таким образом, мероприятия в рамках Съезда предоставили ценную возможность выслушать «другого» и укрепить наши отношения.

Важно пояснить, что диалог с «другими» не означает отказ от своей идентичности или отрицание своих принципов, а скорее выслушивание и поиск сходств с «другими». Фактически, в 3-й суре Корана, 65-м аяте, подчеркивается, что религии должны быть в гармонии, и отмечается, что мы, мусульмане, обязаны наводить мосты, чтобы найти общие ценности, которые объединяют нас всех, будь мы иудеями, христианами, мусульманами или последователями любой другой религии. С учетом этой исламской предпосылки, от имени мусульманской общины Ахмадия я благодарю Президента Казахстана и Международный центр межконфессионального и межрелигиозного диалога за их приверженность межконфессиональной гармонии и братству.

В заключение, Съезд в Астане подтвердил мое убеждение в том, что межконфессиональный диалог является фундаментальной опорой для создания более справедливого и гармоничного общества. Мир, которого мы все желаем и который является сутью всех религий, требует совместных усилий. Следующим важным шагом будет преобразование диалога и слов в конкретные дела и действия. Я полностью осознаю, что встреча и диалог между представителями религий – это первый шаг на этом долгом пути к более гуманному и мирному человечеству. Сейчас перед нами стоит задача преобразовать эти слова и речи в реальные инициативы, которые способствуют примирению и могут превратить страх в надежду, неуверенность в убежденность, разочарование в утешение.

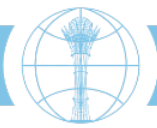

**Испания Корольдігіндегі
дінаралық диалог жөніндегі
Авраамдық Форумның
төрағасы,
доктор Саиф әл-Ислам
Бенабденнур**

**Председатель
Авраамического Форума
по межрелигиозному
диалогу в Королевстве
Испания, доктор
Саиф аль-Ислам
Бенабденнур**

2025 жылғы қыркүйекте Астана қаласында өткен Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезі халықаралық қатынастардағы діннің маңызын, сондай-ақ діни қайраткерлердің жаһандық басқарудағы рөлін талқылауға арналған алаң болып табылады. Халықаралық қатынастар тұрғысынан алғанда, Съезді мемлекеттен тыс көпжақты дипломатияның бір платформасы ретінде қарастыруға болады, мұнда дін жаһандық деңгейде бытыраңқылық пен қақтығыстар күшейген жағдайда символдық ресурс әрі «жұмсақ күштің» құралы ретінде көрініс табады. Ұйымдастырушылық тұрғыдан Съезд жоғары деңгейдегі институционалдануымен және Қазақстан мемлекетінің халықаралық ауқымдағы диалог кеңістігін қалыптастыру қабілетімен ерекшеленді. Алпысқа жуық елден келген делегациялардың және әртүрлі діни дәстүр өкілдерінің қатысуы Қазақстанның делдал ретіндегі имиджін нығайтып, Орталық Азия мен бүкіл әлемде мәдениетаралық диалогты ілгерілетуге ықпал етті. Осы тұрғыдан алғанда, бұл іс-шараны тек діни форум ретінде ғана емес, сонымен қатар бейбітшілікке қауіп төндіретін қақтығыстарды реттеуге бағытталған сыртқы саясат құралы ретінде қарастыру орынды.

Пікірталастар өзара түсіністік пен ынтымақтастық ахуалында өтті, бейбітшілікке, төзімділікке және қатар өмір сүруге арналған дискурстарға басымдық берілді. Съездің негізгі нәтижелерінің бірі — дінаралық диалогтың дәстүрлі дипломатияны толықтыратын тетік ретінде маңызын растау болды. Астана бейбітшілік декларациясының қабылдануы іс-шараның нормативтік сипатын күшейтіп, оны бейбітшілік пен ынтымақтастықты

ілгерілетуге бағытталған басқа да халықаралық тетіктермен үйлестірді. Сонымен қатар жоғары деңгейдегі діни лидерлер мен халықаралық ұйымдар өкілдерінің қатысуы діни қайраткерлердің халықаралық дағдарыстарды басқарудағы жанама қатысушылар және жаһандық этикалық нормаларды қалыптастырудағы маңыздылығы артып келе жатқанын айқындайды.

Алайда халықаралық қатынастар тұрғысынан қабылданған декларацияларда оларды орындалуын қамтамасыз ететін міндетті тетіктерді немесе институционалдандырылған шараларды қамтымайды, бұл өз кезегінде олардың мемлекеттік саясат немесе қақтығыстарды тиімді шешу тұрғысынан әсерін шектейді. Бұл тұрғыда Съезд жедел басқару алаңынан гөрі, мүдделі тараптар арасындағы өзара байланыстар мен желілерді қалыптастыру кеңістігіне жақынырақ орналасқан.

Алдағы уақытта Съезді халықаралық жүйе шеңберінде өзекті платформа ретінде нығайту көпжақты институттармен, өңірлік ұйымдармен және азаматтық қоғам қатысушылармен өзара іс-қимылды тереңдетуді талап етеді. Сондай-ақ дін мен халықаралық қауіпсіздік арасындағы өзара байланыс, зорлық-зомбылыққа негізделген радикалданудың алдын алу, делдалдық пен татуластыру үдерістеріндегі діндердің рөлі, сондай-ақ жаңа технологиялардың пайда болуына байланысты туындайтын этикалық мәселелер сияқты тақырыптарды неғұрлым терең зерделеу орынды болар еді. Аталған бағыттар дінаралық диалогты қазіргі халықаралық күн тәртібінің өзекті мәселелерімен тікелей байланыстыруға мүмкіндік береді.

Ұсыныстарға келетін болсақ, Съездің символикалық өлшемінен тыс ықпалын бағалауға мүмкіндік беретін мониторинг пен бағалау тетіктерін қалыптастыру бағытына бет бұру аса маңызды. Тұрақты тақырыптық комитеттерді институционалдандыру, ықпал ету көрсеткіштерін енгізу, сондай-ақ халықаралық қатынастар саласындағы жас көшбасшылар мен сарапшыларды жүйелі түрде тарту форумның тиімділігін арттыра алар еді. Осылайша, Съезд негізінен декларативтік сипаттағы алаңнан жаһандық басқаруға елеулі ықпал ету әлеуеті бар платформаға айналуы мүмкін.

Қорытындылай келе, Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезі діни дипломатия мен халықаралық жұмсақ күш саласындағы маңызды бастама болып табылады. Алайда оның болашақтағы маңыздылығы қатысушылардың риторикалық келісім шеңберінен шығып, халықаралық жүйенің құрылымдық мәселелерін шешуге неғұрлым тікелей әрі нақты үлес қоса алу қабілетіне байланысты болмақ.

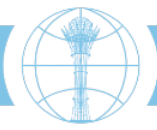
* * *

VIII Съезд лидеров мировых и традиционных религий, состоявшийся в Астане в сентябре 2025 года, представляет собой платформу для обсуждения важности религии в международных отношениях, а также роли религиозных деятелей в глобальном управлении. С точки зрения международных отношений, Съезд можно рассматривать как платформу негосударственной многосторонней дипломатии, в которой религия выступает в качестве символического ресурса и инструмента мягкой силы в международном контексте, характеризующемся фрагментацией и конфликтами.

С организационной точки зрения, Съезд отличался высокой степенью институционализации и способностью казахстанского государства создать пространство для диалога с международным охватом. Участие делегаций из более чем шестидесяти стран и представителей различных религиозных традиций укрепляет имидж Казахстана как посредника и продвигателя межкультурного диалога в Центральной Азии и во всем мире. С этой точки зрения, мероприятие следует рассматривать не только как религиозный форум, но и как инструмент внешней политики, направленный на урегулирование конфликтов, затрагивающих мир.

Дебаты проходили в атмосфере консенсуса и сотрудничества, приоритет отдавался дискурсам, посвященным миру, терпимости и сосуществованию. Одним из основных результатов Съезда стало подтверждение межрелигиозного диалога как механизма, дополняющего традиционную дипломатию. Принятие Астанинской декларации мира укрепляет нормативный аспект мероприятия, приводя его в соответствие с другими международными механизмами содействия миру и сотрудничеству. Аналогичным образом, присутствие высокопоставленных религиозных лидеров и представителей международных организаций подчеркивает растущую центральную роль религиозных деятелей как косвенных участников управления международными кризисами и формирования глобальных этических норм.

Тем не менее, с точки зрения международных отношений, принятые декларации не содержат обязательных механизмов или институционализированных мер по их выполнению, что ограничивает их влияние с точки зрения государственной политики или эффективного урегулирования конфликтов. В этом смысле Съезд находится скорее в сфере построения сетей между заинтересованными участниками, чем в сфере оперативного управления.

В перспективе укрепление Съезда как актуальной платформы в рамках международной системы потребует более тесного взаимодействия с многосторонними институтами, региональными организациями и участниками гражданского общества. Также было бы уместно более глубоко проработать такие вопросы, как взаимосвязь между религией и международной безопасностью, предотвращение насильственной радикализации, роль религий в процессах посредничества и примирения, а также этические дилеммы, возникающие в связи с появлением новых технологий. Эти области позволили бы более непосредственно связать межрелигиозный диалог с центральными вопросами современной международной повестки дня.

Что касается рекомендаций, то крайне важно двигаться в направлении создания механизмов мониторинга и оценки, которые позволяют оценить влияние Съезда за пределами его символического измерения. Институционализация постоянных тематических комитетов, включение показателей воздействия и систематическое привлечение молодых лидеров и экспертов в области международных отношений могли бы повысить эффективность форума. Таким образом, Съезд мог бы превратиться из преимущественно декларативного пространства в платформу с большим потенциалом влияния на глобальное управление.

В заключение можно сказать, что VIII Съезд лидеров мировых и традиционных религий представляет собой важную инициативу в области религиозной дипломатии и международной мягкой силы. Однако его будущая значимость будет зависеть от способности участников выйти за рамки риторического консенсуса и внести более непосредственный и осязаемый вклад в решение структурных проблем международной системы.

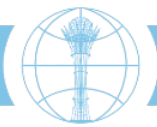
**Ресей Ғылым Академиясы
қоғамдық ғылымдар
жөніндегі ғылыми
ақпарат институтының
философия бөлімі
меңгерушісі
Сергей Владиславович
Мельник**

**Заведующий отделом
философии Института
научной информации
по общественным наукам
Российской Академии Наук
Мельник Сергей
Владиславович**

Дінаралық саммиттердің тиімділігін арттыру: символдық аспект және «Діни лидерлердің жолдауы» жобасы

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезі аясында өткен «Қазіргі таңдағы мәдениетаралық және дінаралық диалог» атты халықаралық эксперттік дөңгелек үстел жұмысы барысында мен дінаралық диалогтың тиімділігін арттыруға ғалымдар мен сарапшылар қандай үлес қоса алатынын пайымдауға арналған баяндама ұсындым. Осы жарияланымда негізгі тұжырымдармен бөлісіп, қазіргі таңда посткеңестік кеңістіктегі ең маңызды халықаралық дінаралық саммит болып табылатын Съездің алдағы жұмысына ескерілуі мүмкін нақты практикалық ұсынымдарды ұсынуды жөн көрдім.

Дінаралық диалогтың төрт түрі және қатысушылардың үш деңгейі
Дінаралық диалогты оңтайландыру және оның нәтижелілігін арттыру жолдарын талқылау барысында оның қабылдай алатын түрлі формаларының алуан түрлілігін ескеру қажет. Яғни дінаралық диалогты жалпы ұғым ретінде қарастыру жеткіліксіз, ең алдымен нақты қай түрі сөз болып отырғанын айқындау маңызды. Осы бағытта мен дінаралық диалогтың барлық қолданыстағы тәсілдерін қамтып қана қоймай, оларды толықтыра-

тын өзіндік түпнұсқа жіктемені әзірледім. Атап айтқанда, дінаралық диалогтың төрт негізгі түрін ажырату ұсынылады: (1) «полемикалық диалог», (2) «когнитивті диалог», (3) «бейбітшілікке бағытталған диалог» және (4) «серіктестік диалог». Аталған диалог түрлерінің әрқайсысын діндар адамның өзге дін өкілдерімен қарым-қатынасқа түсуінің негізгі уәжін айқындайтын белгілі бір сұрақпен байланыстыруға болады.

Полемикалық диалогқа «кім дұрыс?» деген сұрақ тән. Мұндай өзара әрекеттесу өз сенімін таратуға, оның артықшылықтарын көрсетуге ұмтылумен сипатталады, бұл өз кезегінде пікірталасқа алып келеді. Диалогтың бұл түрі бүгінгі таңда да діндар адамдар арасында кездеседі, мұны интернет кеңістігінде діни-теологиялық тақырыптар бойынша жүз мыңдаған қаралым жинайтын көптеген пікірталастар дәлелдейді.

Когнитивті дінаралық диалог «сен кімсің?» деген сұрақтың төңірегінде қалыптасады. Мұндай диалог өзге дінмен танысуды, оны зерделеуді көздейді және салыстырмалы зерттеулерде (мысалы, «салыстырмалы теология» ғылыми бағыты) немесе байланыс орнатудың мақсаты ретінде «өзара рухани байытуда» көрініс табуы мүмкін (бұл «руханият диалогы», «діни тәжірибе диалогы» ұғымдарымен айқындалады).

Бейбітшілікке бағытталған диалог «қалай бейбіт өмір сүреміз?» деген сұраққа негізделеді және ол қолайлы әлеуметтік ахуалды сақтауға, этноконфессиялық қатынастарды үйлестіруге бағытталады.

Серіктестік диалог әртүрлі дін өкілдерінің әлеуметтік немесе экологиялық салалардағы бірлескен практикалық қызметі арқылы көрініс табады. Бұл ретте негізгі сұрақ – «әлемді жақсарту үшін біз бірге не істей аламыз?» болып табылады.

Аталған дінаралық диалогтың төрт негізгі түрінің ішінде әртүрлі нысандарды бөліп көрсетуге, оларды «мақсат» (қатысушылар қандай міндеттер қояды), «қағидаттар» (өзара іс-қимыл қандай принциптерге негізделеді) және «форма» (диалог қандай түрде жүзеге асады) сияқты өлшемдер тұрғысынан сипаттауға, сондай-ақ олардың іске асырылуының нақты мысалдарын келтіруге болады. Егжей-тегжейіне тоқталмай, тек мына жайтқа назар аударуды жөн санаймын: полемикалық және когнитивті диалог шеңберінде әртүрлі діндердің көзқарастарын зерделеу, талдау, салыстыру және талқылау үдерісі жүреді. Бұл ретте Құдай туралы түсініктер, Оның уахиі, күнә ұғымы, діни тәжірибе, ізгі қасиеттер, рухани практикалар және өзге де мәселелер қамтылады (полемикалық тұрғыда немесе когнитивті диалогтағыдай Өзгені тану және оны өз көзқарастарымен салыстыру

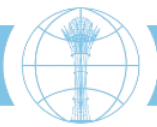

мақсатында). Ал бейбітшілікке бағытталған және серіктестік диалог түрлерінде дін көбіне әлеуметтік институт ретінде қарастырылады, мұндағы негізгі міндет – діндар адамдар арасындағы қарым-қатынастың сындарлы сипатта болуы. Бұл айырмашылықты ескеру маңызды: дінаралық диалог бір жағдайда идеялар мен көзқарастардың арақатынасын пайымдау ретінде (полемикалық және танымдық диалог), ал екінші жағдайда – осы әртүрлі түсініктерді ұстанатын діндар адамдар арасындағы оң өзара қатынастарды қамтамасыз ету ретінде (бейбітшілікке бағытталған және серіктестік диалог) түсіндірілуі мүмкін. Діни көшбасшылар мен діни ұйымдар негізінен бейбітшілікке бағытталған, сондай-ақ белгілі бір деңгейде серіктестік диалогқа тартылған, яғни олардың назары бейбітшілікті нығайтуға немесе қоғам өміріне оң үлес қосу үшін бірлескен қызметті жүзеге асыруға шоғырланған. Теологиялық тақырыптар бейбітшілікке бағытталған және серіктестік диалогта да кездесуі мүмкін, алайда олар көбіне құралдық сипатта болады, яғни келісімді және жасампаз ынтымақтастықты негіздеу құралы ретінде пайдаланылады.

Дінаралық диалогқа қатыса алатын қатысушылардың үш «деңгейін» ажырату да пайдалы.

Біріншіден, бұл діни көшбасшылардың «жоғары» деңгейі. Бұл деңгейде диалогқа діни қауымдастықтардың басшылары мен жоғары мәртебелі ресми өкілдері қатысады.

Екіншіден, «орта» деңгей, оны «сараптамалық» немесе «тұжырымдамалық» деңгей деп те атауға болады. Бұл деңгейде ғалымдар мен теологтар дінаралық диалогтың идеялық негіздерін пайымдайды. Егер сөз когнитивті диалог туралы болса, мұнда әртүрлі діндердің түсініктеріне салыстырмалы талдау жасалуы мүмкін; ал бейбітшілікке бағытталған диалог жағдайында әртүрлі дінді ұстанатын адамдардың не себепті бейбіт өмір сүріп, бір-бірін құрметтеуі қажет екенін түсіндіретін тұжырымдамалық негіздер әзірленеді. Мұндай зерттеулердің нәтижелері өзге діндерге көзқарасты айқындайтын діни қауымдастықтардың құжаттары түрінде көрініс табуы мүмкін. Бұған мысал ретінде 1965 жылы қабылданған Рим-католик шіркеуінің христиан емес діндерге қатынасы жөніндегі «*Nostra aetate*» Декларациясын, 2007 жылы мұсылман ғалымдарының христиандарға жолдаған «Біз бен сіздің аразыдағы ортақ сөз» атты ашық хатын немесе Ганс Кюнгтің жаһандық этика жобасын атауға болады. Аталған құжаттарды ұсынылып отырған жіктеме аясында бейбітшілікке бағытталған дінаралық диалогтың «тұжырымдамалық деңгейіне» жатқызуға болады.

Ақырында, үшінші деңгей — «төменгі» (grassroots) деңгей. Бұл деңгейде өзара іс-қимыл қарапайым діндарлар мен жастар арасында жүзеге асады. Сондай-ақ мұнда дінаралық диалог саласындағы жекелеген белсенділердің жобаларын немесе бейбітшілік рухындағы білім беру бастамаларын да жатқызуға болады.

Қазақстанда өтетін Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезін «жоғары деңгейдегі» бейбітшілікке бағытталған диалогқа немесе «дипломатиялық дінаралық диалогқа» жатқызуға болады. Диалогтың әрбір түрі мен деңгейі үшін оның тиімділігін арттырудың өзіндік тәсілдері бар. Мысалы, бір жағдайда когнитивті диалогтың «өзара рухани баю» мақсатын көздейтін түрі — басқа дінді терең зерделеуге негізделген «руханият диалогы» сөз болуы мүмкін. Ал басқа жағдайда жастар арасындағы, өзара құрметті дамытуға және экстремизмнің алдын алуға бағытталған диалог туралы айтылады, бұл — «төменгі деңгейдегі» бейбітшілікке бағытталған диалог. Диалогтың әрбір қосалқы түрі мен оны оңтайландыру мәселесін жеке қарастыру қажет. Ал одан әрі талдауда өзара іс-қимылдың халықаралық дінаралық саммиттер форматындағы нұсқасына ғана назар аударылады.

Халықаралық дінаралық саммиттер

Дінаралық саммиттер бейбітшілік пен келісімді нығайтуда қандай ерекше рөл атқарады? Мұндай іс-шаралар діни лидерлердің өзара бетпе-бет қарым-қатынас жасауына, тікелей байланыс орнатуына мүмкіндік беретін алаң болып табылады. Дегенмен бұл қатынастың шектеулі екенін және кейде рәсімдік сипатқа ие болатынын естен шығармау қажет; уақыттың негізгі бөлігі отырыстар мен баяндамаларды тыңдауға арналады. Діни лидерлердің мақсаты тек қана салыстырмалы тұрғыда теологиялық тақырыптарды талқылау (когнитивтік диалог) емес, сондай-ақ баяндамаларда қарастырылатын мәселелер (мысалы, экология, жасанды интеллект, пандемия, терроризм мәселесі және т.б.) академиялық мұқият және іргелі түрде зерттелетін болады. Сондай-ақ діни лидерлер жиі жаһандық мәселелерді талқылайды, бірақ көптеген дінаралық саммиттерден кейін нақты бірлескен практикалық іс-әрекеттер (серіктестік диалог) жүзеге асырылады деп болжамайды. Мысалы, көшбасшылар кіріс теңсіздігі мәселесіне алаңдаушылық білдірсе де, кездесуден кейін қатысушылар өз елдеріне барып, экономикалық министрлермен кездесіп, саммитте көтерілген мәселені шешуге бағытталған нақты жұмыстар атқаруы міндетті емес. Дипломатиялық дінаралық диалог өз

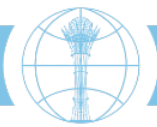

алдына дінаралық қатынастар жүйесінде ерекше орын алады, ол өте қажет, пайдалы және қоғамдағы тұрақтылықты қолдау міндетін атқарады. Бұл тұжырымды дәлелдеу үшін нақты мысалдар келтіруге болады. Сонымен қатар діни лидерлер арасындағы дипломатиялық диалогты, дінаралық саммиттерді басқа мақсаттарды көздейтін және басқа принциптерге негізделген диалогтың басқа түрлері тұрғысынан дұрыс бағаламау керектігін ескеру қажет.

Дінаралық саммиттердің ерекше назар аударуға тұрарлық бір аспектісі — олардың бейбітшілік орнатуға қосатын өзіндік үлесін айқындайтын, «символикалық мән» деп атауға болатын қыры. Діни лидерлердің достық ниетпен кездесуі, олардың ұқсас көзқарастар мен бағалауларын ашық жариялауы символикалық маңызға ие. Діни қауымдардың басшыларының бейбітшілікке шақырулары, олардың позитивті, достық қарым-қатынастарын көрсетуі, қазіргі заманғы өзекті мәселелерге қатысты бірлескен ұстаным білдіруі маңызды. Діни лидерлер арасындағы диалог — бұл өміршең мысал, бірге бейбітшілікке ұмтылу, сенушілер арасындағы өзара құрмет, көрші елдермен достық қатынастар және ортақ игілік үшін шығармашылық ынтымақтастық тек мүмкін екенін ғана емес, сонымен бірге заманауи әлемде қалыпты құбылыс екенін нақты көрсетеді. Осы тұрғыда, кейбір аспектілерде дінаралық саммиттерді бірегей әлеуметтік ритуал ретінде қарастыруға және оларды символикалық саясат объективті арқылы зерттеуге болады.

Символдық мәні және «Рухани лидерлердің жолдауы» жобасы

Діни лидерлер қатысатын саммиттердің символдық мәніне көңіл бөлу мұндай өзара әрекеттестіктің тиімділігін арттыру үшін ерекше тәсілдерді қолдану қажеттігін туғызады. Әрине, мұнда қатысушылардың деңгейі мен саны маңызды – діни қауымдардың өкілдерінің мәртебесі мен беделі неғұрлым жоғары болса және олардың саны көп болса, соғұрлым жақсы. Сонымен қатар қатысушылар құрамы, баяндамалардың идеялық мазмұны мен іс-шараның қорытынды декларациясы, сондай-ақ бұл мазмұнның сыртқы бақылаушыларға қалай ұсынылып жеткізілетіні де маңызды. Позитивті қарым-қатынастардың «визуалды бейнесі» (лидерлердің бір үстелге отырып, сыйластықпен қарым-қатынас жасап, ортақ игілікке көңіл бөлгенін көрсететін бірлескен фотосурет немесе бейне түсіру) қарапайым сенушілерге үлгі болып, әлеуметтік жағымды әсер тигізеді. Бұл символдық аспект діни лидерлер қатысатын дінаралық кездесулер үшін ерекше маңызға ие деп

саналады, оны ескеру және оңтайландыру Съездің дамуына пайдалы болуы мүмкін.

Діни лидерлер қатысатын саммиттердің тиімділігін арттыру үшін PR-мамандары қатысуы өте пайдалы болар еді – яғни іс-шараның бейнесін қалыптастырып, оның идеяларын сыртқа жеткізумен айналысатын шығармашыл адамдар. Олар кездесуді немесе діни көшбасшылардың бірлескен іс-қимылын тартымды, есте қаларлық, әсерлі етуге және кең резонанс тудыруға қабілетті болуы керек. Мұндай функцияны бірлескен фото немесе «бейбітшілік ағаштарын» отырғызу сияқты символдық қимылдар орындайды. Дәл осы символдық аспектіні өңдеу Съездің басым бағыттарының бірі болуы мүмкін. Яғни іс-шараның негізгі идеясын – бейбітшілік, жақсылық, ынтымақтастық идеяларын сыртқа қалай жеткізетініне ерекше назар аударған жөн. Бұл аспектіні жүзеге асыру ұйымдастырушылардың креативтілігіне байланысты.

Идеялардың бірі ретінде «Рухани көшбасшылардың үндеуі» жобасын ұсынуға болады. «Үндеу» – бұл шамамен бес минуттық қысқа мәтін, оны діни лидерлер жариялайды және ол арнайы дайындалған визуалды материалмен сүйемелденеді. Сырттай қарағанда, көшбасшылар жалпы мәлімдемеден негізгі, басты идеяларды оқып шығып, әлемге жеткізгісі келетін мән-мағына мен білдіретіндей әсер қалдырады. Әрине, мәтін формальды болмауы, адамдарда жанды эмоционалды резонанс тудыруы, өзекті үміттер мен талаптар, қазіргі мәселелерге сай болуы маңызды. Қазіргі уақытта болып жатқан жаһандық әлеуметтік-саяси трансформациялар жағдайында діни көшбасшылардың негізгі моральдық құндылықтар мен қағидаларға қатысты бірлескен қоғамдық қуәлігін беру қажеттілігі артып отыр. Бұл құндылықтар әрбір негізгі дінде кездеседі: адамзат отбасының негізсіз бірлігін және әр адамның қадір-қасиетін мойындау; күштің құқыққа тең еместігін түсіну; заманауи өркениеттің гүлденуі үшін «алтын ереже» моральдық қағидасын ұстау қажет: «Өзгелерге өзің қалай істегің келмесе, оларға да солай істеме». Бүгінгі таңда діни лидерлердің дауысы естілгені маңызды – махаббат, мейірімділік, өзін-өзі арнау және ішкі адалдық пен рухтың күші ақырында жеккөрініш, дұшпандық пен мүдделікке қарағанда күшті, ал жақсылық зұлымдықтан бақыттырақ екенін еске салады.

Қысқа бейнежоба, онда әртүрлі діндерден, халықтардан, құрлықтар мен өркениеттерден келген беделді рухани көшбасшылар бір дауыспен бір мәтінді жариялайтын болса, ол сенушілерге де, әлемдік қоғамға да үлкен әсер қалдыра

алады, сондай-ақ Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлер съезінің беделін арттыруға, оның танымалдығын көтеруге септігін тигізеді.

Бейбітшілікті ауамен салыстыруға болады. Барлығы тәртіпте болғанда, ауа жеткілікті, біз оны әдетте байқаймыз, бәрі өз табиғи ретімен жүріп жатқан сияқты көрінеді. Алайда ауа жетіспегенде, оның өмір сүру үшін қаншалықты маңызды екенін түсінеміз. Қақтығыстар басталғанда, бейбіт өмір сүре алу, көршімен тату-тәтті қарым-қатынаста болу – үлкен бақыт пен береке екені айқындалады. Бейбітшілікті бағалау, сақтау және арттыру қажет.

Осы мүмкіндікті пайдаланып, Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезін ұйымдастырушыларға атқарып жатқан жұмыстары үшін, сондай-ақ кәсібилігі, ізгі ниеті және 2025 жылғы қыркүйекте Қазақстан астанасына жасаған сапардан кейін жүректе сақталған жылы да жарқын әсерлер үшін шынайы алғысымды білдіремін.

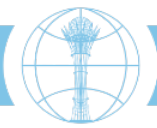
* * *

Повышение эффективности межрелигиозных саммитов: символический аспект и проект «Послание религиозных лидеров»

В ходе работы международного экспертного круглого стола «Межкультурный и межрелигиозный диалог сегодня», прошедшего в рамках VIII Съезда лидеров мировых и традиционных религий, мной был представлен доклад, посвященный осмыслению того вклада, который могут внести ученые и эксперты в повышение эффективности межрелигиозного диалога. В данной публикации хотел бы поделиться основными выводами и предложить конкретные практические рекомендации, которые могли бы быть учтены в дальнейшей работе Съезда, являющегося на сегодняшний день самым значимым международным межрелигиозным саммитом на постсоветском пространстве.

Четыре типа межрелигиозного диалога и три уровня участников

При обсуждении способов оптимизации и повышения продуктивности межрелигиозного диалога необходимо учитывать многообразие возможных форм, которые он может принимать. То есть мы не можем говорить о межрелигиозном диалоге в целом, но надо сначала прояснить, какой конкретно

его вид мы рассматриваем в данном случае. Мной была разработана оригинальная классификация видов межрелигиозного диалога, которая учитывает все существующие подходы в этой области и дополняет их. Предлагается различать четыре основных типа межрелигиозного диалога: (1) «poleмический диалог», (2) «когнитивный диалог», (3) «миротворческий диалог» и (4) «партнерский диалог». Каждому из перечисленных типов диалога можно сопоставить вопрос, который отражает основную мотивацию вступления верующего человека в отношении с последователями других религий.

Пolemическому диалогу соответствует вопрос «кто прав?». Такое взаимодействие характеризуется стремлением распространить свою веру, продемонстрировать ее преимущества, что приводит к полемике. Такой вид взаимодействия имеет место между верующими и сегодня, что подтверждается многочисленными спорами на богословские темы между верующими в интернете, зачастую набирающими сотни тысяч просмотров.

Когнитивный межрелигиозный диалог выстраивается вокруг вопроса «кто ты?». Такой диалог предполагает знакомство, изучение другой религии, что может находить выражение в сравнительных исследованиях (например, исследовательское направление «компаративная теология») или во «взаимном обогащении» как цели контактов (это обозначается как «диалог духовности», «диалог религиозного опыта»).

Миротворческий диалог определяет вопрос «как нам мирно жить вместе?», он сосредоточен на поддержании благоприятного социального климата, гармонизации этноконфессиональных отношений.

Партнерский диалог выражается в совместной практической деятельности верующих разных религий в социальной или экологической сферах, а центральный вопрос здесь – «что мы можем вместе сделать для улучшения мира?».

В рамках классификации внутри четырех перечисленных типов межрелигиозного диалога можно выделить разные виды, описать их в контексте критериев «цель» (какие задачи ставят участники), «принципы» (какими принципами определяется взаимодействие) и «форма» (в какой форме выражается диалог) и привести конкретные примеры их реализации. Не вдаваясь в подробности, предлагаю лишь обратить внимание на то, что в рамках poleмического и когнитивного диалога происходит изучение, анализ, сопоставление и обсуждение воззрений разных религий, включая представления о Боге, Его откровении, грехе, религиозном опыте, добродетелях, духовных практи-

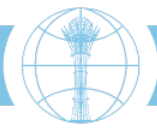

ках и пр. (в полемическом ключе или же для того, чтобы просто узнать другого и сравнить со своими взглядами, как в когнитивном диалоге). Тогда как в миротворческом и партнерском типах диалога религия рассматривается скорее, как социальный институт, а задача состоит в том, чтобы отношения между верующими людьми носили конструктивный характер. Важно учитывать данное различие: межрелигиозный диалог может пониматься как осмысление соотношения идей, воззрений (полемический и когнитивный диалог) или же как обеспечение позитивных взаимоотношений верующих людей, носителей этих разных представлений (миротворческий и партнерский диалог). Религиозные лидеры, религиозные организации вовлечены преимущественно в миротворческий, а также, в меньшей степени, в партнерский типы диалога, то есть их внимание сосредоточено на укреплении мира или совместной деятельности для того, чтобы внести позитивный вклад в жизнь общества. Богословская тематика может встречаться и в миротворческом и партнерском диалоге, но она носит скорее инструментальный характер, то есть используется как средство для того, чтобы обосновать согласие и созидательное сотрудничество.

Также полезно различать три «уровня» участников, которые могут вступить в межрелигиозный диалог.

Во-первых, это «высокий» уровень религиозных лидеров. В диалоге участвуют главы и официальные представители религиозных общин высокого уровня.

Во-вторых, это «средний» уровень, его также можно обозначить как «экспертный» или «концептуальный». Здесь ученые, богословы осмысливают идейные основания межрелигиозного диалога. Это может быть сравнительный анализ представлений разных религий, если речь идет о когнитивном диалоге, или же разработка концептуальных оснований, разъясняющих, почему верующие разных религий должны жить в мире и уважать друг друга, когда мы говорим о миротворческом диалоге. Результаты таких исследований могут находить выражение в виде документов религиозных общин, в которых формулируется отношение к другим религиям. Примерами здесь могут служить декларация Римско-католической церкви об отношении к нехристианским религиям «*Nostra aetate*», которая была принята в 1965 году, открытое письмо мусульманских ученых к христианам «Общее слово между нами и вами» 2007 года или проект глобальной этики Ганса Кюнга. Перечис-

ленные документы в рамках представленной классификации можно охарактеризовать как «концептуальный уровень» миротворческого межрелигиозного диалога.

Наконец, третьим уровнем является «низовой» (grassroots) уровень. Здесь взаимодействие происходит между рядовыми верующими, молодежью. Сюда же мы можем отнести проекты отдельных активистов в области межрелигиозного диалога или образование в духе мира.

Съезд лидеров мировых и традиционных религий в Казахстане можно отнести к миротворческому диалогу на «высоком уровне» или так называемому «дипломатическому межрелигиозному диалогу». Для каждой разновидности диалога имеются свои способы повышения эффективности. Например, одно дело подвид когнитивного диалога, с целью «взаимного обогащения» посредством глубокого погружения в изучение другой религии («диалог духовности») или же совсем другое – диалог между молодыми людьми, который направлен на развитие взаимного уважения и профилактику экстремизма (миротворческий диалог на «низовом уровне») и пр. О каждом подвиде диалога и его оптимизации нужно говорить отдельно, далее анализируется только такой формат взаимодействия как международные межрелигиозные саммиты.

Международные межрелигиозные саммиты

Какую уникальную роль в деле укрепления мира и согласия играют межрелигиозные саммиты? Существенно, что такие мероприятия предоставляют площадку для общения религиозных лидеров, возможность поддержания ими непосредственных контактов друг с другом «лицом к лицу». При этом не стоит забывать, что такое общение ограничено и иногда носит протокольный характер; основную часть времени занимают заседания и заслушивание выступлений. Религиозные лидеры не ставят задачу проводить дискуссии на сугубо богословские темы в сравнительном контексте (когнитивный диалог), не следует также ожидать, что затрагиваемые в ходе выступлений вопросы (напр., экология, искусственный интеллект, пандемия, проблема терроризма и пр.) будут исследоваться с академической тщательностью и фундаментальностью (чем должны заниматься ученые, предметно занимающиеся конкретной темой). Также религиозные лидеры часто говорят о глобальных проблемах, но большинство межрелигиозных саммитов не предполагает, что после них будет осуществляться совместная практиче-

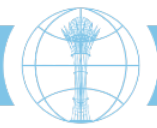

ская деятельность (партнерский диалог). То есть выражение лидерами озабоченности, например, неравенством в распределении доходов между богатыми и бедными, отнюдь не означает, что после встречи участники поедут в свои страны, будут встречаться с министрами экономики и осуществлять конкретную работу для решения обозначенной на саммите проблемы. Можно утверждать, что дипломатический межрелигиозный диалог занимает свою отдельную нишу в системе межрелигиозных отношений, он очень нужен, полезен, необходим, выполняет свои функции в рамках задачи поддержания общественной стабильности, это можно обосновать и привести ряд конкретных примеров. Вместе с тем надо учитывать, что дипломатический диалог между религиозными лидерами, межрелигиозные саммиты, некорректно оценивать с точки зрения других видов диалога, которые преследуют иные цели и основываются на других принципах.

Особого внимания заслуживает один из аспектов межрелигиозных саммитов, который во многом определяет их самобытный вклад в миротворчество, который может быть обозначен как «символическое значение». Сам факт доброжелательной встречи религиозных лидеров, публичное высказывание ими близких взглядов и оценок обладает символической значимостью. Важны миротворческие призывы глав религиозных общин, демонстрация ими позитивных, дружеских отношений, выражение ими консолидированной позиции по актуальным проблемам современности. Диалог между религиозными лидерами важен как живой пример, наглядное свидетельство того, что совместное стремление к миру, взаимоуважительные, добрососедские отношения между верующими и их созидательное сотрудничество во имя общего блага не только возможны, но и являются нормой в современном мире. В этом контексте межрелигиозные саммиты в некоторых аспектах допустимо рассматривать как своеобразный социальный ритуал и исследовать через призму символической политики.

Символическое значение и проект «Послание духовных лидеров»

Уделение внимания символическому значению саммитов с участием религиозных лидеров обуславливает необходимость использования особых подходов к повышению эффективности такого взаимодействия. Безусловно, здесь существенны уровень и количество участников – чем статус и авторитет представителей религиозных общин выше и чем их будет больше, тем лучше. Но также не менее важны чем состав участников, идейное содержание докла-

дов и итоговой декларации таких мероприятий, то, как это содержание будет представлено и донесено до внешних наблюдателей. Такой «визуальный образ» позитивных отношений (совместное фото или видеосъемка того, как лидеры сидят за одним столом, уважительно общаются и заботятся об общем благе), транслирующаяся вовне, является примером для рядовых верующих и оказывает благоприятный социальный эффект. Этот символический аспект, как представляется, имеет особое значение для межрелигиозных встреч с участием религиозных лидеров и его учет, и оптимизация могут быть полезными для развития Съезда.

Полагаю, что саммитам с участием религиозных лидеров для повышения их эффективности были бы весьма полезны кто-то вроде PR-специалистов, тех, кто занимается формированием образа мероприятия и трансляцией его идей во вне, то есть люди творческие, которые смогли сделать так, чтобы встреча или какая-то совместная акция религиозных лидеров, были чем-то привлекающим внимание, запоминающимся, производили яркое впечатление и получали широкий резонанс. Данную функцию выполняют совместное фото или какие-то символические жесты, такие как посадка «дерева мира» и пр. Именно проработка этого символического аспекта может стать одним из приоритетных элементов Съезда. То есть целесообразно уделить особое внимание тому, посредством чего и как будет транслироваться во вне и воплощаться основной посыл мероприятия – идеи мира, добра, сотрудничества. Реализация этого аспекта зависит от креативности организаторов.

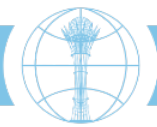
В качестве одной из идей мог бы предложить проект «Послание духовных лидеров». «Послание» представляет собой небольшой текст продолжительностью около пяти минут, который провозглашают религиозные лидеры и который сопровождается специально подготовленным визуальным рядом. Как будто лидеры читают какие-то ключевые, основные идеи из общего заявления, выражающие суть, ядро, того, что они хотели бы донести до всего мира. Конечно важно, чтобы этот текст был не формальным, а вызывал живой эмоциональный отклик у людей, соответствовал злободневным чаяниям, запросам и проблемам. В условиях происходящих сейчас глобальных общественно-политических трансформаций возрастает потребность в совместном публичном свидетельстве духовных лидеров о важнейших моральных ценностях и принципах, которые мы можем обнаружить в каждой из основных религий: убеждение в фундаментальном единстве человеческой се-

мы и достоинстве каждого человека; осознание того, что сила не равнозначна праву; необходимым условием процветания современной цивилизации является следование «золотому правилу» нравственности: «не поступай с другими людьми так, как ты не хочешь, чтобы другие поступали с тобой». Важно, чтобы звучал столь нужный сегодня голос религиозных лидеров, напоминающий, что любовь, сострадание, самоотверженность и сила внутренней правдивости и духа в конечном счете более могущественны, чем ненависть, вражда и корысть, а добро более блаженно, чем зло.

Короткий видеоролик, когда один текст, как будто единым голосом, провозглашают авторитетные духовные лидеры, представляющие разные религии, народы, континенты и цивилизации мог бы произвести большое впечатление как на людей верующих, так и на светских, а также способствовать популяризации и повышению авторитета Съезда лидеров мировых и традиционных религий.

Мир можно сравнить с воздухом. Пока все в порядке, воздуха хватает, мы по привычке даже его не замечаем, все как будто так, как и должно быть. Но при дефиците воздуха, мы понимаем, что без него нельзя жить. Когда начнутся конфликты, осознается, что возможность жить в мире, добрососедстве – это большое благо и благословение. Мир надо ценить, беречь и приумножать. Пользуясь случаем, хотел бы выразить искреннюю благодарность всем организаторам Съезда лидеров мировых и традиционных религий за осуществляемую деятельность, а также за профессионализм, доброту и те теплые и светлые воспоминания, которые остались после посещения столицы Казахстана в сентябре 2025 года.

«Somaiya Vidyavihar»
университетінің
адъюнкт-профессоры,
доктор
Рудракша Сакрикар

Адъюнкт-профессор
университета
«Somaiya Vidyavihar»,
доктор
Рудракша Сакрикар

Қазақстанда өткен 2025 жылғы Съезге қатысуым мен үшін терең мазмұнды әрі мағыналы тәжірибе болды. Съезд әлемнің түкпір-түкпірінен келген діни көшбасшыларға, ғалымдарға, саясаткерлерге және жастар өкілдеріне шынайы әрі өзара құрметке негізделген диалог жүргізуге мүмкіндік берді. Ресми отырыстар кезінде заманауи жаһандық сын-қатерлер жөнінде құнды көзқарастар ұсынғанымен, үзілістер кезіндегі бейресми әңгімелер мен қосымша кездесулер қатысушылар арасында шынайы байланыстар мен өзара сенімді қалыптастыруда маңызды рөл атқарды.

Съездің екі қыры мен үшін ерекше әсерлі болды. Діни нысандарды қорғауға арналған арнайы сессия қақтығыстар мен әлеуметтік тұрақсыздық кезеңдерінде қасиетті орындар мен мәдени мұраны сақтау ісінде ұжымдық жауапкершіліктің аса маңызды екенін айқын көрсетті.

Сондай-ақ Жас діни лидерлер форумы да ерекше шабыт сыйлады. Ол бейбітшілікті нығайту үдерісінде жастарды белсенді мүдделі тараптар ретінде тартудың маңызын айқын дәлелдеді. Жас қатысушылардың ынта-жігері мен ойларының айқындығы дінаралық келісімді білім беру, диалог және жергілікті бастамалар арқылы ұрпақтан-ұрпаққа жалғастырып дамыту қажет екеніне деген сенімді одан әрі күшейтті.

Жалпы алғанда, бұл тәжірибе барған сайын бөлшектене түскен әлемде бейбітшілік пен өзара сенімді нығайту үшін тұрақты әрі инклюзивті диалогтың аса маңызды екеніне деген сенімді тағы да бекітті. Сонымен қатар Съездің рухын нақты ғылыми және қоғамға бағытталған бастамалар арқылы ілгерілету, диалогтың форум шеңберімен ғана шектелмей, одан әрі

жалғасын қамтамасыз ету жолындағы жеке жауапкершілігімді де терең сезінуге ықпал етті.

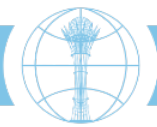
* * *

Мое участие в Съезде в 2025 г. в Казахстане стало для меня чрезвычайно обогащающим и значимым опытом. Съезд предоставил редкую возможность религиозным лидерам, ученым, политикам и молодежи со всего мира принять участие в искреннем и уважительном диалоге. Официальные сессии позволили получить ценную информацию о современных глобальных вызовах, но я считаю, что неформальные беседы во время перерывов и параллельные мероприятия сыграли не менее важную роль в установлении подлинных связей и взаимного доверия между участниками.

Два аспекта Съезда оказали на меня особое влияние. Специальная сессия, посвященная охране религиозных объектов, подчеркнула настоятельную необходимость коллективной ответственности за защиту священных мест и культурного наследия в периоды конфликтов и социальных волнений.

Не менее вдохновляющим был Форум молодых религиозных лидеров, который продемонстрировал важность вовлечения молодежи в качестве активных участников процесса миростроительства. Энтузиазм и ясность мышления молодых участников укрепили мою убежденность в том, что межконфессиональная гармония должна культивироваться из поколения в поколение посредством образования, диалога и инициатив на низовом уровне.

В целом, этот опыт еще раз подтвердил мое убеждение в том, что постоянный и инклюзивный диалог имеет решающее значение для укрепления мира и доверия в мире, который становится все более фрагментированным. Он также укрепил мое личное чувство ответственности за продолжение духа Съезда посредством конкретных академических и ориентированных на сообщество инициатив, обеспечивающих продолжение диалога далеко за пределами самого форума.

**Баку Халықаралық
мультикультурализм
орталығының атқарушы ди-
ректоры
Раван Вагиф оглы Гасанов**

**Исполнительный директор
Бакинского
международного центра
мультикультурализма
Раван Вагиф оглы Гасанов**

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезі халықаралық қатынастар жүйесіндегі дінаралық диалогтың стратегиялық маңыздылығын тағы да растады. Қарулы қақтығыстар, геосаяси шиеленіс, радикализм, өшпенділік тілі, исламофобия, антисемитизм және ксенофобия күшейген жағдайда бұл Съезд дінді қарсы тұру факторы ретінде емес, бейбітшіліктің, ынтымақтастық пен өзара түсіністіктің маңызды ресурсы ретінде көрсетті. Ол дін көшбасшыларының дауысын саяси атқарушы билікке, халықаралық ұйымдарға және жаһандық бұқаралық ақпарат құралдарына бағытталған саяси-адамгершілік қарым-қатынас деңгейіне көтеріп, ішкі конфессиялық дискурс шеңберінен шығарды.

Қазіргі заманғы жаһандық процестер соғыстар, оккупациялар, этникалық тазартулар, геноцид қаупі, халықтың жаппай мәжбүрлі орын ауыстыруы, исламофобия және антисемитизм сияқты құбылыстар тек саяси немесе әскери құралдармен ғана тиімді реттелмейтінін куәландырады. Бұл проблемалардың терең идеологиялық, мәдени және рухани-адамгершілік негіздері бар. Осыған байланысты тек дипломатиялық тетіктерге ғана сүйену тұрақты нәтижелерге қол жеткізуді қамтамасыз етпейді. Сондықтан да Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезі жаһандық қауіпсіздік күн тәртібін діни-гуманитарлық өлшеммен толықтырды. Дін қайраткерлерінің бейбітшілікке, татуласуға және әділеттілікке үндеулерін бірыңғай тұғырнамаға топтастыра отырып, Съезд зорлық-зомбылыққа, діни негіздегі өшпенділік пен кемсітушілікке жол бермеу туралы келісілген ұстанымды қалыптастырды.

Съездің негізгі мазмұны – дін жауапкершілікпен ұсынылып, дұрыс түсіндіріліп және саяси-идеологиялық ықпалдардан қорғалған жағдайда,

жаһандық бейбітшілікті нығайтуға, диалог пен өзара түсіністікті дамытуға ықпал ететін пәрменді құрал бола алатынын айқындау болды. Діни көшбасшылардың ортақ алаңы өшпенділік идеологияларына, радикализм мен кемсітушілікке қарсы бірлескен ұстаным қалыптастыруда ерекше маңызға ие.

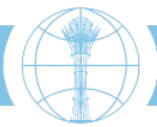
Осы тұрғыдан алғанда, Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезін тек Қазақстан Республикасының бастамасы ретінде ғана емес, діннің бейбітшілік, толеранттылық және татулықта қатар өмір сүру жолындағы әлеуетін жұмылдыруға бағытталған маңызды халықаралық алаң ретінде бағалау қажет.

* * *

VIII Съезд лидеров мировых и традиционных религий вновь подтвердил стратегическую значимость межрелигиозного диалога в системе международных отношений. В условиях нарастания вооруженных конфликтов, геополитической напряженности, радикализма, языка ненависти, исламофобии, антисемитизма и ксенофобии данный Съезд позиционировал религию не как фактор противостояния, а как важнейший ресурс мира, сотрудничества и взаимопонимания. Он вывел голос религиозных лидеров за рамки внутривнутриконфессионального дискурса, подняв его до уровня политико-нравственного обращения, адресованного правительствам, международным организациям и глобальным средствам массовой информации.

Современные глобальные процессы свидетельствуют о том, что такие явления, как войны, оккупации, этнические чистки, угроза геноцида, массовое вынужденное перемещение населения, исламофобия и антисемитизм не поддаются эффективному урегулированию исключительно политическими или военными инструментами. Эти проблемы имеют глубокие идеологические, культурные и духовно-нравственные основания. В данной связи опора исключительно на дипломатические механизмы не обеспечивает достижения устойчивых результатов. Именно поэтому VIII Съезд лидеров мировых и традиционных религий дополнил повестку глобальной безопасности религиозно-гуманитарным измерением. Консолидировав на единой платформе призывы религиозных деятелей к миру, примирению и справедливости, Съезд сформировал согласованную позицию о недопустимости насилия, языка ненависти и дискриминации на религиозной почве.

Ключевое послание Съезда заключалось в утверждении того, что религия, при условии ее ответственного представления, корректного интерпретирования и защиты от политических и идеологических манипуляций, способна

выступать действенным инструментом укрепления глобального мира, диалога и взаимопонимания. Совместная платформа религиозных лидеров приобретает особую значимость в контексте формирования коллективного ответа на идеологии ненависти, радикализм и дискриминацию.

В этом контексте VIII Съезд лидеров мировых и традиционных религий следует рассматривать не только как инициативу Республики Казахстан, но и как значимую международную платформу, направленную на мобилизацию потенциала религии во имя мира, толерантности и мирного сосуществования.

**Өркениеттер альянсы
халықаралық орталығының
Атқарушы кеңесінің
төрағасы, Халықаралық
Балқан университетінің
доценті Иван Иванов**

**Председатель
Исполнительного Совета
Международного центра
Альянса Цивилизаций,
доцент Международного
Балканского университета
Иван Иванов**

Съезд – бейбітшіліктің жанды зертханасы

Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезіне қатысу мен үшін әрі академиялық мәртебе әрі тұлғалық тұрғыдан терең қалыптастырушы тәжірибе болды. Балқан өңірінен шыққан саясаттанушы, қауымдастырылған профессор әрі Скопьедегі Өркениеттер альянсының Халықаралық орталығы аясында өркениетаралық диалогпен айналысатын практик маман ретінде бұл форум теория мен практиканың сирек тоғысқан алаңы болды.

Бұл іс-шара жай ғана конференция емес, идеялар, кездесулер және ортақ игілік туралы этикалық ой-толғамдар қалыптасатын тәжірибе алаңы қызметін атқарды. Ол жас буын өкілдері мен беделді діни көшбасшылардың,

саясаткерлер мен ойшылдардың мазмұнды әрі тең дәрежеде өзара әрекеттесуіне мүмкіндік берген инклюзивті зияткерлік кеңістік ұсынды. Бұл бейбітшілікті қалыптастыру – ортақ әрі үздіксіз дамып отыратын жауапкершілік екенін айқын көрсетті. Осы тұрғыдан алғанда, іс-шараны тұжырымдамалық деңгейде де, нақты жүзеге асу тұрғысынан да толыққанды табысты деп бағалауға болады.

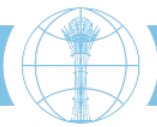
Съездің басты артықшылығы – ойлар мен моральдық дәстүрлердің шынайы тоғысатын алаңы бола алуында. Мұндай жиындар көбіне бір-бірін тыңдамай, қатар сөйлейтін параллель диалогтар алаңына айналып кету қаупін тудырады. Ал бұл Форум ортақ интеллектуалдық кеңістікті қалыптастырып, тыңдауға нақты мән берді. Қазіргі әлемде біз тыңдаудан гөрі көп сөйлеп, түсінуден гөрі жиі жауап қатамыз деген алаңдаушылығым артып келеді. Ал болашақты тек бір-бірімізден үйрене алсақ және тыңдау диалогтың басты шартына қайта айналса ғана құра аламыз.

Фрагментация үдерісі күшейген қазіргі әлемде бұл Форум Ханна Арендт айтқандай, алуан түрлілік мағыналы әрі өнімді плюрализмге айналатын «көрініс кеңістігін» бейнеледі. Философиялық тұрғыдан алғанда, Форум маңызды бір шындықты тағы бір мәрте растады: бейбітшілік – бір ғана дәстүрдің, ұлттың немесе идеологияның меншігі емес. Мен өз сөзімде атап өткендей, егер бейбітшілік бір ғана қауымдастыққа тиесілі болса, ол әлсіз күйде қалады; егер бір ғана дүниетанымға негізделсе, шектеулі болады. Съезд бұл эксклюзивті логиканы еңсеріп, бейбітшілікті ортақ моральдық көкжиек ретінде ұсынды – оны бірге ұстану, келісу және үнемі жаңартып отыру қажет.

Ұрпақтар арасындағы өлшем ерекше құнды болды. Сэр Исаак Ньютонның тілімен айтқандағы «алыптар» — яғни аға буын өкілдері мен жас қатысушылар арасындағы сұхбат естеліктер мен болашаққа деген көзқарастардың динамикалық алмасу ортасын қалыптастырды. Тәжірибе тарихи сананы қалыптастырса, батылдық белгісіздік кезеңінде жаңа бағыттарды елестетуге мүмкіндік берді. Осы екеуінің үйлесімі тұрақты бейбітшілікті қалыптастыру үшін аса маңызды. Меніңше, қоғамдар тек осындай тепе-теңдік арқылы ғана мағыналы түрде алға жылжи алады.

Балқан аймағының көзқарасы

Әлемдік алуан түрліліктің шағын үлгісі ретінде жиі сипатталатын Балқан өңірінен келген адам ретінде бұл Форум біздің тарихи тәжірибемізбен терең үндесті. Балқан өңірі қатар өмір сүруді де, қақтығысты да – «бал мен

қанды» да бастан өткерді. Алайда дәл осы екіжақты мұраның арқасында өңір әлем үшін құнды сабақтар ұсына алады. Балқан мен Македонияның ассимиляциясыз интеграция тәжірибесі мәдениетаралық және дінаралық қатар өмір сүрудің практикалық үлгісі болып табылады. Үлкен қақпалар жабық тұрса да, «komshi-karışik» – көршілер арасындағы кішкене есіктің ашық болуы – Съездің басты қағидасын көрсетеді: диалог құру үшін көзқарастардың бірдей болуы шарт емес, тек көңілдің ашық болуы жеткілікті. Съезд сенімге, символдық тыңдауға және моральдық қонақжайлыққа жағдай жасай отырып, осы рухты нақты жүзеге асырды. Осы тұрғыдан алғанда, ол тек қатар өмір сүруді талқылап қойған жоқ, оны іс жүзінде көрсетті.

Форумның ең маңызды үлестерінің бірі – белгісіздік дәуіріндегі жастар мен руханият мәселесіне ерекше назар аударуы болды. Мен өз баяндамамда атап өткендей, жастар әлем халқының жартысынан астамын құрайды, алайда саяси және шешім қабылдау құрылымдарында олардың үлесі тым аз. Жастар форумы жас қатысушыларды жай қонақ емес, толыққанды мүдделі тарап ретінде қабылдау арқылы бұл олқылықтың орнын толтыруға маңызды қадам жасады.

Сонымен қатар талқылаулар қазіргі қоғамдағы мағына дағдарысына терең үңілді. Форум жеке даралықтың күшеюі, құралдық рационализм және жауапкершілік ұғымының әлсіреуі секілді құрылымдық әрі этикалық мәселелерді сын тұрғысынан қарастырды. Ол дін мен руханиятты әлеуметтік өмірді ынтымақ пен мақсатқа бағыттап алатын конструктивті моральдық негіздер ретінде ұсынды. Осы арқылы Съезд бейбітшілікті тек техникалық немесе қауіпсіздікке негізделген ұғым емес, моральдық әрі рухани жоба ретінде кеңінен түсінуді бекітті.

Ұсыныстар мен практикалық ұсынымдар

Съездің табысты тәжірибесіне сүйене отырып, әсіресе Балқан өңірі мен жастарға бағытталған көзқарас тұрғысынан бірқатар сындарлы ұсыныстарды атап өтуге болады:

1. Жастардың қатысуын институционалдандыру

Алдағы Съезде жастардың тұрақты түрде қатысуын қамтамасыз ету үшін жастардың консультативтік кеңестерін немесе ұрпақаралық жұмыс топтарын құру қажет. Бұл жас ғалымдар мен практиктердің бір жолғы емес, үздіксіз үлес қосуына мүмкіндік береді.

2. Аймақаралық білім алмасуды күшейту

Балқан, Кавказ және Таяу Шығыс секілді аймақтар қақтығыстан кейінгі қатар өмір сүрудің нақты тәжірибесіне ие. Осы өңірлік үлгілермен бөлісуге арналған құрылымдалған алаңдар Съездің практикалық ықпалын арттыра түсер еді.

3. Диалогтан саяси шешімдерге бағытталған нәтижелерге көшу

Декларациялармен қатар, Съезд диалогты нақты әлеуметтік және білім беру тәжірибелеріне айналдыратын саяси шолуларды, білім беру құралдарын және пилоттық жобаларды қолдауы мүмкін.

4. Ерте жастан бастап білім беруге инвестиция салу

Балқан тәжірибесіне сүйене отырып, мәдениетаралық және дінаралық білім беруді «жас кезден бастап» ұзақ мерзімді бейбітшілік стратегиясы ретінде дамыту қажет, оны қосымша немесе екінші деңгейлі бағыт ретінде қарастырмау керек.

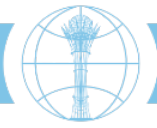
5. Съездің этикалық және философиялық тереңдігін сақтау

Съезд ауқымы кеңейген сайын, оның ой-толғамға негізделген философиялық сипатын сақтап қалу аса маңызды. Оны тек салтанатты немесе декларативті шараға айналдырудан сақ болу қажет.

Съезд де, Жас діни лидерлер форумы да өркениеттер арасындағы диалогтың адамзат болашағы үшін практикалық қажеттілік екенін айқын көрсетті. Бұл идеялар, тәжірибелер мен моральдық дәстүрлер ортақ мақсат жолында тоғысқан алаң ретінде табысты өтті. Эрик Хобсбаум ескерткендей, өзгерістің баламасы – түнек. Ал Съезд адамзаттың бөлінудің орнына жарықты таңдауға жеткілікті зияткерлік кішіпейілділігі мен этикалық қиялы әлі де бар екенін дәлелдеді.

Балқан өңірінен шыққан жас ғалым үшін бұл Форум тек кәсіби белес қана емес, сонымен қатар үлкен де, кіші де есіктер ашық тұрған кезде бейбітшіліктің мүмкін екеніне деген сенімнің қайта жаңғыруы болды.

* * *

Съезд как живая лаборатория мира

Участие в Съезде лидеров мировых и традиционных религий было для меня как академической привилегией, так и глубоко формирующим личностным опытом. Как политолог из Балкан, доцент и практик, занимающийся межкультурным диалогом через Международный центр альянса цивилизаций в Скопье, этот форум представлял собой редкое слияние теории и практики.

Помимо конференции, она функционировала как живая лаборатория идей, встреч и этических размышлений о общем благе. Она предоставила инклюзивное интеллектуальное пространство, где новые голоса могли конструктивно взаимодействовать с высокопоставленными религиозными лидерами, политиками и мыслителями, подтверждая, что миростроительство является общей и развивающейся ответственностью. С учетом вышесказанного, мероприятие можно оценить как явный успех, как с точки зрения его концептуального дизайна, так и с точки зрения его реальной реализации. Его главная сила заключалась в способности служить подлинной площадкой для встречи идей и моральных традиций. Слишком часто собрания такого рода рискуют превратиться в тщательно инсценированные арены параллельных монологов, где учреждения говорят друг с другом без подлинного взаимодействия. Этот форум отличался тем, что культивировал общее интеллектуальное пространство, в котором слушание имело реальное значение. Меня все больше беспокоит, что в современном мире мы больше говорим, чем слушаем, и больше отвечаем, чем понимаем. Однако будущее можно построить только в том случае, если мы восстановим способность учиться друг у друга и, если слушание вновь станет центральным условием диалога.

В мире, который все больше характеризуется фрагментацией, Форум воплотил то, что Ханна Арендт могла бы назвать пространством явления, пространством, в котором разнообразие преобразуется в значимое и продуктивное многообразие. С философской точки зрения Форум подтвердил важную мысль: мир не является достоянием какой-либо одной традиции, нации или идеологии. Как я подчеркнул в своем выступлении, если мир принадлежит только одному сообществу, он остается хрупким; если он принадлежит только одному мировоззрению, он остается узким. Съезд успешно бросил вызов этой логике исключительности, определив мир как общий моральный го-

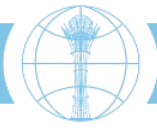

ризонт, нечто, что должно быть общим, предметом переговоров и постоянного обновления. Особую ценность имело межпоколенческое измерение. Диалог между опытными лидерами, которых Исаак Ньютон назвал бы «великанами», и более молодыми участниками создал динамичный обмен воспоминаниями и представлениями. Опыт способствовал историческому осознанию, а мужество дало возможность представить новые направления в период неопределенности. Вместе они образуют необходимое равновесие для устойчивого миростроительства. Я считаю, что только благодаря такому равновесию общества могут двигаться вперед значимым образом.

Размышления с Балканской точки зрения

Будучи выходцами из Балкан, региона, который часто называют микрокосмосом глобального разнообразия, мы с большим интересом восприняли идеи Форума, поскольку они перекликаются с нашим историческим опытом. Балканы знают и сосуществование, и конфликты, «мед и кровь», но именно благодаря этому двойственному наследию регион может дать миру ценные уроки. Балканский и македонский опыт интеграции без ассимиляции представляет собой практическую модель межкультурного и межрелигиозного сосуществования. Символический образ «комиш-капичик» – маленькой двери между соседями, которая остается открытой даже тогда, когда главные ворота закрыты, – отражает этический принцип, который воплощал сам Съезд: диалог не требует единообразия, а только открытости. Съезд отразил этот дух, создав условия для доверия, символического слушания и морального гостеприимства. В этом смысле он не просто обсуждал сосуществование, но и воплощал его в жизнь.

Одним из наиболее значимых вкладов Форума стало внимание к проблемам молодежи и духовности в эпоху неопределенности. Как я подчеркнул в своем выступлении, молодые люди составляют более половины населения мира, но по-прежнему крайне слабо представлены в политических и руководящих структурах. Молодежный форум стал важным корректирующим фактором, поскольку молодые участники были представлены не в качестве гостей, а в качестве заинтересованных сторон. В то же время в ходе дискуссий был затронут вопрос о более глубоком кризисе смысла в современных обществах. Форум критически рассмотрел структурные и этические проблемы современных обществ, в том числе усиление индивидуализма, инструментальную рациональность и ослабление понятия ответственности. Он позиционировал религию и духовность как конструктивные моральные

рамки, способные переориентировать социальную жизнь на солидарность и целеустремленность. Тем самым Съезд подтвердил более широкое понимание мира как морального и духовного проекта, а не чисто технического или ориентированного на безопасность.

Предложения и практические рекомендации

Основываясь на успехе Съезда, можно предложить несколько конструктивных рекомендаций, в частности с точки зрения Балкан и молодежи:

1. Институционализация участия молодежи

Следующие созывы Съезда должны создать постоянные молодежные консультативные советы или межпоколенческие рабочие группы, чтобы обеспечить постоянный, а не эпизодический вклад молодых ученых и практиков.

2. Укрепление регионального обмена знаниями

Такие регионы, как Балканы, Кавказ и Ближний Восток, обладают живым опытом сосуществования после конфликтов. Структурированные платформы для обмена этими региональными моделями могли бы обогатить практическое воздействие Съезда.

3. Переход от диалога к результатам, имеющим значение для политики

Наряду с декларациями Съезд мог бы поддерживать политические обзоры, образовательные инструментариумы и пилотные проекты, преобразующие диалог в конкретные социальные и образовательные практики.

4. Инвестиции в образование с раннего возраста

Вдохновленный опытом Балкан, межкультурное и межрелигиозное образование «с раннего возраста» следует продвигать как долгосрочную стратегию мира, а не как дополнительное средство.

5. Сохранить этическую и философскую глубину Съезда

По мере роста Съезда крайне важно сохранить его рефлексивный, философский характер, не поддаваясь искушению превратить его в чисто церемониальное или декларативное мероприятие.

И Съезд, и Форум молодых религиозных лидеров продемонстрировали, что диалог между цивилизациями является практической необходимостью для будущего человечества. Он стал успешной площадкой, где идеи, опыт и моральные традиции сходились во имя общей цели. Как предупреждал Эрик Хобсбаум, альтернативой переменам является тьма. Однако Съезд является доказательством того, что человечество все еще обладает интеллектуальной скромностью и этическим воображением, чтобы выбрать свет вместо разделения.

Для молодого ученого с Балкан этот Форум стал не только профессиональным достижением, но и подтверждением того, что мир возможен, когда двери, большие и маленькие, остаются открытыми.

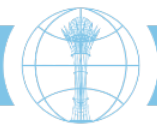

**Оксфорд университеті
Риджентс-Парк
колледжінің дін немесе
сенім бостандығы
мәселелері бойынша
ғылыми қызметкері
Матиаш Боди**

**Научный сотрудник
по вопросам свободы
религии или убеждений
Колледжа Риджентс-Парк
Оксфордского университета
Матиаш Боди**

2025 жылғы 17-18 қыркүйек күндері Астана қаласында өткен Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезіне қатысу мүмкіндігі берілгені үшін ризашылығымды білдіремін. Съезд өте жоғары деңгейде ұйымдастырылып, айрықша қонақжайлылығымен ерекшеленді.

Съездің ең әсерлі қырларының бірі – қатысушылар құрамының кеңдігі болды. Әртүрлі діни дәстүрлердің көшбасшылары мен өкілдерін бір алаңға жинау – зор жетістік. Бағдарламаның құрылымы ресми отырыстар барысында да, үзілістер мен ортақ ас ішу кезіндегі бейресми әңгімелер арқылы да мазмұнды диалог орнатуға мүмкіндік берді. Мұндай іс-шараларда бейресми пікір алмасулардың ерекше құнды болатыны белгілі, сондықтан бағдарламада оған жеткілікті уақыттың қарастырылғанын жоғары

бағаладым. Поляризация мен сенімсіздік үдерісі күшейіп отырған қазіргі әлемде діндер мен конфессиялар арасындағы тұрақты диалог аса маңызды. Съезд секілді форумдар өзара түсіністікті нығайтуға, шиеленістерді азайтуға және бейбіт қатар өмір сүрудің берік негіздерін қалыптастыруға елеулі үлес қоса алады. Осы тұрғыдан алғанда, мен Съезді діндер арасындағы өзара түсіністі дамытуға бағытталған халықаралық күш-жігерге қосылған маңызды үлес деп бағалаймын.

Орталығыңыз ұйымдастыратын алдағы бастамаларға қатысуға қуана келісер едім, өйткені бұл саладағы мақсаттарымыз өзара үндес деп санаймын. Бұл – Қазақстанға алғаш келуім болды және болашақта қайта оралуға үлкен ықылас білдіремін.

* * *

Я благодарен за возможность принять участие в VIII Съезде лидеров мировых и традиционных религий в Астане 17-18 сентября 2025 года. Съезд был организован на исключительно высоком уровне и отличался выдающимся гостеприимством.

Одним из самых впечатляющих аспектов Съезда был широкий круг участников. Собрать лидеров и представителей столь широкого спектра религиозных традиций – это значительное достижение. Структура программы способствовала содержательному диалогу как на официальных заседаниях, так и в неформальных беседах во время перерывов и обедов. Как это часто бывает на собраниях такого рода, эти неформальные обмены были особенно ценными, и я высоко оценил то, что программа предоставила для них достаточно места.

В мире, характеризующемся растущей поляризацией и недоверием, устойчивый межконфессиональный и межрелигиозный диалог имеет огромное значение. Такие форумы, как Съезд, могут играть важную роль в укреплении взаимопонимания, снижении напряженности и укреплении основ мирного сосуществования. Поэтому я считаю Съезд значительным вкладом в международные усилия по укреплению межконфессионального взаимопонимания.

Это был мой первый визит в Казахстан, и я с удовольствием вернусь сюда снова.

АСТАНА БЕЙБІТШІЛІК ДЕКЛАРАЦИЯСЫ 2025

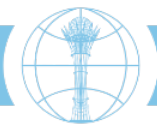

Біз, Астана қаласында 17-18 қыркүйек аралығында өткен, **Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезінің** қатысушылары, өзара түсіністік пен құрметті қамтамасыз ету мақсатында өркениеттер, түрлі мәдениеттер мен діндер арасындағы диалогты нығайтуға, сондай-ақ бейбітшілік мәдениетін ілгерілетуге және әртүрлі этникалық әрі діни топтарға жататын адамдар мен халықтар арасындағы қатынастарды жақсартуға үлес қосуға деген ортақ ұмтылыс аясында **біріге отырып,**

діни лидерлер арасындағы диалог негізгі адам құқықтары мен бостандықтарын қорғауды қоса алғанда, жалпыадамзаттық құндылықтарды тереңірек түсінуге және ілгерілетуге ықпал ете алатынын **мойындай отырып,**

бүкіл әлемде бейбітшілік пен тұрақтылықты нығайту үшін діндер мен мәдениеттер арасындағы диалогты дамыту жолындағы Біріккен Ұлттар Ұйымының, сондай-ақ өзге де халықаралық, өңірлік, қоғамдық және үкіметтік емес ұйымдардың талпыныстарын **қолдай отырып,**

өркениеттер, мәдениеттер, діндер мен халықтар арасындағы тереңірек түсіністік пен өзара құрметті ілгерілетудегі БҰҰ-ның Өркениеттер альянсының айрықша рөлін **мойындай отырып,**

«Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезін 2033 жылға дейін дамыту тұжырымдамасында» бекітілген құндылықтар мен мақсаттарға адалдығымызды **растай отырып,**

мәдени және діни әртүрлілікті құрметтеудің маңыздылығын **атап өте отырып,**

әлемнің түрлі аймақтарында жалғасып жатқан қақтығыстарға, олармен қатар жүретін гуманитарлық дағдарыстар мен бейбіт тұрғындардың азап шегіп жатқанына **қынжыла отырып,**

осы тұрғыда Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың бейбітшілік жолындағы жаңа жаһандық қозғалыс құру мақсатында ізгі ниетті барлық адамдардың күшін біріктіру жөніндегі үндеуін **құптай отырып,**

діни және осыған байланысты идеологиялық төзбеушіліктің, соның ішінде оның жеккөрушілік пен зорлық-зомбылықты өршітуге ықпал ететін цифрлық ортадағы көріністерінің артуына **алаңдаушылық білдіре отырып,**

терроризмнің барлық түрлері мен көріністері ешбір дінге, ұлтқа, өркениетке не болмаса этникалық топқа байланысты болуы мүмкін емес екенін және байланыстырылмауға тиіс те екенін **атап өте отырып,**

әлем халықтарының руханияты, мәдениеті мен дәстүрлерін бейнелейтін, бірегей тарихи мұра саналатын діни нысандар мен рәміздерді қорғаудың маңыздылығын **растай отырып,**

діни лидерлердің қоршаған ортаны қорғау жолында өз қауымдарын ағарту, игі істерге жігерлендіру және жұмылдырудағы рөлін атап көрсетіп, экологиялық жағдай мен климаттың өзгеруіне қатысты ерекше алаңдаушылық **білдіре отырып,**

жаңа технологиялар, соның ішінде жасанды интеллект, әрбір адамның қадір-қасиетін құрметтеп, адамзатқа зиян келтірмей, адамдарға қызмет етуге тиіс екенін **атап өте отырып,**

алалаушылықты еңсеру, өзара түсіністікті тереңдету және ынтымақтастықты нығайту мақсатында жастар мен әйелдерді дінаралық және мәдениетаралық диалогқа тартудың маңыздылығын **мойындай отырып,**

бейбітшілікті, төзімділікті, өзара түсіністікті, дінаралық және мәдениетаралық диалогты ілгерілетуде және дінге немесе сенімге қатысты

кемсітушілікті түбегейлі жоюда білім берудің маңыздылығын **атап өте отырып**,

Съездің мәдениетаралық және дінаралық өзара байланысты нығайтудағы елеулі рөлін мойындай отырып және дінаралық диалог үшін тиімді алаң ретіндегі маңызын тағы да **растай отырып**,

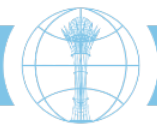
МЫНАДАЙ ОРТАҚ ҰСТАНЫМҒА КЕЛДІК:

1. Біз бейбітшілікке, әлеуметтік тұрақтылыққа және жаһандық ынтымақтастыққа қол жеткізуге бағытталған күш-жігердің маңызды құралы болып табылатын дінаралық және мәдениетаралық диалогты терендетуге деген **адалдығымызды білдіреміз**. Қақтығыстар мен геосаяси қарама-қайшылықтардың күшеюі жағдайында, диалог адамзаттың өмір сүруінің негізі болып табылатын бейбітшілік пен дамуға жол ашады.

2. Біз ұлттық үкіметтерді, халықаралық ұйымдарды, діни лидерлерді, саясаткерлерді, сарапшыларды, ҰЕҰ, БАҚ өкілдерін және барлық ізгі ниетті адамдарды адамзат бірлігінің негізі ретінде мәдениетаралық және дінаралық диалогты белсенді түрде ілгерілетуге, төзімділікті, адам құқықтарын құрметтеуді, инклюзивтілікті және бейбіт қатар өмір сүруді дәріптеуге, халықтар мен мемлекеттер арасындағы бейбітшілік пен өзара түсіністікті нығайту үшін өшпенділік пен зорлық-зомбылықтан бас тартуға **шақырамыз**.

3. Біз діни лидерлер миссиясының бір бөлігі – өзекті мәселелерді көрсете отырып, сенім мен әділ шешімдерге жәрдемдесе отырып, сондай-ақ аймақтық және жаһандық деңгейде бітімгершілік пен сындарлы диалогты қолдай отырып, қазіргі қоғамдардағы өнегеліліктің бағдары болу деп санаймыз.

4. Біз Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезі шеңберінде БҰҰ Өркениеттер альянсының қолдауымен өткізілген «Діни объектілерді қорғау жөніндегі арнайы сессия» соңғы жылдары әлемнің көптеген аймақтарында орын алған залал мен қирауларды мойындай отырып, адамзаттың мәдени әртүрлілігі мен рухани мұрасын сақтауға елеулі үлес қосатынын **атап өтеміз**. Оның өткізілуі БҰҰ-ның діни сенім бостандығын ілгерілету мен қорғауға бағытталған мақсатын іске асыруға ықпал етеді.

5. Біз Қасиетті Тақ пен Әл-Азһар әш-Шарифтің бастамасымен қабылданған «Бейбітшілік пен бейбіт қатар өмір сүрудің пайдасына адами бауырластық туралы» құжатының, «Мекке декларациясының», «Ислам ақыл-ой мектептері арасындағы көпірлер орнату туралы декларациясының» құндылығын, сонымен қатар Қасиетті Тақ, Бахрейн, Иордания бастамаларының, Өркениеттер альянсының, Дүниежүзілік ислам лигасының, «Дін бейбітшілік үшін» ұйымының, G20 дінаралық форумының, Мұсылман ақсақалдар кеңесінің, АҚШ-тың Діни бостандық жөніндегі халықаралық комиссиясы (USCIRF) және басқа ұйымдардың әлемдегі дінаралық диалог пен бүкіл әлемдегі әртүрлі діндер мен конфессиялар өкілдерінің өзара түсіністікті нығайтуға бағытталған бастамаларының құндылығын **тағы да атап өтеміз.**

6. Біз қазіргі заманның көрнекті рухани лидері, өз өмірін бейбітшілікке қызмет етуге, халықтар мен діндер арасындағы диалогқа, адамның қадір-қасиеті мен әділеттілікті қорғауға арнаған Рим папасы Францисктің қосқан үлесін **зор ризашылықпен және құрметпен атап өтеміз.** Оның мұрасы әлемдегі келісімге, мейірімділікке және өзара түсіністікке ұмтылатындардың барлығы үшін жарқын бағдар болып қала береді.

7. Біз БҰҰ-ның «Бірлік әртүрлілікте» тезисін, сондай-ақ конфессияаралық және мәдениетаралық диалогты дамытуға және осы салада маңызды іргетас бола алатын «Діни объектілерді қорғау жөніндегі БҰҰ іс-қимыл жоспары» сияқты бастамаларды ескере отырып, өшпенділікті өршітуге қарсы іс-қимылға бағытталған БҰҰ Бас Ассамблеясының қарарларын нық қолдаймыз.

8. Біз әлемнің әртүрлі өңірлеріндегі қақтығыстардың жалғасуына байланысты терең алаңдаушылық **білдіреміз.** Бұл қақтығыстар мемлекеттер мен бейбіт тұрғындарға жойқын зиян келтіріп, адам құқықтарының жаппай бұзылуына әкелуде және адамгершілік пен жаһандық қауіпсіздіктің негіздерін қатерге тігуде. Біз барлық тараптарды Біріккен Ұлттар Ұйымының Жарғысы мен халықаралық құқық нормалары негізінде зорлық-зомбылықты тоқтатуға, диалог орнатуға және бейбіт шешімдер іздеуге шақырамыз.

9. Біз бейбітшілікті сақтауға және бүкіл адамзатқа қауіп төндіретін ядролық және басқа да жаппай қырып-жою қаруларының кез келген түрін

қолдануға тырысудың алдын алуға табанды түрде шақырамыз. Саяси көшбасшылар мен ресми тұлғалар Жер бетіндегі бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтауды бірінші орынға қоя отырып, парасаттылық танытып, адамгершілік қағидаларын ұстануы керек және қарулы қақтығыстардың өршуіне жол бермеу үшін бар күш-жігерін салуы керек.

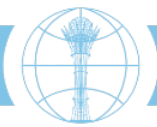
10. Біз халықаралық қоғамдастықтың назарын әйелдер мен балаларды, қарттарды, мүгедектігі бар адамдарды, босқындарды және дағдарыс пен қақтығыс аймақтарынан ішкі қоныс аударған адамдарды қолдау, олардың құқықтары мен әлеуметтік интеграциясын қамтамасыз ету жөніндегі күш-жігерді жандандыру **қажеттілігіне аударамыз.**

11. Біз әлеуметтік теңсіздік радикалды көзқарастардың өсуіне ықпал ететінін **мойындаймыз** және саяси көшбасшыларды әл-ауқат алшақтығын қысқартуға және барша азаматтарға лайықты өмір сүру жағдайларын қамтамасыз етуге шақырамыз. Біз тұтынушылық қоғам жағдайында рухани және адамгершілік бағдарлардың жоғалуына алаңдаушылық білдіреміз және қазіргі замандағы қоғамдарда рухани құндылықтар мен моральдық жауапкершілікті дамытуға шақырамыз. Діни дәстүрлерді ұстанушылардың діни сенім бостандығы рухани құндылықтарға сәйкес шектелмеуі тиіс.

12. Біз экономикалық және саяси қайшылықтар мен қақтығыстар елдер арасындағы мәдениетаралық және этносаралық өшпенділік пен төзбеушіліктің артуына, адамдар арасында жеккөрушілік, кемсітушілік пен зорлық-зомбылық тудырмауға тиіс екеніне **сенімдіміз.** Азаматтық қоғам өкілдері мен саясаткерлер мұны есте ұстап, адамдар, қоғамдар мен мемлекеттер арасындағы толеранттылық пен сыйластық мәдениетін насихаттауға бағытталған өзара құрмет пен диалогты сақтауға ықпал етуі керек.

13. Біз экстремизмнің, радикализмнің және терроризмнің кез келген түрі мен көрінісін қатаң **айыптаймыз,** сондай-ақ дінді саяси мақсаттарда пайдалануға мүлде жол берілмейтінін атап өтеміз. Осы бағыттағы діни және саяси көшбасшыларды ынтымақтастыққа шақырамыз.

14. Біз діни өшпенділікті насихаттаудың, дінге негізделген кемсітушілікке, алауыздыққа немесе зорлық-зомбылыққа шақырудың, діни нысандар мен рәміздерді қорлаудың және діни төзімсіздіктің өзге де әрекеттерін **қатаң айыптаймыз.**

15. Біз радикализм мен экстремизмге қарсы күрес құралы ретінде ағартушылық пен діни білім беруді қолдаймыз. Білім әлемдегі бейбіт қатар өмір сүру мен өзара сыйластықтың негізін қалай отырып, басқа діндер мен дүниетанымдарға құрметпен қарау мәдениетін қалыптастыруы керек.

16. Біз нәсіліне, дініне, мәдениетіне және өзге де айырмашылықтарына байланысты кемсіту мен қысым жасауға жол бермей, этникалық және діни азшылықтардың құқықтарын қорғауға шақырамыз. Адамзаттың алуан түрлілігі Жаратушының даналығын бейнелейтінін әрі барлық адамдардың теңдігін білдіретінін мойындай отырып, біз дінге мәжбүрлеуге жол берілмейтінін және айырмашылықтарды құрметтеу бейбіт қатар өмір сүрудің негізі болып табылатынын атап көрсетеміз.

17. Біз тұрақты дамудың негізі ретінде теңдік пен инклюзивтілікті қолдаймыз. Біз барлық діни, этникалық және әлеуметтік топтардың құқықтарын қорғауға, оларды қоғамдық өмірге және саяси диалогқа белсенді қатысуға шақырамыз.

18. Біз саяси және қоғамдық өмірдегі әйелдердің әлеуетін атап көрсетеміз және мұның бүкіл қоғамға пайда әкелетінін мойындай отырып, олардың одан да толыққанды қатысуына мүмкіндік беретін жағдайларды жасауға жәрдемдесуге ұмтыламыз.

19. Біз түрлі мәдениеттер мен діндер арасында өзара түсіністік пен құрмет орнатудағы жастардың рөлін атап көрсетеміз. Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезі аясында өтетін Жас діни лидерлер форумын жаңа буынның күш-жігерін жұмылдыруға және дінаралық диалогтың сабақтастығын қамтамасыз етуге арналған маңызды алаң ретінде қолдаймыз.

20. Біз БҰҰ-ның Тұрақты даму жөніндегі күн тәртібін жүзеге асырудағы кідірістерге алаңдаушылық білдіреміз және 2030 жылға дейін Тұрақты даму мақсаттарына қол жеткізу үшін дамыған елдердің дамушы мемлекеттерге қаржы мен технология тұрғысынан қолдауын күшейтуге шақырамыз, ал дамушы елдерді – тұрақты дамуға қол жеткізу үшін бар күшін салуға шақырамыз.

21. Біз қоршаған ортаны қорғаудың және климаттың өзгеруімен күресудің маңыздылығын растаймыз. Экожүйелерді сақтауға, климаттық апаттардың алдын алуға, климаттың өзгеруіне бейімделу және оның

салдарын азайту үшін жаһандық талпыныстар жасауға шақырамыз. Табиғатқа қамқор болу – Жаратушы мен болашақ ұрпақ алдындағы біздің парызымыз.

22. Біз Съезд Хатшылығына халықаралық климаттық форумдарда ұсыну мақсатында «Климаттың өзгеруімен күрестегі сенімнің рөлі» атты құжат әзірлеуді **тапсырамыз.**

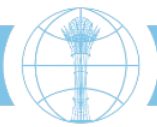
23. Біз жаңа технологияларды, соның ішінде цифрлық технологияларды, жасанды интеллект пен биоинженерияны жауапты түрде пайдалануға **шақырамыз.** Жасанды интеллектті кемсіту, өшпенділік немесе адам қадір-қасиетіне нұқсан келтіру мақсатында қолдануға жол берілмеуі керек. Біз адам құқықтары мен этика қағидаттарына сүйене отырып жасалған жасанды интеллектті пайдалану жөніндегі халықаралық нормаларды әзірлеудің қажеттілігін атап көрсетеміз. Жасанды интеллектті дамытудағы прогреске қарамастан, шынайы жанашырлық пен сүйіспеншілік таныту тек адамға ғана тән қабілет екендігін және осы қасиеттерге баулу адамзаттың гуманистік әрі рухани-адамгершілік тұрғыдан дамуының арқауына айналуға тиіс екенін мәлімдейміз.

24. Біз рухани-адамгершілік құндылықтар тұрғысынан жасанды интеллектті жауапты пайдаланудың әмбебап қағидаттар жинағын әзірлеу мүмкіндігін зерделеуді ұсынамыз.

25. Біз әлемнің күн тәртібі мен геосаяси жағдайлардың шиеленіскен уақытында халықаралық қауымдастықты халықаралық қауіпсіздік пен әділдіктің кепілі ретінде БҰҰ Жарғысының мақсаттары мен қағидаттарын, халықаралық құқықты және халықаралық қауіпсіздік кепілдіктерін сақтауға шақырамыз.

26. Біз Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың келіспеушіліктер мен қақтығыстарды еңсеруге, халықтар арасындағы сенімді нығайтуға және бейбітшілік пен әділдік мұраттарын орнықтыруға ұмтылатындардың күш-жігерін біріктіру мақсатында бейбітшілік жолындағы жаңа жаһандық қозғалыс құру жөніндегі үндеуін **қолдаймыз.**

27. Біз басқа жаһандық және өңірлік алаңдармен серіктесте отырып, бейбітшілік пен келісім мәдениетін ілгерілетудің тиімді жолдарын іздеу үшін бейбітшілік жолындағы жаһандық қозғалыстың мақсаттарын ілгерілету жөніндегі халықаралық диалогты жандандыруға және

халықаралық іс-шаралар легін – дөңгелек үстелдер, конференциялар мен сайд-ивенттер ұйымдастыруға **ниеттіміз**.

28. Біз инклюзивті әрі үйлесімді халықаралық қауымдастықты қалыптастыруға бағытталған жаһандық талпыныстарды нығайту мақсатында Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезінің идеялары мен мақсаттарын Біріккен Ұлттар Ұйымының алаңдарында және басқа халықаралық форумдарда белсенді түрде ілгерілетуді және жүзеге асыруды ұсынамыз.

29. Біз халықаралық қауымдастық пен БҰҰ Бас Ассамблеясын 20 жылдан астам уақыт бойы діндер арасындағы диалог пен келісімді белсенді түрде ілгерілетіп, бейбітшілік пен үйлесімділікті нығайтуға ықпал етіп келе жатқан Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезінің маңызды рөлін мойындауға **шақырамыз**. Съезд өзара құрмет пен ынтымақтастық негізінде жаһандық дінаралық диалог пен рухани дипломатияны қалыптастыруға елеулі үлес қосты.

30. Біз форум серіктестерімен бірлесіп айтылған ұсыныстар мен идеяларды халықаралық деңгейде іске асыруды қамтамасыз ету үшін Съезд Хатшылығына Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезінде қабылданған «Астана бейбітшілік декларациясы 2025» ілгерілету және жүзеге асыру жөніндегі Жол картасын әзірлеуді **тапсырамыз**.

31. Біз Съезд Хатшылығына Съездердің мәтіндері мен материалдарын, қатысушылар мен сарапшылардың баяндамаларын, сондай-ақ форумның идеялары мен міндеттері бейнеленген медиа жобаларды қамтитын электронды кітапханасы бар Халықаралық рухани білімдердің онлайн-орталығын құруды **ұсынамыз**.

32. Біз Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезінің қызметін жалғастыруға деген ортақ адалдығымызды растаймыз және келесі, IX Съезі 2028 жылы Қазақстан Республикасының астанасы – Астана қаласында өткізуге ниет білдіреміз.

33. Біз Қазақстан Республикасының мәдениетаралық, дінаралық және конфессияаралық диалогтың беделді әрі жаһандық орталығы екенін **тағы бір мәрте мойындаймыз**.

34. Біз Қазақстан Республикасына, Президент Қасым-Жомарт Тоқаевқа және бүкіл қазақ халқына VIII Съезге шақырғаны үшін, сондай-ақ

бейбітшілік пен үйлесімділікті нығайтуға септігін тигізетін іс-шараны жоғары деңгейде ұйымдастырғаны үшін, көрсеткен ықыласы мен қонақжайлылығы үшін шынайы **алғысымызды білдіреміз.**

* * *

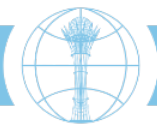
Осы Декларация Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің VIII съезі делегаттарының көпшілігімен қабылданды және ол бүкіл әлемдегі билік өкілдеріне, саяси және діни лидерлерге, халықаралық және өңірлік ұйымдарға, азаматтық қоғам институттарына, сондай-ақ діни бірлестіктер мен жетекші сарапшыларға жолданады. Сонымен қатар БҰҰ Бас Ассамблеясының 80-сессиясының ресми құжаты ретінде таратылатын болады.

Декларацияда қамтылған қағидаттар барлық мүдделі елдердегі саяси шешімдерде, заңнамалық нормаларда, білім беру бағдарламаларында және бұқаралық ақпарат құралдарында ескерілуі үшін өңірлік және халықаралық деңгейде таралуы мүмкін.

**БІРЛІККЕ, БЕЙБІТШІЛІККЕ ЖӘНЕ ГҮЛДЕНУГЕ АПАРАР ЖОЛЫМЫЗ
ҚҰТТЫ БОЛҒАЙ!**

**ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР ЛИДЕРЛЕРІ VIII СЪЕЗІНІҢ
ҚАТЫСУШЫЛАРЫ**

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АСТАНА ҚАЛАСЫ
2025 ЖЫЛҒЫ 17-18 ҚЫРКҮЙЕК**

АСТАНИНСКАЯ ДЕКЛАРАЦИЯ МИРА 2025

Мы, участники VIII Съезда лидеров мировых и традиционных религий, прошедшего в Астане 17-18 сентября 2025 года,

объединенные стремлением внести вклад в укрепление диалога между религиями, разными культурами и цивилизациями для обеспечения взаимопонимания и взаимоуважения, а также продвижения культуры мира и улучшения отношений между людьми разной этнической и религиозной принадлежности,

признавая, что диалог между религиозными лидерами может способствовать более глубокому осознанию и продвижению общечеловеческих ценностей, в том числе в поощрении и защите основных прав и свобод человека,

поддерживая усилия Организации Объединенных Наций и других международных, региональных, общественных и неправительственных организаций по развитию диалога между религиями и культурами для укрепления мира и стабильности во всем мире,

признавая особую роль Альянса Цивилизаций ООН в деле поощрения более глубокого понимания и уважения между цивилизациями, культурами, религиями и народами,

подтверждая приверженность ценностям и целям, закрепленным в «Концепции развития Съезда лидеров мировых и традиционных религий до 2033 года»,

подчеркивая важность уважения культурного и религиозного разнообразия,

выражая глубокое сожаление в связи с продолжающимися конфликтами в различных частях мира, сопровождающимися гуманитарными кризисами и страданиями мирного населения,

приветствуя в этом ключе призыв Президента Республики Казахстан Касым-Жомарта Токаева к объединению усилий всех людей доброй воли для формирования нового глобального движения за мир,

выражая обеспокоенность ростом религиозной и связанной с ней идеологической нетерпимости, включая ее проявления в цифровой среде, способствующие разжиганию ненависти и насилия,

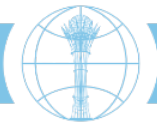
отмечая, что терроризм во всех его формах и проявлениях не может и не должен ассоциироваться с какой бы то ни было религией, национальностью, цивилизацией или этнической группой,

подтверждая важность защиты религиозных объектов и символов, являющихся уникальным историческим наследием, отражающим духовность, культуру и традиции людей во всем мире,

выражая особую обеспокоенность экологической ситуацией и изменением климата, а также отмечая роль религиозных лидеров в просвещении, вдохновении и мобилизации своих общин на позитивные действия по защите окружающей среды,

подчеркивая, что новые технологии, включая искусственный интеллект, должны служить людям, уважая достоинство каждого человека, не причиняя вреда человечеству,

признавая значимость вовлечения молодежи и женщин в межрелигиозный и межкультурный диалоги с целью преодоления предубеждений, углубления взаимопонимания и укрепления сотрудничества,

подчеркивая важность образования в продвижении мира, терпимости, взаимопонимания, межрелигиозного и межкультурного диалога и в искоренении дискриминации на основе религии или убеждений,

вновь подтверждая значимость Съезда как эффективной площадки для глобального диалога и признавая его значительную роль в укреплении межкультурного и межрелигиозного взаимодействия,

ПРИШЛИ К СЛЕДУЮЩЕЙ ОБЩЕЙ ПОЗИЦИИ:

1. Мы выражаем приверженность углублению межрелигиозного и межкультурного диалога как важного инструмента в усилиях, направленных на достижение мира, социальной стабильности и глобального сотрудничества. В условиях усиления конфликтности и геополитического противостояния именно диалог открывает путь к миру и развитию – основе для выживания человечества.

2. Мы призываем национальные правительства, международные организации, религиозных лидеров, политиков, экспертов, представителей НПО, СМИ и всех людей доброй воли активно продвигать **межкультурный и межрелигиозный диалог** как основу единства человечества, поощрять терпимость, уважение прав человека, инклюзивность и мирное сосуществование, отвергая язык ненависти и насилия ради укрепления мира и взаимопонимания между народами и государствами.

3. Мы считаем, что часть миссии религиозных лидеров – быть нравственными ориентирами современных обществ, указывая на проблемные вопросы и содействуя доверию и справедливым решениям, а также поддерживая миротворчество и конструктивный диалог на региональном и глобальном уровнях.

4. Мы отмечаем, что «Специальная Сессия по защите религиозных объектов» под эгидой Альянса Цивилизаций ООН, проведенная в рамках VIII Съезда лидеров мировых и традиционных религий, вносит значительный вклад в сохранение культурного разнообразия и духовного наследия человечества, признавая при этом ущерб и разрушения, которые произошли во многих частях мира в последние годы. Ее проведение способствует достижению цели ООН по объединению глобальных усилий в продвижении и защите свободы вероисповедания.

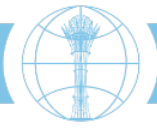
5. Мы вновь отмечаем ценность Документа «О человеческом братстве в пользу мира и мирного сосуществования» инициированного Святым Престолом и Аль-Азхар аш-Шариф, «Мекканской декларации», «Декларации о наведении мостов между исламскими школами мысли», а также инициатив Святого Престола, Бахрейна, Иордании, Альянса цивилизаций, Всемирной исламской лиги, организации «Религии за мир», Межрелигиозного форума G20, Мусульманского совета старейшин, Комиссии США по международной религиозной свободе (USCIRF) и других организаций, направленных на укрепление межрелигиозного диалога и взаимопонимания между последователями различных религий и конфессий во всем мире.

6. Мы с благодарностью и почтением отмечаем вклад Папы Римского Франциска – выдающегося духовного лидера современности, посвятившего свою жизнь служению миру, диалогу между народами и религиями, защите человеческого достоинства и справедливости. Его наследие остается светлым ориентиром для всех, кто стремится к согласию, милосердию и взаимопониманию в мире.

7. Мы решительно поддерживаем тезис ООН о «Единстве в многообразии», а также резолюции Генеральной Ассамблеи ООН, направленные на развитие межконфессионального и межкультурного диалога и противодействие разжиганию ненависти, принимая во внимание такие инициативы, как «План действий ООН по защите религиозных объектов», который может служить полезной отправной точкой в данной сфере.

8. Мы выражаем глубокую обеспокоенность продолжением конфликтов в различных регионах мира. Эти конфликты наносят разрушительный урон странам и гражданскому населению, ведут к массовым нарушениям прав человека и ставят под угрозу основы гуманности и глобальную безопасность. Мы призываем все стороны к прекращению насилия, установлению диалога и поиску мирных решений на основе Устава Организации Объединенных Наций и норм международного права.

9. Мы настоятельно призываем сохранять мир и предотвращать любые попытки применения ядерного и других видов смертоносного оружия массового уничтожения, которые представляют угрозу для всего человечества. Политические лидеры и официальные лица должны проявлять здравый

смысл, следовать нравственным принципам и предпринимать все возможные усилия для недопущения эскалации вооруженных конфликтов, ставя во главу угла сохранение мира и безопасности на Земле.

10. Мы обращаем внимание международного сообщества на необходимость активизации усилий по поддержке женщин и детей, пожилых людей, лиц с инвалидностью, беженцев и внутренне перемещенных лиц из зон кризисов и конфликтов, обеспечению их прав и социальной интеграции.

11. Мы признаем, что социальное неравенство способствует росту радикальных взглядов, и призываем политических лидеров сокращать разрыв в благосостоянии и обеспечивать достойные условия жизни для всех. Выражаем обеспокоенность утратой духовных и нравственных ориентиров в условиях обществ потребления и призываем к культивированию духовных ценностей и моральной ответственности в современных обществах. Последователи религиозных традиций не должны ущемляться в правах на свободу вероисповедания в соответствии с духовными ценностями.

12. Мы убеждены, что экономические и политические противоречия и конфликты между странами не должны приводить к росту межкультурной и межэтнической неприязни и нетерпимости, породить ненависть, дискриминацию и насилие между людьми. Гражданское общество и политики должны помнить об этом и способствовать сохранению взаимного уважения и диалога, направленного на поощрение культуры толерантности и уважения между людьми, обществами и странами.

13. Мы осуждаем экстремизм, радикализм и терроризм во всех формах и проявлениях и заявляем о недопустимости использования религии в политических целях. Призываем к сотрудничеству религиозных и политических лидеров в этом направлении.

14. Мы осуждаем любую пропаганду религиозной ненависти, подстрекательство к дискриминации, вражде или насилию на основе религии, осквернение религиозных объектов и символов и другие акты религиозной нетерпимости.

15. Мы поддерживаем просвещение и религиозное образование как инструмент борьбы с радикализмом и экстремизмом. Образование должно

формировать культуру уважения к другим вероисповеданиям и мировоззрениям, создавая основу для мирного сосуществования и взаимного уважения в мире.

16. Мы призываем к защите прав этнических и религиозных меньшинств, не допуская дискриминации и угнетения по признаку расы, вероисповедания, культуры и иных различий. Признавая, что человеческое разнообразие отражает Божественный замысел и предполагает равенство всех людей, подчеркиваем недопустимость принуждения к религии и необходимость уважения различий как основы мирного сосуществования.

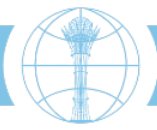
17. Мы поддерживаем равноправие и инклюзивность как основу устойчивого развития. Призываем к защите прав всех религиозных, этнических и социальных групп, их активному участию в общественной жизни и политическом диалоге.

18. Мы отмечаем потенциал женщин в политической и общественной жизни и стремимся содействовать созданию условий, при которых они могли бы участвовать в ней еще более полноценно, признавая, что это приносит пользу всему обществу.

19. Мы подчеркиваем роль молодежи в построении мостов понимания и уважения между разными культурами и религиями. Поддерживаем Форум молодых религиозных лидеров, который проводится в рамках Съезда лидеров мировых и традиционных религий, как важную платформу для консолидации усилий новых поколений и обеспечения преемственности межрелигиозного диалога.

20. Мы выражаем обеспокоенность замедлением реализации Повестки устойчивого развития ООН и призываем развитые страны усилить финансовую и технологическую поддержку развивающимся государствам для достижения Целей устойчивого развития к 2030 году, а развивающиеся страны – прилагать все возможные усилия для достижения устойчивого развития.

21. Мы подтверждаем важность защиты окружающей среды и борьбы с изменением климата. Призываем к глобальным усилиям по сохранению

экосистем, предотвращению климатических катастроф, смягчению последствий и адаптации к изменению климата. Забота о природе – это наш моральный долг перед Создателем и будущими поколениями.

22. Мы поручаем Секретариату Съезда разработать документ – «Роль веры в борьбе с климатическими изменениями» – с целью его представления на международных климатических форумах.

23. Мы призываем к ответственному использованию новых технологий, включая цифровые технологии, искусственный интеллект и биоинженерию. Недопустимо применение ИИ для дискриминации, вражды или подрыва человеческого достоинства. Подчеркиваем необходимость разработки международных норм использования ИИ, основанных на правах человека и этических принципах. Утверждаем, что несмотря на прогресс в развитии ИИ, способность к подлинному состраданию и любви остается исключительной чертой человека, а культивирование этих качеств должно стать основой гуманистического и духовно–нравственного развития человечества.

24. Мы рекомендуем изучить возможность разработки свода универсальных принципов ответственного использования искусственного интеллекта с точки зрения духовно-нравственных ценностей.

25. Мы призываем международное сообщество к соблюдению целей и принципов Устава ООН, международного права и международных гарантий безопасности в спорных условиях мировой повестки и геополитических реалий как залога международной безопасности и справедливости.

26. Мы поддерживаем призыв Президента Казахстана Касым-Жомарта Токаева о формировании нового глобального движения за мир для объединения усилий всех, кто стремится к преодолению разногласий и конфликтов, укреплению доверия между народами и утверждению идеалов мира и справедливости.

27. Мы намерены активизировать международный диалог по продвижению целей глобального движения за мир и организовать серию международных мероприятий – круглых столов, конференций и сайд-ивентов в партнерстве с другими глобальными и региональными платформами для поиска эффективных путей продвижения культуры мира и согласия.

28. Мы предлагаем активно продвигать и реализовывать идеи и цели Съезда лидеров мировых и традиционных религий на площадках Организации Объединенных Наций и других международных форумах с целью укрепления глобальных усилий по формированию инклюзивного и гармоничного международного сообщества.

29. Мы призываем международное сообщество и Генеральную Ассамблею ООН признать важную роль Съезда лидеров мировых и традиционных религий, который на протяжении более 20 лет активно продвигает диалог и согласие между религиями, способствует укреплению мира и гармонии. Съезд внес значительный вклад в формирование глобального межрелигиозного диалога и духовной дипломатии на основе взаимного уважения и сотрудничества.

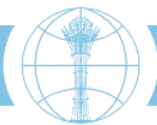
30. Мы поручаем Секретариату Съезда разработать Дорожную карту по продвижению и реализации Декларации VIII Съезда лидеров мировых и традиционных религий, обеспечивая практическое воплощение озвученных предложений и идей на международном уровне совместно с партнерами форума.

31. Мы рекомендуем Секретариату Съезда создать Международный онлайн-центр духовных знаний с электронной библиотекой текстов и материалов съездов, выступлений участников и экспертов, а также медиапроектами, отражающими идеи и задачи форума.

32. Мы подтверждаем нашу общую приверженность продолжению деятельности Съезда лидеров мировых и традиционных религий и выражаем намерение провести следующий, IX Съезд в 2028 году в столице Республики Казахстан – городе Астане.

33. Мы вновь признаем Республику Казахстан авторитетным и глобальным центром межкультурного, межрелигиозного и межконфессионального диалога.

34. Мы выражаем искреннюю благодарность Республике Казахстан, Президенту Касым-Жомарту Токаеву и всему казахстанскому народу за созыв VIII Съезда лидеров мировых и традиционных религий, а также за качественную организацию мероприятия, радушие и гостеприимство, способствующие укреплению мира и гармонии.

* * *

Настоящая Декларация принята большинством делегатов VIII Съезда лидеров мировых и традиционных религий, и передается властям, политическим и религиозным лидерам по всему миру, международным и региональным организациям, институтам гражданского общества, а также религиозным объединениям и ведущим экспертам. Она будет также распространена в качестве официального документа на 80-й сессии Генеральной Ассамблеи ООН.

Принципы, содержащиеся в Декларации, могут распространяться на региональном и международном уровнях для учета во всех политических решениях, законодательных нормах, образовательных программах и средствах массовой информации во всех заинтересованных странах.

**ДА БУДЕТ БЛАГОСЛОВЕН НАШ ПУТЬ К ЕДИНСТВУ, МИРУ
И ПРОЦВЕТАНИЮ!**

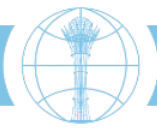
**УЧАСТНИКИ VIII СЪЕЗДА ЛИДЕРОВ МИРОВЫХ
И ТРАДИЦИОННЫХ РЕЛИГИЙ**

**РЕСПУБЛИКА КАЗАХСТАН
Г. АСТАНА
17-18 СЕНТЯБРЯ 2025 ГОДА**

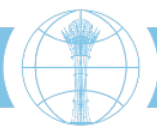

«БЕЙНЕЛЕР ДИАЛОГЫ: VIII СЪЕЗД ФОТОСУРЕТТЕРДЕ»
«ДИАЛОГ ЧЕРЕЗ ОБРАЗЫ: VIII СЪЕЗД В ФОТОГРАФИЯХ»

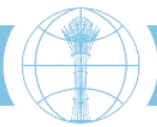

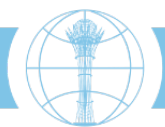

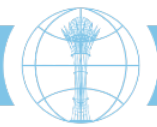

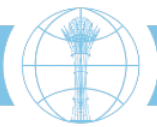

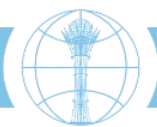

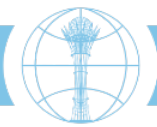

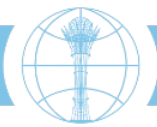

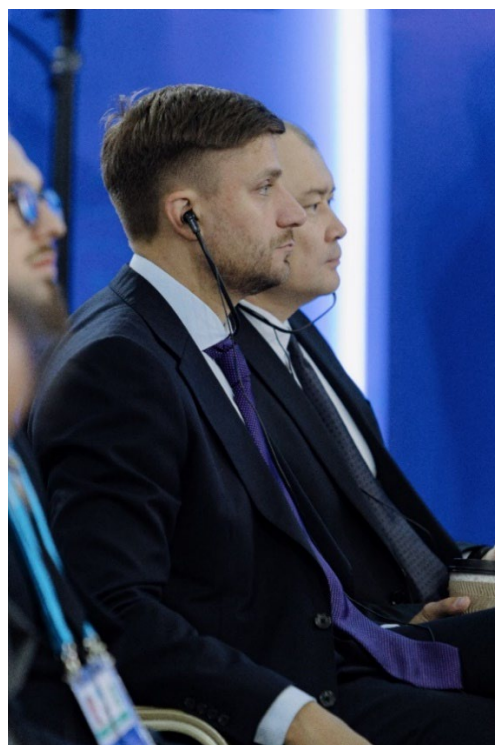
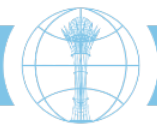

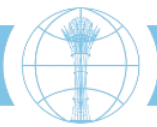

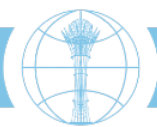

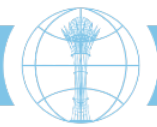

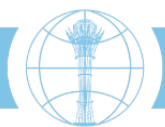

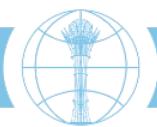

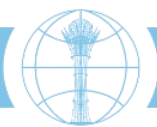

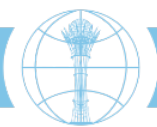

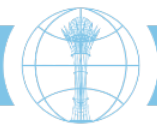

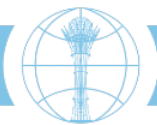

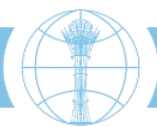

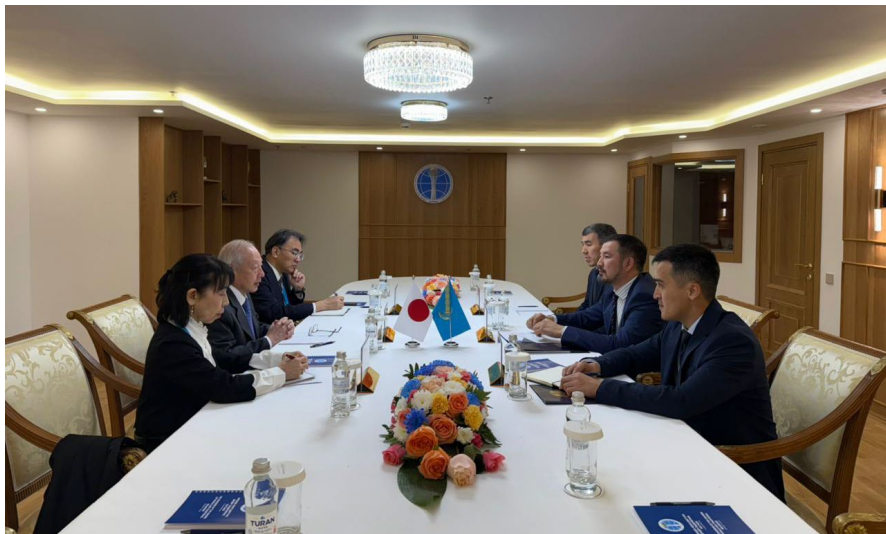
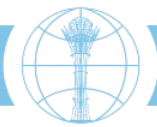

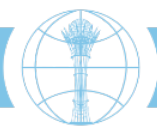

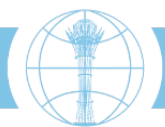

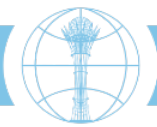

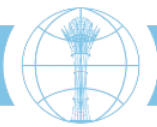

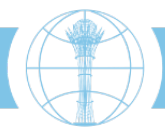

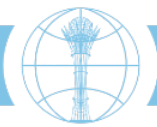

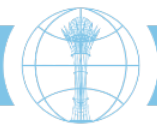

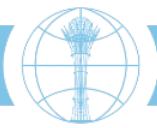

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ

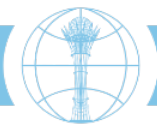
ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР ЛИДЕРЛЕРІНІҢ VIII СЪЕЗІНІҢ АШЫЛУЫ.....	3
ОТКРЫТИЕ VIII СЪЕЗДА ЛИДЕРОВ МИРОВЫХ И ТРАДИЦИОННЫХ РЕЛИГИЙ.....	3
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВТЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	3
ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН КАСЫМ-ЖОМАРТА ТОКАЕВА.....	13
МӘСКЕУ ЖӘНЕ БҮКІЛ РУСЬ ПАТРИАРХЫ КИРИЛЛДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	24
ВЫСТУПЛЕНИЕ ПАТРИАРХА МОСКОВСКОГО И ВСЕЯ РУСИ КИРИЛЛА.....	28
ӘЛЕМДІК ИСЛАМ ЛИГАСЫНЫҢ БАС ХАТШЫСЫ МҰХАММЕД ИБН АБДУЛКАРИМ ӘЛ-ИСАНЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	32
ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ ВСЕМИРНОЙ ИСЛАМСКОЙ ЛИГИ ШЕЙХА МУХАММЕДА АБДУЛКАРИМА АЛЬ-ИСЫ.....	35
РИМ ПАПАСЫ XIV ЛЕОНЫҢ ЖОЛДАУЫ.....	39
ПОСЛАНИЕ ПАПЫ РИМСКОГО ЛЬВА XIV.....	35
ҚЫТАЙ ДАОШЫЛАР ҚАУЫМДАСТЫҒЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ ЛИ ГУАНФУДЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	45
ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ АССОЦИАЦИИ ДАОСИСТОВ КИТАЯ ЛИ ГУАНФУ.....	49
ИЗРАИЛЬДІҢ БАС АШКЕНАЗ РАВВИНІ КАЛЬМАН МЕИР БЕРДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	52
ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЛАВНОГО АШКЕНАЗСКОГО РАВВИНА ИЗРАИЛЯ КАЛЬМАНА МЕИРА БЕРА.....	56

ҚАСИЕТТІ ИЕРУСАЛИМ ҚАЛАСЫНЫҢ БҮКІЛ ПАЛЕСТИНА, АРАВИЯ, СИРИЯ, ИОРДАН ОБОНОПОЛЫ (ЕКІ ЖАҒАЛАУЫ), ҚАСИЕТТІ СИОН ЖӘНЕ ГАЛИЛЕЯ ҚАНАСЫНЫҢ ПАТРИАРХЫ III ФЕОФИЛДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	59
ВЫСТУПЛЕНИЕ ПАТРИАРХА СВЯТОГО ГРАДА ИЕРУСАЛИМА, ВСЕЙ ПАЛЕСТИНЫ, АРАВИИ, СИРИИ, ОБОНОПОЛА (ОБОИХ БЕРЕГОВ) ИОРДАНА, КАНЫ ГАЛИЛЕЙСКОЙ И СВЯТОГО СИОНА ФЕОФИЛА III.....	64
БҰҰ БАС ХАТШЫСЫ АНТОНИУ ГУТЕРРИШТІҢ БЕЙНЕ ЖОЛДАУЫ.....	69
ВИДЕОПОСЛАНИЕ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ ООН АНТОНИУ ГУТЕРРИША.....	71
БҰҰ БАС ХАТШЫСЫНЫҢ ОРЫНБАСАРЫ, БҰҰ ӨРКЕНИЕТТЕР АЛЪЯНСЫНЫҢ ЖОҒАРЫ ӨКІЛІ, БҰҰ ИСЛАМ ФОБИЯСЫМЕН КҮРЕС ЖӨНІНДЕГІ АРНАУЛЫ ӨКІЛІ МИГЕЛЬ АНХЕЛЬ МОРАТИНОСТЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	73
ВЫСТУПЛЕНИЕ ЗАМЕСТИТЕЛЯ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ ООН И ВЫСОКОГО ПРЕДСТАВИТЕЛЯ АЛЪЯНСА ЦИВИЛИЗАЦИЙ ООН, СПЕЦИАЛЬНОГО ПОСЛАННИКА ООН ПО БОРЬБЕ С ИСЛАМОФОБИЕЙ МИГЕЛЯ АНХЕЛЯ МОРАТИНОСА.....	79
БАӘ ИСЛАМ ЖӘНЕ УАҚЫПТАР ІСТЕРІ ЖӨНІНДЕГІ БАС БАСҚАРМАСЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ ОМАР ХАБТУР ӘЛ-ДАРЕЙДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	84
ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ ГЛАВНОГО АГЕНТСТВА ПО ДЕЛАМ ИСЛАМА И ВАКУФОВ ОАЭ ОМАРА ХАБТУРА АЛЬ-ДАРЕЯ.....	88
ҚАСИЕТТІ ТАҚТЫҢ ДІНАРАЛЫҚ ДИАЛОГ ЖӨНІНДЕГІ ДИКАСТЕРИЯСЫНЫҢ ПРЕФЕКТСІ ДЖОРДЖ ДЖЕЙКОБ КУВАКАДТЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	92
ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕФЕКТА ДИКАСТЕРИИ ПО МЕЖРЕЛИГИОЗНОМУ ДИАЛОГУ СВЯТОГО ПРЕСТОЛА ДЖОРДЖА ДЖЕЙКОБА КУВАКАДА.....	96

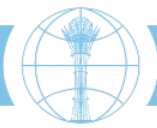
АНГЛИКАН ҚАУЫМДАСТЫҒЫ БАС ХАТШЫСЫНЫҢ ОРЫНБАСАРЫ, ЕПИСКОПТЫҚ ҚЫЗМЕТ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӨНІНДЕГІ ЕПИСКОП ДЖО БЕЙЛИ УЭЛЛСТІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	100
ВЫСТУПЛЕНИЕ ЗАМЕСТИТЕЛЯ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ АНГЛИКАНСКОЙ ОБЩИНЫ, ЕПИСКОПА ПО ВОПРОСАМ ЕПИСКОПАЛЬНОГО СЛУЖЕНИЯ ДЖО БЕЙЛИ УЭЛЛС.....	104
МҰСЫЛМАН АҚСАҚАЛДАРЫ КЕҢЕСІНІҢ БАС ХАТШЫСЫ МҰХАММЕД АБДЕЛСАЛАМНЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	108
ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ МУСУЛЬМАНСКОГО СОВЕТА СТАРЕЙШИИ МУХАММЕДА АБДЕЛЬСАЛАМА.....	111
ИЗРАИЛЬДІҢ БАС СЕФАРД РАВВИНІ ДАВИД ЙОСЕФТИҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	114
ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЛАВНОГО СЕФАРДСКОГО РАВВИНА ИЗРАИЛЯ ДАВИДА ЙОСЕФА.....	116
SOMAİYA VIDYAVİNAR УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ПРЕЗИДЕНТІ САМИР ШАНТИЛАЛ СОМАЙЯНЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	118
ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА УНИВЕРСИТЕТА SOMAİYA VIDYAVİNAR САМИРА ШАНТИЛАЛА СОМАЙЯ.....	121
ЕУРОПАДАҒЫ ҚАУІПСІЗДІК ЖӘНЕ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ҰЙЫМЫНЫҢ (ЕҚЫҰ) АЗ ҰЛТТАР ЖӨНІНДЕГІ ЖОҒАРҒЫ КОМИССАРЫ КРИСТОФ КАМПТЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	124
ВЫСТУПЛЕНИЕ ВЕРХОВНОГО КОМИССАРА ПО ДЕЛАМ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕНЬШИНСТВ ОРГАНИЗАЦИИ ПО БЕЗОПАСНОСТИ И СОТРУДНИЧЕСТВУ В ЕВРОПЕ (ОБСЕ) КРИСТОФА КАМПА.....	128
ИРАН ИСЛАМ РЕСПУБЛИКАСЫ ПРЕЗИДЕНТІ ЖАНЫНДАҒЫ ИСЛАМ МӘДЕНИЕТІ ҰЙЫМЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ МҰХАММЕД МЕХДИ ИМАНИПУРДЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	132
ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА ОРГАНИЗАЦИИ ПО КУЛЬТУРЕ И ИСЛАМСКИМ СВЯЗЯМ ПРИ ПРЕЗИДЕНТЕ ИСЛАМСКОЙ РЕСПУБЛИКИ ИРАН МУХАММАДА МЕХДИ ИМАНИПУРА.....	136

РЕСЕЙ МҰСЫЛМАҢДАРЫ ДІНИ БАСҚАРМАСЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ, РЕСЕЙ МУФТИЛЕР КЕҢЕСІНІҢ ТӨРАҒАСЫ РАВИЛЬ ГАЙНУТДИННІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	140
ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ ДУХОВНОГО УПРАВЛЕНИЯ МУСУЛЬМАН РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ, ПРЕДСЕДАТЕЛЯ СОВЕТА МУФТИЕВ РОССИИ РАВИЛЯ ГАЙНУТДИНА.....	143
ДҮНИЕЖҰЗІЛІК БУДДАШЫЛАР БАУЫРЛАСТЫҒЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ ФАЛЛОП ТАЙАРИДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	146
ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА ВСЕМИРНОГО БРАТСТВА БУДДИСТОВ ФАЛЛОПА ТАЙАРИ.....	148
КАВКАЗ МҰСЫЛМАҢДАРЫ БАСҚАРМАСЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ АЛЛАШҰҚІР ПАШАЗАДЕНҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	150
ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ УПРАВЛЕНИЯ МУСУЛЬМАН КАВКАЗА ШЕЙХ-УЛЬ-ИСЛАМА АЛЛАХШУКЮРА ПАШАЗАДЕ.....	153
ИСЛАМ БІЛІМ, ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТ ҰЙЫМЫНЫҢ (ICESCO) БАС ДИРЕКТОРЫ САЛИМ БИН МҰХАММЕД ӘЛ-МАЛИКТІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	156
ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЕНЕРАЛЬНОГО ДИРЕКТОРА ИСЛАМСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ПО ОБРАЗОВАНИЮ, НАУКЕ И КУЛЬТУРЕ (ИСЕСКО) САЛИМА БИН МУХАММЕДА АЛЬ-МАЛИКА.....	160
ПӘКІСТАННЫҢ ДІН ІСТЕРІ ЖӘНЕ КОНФЕССИЯРАЛЫҚ ҰЙЛЕСІМ ЖӨНІНДЕГІ ФЕДЕРАЛДЫҚ МИНИСТРІ САРДАР МҰХАММЕД ЮСУФТЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	164
ВЫСТУПЛЕНИЕ ФЕДЕРАЛЬНОГО МИНИСТРА ПО ДЕЛАМ РЕЛИГИЙ И МЕЖКОНФЕССИОНАЛЬНОЙ ГАРМОНИИ ПАКИСТАНА САРДАРА МУХАММАДА ЮСУФА.....	169
ҰЛЫ КИЛИКИЯ ҰЙІНІҢ КАТОЛИКОСЫ I АРАМНЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	173
ВЫСТУПЛЕНИЕ КАТОЛИКОСА ВЕЛИКОГО ДОМА КИЛИКИЙСКОГО АРАМА I.....	176

«ФУДЖИСАН КОМИТАКЕ» СИНТОИСТІК ҒИБАДАТХАНАСЫНЫҢ ЖОҒАРҒЫ ДІНИ БАСШЫСЫНЫҢ АТҚАРУШЫ ДИРЕКТОРЫ ОСАНО МАСАШИДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	179
ВЫСТУПЛЕНИЕ ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО ДИРЕКТОРА, ВЕРХОВНОГО РЕЛИГИОЗНОГО РУКОВОДИТЕЛЯ СИНТОИСТКОГО ХРАМА «ФУДЖИСАН КОМИТАКЕ» ОСАНО МАСАШИ.....	183
ИСА МӘСІХТІҢ СОҒҒЫ КҮН ӘУЛИЕЛЕРІ ШІРКЕУІНІҢ ОН ЕКІ ЕЛШІЛЕРІ КВОРУМЫ МҮШЕСІ ПАТРИК КИРОННЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	186
ВЫСТУПЛЕНИЕ ЧЛЕНА КВОРУМА ДВЕНАДЦАТИ АПОСТОЛОВ ЦЕРКВИ ИИСУСА ХРИСТА СВЯТЫХ ПОСЛЕДНИХ ДНЕЙ ПАТРИКА КИРОНА.....	190
«ДІНДЕР БЕЙБІТШЛІК ҮШІН» ҰЙЫМЫНЫҢ БАС ХАТШЫСЫ, АФРИКА ДІН ЛИДЕРЛЕРІ КЕҢЕСІНІҢ БАС ХАТШЫСЫ ФРЭНСИС КУРИА КАГЕМАНҒЫ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	194
ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ «РЕЛИГИИ ЗА МИР», ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ АФРИКАНСКОГО СОВЕТА РЕЛИГИОЗНЫХ ЛИДЕРОВ ФРЭНСИСА КУРИА КАГЕМА.....	198
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БАХАИ ҚАУЫМДАСТЫҒЫНЫҢ БАС ХАТШЫСЫ ДЭВИД РУТШТЕЙННІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	202
ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ МЕЖДУНАРОДНОГО СООБЩЕСТВА БАХАИ ДЭВИДА РУТШТЕЙНА.....	206
ТҮРКИЯ ДІН ІСТЕРІ БАСҚАРМАСЫ ТӨРАҒАСЫНЫҢ ОРЫНБАСАРЫ КАДИР ДИНЧТІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	210
ВЫСТУПЛЕНИЕ ЗАМЕСТИТЕЛЯ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ УПРАВЛЕНИЯ ПО ДЕЛАМ РЕЛИГИЙ ТУРЦИИ КАДИРА ДИНЧА.....	214
ИНДОНЕЗИЯ ҒҰЛАМАЛАР КЕҢЕСІ ТӨРАҒАСЫНЫҢ ОРЫНБАСАРЫ АНВАР АББАСТЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	218
ВЫСТУПЛЕНИЕ ЗАМЕСТИТЕЛЯ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ ИНДОНЕЗИЙСКОГО СОВЕТА УЛЕМОВ АНВАРА АББАСА.....	220

ОКСФОРД ИСЛАМ ЗЕРТТЕУЛЕРІ ОРТАЛЫҒЫНЫҢ НЕГІЗІН ҚАЛАУШЫ ЖӘНЕ ДИРЕКТОРЫ ФАРХАН АХМЕД НИЗАМИДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗ.....	222
ВЫСТУПЛЕНИЕ ОСНОВАТЕЛЯ И ДИРЕКТОРА ОКСФОРДСКОГО ЦЕНТРА ИСЛАМСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ ФАРХАНА АХМАДА НИЗАМИ.....	226
ЧОГИЕ ОРДЕНІНІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ЖӨНІНДЕГІ КОМИТЕТІНІҢ МҮШЕСІ, ШЕТЕЛДІК АРНАЙЫ ШТАБ ТӨРАҒАСЫНЫҢ ОРЫНБАСАРЫ ЧОН БОМНЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	230
ВЫСТУПЛЕНИЕ ЧЛЕНА КОМИТЕТА ПО МЕЖДУНАРОДНЫМ ОТНОШЕНИЯМ ОРДЕНА ЧОГИЕ, ЗАМЕСТИТЕЛЯ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО СПЕЦИАЛЬНОГО ШТАБА ЧОН БОМА.....	233
ФИНЛЯНДИЯНЫҢ ЕВАНГЕЛИЯЛЫҚ-ЛЮТЕРАН ШІРКЕУНІҢ ЖЕТЕКШІСІ ТАПИО ЮХАНИ ЛУУОМАНЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	236
ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЛАВЫ ЕВАНГЕЛИЧЕСКО-ЛЮТЕРАНСКОЙ ЦЕРКВИ ФИНЛЯНДИИ ТАПИО ЮХАНИ ЛУУОМА.....	238
ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР ЛИДЕРЛЕРІНІҢ VIII СЪЕЗІНІҢ ЖАБЫЛУЫ.....	240
ЗАКРЫТИЕ VIII СЪЕЗДА ЛИДЕРОВ МИРОВЫХ И ТРАДИЦИОННЫХ РЕЛИГИЙ.....	240
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВТЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	240
ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН КАСЫМ-ЖОМАРТА ТОКАЕВА.....	244
МӘСКЕУ ЖӘНЕ БҮКІЛ РУСЬ ПАТРИАРХЫ КИРИЛЛДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	247
ВЫСТУПЛЕНИЕ ПАТРИАРХА МОСКОВСКОГО И ВСЕЯ РУСИ КИРИЛЛА.....	249

ӘЛ-АЗҒАРДЫҢ ЖОҒАРҒЫ ИМАМЫНЫҢ ОРЫНБАСАРЫ МҰХАММЕД АД-ДУАЙНИДІҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	251
ВЫСТУПЛЕНИЕ ЗАМЕСТИТЕЛЯ ВЕРХОВНОГО ИМАМА АЛЬ-АЗХАРА МУХАММЕДА АД-ДУАЙНИ.....	257
ИЗРАИЛЬДІҢ БАС СЕФАРД РАВВИНІ ДАВИД ЙОСЕФТИҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ.....	264
ВЫСТУПЛЕНИЕ ГЛАВНОГО СЕФАРДСКОГО РАВВИНА ИЗРАИЛЯ ДАВИДА ЙОСЕФА.....	266
ӘЛЕМДІК ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ДІНДЕР ЛИДЕРЛЕРІНІҢ VIII СЪЕЗИНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ БОЙЫНША САРАПШЫЛАР ПІКІРІ.....	268
МНЕНИЯ ЭКСПЕРТОВ ПО ИТОГАМ VIII СЪЕЗДА ЛИДЕРОВ МИРОВЫХ И ТРАДИЦИОННЫХ РЕЛИГИЙ.....	268
АСТАНА БЕЙБІТШІЛІК ДЕКЛАРАЦИЯСЫ 2025.....	311
АСТАНИНСКАЯ ДЕКЛАРАЦИЯ МИРА 2025.....	320
«БЕЙНЕЛЕР ДИАЛОГЫ: VIII СЪЕЗД ФОТОСУРЕТТЕРДЕ»	329
«ДИАЛОГ ЧЕРЕЗ ОБРАЗЫ: VIII СЪЕЗД В ФОТОГРАФИЯХ»	329

